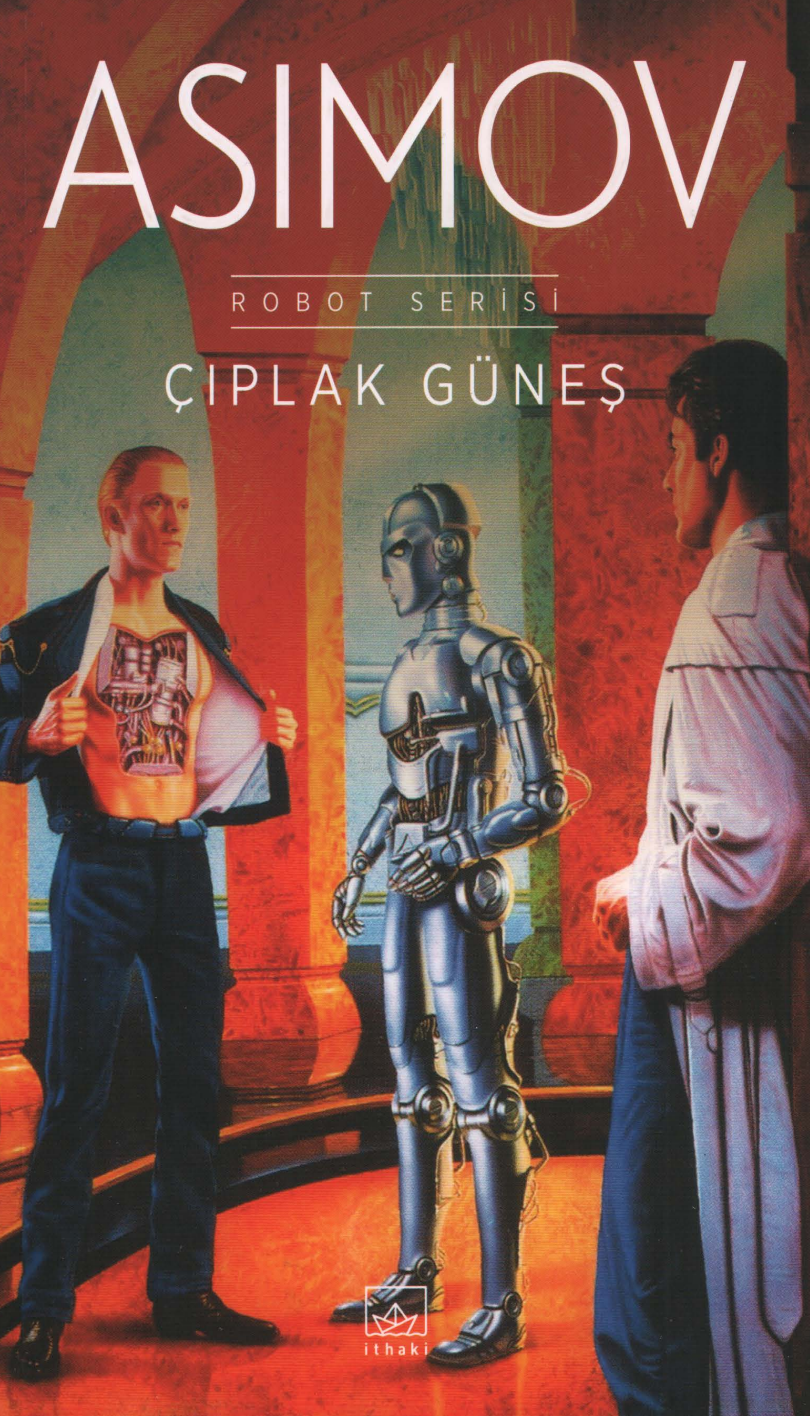
ASIMOV

ROBOT SERİSİ

ÇIPLAK GÜNEŞ

ithaki

ASIMOV

İlk olarak 1953 yılında, *Galaxy Magazine*'de tefrika edilen *Çelik Mağaralar*'ı yazarken Isaac Asimov'un aklında bilimkurgunun tek başına sınırlı bir tür olmadığı, edebiyatın her türüne uygulanabileceği fikri vardı. Dönemin popüler türlerinden olan dedektif öyküleri ile bilimkurguyu başarıyla birleştirerek türe farklı kapıları açtı. Vakıf Serisi'nden birkaç yıl sonra yayımlanan ve Galaktik İmparatorluk'un yükselişi, çöküşü ve onu izleyen iki Vakıf'ın kurulmasıyla sonuçlanan uzak geleceğin binlerce yıl öncesini anlatan, Asimov'un kompleks evreninin diğer parçası Robot Serisi böylece şekillenmeye başladı.

Dış Gezegenler'den birinde, Solaria'da daha önce hiç olmayan bir şey olmuştu; bir cinayet işlenmişti. Dünya'daki Uzaycı cinayetini başarıyla çözen dedektif Elijah Baley ve Auroralı ortağı R. Daneel Olivaw bu vakayı aydınlatmak üzere Solaria'ya gidecekti. İnsanların birbirini görmeden yaşadığı bu dünyada akla gelen ilk şüpheliler robotlardı. Üç Robot Kanunu'na rağmen cinayeti bir robot işlemiş olabilir miydi? Dahası, bu cinayetin hem Dünya'yı hem de Dış Gezegenler'i bekleyen büyük bir tehlikeyle nasıl bir bağlantısı vardı?

Çeviren:
Cihan Karamancı

ithaki
/ithakiyayinlari
/ithakiyayinlari
/ithakiyayinlari

ASIMOV KİTAPLIĞI

www.ithaki.com.tr
İnternet satış:
www.ilknokta.com

Isaac Asimov

Vakıf serisine yirmi bir yaşında, bu kitapların bilimkurgunun dönüm noktalarından biri olacağının farkına varmadan başladı. Efsanevi kariyeri boyunca, bilim kitaplarından Shakespeare'e ve tarih kitaplarına kadar çeşitli konularda 470'in üzerinde kitap yazdı. Yine de okurların favorileri Robot, İmparatorluk ve Vakıf adındaki bilimkurgu serileri oldu. The Science Fiction Writers of America tarafından bir *Bilimkurgu Üstadı* onuru bahşedilen Asimov, yaklaşık 50 yıl boyunca her yaştan okuru eğlendirip eğitti. Nisan 1992'de yetmiş iki yaşında hayatını kaybetti.

Çıplak Güneş
Isaac Asimov

Orijinal Adı
The Naked Sun

İthaki Yayınları - 2035
Asimov Kitaplığı - 12

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*
Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Yayına Hazırlayan: *Ozancan Demirışık*
Düzelti: *Ömer Ezer*
Kapak Tasarım: *Hamdi Akçay*
Kapak İllüstrasyonu: *Stephen Youll*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *B. Elif Balkın*
1. Baskı, Aralık 2021, İstanbul

ISBN: 978-625-8475-57-9

Sertifika No: 46603

Türkçe çeviri © Cihan Karamancı, 2021
© İthaki, 2021
© Isaac Asimov, 1956

Bu eserin tüm hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

ASIMOV

ROBOT SERİSİ 2

ÇIPLAK GÜNEŞ

Çeviren
Cihan Karamancı

ithaki

Beni davet ettikleri için Noreen ve Nick Falasca'ya,
Beni takdim ettiği için Tony Boucher'a ve
Olağanüstü Yüz Saat'e.

1
BİR SORU SORULUYOR

Elijah Baley paniğe inatla direniyordu.

O panik iki haftadır büyüyordu. Hatta daha fazla zamandır. Onu Washington'a çağırdıklarından ve orada ona tayin edildiğini sakin bir dille söylediklerinden beri.

Washington'a çağrılmak bile huzurunu kaçırmaya yetmişti. Çağrıda ayrıntıya girilmemesi durumu daha da beter etmişti. Gidiş dönüş uçak bileti içermesi de her şeyi katmerlemişti.

Sebep kısmen herhangi bir uçak yolculuğu emrinin getirdiği aciliyet hissiydi. Kısmen de uçağın düşüncesiydi, o kadar. Ama bunlar huzursuzluğun sadece başlangıcıydı ve şimdilik bastırılmaları kolaydı.

Sonuçta Lije Baley daha önce dört kez uçağa binmişti. Hatta bir keresinde kıtayı bile aşmıştı. O nedenle uçak yolculuğu hiçbir zaman zevkli değilse bile en azından bilinmeyene atılan bir adım sayılmazdı.

Gerçi New York'tan Washington'a kadarki yolculuk hepi topu bir saat sürecekti. Kalkış tüm resmi pistler gibi üstü layıkıyla kapatılmış ve ancak havalanma hızına ulaşıldıktan sonra korumasız atmosfere açılan bir hava kilidine sahip New York 2 Numaralı Uçak Pisti'nden gerçekleşecekti. İniş de benzer şekilde korumalı Washington 5 Numaralı Uçak Pisti'ne yapılacaktı.

Dahası, Baley'nin iyi bildiği gibi uçakta pencere bulunmayacaktı. İyi bir ışıklandırma, doğru düzgün bir yemek, bütün gerekli kolaylıklar olacaktı. Telsiz kontrollü uçuş akıcı geçecekti; uçak havalandıktan sonra pek bir hareket hissedilmeyecekti.

Baley tüm bunları kendisinin yanı sıra hiç uçmamış olan ve böyle konulara dehşetle yaklaşan karısı Jessie'ye tek tek açıkladı.

"Ama uçağa binmen içime sinmiyor, Lije," dedi kadın. "Bu doğal bir şey değil. Neden ekspres yollardan gitmiyorsun?"

"Çünkü o zaman yolculuk on saat sürer." Baley'nin asık suratı aksi bir ifade takınmıştı. "Ayrıca ben Şehir Emniyet Teşkilatı'nın bir üyesiyim ve üstlerimin emirlerine uymak zorundayım. En azından C-6 derecemi korumak istiyorsam."

İşte bu sözlerle tartışılmazdı.

Uçağa binen Baley, bakışlarını göz hizası dağıtıcıdan düzgünce ve durmaksızın çözülen haber şeridinden ayırmadı. Şehir bu hizmetle gurur duyuyordu: haberler, bilgilendirmeler, mizahi makaleler, eğitim klipleri, tek tük kurmaca. Günün birinde şeritlerin filme dönüştürüleceği söylenirdi, çünkü gözleri bir göstericiyle kapatmak, yolcunun dikkatini çevresinden ayırmanın daha da etkili bir yolu olurdu.

Baley sadece dikkatini dağıtmak için değil görgü kuralları öyle gerektirdiği için de gözlerini çözülen şeritte tuttu. Uçakta beş yolcu daha vardı (o kadarını fark etmemek elinde değildi) ve her biri gerek doğasının gerekse yetiştirilişinin getirdiği kadar korkuyu ve kaygıyı kimseye belli etmeden hissetme hakkına sahipti.

Baley kendi huzursuzluğunun başka biri tarafından ihlal edilmesini kesinlikle içerlerdi. Kolçakları sımsıkı tutarken bembeyaz kesilmiş parmak eklemlerine veya ellerini kaldırınca geride kalacak olan ter lekelerine yabancı bakışlar değsin istemezdi.

Kapalı bir yerdeyim, dedi kendi kendine. *Bu uçak da küçük bir Şehir sayılır.*

Fakat kendini kandıramadı. Solunda iki buçuk santimlik çelik vardı; onu dirseğiyle hissedebiliyordu. Ötesindeyse hiçbir şey–

Eh, hava! Ama o da aslında bir hiçti.

Bir tarafta bin beş yüz kilometrelik hava tabakası. Diğer tarafta da öyle. Aşağı doğruysa iki, bilemedin üç kilometre.

Bir parçası tam aşağıyı görebilmek, üzerinden geçtiği gömülü Şehirlerin –New York, Philadelphia, Baltimore, Washington– tepesine şöyle bir bakabilmek isterdi. Hiç görmediği ama orada olduklarını bildiği inişli çıkışlı, yere yakın kubbe küme-komplekslerini hayalinde canlandırdı. Altlarında yerin bir buçuk kilometre aşağısına kadar inen ve her yönde düzinelerce kilometre uzanan Şehirleri de.

Şehirlerin insan kaynayan sonu gelmez, karınca yuvasına benzer koridorlarını düşündü; hepsi de konforlu ve insan varlığıyla sıcak apartmanları, ortak mutfakları, fabrikaları, ekspres yolları da.

Kendisi ise boşlukta ilerleyen küçük bir metal merminin içindeki soğuk, niteliksiz havada yalıtılmıştı.

Elleri titreyerek gözlerini kâğıt şeride odaklanmaya ve yazıları biraz okumaya zorladı.

Şeritte galaktik keşiflerle ilgili bir öykü vardı ve kahramanın bir Dünyalı olduğu açıktı.

Baley bezgince homurdandı, sonra da ses çıkararak sergilediği hödüklüğün utancıyla bir an nefesini tuttu.

Ama öyle saçmaydı ki! Dünyalıların uzayı istila edebilecekleri iddiası çocukça bir ahkam kesmeden başka bir şey değildi. Galaktik keşifmiş! Galaksi, Dünyalılara kapalıydı. Orası ataları asırlar önce Dünyalılar olan Uzaycılara aitti. O atalar Dış Gezegenler'e başkalarından önce ulaşmışlar, orada rahat etmişler ve torunları göçe kapılarını kapatmışlardı. Dünya'yı ve Dünyalı kuzenlerini kafese tıkmışlardı. Dünya'nın Şehir uygarlığı da bu gayreti tamamlayarak Dünyalıları Şehirlere hapsetmişti. Açık alanlara duydukları korku Dünyalıları kendi gezegenlerinin robotlarca işletilen tarın ve madencilik alanlarından bile men etmişti.

Yehoşafat, diye burukça aklından geçirdi Baley. *Hoşumuza gitmiyorsa bu konuda bir şeyler yapalım. Peri masallarıyla vakit kaybetmeyelim.*

Fakat yapacak bir şey yoktu ve kendisi de bunun farkındaydı.

Derken uçak indi. O ve diğer yolcular dışarı çıktılar ve birbirlerine hiç bakmadan etrafa dağıldılar.

Baley saatine göz attı ve Adalet Bakanlığı'na giden ekspres yola binmeden önce biraz istirahat edecek vakti olduğuna karar verdi. Olmasından memnundu da. Hayatın gürültüsü ve keşmekeşi, çok sayıda kata giden Şehir koridorlarıyla hava limanının devasa ve kubbeli boşluğu, hatta gördüğü ve duyduğu her şey ona Şehir'in bağırsaklarında ve rahminde sımsıcak bir güvenle kapalı olduğu hissini veriyordu. Bu his tedirginliğini alıp götürüyordu ve işi tamamlamak için tek ihtiyacı bir duştu.

Ortak banyolardan birini kullanmak için geçici bir izne ihtiyacı vardı ama yolculuk emirlerinin sunumu tüm zorlukları oradan kaldırdı. Rutin bir damgalamayla istismarın önlenmesi için tarihin dikkatle işaretlendiği özel bölme ayrıcalığına ve tahsis edilen yere ulaşmasını sağlayacak ince bir şeride kavuştu.

Baley şeritlere ayak bastığına minnettardı. Süratle ilerleyen ekspres yola doğru dış şeritlerden içeridekilere geçerken lükse yakın bir hızlanma hissetti. Hafifçe sıçrayarak ekspres yola atladı ve derecesiyle hak ettiği koltuğa oturdu.

İşlek bir saat değildi; boş koltuklar vardı. Ulaştığında banyo da fazla kalabalık değildi. Ona tahsis edilmiş bölme temizdi ve iyi çalışan bir çamaşırhaneye sahipti.

Baley su istihkakını iyi bir amaçla harcadıktan ve giysilerini yeniledikten sonra kendisini Adalet Bakanlığı'yla başa çıkmaya hazır hissetti. Ne ironiktir ki keyfi bile yerindeydi.

Müsteşar Albert Minnim kızarık bir cilde ve ağaran saçla-

ra sahip ufak tefek, tıknaz bir adamdı. Vücudunun kenarları yuvarlanıp yumuşamıştı. Temizliğe düşkün olduğu anlaşılıyor ve hafiften tonik kokuyordu. Tüm bunlar üst düzey Hükümet yetkililerine tanınan cömert istihkakların getirdiği rahat hayatı işaret ediyordu.

Ona kıyasla kendini solgun ve cılız bulan Baley iri ellerinin ve çukurda kalan gözlerinin farkındaydı. Genel bir yontulmamışlık hissinin etkisi altındaydı.

Minnim'in tavrı samimiydi. "Otur, Baley. Sigara içer misin?"

"Sadece pipo, efendim," dedi Baley.

Konuşurken piposunu eline aldı. Bunu gören Minnim yarı yarıya çıkardığı puroyu cebine geri koydu.

Baley derhal pişman oldu. Bir puro hiç yoktan iyiydi ve böyle bir armağanın tadını çıkarırdı. Kısa zaman önce C-5'ten C-6'ya terfi etmenin getirdiği artan tütün istihkakına rağmen tütün bolluğu çektiği söylenemezdi.

"Lütfen canın istiyorsa yak," diyen Minnim babacan bir sabırla beklerken Baley dikkatle bir miktar tütün ayırıp pipo haznesine doldurdu.

Konuşurken gözünü piposundan ayırmadı. "Washington'a çağrılma sebebim söylenmedi, efendim."

"Biliyorum," diyen Minnim gülümsedi. "O sorunu hemen çözebilirim. Geçici bir göreve atanıyorsun."

"New York Şehri dışında mı?"

"Bir hayli uzağında."

Kaşları kalkan Baley'nin düşünceli bir hali vardı. "Ne kadar geçici, efendim?"

"Emin değilim."

Baley tayinin avantajlarının ve dezavantajlarının bilincindeydi. İkamet etmediği bir Şehir'de konukken muhtemelen resmi derecesinin ona tanıdığından daha rahat bir hayat yaşardı. Öte yandan Jessie ile oğulları Bentley'nin onunla beraber yolculuk etmelerine izin verilme ihtimali çok düşüktü. Elbette

New York'ta onlara iyi bakılırdı ama Baley evcil bir yaratıktı ve ayrılık düşüncesinden keyif almıyordu.

Ayrıca tayin belirli bir görev anlamına gelirdi ve bu iyiydi. Öte yandan münferit bir dedektiften beklenenden daha büyük bir sorumluluk almak rahatsız edici olabilirdi. Baley, New York'un hemen dışında gerçekleşmiş bir Uzaycı cinayetiyle ilgili soruşturmanın sorumluluğundan daha birkaç ay önce kurtulmuştu. Yine öyle veya ona yakın bir görev olasılığından keyif almıyordu.

"Rica etsem nereye gideceğimi söyler misiniz?" diye sordu. "Veya tayinin konusunu? Neler oluyor?"

Müsteşar'ın "bir hayli uzağında" yorumunu tartmaya çalışıyor ve yeni harekât üssüyle ilgili kendi kendine küçük bahislere giriyordu. "Bir hayli uzağında" kulağa frapan geliyordu. *Kalküta?* diye düşündü. *Sydney?*

Derken Minnim'in yine de bir puro çıkarıp dikkatle yaktığını fark etti.

Yehoşafat! diye düşündü Baley. *Bana cevap vermekte zorlanıyor. Söylemek istemiyor.*

Minnim puroyu dudaklarının arasından aldı ve dumanı seyrederek konuştu. "Adalet Bakanlığı seni geçici görevle Solaria'ya atıyor."

Baley'nin zihni kısa bir süreliğine fellik fellik hayalci bir tanımlama aradı. *Solaria, Asya? Solaria, Avustralya...?*

Sonra yerinden kalktı, "Dış Gezegenler'den birini mi kastediyorsunuz?" dedi sert bir sesle.

Minnim onunla göz göze gelmekten kaçındı. "Doğru."

"Ama bu imkânsız," dedi Baley. "Bir Dünyalının bir Dış Gezegen'e ayak basmasına izin vermezler ki."

"Şartlar vakaları değiştirir, Sivil Polis Baley. Solaria'da bir cinayet işlendi."

Baley'nin dudakları bir tür refleks gülümsemesiyle kıvrıldı. "Orası yetki alanımızın biraz dışında kalmıyor mu?"

"Yardım isteğinde bulundular."

"Bizden mi? Dünya'dan mı?" Baley şaşkınlık ile kuşku arasında kalmıştı. Bir Dış Gezegen'in hakir görülen ana gezegene karşı aşağılamadan veya en iyi ihtimalle büyüklük taslayıcı bir sosyal cömertlikten başka bir tavır takınması akıl almazdı. Üstelik bir de yardım istemesi?

"Dünya'dan mı?" diye tekrarladı.

"Sıradışı," diye itiraf etti Minnim, "ama durum bu. Vakaya Yerküreli bir dedektif atanmasını istiyorlar. Her şey en üst düzey diplomatik kanallardan halledildi."

Baley tekrar oturdu. "Neden ben? Genç bir adam değilim. Kırk üç yaşındayım. Bir karım ve çocuğum var. Dünya'dan ayrılamam."

"Seçimi biz yapmadık, Sivil Polis. Özellikle istendin."

"*Ben mi?*"

"New York Şehri Emniyet Teşkilatı'ndan Sivil Polis Elijah Baley, C-6. Ne istediklerini biliyorlardı. Sebebi muhakkak tahmin edebiliyorsundur."

"Uygun vasıflara sahip değilim," dedi Baley inatla.

"Onlar olduğun görüşündeler. Görünüşe bakılırsa Uzaycı cinayetiyle başa çıkma yöntemin kulaklarına kadar gitmiş."

"Bir karışıklık vardır. Hadise olduğundan daha iyi gözükmüştür."

Minnim omuz silkti. "Her halükârda seni istediler ve biz de seni göndermeyi kabul ettik. Tayin ediliyorsun. Gerekli bütün evraklar tamamlandı ve gitmeye mecbursun. Yokluğunda karınla ve çocuğunla C-7 seviyesinde ilgilenilecek, çünkü bu görev yerine getirilirken geçici derecen o olacak." İmalı bir tavırla duraksadı. "Görevin tatminkârca neticelendirilmesi o dereceyi kalıcı hale getirebilir."

Baley'ye göre her şey çok çabuk gerçekleşiyordu. Bunlardan hiçbiri mümkün olamazdı. Dünya'dan *ayrılamazdı*. O kadarını göremiyorlar mıydı?

Kendi kulaklarına anormal gelen ifadesiz bir sesle konuştuğunu işitti. "Ne tür bir cinayet? Şartlar nedir? Neden kendileri halledemiyorlar?"

Bakımlı parmaklarıyla çalışma masasındaki küçük cisimlerin yerlerini değiştiren Minnim başını iki yana salladı. "Cinayetle ilgili hiçbir bilgim yok. Şartları bilmiyorum."

"Öyleyse kim biliyor, efendim? Oraya eli boş gitmemi beklemiyorsunuz, değil mi?" *İyi ama Dünya'dan ayrılamam ki*, diye ekledi içindeki o telaşlı ses.

"Hiç kimse bir şey bilmiyor. En azından Dünya'daki hiç kimse. Solarialılar bize söylemediler. İşin, bahsi geçen cinayette bir Dünyalının çözmesini gerektirecek kadar önemli ne var öğrenmek olacak. Daha doğrusu işinin bir parçası o olacak."

"Ya reddedersem?" diyecek kadar çaresiz durumdaki Baley, cevabı elbette biliyordu. Derecesizlendirilmenin kendisi ve daha da önemlisi ailesi için ne ifade edeceğini de bildiği gibi.

Minnim derecesizlendirme lafı etmedi. "Reddedemezsin, Sivil Polis," dedi yumuşak bir sesle. "Yapacak bir işin var."

"Solaria için mi? Canları cehenneme."

"*Bizim* için, Baley. Bizim için." Minnim duraksadı, sonra devam etti. "Dünya'nın Uzaycılar nezdindeki konumunu biliyorsun. O konuya girmeme gerek yok."

Dünya'daki herkes gibi Baley de durumun farkındaydı. Elli Dış Gezegen'in toplam nüfusu Dünya'nınkinden az olsa da belki yüz kat daha büyük bir askeri potansiyel barındırıyorlardı. Bir pozitronik robot ekonomisine dayalı nüfusu kıt dünyalarının kişi başına enerji üretimi Dünya'dakinden binlerce kat fazlaydı. Askeri potansiyeli, yaşam standardını, mutluluğu ve diğer her şeyi belirleyen de tek bir insanın üretebildiği enerjiydi.

"Bizi bu konumda tutan faktörlerden biri de cehalet," dedi Minnim. "Sırf o. Cehalet. Uzaycılar hakkımızda bilinebilecek her şeyi biliyorlar. Tanrı biliyor ya, Dünya'ya elçiler gönde-

riyorlar. Bizse onlardan duyduklarımız hariç onlar hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Dünya'daki hiç kimse bir Dış Gezegen'e adımını bile atmış değil. Ama *sen* atacaksın."

"Yapamam..." diye başladı Baley.

"*Yapacaksın*," dedi Minnim, üstüne basa basa. "Eşsiz bir konuma kavuşacaksın. Uzaycıların daveti üzerine Solaria'da bulunacaksın ve sana verdikleri bir görevi yerine getireceksin. Geri gelirken de Dünya'ya yarar sağlayacak bilgiler getireceksin."

Baley'nin Müsteşar'a çevrili gözleri karamsardı. "Yani Dünya adına casusluk yapacağım."

"Bu bir casusluk meselesi değil. Senden istemedikleri hiçbir şeyi yapmana gerek yok. Gözlerini ve zihnini açık tut yeter. Gözle! Dünya'ya döndüğünde uzmanlar gözlemlerini analiz edip yorumlayacaklar."

"Anladığım kadarıyla bir kriz var, efendim," dedi Baley.

"Niye böyle söylüyorsun?"

"Dış Gezegenler'e bir Dünyalı göndermek riskli. Uzaycılar bizden nefret ediyor. Oraya en iyi niyetle ve davet üzerine gitsem bile yıldızlararası bir hadise çıkarabilirim. Yerküre Hükümeti isterse beni yollamaktan kolayca kaçınabilir. Hasta olduğum söylenebilir. Uzaycılar hastalıktan patolojik biçimde korkarlar. Hasta olduğumu düşünürlerse ne sebeple olursa olsun beni istemezler."

"Yani o hileye başvurmamızı mı öneriyorsun?" diye sordu Minnim.

"Hayır. Hükümetin beni yollamakta başka bir gerekçesi olmasaydı benden yardım almadan da aynı şeyi veya daha iyisini akıl ederlerdi. Dolayısıyla bu görevdeki asıl amacın casusluk olduğu anlaşılıyor. Ve eğer öyleyse riski haklı çıkarmak için bu iş bir 'görebildiğini gör' emrinden fazlasını içermeli."

Baley sözlerinin ardından bir patlama bekledi. Hatta basıncın azalması için buna kısmen istekliydi. Fakat Minnim soğuk

bir tebessüm etmekle yetindi. "Anlaşılan ıvır zıvırın ötesini görebiliyorsun."

Müsteşar, çalışma masasının üzerinden ona doğru eğildi. "İşte sana hiç kimseyle, hatta diğer hükümet çalışanlarıyla bile paylaşmayacağın bir bilgi: Sosyologlarımız galaktik duruma ilişkin belli başlı sonuçlara vardılar. Bir yanda sağlıklı ve uzun ömürlü insanlara sahip az nüfuslu, robotlaşmış, güçlü Dış Gezegenler. Diğer yandaysa kalabalık, teknolojik bakımdan geri kalmış, kısa ömürlü ve onların egemenliği altında yaşayan bizler. Bu istikrarsız bir durum."

"Uzun vadede her şey öyledir."

"Bu istikrarsızlık kısa vadede. Bize tanınacak en uzun süre yüz yıl. Evet, biz o günleri görmeyeceğiz ama çocuklarımız var. Zamanla Dış Gezegenler için sağ kalmamıza izin verilemeyecek kadar büyük bir tehlike teşkil edeceğiz. Dünya'da Uzaycılardan nefret eden sekiz milyar insan yaşıyor."

"Uzaycılar bizi galaksiden dışlıyorlar, ticaretimizi kendi çıkarlarına göre yönlendiriyorlar, hükümetimize baskı yapıyorlar ve bizi hakir görüyorlar. Ne bekliyorlar ki? Minnet mi?"

"Doğru ama yerleşik bir düzen söz konusu. İsyan, bastırma, isyan, bastırma... ve bir yüzyıl içerisinde Dünya meskûn bir gezegen olarak neredeyse tamamen ortadan kaldırılacak. Sosyologlar böyle düşünüyor."

Baley huzursuzca kıpırdandı. Sosyologlardan ve bilgisayarlarından şüphe duymak olmazdı. "Peki ama vaziyet böyleyse benden ne gibi bir başarı bekliyorsunuz?"

"Bize bilgi getir. Sosyolojik kestirimlerdeki en büyük kusur, Uzaycılarla ilgili veri eksikliğimiz. Buraya yolladıkları birkaç Uzaycı'ya dayanarak varsayımlarda bulunmamız gerekti. Bize kendi ağızlarıyla söylemeyi seçtiklerini esas aldığımız için mantıken onların sadece ve sadece güçlü yönlerini biliyor olmalıyız. Kahretsin; robotlara, düşük bir nüfusa ve uzun bir

ömre sahipler. Peki ya zayıflıkları? Öğrenirsek yıkımın sosyolojik kaçınılmazlığını değiştirecek, eylemlerimize yön vererek Dünya'nın sağ kalma ihtimalini arttıracak bir faktör veya faktörler var mı?"

"Öyleyse bir sosyolog göndermeniz daha doğru olmaz mı, efendim?"

Minnim başını iki yana salladı. "Canımızın istediğini gönderebilseydik on yıl önce, bu sonuçlara ilk kez varılmaya başlandığı sıralarda gönderirdik. Bu birini göndermek için ilk bahanemiz ve bir dedektif istiyorlar, bize göre de hava hoş. Dedektif dediğin zamanda bir sosyologdur; amatör, uygulamalı bir sosyologdur, yoksa işinde iyi olamaz. Sicilin senin iyi bir dedektif olduğunu ispatlıyor."

"Teşekkürler, efendim," dedi Baley otomatikman. "Peki ya başım derde girerse?"

Minnim omuz silkti. "O dediğin polislik mesleğinin riskidir." Elini sallayarak konuyu kapattı. "Her halükârda gitmen lazım. Ayrılış zamanın belirlendi. Seni götürecek olan gemi bekliyor."

Baley gerildi. "Bekliyor mu? Ne zaman gideceğim?"

"İki gün sonra."

"Öyleyse New York'a dönmeliyim. Karım–"

"Karınla *biz* görüşürüz. Biliyorsun, görevinin doğasını öğrenmemeli. Ona senden haber beklememesi söylenecek."

"Ama bu insanlık dışı. Karımı görmeliyim. Onu bir daha asla göremeyebilirim."

"Şu an söyleyeceğim şey kulağa daha bile insanlık dışı gelebilir ama karını bir daha göremeyebileceğini düşünmeden bir gün bile işe gittiğin oluyor mu? Sivil Polis Baley, hepimiz görevimizi yapmalıyız."

Baley piposunun on beş dakika önce söndüğünü fark etmemişti bile.

***

Hiç kimsenin ona söyleyecek başka bir şeyi yoktu. Hiç kimse cinayet hakkında bilgi sahibi değildi. Yetkili üstüne yetkili iki ayağını bir pabuca sokturdu ve Baley nihayet hâlâ olup bitenlere inanamadan kendini bir uzay gemisinin yanı başında buldu.

Gemi gökyüzüne çevrili devasa bir top namlusuna benziyordu. Baley çığ, açık havada spazm geçirircesine titredi. Gece karanlığı eriyerek tepesindeki siyah bir tavana kaynayan kapkara duvarlar misali bastırdı (bu, Baley'nin yüreğine su serpti). Hava bulutluydu ve Baley daha önce Gözlemevi'nde bulunmuşsa da bulutlardaki bir yarığı delip geçen parlak bir yıldıza gözü takılınca irkildi.

Küçük kıvılcım çok ama çok uzaklardaydı. Baley neredeyse hiç korkmadan ona merakla baktı. Yıldız bir hayli yakın, bir hayli önemsiz gözükse de öyle şeylerin etrafında sakinleri galaksinin efendileri olan gezegenler turlardı. O an Dünya'nın öbür tarafında parlayan Güneş de öyle bir şeydi.

Baley durduk yerde Dünya'yı bir nem ve gaz filmiyle kaplı, dört bir yanı boşluğa açık, dış çeperine azıcık gömülü Şehirleri kaya ile hava arasında zar zor tutunan taş bir top olarak düşündü. Tüyleri ürperdi!

Gemi elbette bir Uzaycı taşıtıydı. Yıldızlararası ticaret tamamen Uzaycıların kontrolündeydi. Şehir sınırlarının hemen dışındaki Baley artık yalnızdı. Gemiye binebilmek için Uzaycı standartlarına göre güvenli kabul edilinceye kadar yıkanmış, ovalanmış ve sterilize edilmişti. Buna rağmen onu karşılamak için tek bir robot yollamışlardı. Sonuçta Baley bunaltıcı Şehir'deki yüz çeşit hastalık mikrobuna dirençliyken ırsi olarak bir nevi serada yaşayan Uzaycılar öyle değillerdi.

Gece karanlığında ancak silik bir cüsse olarak görülebilen robotun gözleri donuk kırmızı bir ışıkla parlıyordu.

"Sivil Polis Elijah Baley?"

"Doğru," deyip geçen Baley'nin ensesindeki tüyler biraz

ürperdi. Bir insanın işini yapan bir robot görünce öfkeden tüyleri diken diken olacak kadar Dünyalıydı. Uzaycı cinayeti meselesinde ona ortaklık eden R. Daneel Olivaw vardı ama o başkaydı. Daneel bir–

Robot, "Lütfen beni takip edin," dedi ve beyaz bir ışık gemiye doğru yol gösterdi.

Baley isteği yerine getirdi. Merdivenden tırmanıp gemiye çıktı, koridorlardan geçti ve bir odaya girdi.

"Odanız burası, Sivil Polis Baley," dedi robot. "Yolculuk süresince içinden çıkmamanız rica ediliyor."

Tabii ya, beni bir yere kapatın gitsin, diye düşündü Baley. *Beni güvende tutun. Ve de izole.*

İçlerinden geçtikleri koridorlarda kimseye rastlamamışlardı. Robotlar büyük ihtimalle şu an oraları dezenfekte ediyorlardı. Karşısındaki robot da gider gitmez muhtemelen bir mikrop banyosu yapacaktı.

"Odanızda su ve sıhhi tesisat var," dedi robot. "Yemek tedarik edilecek. Seyredebileceğiniz materyaller olacak. Lombozlar bu panelden kontrol ediliyor. Şu an kapalılar ama seyir alanı isterseniz–"

"Dert değil, çocuk," dedi Baley biraz hınçla. "Lombozlar kapalı kalsın."

Dünyalıların robotlar için sürekli kullandıkları "çocuk" sözüyle hitap etmişti ama robot olumsuz bir tepki vermedi. Veremezdi de zaten. Tepkileri kısıtlıydı ve o tepkiler Robot Kanunları tarafından kontrol edilmekteydi.

Robot saygılı bir selamın taklidiyle iri metal vücudunu büktü.

Odasında yalnız kalan Baley durum değerlendirmesi yaptı. Gemi en azından uçaktan iyiydi. Uçağı bir ucundan diğerine kadar görebilmişti. Sınırlarını görebilmişti. Uzay gemisi ise büyüktü. Koridorlara, katlara, odalara sahipti. Kendi içinde küçük bir Şehir'di. Baley neredeyse rahat nefes alabilecekti.

Derken ışıklar yanıp söndü ve bir robotun hoparlörlerden yayılan metalik sesi ona kalkış hızlanmasına karşı kendini koruması için belirli talimatlar verdi.

Hidrolik sistemin hareketlenmesiyle beraber Baley altındaki fileye yapıştı. Proton mikro-yığının akkor hale getirdiği jet motorlarından uzak bir gümbürtü koptu. Yırtılan atmosferin ıslığı giderek incelip tizleşti ve bir saat sonra tamamen kayboldu.

Uzaydaydılar.

Sanki bütün duyuları uyuşmuş, gerçek hiçbir şey kalmamıştı. Baley kendi kendine her geçen saniye Şehirlerden, Jessie'den binlerce kilometre daha uzaklaştığını söyledi ama beyni bu bilgiyi idrak etmedi.

İkinci gün (yoksa üçüncü mü? – yeme ve uyuma molaları hariç zamanı kestirmenin bir yolu yoktu) tersyüz edilircesine garip bir hisse kapıldı. His çok kısa sürdü ve Baley bir sıçrama yaptıklarını anladı. Hiperuzaydan anlık geçişi sağlayan mistik denebilecek bu akıl almaz eylem, bir gemiyi ve içindeki her şeyi uzayın bir noktasından ışık yılları uzaktaki başka bir tanesine naklederdi. Bir zaman aşımının ardından yine bir sıçrama oldu. Sonra bir tane ve bir tane daha.

Baley kendi kendine artık Dünya'dan onlarca, yüzlerce, binlerce ışık yılı uzakta olduğunu söyledi.

Tam rakamı bilmiyordu. Dünya'daki hiç kimse Solaria'nın uzaydaki yerini dahi bilmezdi. Baley bunun üstüne bahis oynayabilirdi. Dünya'dakiler bilgisizdi, hem de her biri.

Kendini son derece yalnız hissetti.

Bir yavaşlama hissi oldu ve robot odaya girdi. Vakur, kızılımsı gözleri Baley'nin koşumunu ayrıntılarıyla inceledi. Bir kanatlı somunu verimli bir şekilde sıktı; hidrolik sistemin detaylarına göz gezdirdi.

"Üç saat sonra ineceğiz," dedi. "Lütfen bu odada kalın. İnsan bir refakatçi gelip sizi gemiden indirecek ve konutunuza götürecek."

"Bekle," dedi Baley gergin bir sesle. Fileye kayışlarla bağlıyken kendini çaresiz hissediyordu. "İndiğimizde saat kaç olacak?"

"Galaktik Standart Zamanı'na göre–" diye hemen cevap verdi robot.

"Yerel zaman, çocuk. Yerel zaman! Yehoşafat!"

Robot hiç duraksamadı. "Solaria'da günler yirmi sekiz nokta otuz beş Standart saat uzunluğundadır. Solaria saati on dekada, dekadların her biriyse yüz sentada bölünmüştür. Programa göre hava limanına günün beşinci dekadının yirminci sentadında ulaşacağız."

Baley karşısındaki robottan nefret etti. Yaratığın kalın kafalılığından, sorusunu doğrudan doğruya sorarak acizliğini açığa çıkarmaya mecbur bırakılmaktan nefret etti.

Başka çaresi yoktu. "Gündüz vakti mi olacak?" dedi ifadesizce.

Robot tüm bunların ardından, "Evet, efendim," deyip odayı terk etti.

Gündüz vakti olacaktı! Baley'nin günışığında bir gezegenin korumasız yüzeyine ayak basması gerekecekti.

Neler olacağından pek emin değildi. Şehir dahilindeki çeşitli noktalardan gezegensel yüzeyleri görüp geçmişliği vardı; hatta kısa süreliğine açık havaya çıktığı bile olmuştu. Fakat her defasında duvarlarla çevrili veya birinin erişim mesafesinde kalmıştı. Güvenliği hiç elden bırakmamıştı.

Şimdi güvenliği nereden bulacaktı? Karanlığın sahte duvarları bile olmayacaktı.

Uzaycılar önünde acizlik göstermeyeceği için –ölürdü daha iyi– kendisini yavaşlamanın kuvvetlerine karşı güvende tutan fileye iyice yayıldı, gözlerini kapadı ve paniğe inatla direndi.

2
BİR DOSTLA KARŞILAŞILIYOR

Baley mücadeleyi kaybediyordu. Mantık tek başına yetmiyordu.

Aynı şeyi kendine tekrar edip duruyordu: *Bazı insanlar hayatları boyunca açık havada yaşar. Uzaycılar şimdi öyle yapıyor. Dünya'daki atalarımız geçmişte öyle yapıyorlardı. Duvarsızlıktan zarar gelmez. Bana aksini söyleyen tek şey zihnim ve yanılıyor.*

Fakat bunlardan hiçbirinin faydası dokunmuyordu. Mantığın ötesindeki bir şey duvar özlemiyle yakarıyor ve boşluğa hiç ilgi duymuyordu.

Zaman geçtikçe başarılı olamayacağını düşünmeye başladı. Sonunda acınası bir halde tir tir titreyerek büzülüp kalacaktı. Konuklarını almaya gönderecekleri Uzaycı (mikropları dışarıda tutmak için burun deliklerine filtreler ve temastan kaçınmak için ellerine eldivenler takmış olarak) çıkageldiğinde onu hakir bile görmeyecek, sadece tiksinti duyacaktı.

Baley var gücüyle dayandı.

Gemi durduğunda ve yavaşlama koşumu otomatik olarak çözüldüğünde hidrolik sistem duvara girerken Baley koltuğunda kaldı. Korkuya kapılsa da o korkuyu göstermemekte kararlıydı.

Odanın kapısı usulca açılırken bakışlarını kaçırdı. Yine de göz ucuyla uzun boylu, bronz saçlı bir figürün içeri girdiğini gördü. Bir Uzaycı, yani kökenlerini reddetmiş o mağrur Dünyalı torunlarından biri gelmişti.

Uzaycı konuştu. "Ortağım Elijah!"

Baley'nin başı hızla konuşmacıya çevrildi. Gözleri fal taşı gibi açıldı ve neredeyse isteği dışında yerinden kalktı.

Çehreye –geniş ve çıkık elmacık kemiklerine, büsbütün durgun yüz hatlarına, vücudun simetrisine, ama en çok da ifadeden yoksun soğukkanlı mavi gözlere– bakakaldı.

"D-Daneel."

"Beni hatırlaman mutluluk verici, ortağım Elijah," dedi Uzaycı.

"Seni hatırlamak mı!" Baley içinin huzurla kaplandığını hissetti. Karşısındaki varlık Dünya'dan bir parça, bir dost, bir huzur kaynağı, bir kurtarıcıydı. Koşup Uzaycı'ya sarılmaya, onu delicesine kucaklamaya, gülerek sırtını sıvazlamaya ve bir ayrılığın ardından tekrar buluşan eski dostların yaptığı bütün o aptalca şeyler yapmaya yönelik neredeyse karşı konulmaz bir arzu duydu.

Fakat bunlardan hiçbirini yapmadı. Yapamadı. Sadece öne çıkıp elini uzatabildi. "Seni unutmam zor, Daneel."

"Bak bu çok hoş," dedi Daneel, başını vahametle sallayarak. "Senin de iyi bildiğin gibi çalışır durumda kaldığım sürece seni unutmam imkânsıza yakın."

Daneel onun elini tutup serin bir baskı yaptı. Parmakları rahat ama acı vermekten uzak bir basınç uygulayıp açıldı.

Baley yaratığın okunmaz gözlerinin zihnini delmemesini ve az önce geçmiş ama henüz tamamen kaybolmamış o çılgınca ânı –bütün benliğinin sevgiye varan güçlü bir dostluk hissine yoğunlaştığı zamanı– görmemesini içtenlikle umdu.

Sonuçta Daneel Olivaw sevilecek bir dost değil, yalnızca bir robottu.

Bir insana çok benzeyen robot konuştu. "Robot kontrollü bir karasal nakliye aracının hava tüpü vasıtasıyla bu gemiye bağlanılmasını istedim."

Baley kaşlarını çattı. "Hava tüpü mü?"

"Evet. Uzay boşluğu karşısında özel donanım ihtiyacı duymaksızın bir gemiden diğerine personel ve materyal nakledilmesinde sıkça kullanılan yaygın bir tekniktir. Görünüşe bakılırsa o tekniğe aşina değilsin."

"Değilim," dedi Baley, "ama hayalimde canlandırabiliyorum."

"Bir uzay gemisi ile bir kara taşıtı arasında böyle bir düzenek kurmak elbette oldukça karmaşıktır ama yine de halledilmesini talep ettim. Neyse ki senin ve benim atıldığımız görev yüksek öncelikli. Pürüzler çabucak gideriliyor."

"Sen de mi bu cinayet vakasına atandın?"

"O konuda bilgi almadın mı? Sana derhal söylemediğim için üzgünüm." Robotun kusursuz yüzünde üzüntüden eser yoktu elbette. "Seni bu vakaya uygun bir müfettiş olarak öneren kişi, önceki ortaklığımız sırasında Dünya'dayken tanıştığın ve hâlâ hatırladığını umduğum Dr. Han Fastolfe'tu. Bir kez daha seninle beraber çalışmakla görevlendirilmemi şart koştu."

Baley tebessüm edebildi. Dr. Fastolfe bir Aurora yerlisiydi ve Aurora en güçlü Dış Gezegen'di. Anlaşılan bir Auroralının tavsiyelerinin belli bir ağırlığı vardı.

"İş bitirici bir ekip bölünmemeli, ha?" dedi Baley. (Daneel'in ortaya çıkışının ilk heyecanı geçiyordu ve Baley'nin göğsündeki sıkışıklık geri geliyordu.)

"Dr. Fastolfe'un aklından tam olarak öyle bir düşünce geçti mi bilmiyorum, ortağım Elijah. Bana kalırsa seninle çalışması için dünyanız hakkında tecrübe sahibi olan ve kendinize has tuhaflıklarınızı bilen birinin atanmasından yanaydı."

"Tuhaflıklarmış!" Kaşlarını çatan Baley gücenmişti. Bu, kendisine yakıştırılmasından hoşlandığı bir tabir değildi.

"Mesela hava tüpünü ayarlayabilmem için. Dünya Şehirlerinde yetişmenin bir sonucu olarak açık alanlardan duyduğun hoşnutsuzluğun pekâlâ farkındayım."

Baley'yi sert bir dille konuyu değiştirmeye iten şey belki

"tuhaf" denmenin sonucu olarak karşı saldırıya geçmezse bir makine karşısında itibar kaybedeceği hissiydi. Veya belki de ömür boyu aldığı eğitim herhangi bir mantıksal çelişkiyi irdelemeden geçmesine engel oluyordu.

"Bu gemide sağlığımdan sorumlu bir robot vardı." (Bu noktada sesine az biraz garez karıştı.) "Robota benzeyen bir robot. Onu tanıyor musun?"

"Gemiye binmeden önce onunla konuştum."

"Adı ne? Onunla nasıl temasa geçeceğim?"

"Adı RX-2475. Solaria'da robotlar için yalnızca seri numaraları kullanmak âdettendir." Daneel'in sakin bakışları, kapının yakınındaki kontrol paneline çevrildi. "Buradaki hatla ona sinyal verebilirsin."

Baley de kontrol paneline baktı ve Daneel'in belirttiği hatta RX yazdığı için robotun kimliği gizemini kaybetti.

Baley parmağını oraya koydu ve bir dakikadan kısa sürede robota benzeyen robot içeri girdi.

"Sen RX-2475'sin," dedi Baley.

"Evet, efendim."

"Daha önce bana insan bir refakatçinin gelip beni gemiden indireceğini söyledin. Onu mu kastettin?" Baley parmağıyla Daneel'i işaret etti.

İki robot göz göze geldi. "Belgeleri onu sizinle buluşacak kişi olarak tanımlıyor," dedi RX-2475.

"Önceden sana belgeleri haricinde onunla ilgili bir şey söylendi mi? Tarifi yapıldı mı?"

"Hayır, efendim. Ama ismi verildi."

"O bilgiyi sana kim verdi?"

"Geminin kaptanı, efendim."

"Bir Solarialı mı?"

"Evet, bayım."

Baley dudaklarını yaladı. Bir sonraki sorusu belirleyici olacaktı.

"Sana beklediğin kişinin isminin ne olacağı söylendi?"

"Daneel Olivaw, efendim," diye yanıtladı RX-2475.

"Aferin! Artık gidebilirsin."

Yine o robotik selamın ardından RX-2475 hızla arkasına dönüp oradan ayrıldı.

Baley ortağına doğru döndü ve düşünceli bir edayla konuştu. "Bana tüm gerçekleri söylemiyorsun, Daneel."

"Ne bakımdan, ortağım Elijah?" diye sordu Daneel.

"Seninle daha önceden konuşurken garip bir nokta aklıma geldi. RX-2475 bana bir refakatçim olacağını söylerken beni almaya bir *insanın* geleceğini belirtti. Bunu apaçık hatırlıyorum."

Onu sessizce dinleyen Daneel konuşmadı.

Baley sözlerini sürdürdü. "Robotun bir hata yapmış olabileceğini düşündüm. Veya belki sahiden bir insan beni karşılamakla görevlendirilmişti ama daha sonra yerine sen getirilmiştin ve RX-2475'e değişimle ilgili bilgi verilmemişti. Fakat az önce bunu kontrol ettiğimi duydun. Belgelerin RX-2475'e gösterildi ve ona adın söylendi. Ama adının tamamı söylenmedi, değil mi, Daneel?"

"Doğru. Ona tam adım söylenmedi," diye onayladı Daneel.

"Adın Daneel Olivaw değil, R. Daneel Olivaw, değil mi? Veya tam olarak Robot Daneel Olivaw."

"Haklısın, ortağım Elijah."

"Tüm bunlardan, RX-2475'e senin bir robot olduğunun hiçbir zaman bildirilmediği sonucu çıkıyor. Seni bir insan olarak düşünmesine göz yumuldu. İnsansı görünümün de böyle bir taklidi mümkün kılıyor."

"Yürüttüğün mantığa itirazım yok."

"Öyleyse gel devam edelim." Baley yabanıl bir hazzın kıpırtılarını hissediyordu. Bir şeyin izindeydi. O şey fazla bir anlam ifade edemezdi ama bu iyi becerdiği bir iz sürmeydi. Hem de uzayın başka bir köşesine çağrılmasına yetecek kadar.

"Biri neden sefil bir robotu kandırmak istesin?" dedi. "Senin insan veya robot olmanın onun için fark etmez. Her halükârda emirleri uygular. Öyleyse gerek robota bilgi veren Solarialı kaptanın, gerekse kaptana bilgi veren Solarialı yetkililerin de senin bir robot olduğunu bilmedikleri gibi makul bir sonuca varılabilir. Dediğim gibi, bu makul bir sonuç ama belki de tek sonuç değildir. Doğrusu o mu?"

"Öyle olduğunu düşünüyorum."

"Pekâlâ öyleyse. İyi tahmin. Şimdi gelelim nedenine. Dr. Han Fastolfe seni ortağım olarak önerirken Solarialıların sana insan gözüyle bakmalarına ses çıkarmadı. İyi de, bu tehlikeli değil mi? Solarialılar gerçeği öğrenirlerse bir hayli öfkelenebilirler. Böyle bir şey neden yapıldı?"

"Bana şöyle izah edildi, ortağım Elijah," dedi robot. "Dış Gezegenler'den bir insanla birlikteliğin Solarialılar nezdindeki statünü artırır. Bir robotla birlikteliğin ise azaltır. Âdetlerinize aşina olduğum ve seninle kolayca beraber çalışabildiğim için kandırma amacıyla o yönde pozitif bir beyanda bulunulmaksızın Solarialıların beni bir insan olarak kabul etmelerini sağlamak makul görüldü."

Baley yapılan açıklamaya inanmadı. Söylenenler bir Dünyalının hislerine önem veriliyormuş gibi bir çağrışım uyandırıyordu ama bu Fastolfe kadar ileri görüşlü bile olsa bir Uzaycı için doğal bir davranış değildi.

Baley bir alternatif akıl etti. "Solarialılar Dış Gezegenler'de robot üretimiyle mi tanınırlar?"

"Solaria'nın iç ekonomisi hakkında bilgilendirilmiş olmana sevindim," dedi Daneel.

"O konuda tek kelime etmediler," dedi Baley. "Solaria kelimesinin yazılışını tahmin edebilirim ama bilgilerim bundan ibaret."

"Öyleyse seni böyle bir şey sormaya neyin teşvik ettiğini anlamıyorum, ortağım Elijah, ama yine de sorun son derece

uygun. Hedefi on ikiden vurdun. Zihnimdeki bilgi dağarcığına göre elli Dış Gezegen arasında Solaria en çok ürettiği robot modellerinin çeşitliliği ve üstünlüğüyle tanınıyor ve diğer bütün Dış Gezegenler'e özel modeller ihraç ediyor."

Baley vahim bir memnuniyetle başını salladı. Daneel doğal olarak insan acizliğini bir başlangıç noktası olarak kullanan sezgisel bir çıkarıma akıl erdiremiyordu. Baley de muhakemesini açıklama gereği görmüyordu. *Eğer* Solaria gerçekten de robotik alanında uzman bir dünyaysa Dr. Han Fastolfe ile iş arkadaşlarının kendi seçkin robotlarını sergilemek için tamamen kişisel ve son derece insanca gerekçeleri olabilirdi. Bunun bir Dünyalının güvenliğiyle veya hisleriyle hiçbir ilgisi olmayabilirdi.

Uzman Solarialıları kandırıp Aurora eseri bir robotu kendileri gibi insan kabul etmelerini sağlayabilirlerse üstünlüklerini ortaya koyarlardı.

Baley kendini çok daha iyi hissetti. Kafasındaki bütün düşünce, toplayabildiği bütün entelektüel güç kendisini panikten kurtaramazken kibrinin okşanmasının derhal başarı getirmesi tuhaftı.

Uzaycıların kibrini görmenin de faydası vardı.

Yehoşafat, diye aklından geçirdi, *hepimiz insanız; Uzaycılar bile.*

Sesli olarak, neredeyse arsızca, "Kara taşıtının gelmesini ne kadar bekleyeceğiz? Ben hazırım," dedi.

Hava tüpü mevcut kullanımına pek uygun olmadığına yönelik belirtiler gösteriyordu. İnsan ile insansı diken uzay gemisinden çıkıp ağırlıkları altında kıvrılan ve sallanan esnek örgü boyunca ilerledi. (Baley uzaydayken gemiden gemiye ağırlıksız olarak geçiş yapan insanların bir başlangıç sıçramasının ardından tüp boyunca rahatlıkla süzülebileceklerini tahmin etti.)

Tüp diğer uca doğru kullanışsızca daralıyor, kumaşı dev bir el tarafından sıkılıyormuşçasına büzülüyordu. El fenerini taşıyan Daneel emeklemeye koyuldu ve Baley de aynı şeyi yaptı. Son yedi metreyi o şekilde katettiler ve en sonunda bir kara taşıtı olduğu her halinden anlaşılan bir araca bindiler.

Daneel içeri girdikleri kapıyı dikkatle kaydırarak kapattı. Hava tüpünün ayrılmasından çıkmış olabilecek tok bir takırtı duyuldu.

Baley merakla çevresine bakındı. Kara aracının egzotik bir tarafı yoktu. Arka arkaya yerleştirilmiş iki koltuğun her birine üç kişi sığabilirdi. Her bir koltuğun her iki tarafında kapılar vardı. Normalde pencerelerin yer alacağı parlak kısımlar hiç şüphesiz uygun kutuplaşmadan dolayı siyah ve opaktı. Baley buna yabancı değildi.

Taşıtın iç mekânı, tavandaki sarı ışık saçan iki yuvarlak lambayla aydınlanıyordu ve neticede Baley'ye garip gelen tek şey ön koltuğun hemen önündeki paravana gömülü verici seti oldu. Tabii bir de görünür kontrollerin bulunmaması.

"Herhalde sürücü o paravanın öbür tarafında," dedi Baley.

"Aynen öyle, ortağım Elijah," cevabını verdi Daneel. "Ve emirlerimizi şu şekilde verebiliriz." Hafifçe öne eğilip bir şaltere basınca kırmızı bir ışık noktası yandı. "Artık başlayabilirsin. Hazırız," dedi alçak sesle.

Çıkan boğuk bir vızıltı neredeyse derhal kayboldu. Koltuğun arkalığına çok hafif, çok kısa süreli bir baskı gerçekleşti. Ardından hiçbir şey hissedilmez oldu.

"Hareket halinde miyiz?" diye şaşkınlıkla sordu Baley.

"Evet," dedi Daneel. "Araba tekerlekler üstünde gitmek yerine diyamanyetik bir kuvvet alanı boyunca süzülür. Hızlanma ve yavaşlama haricinde hiçbir şey hissetmezsin."

"Peki ya virajlar?"

"Araba otomatikman yan yatarak dengeyi sağlar. Ayrıca yokuş yukarı veya aşağı giderken eğimini korur."

"Kontroller epey karmaşık olmalı," dedi Baley donuk bir tavırla.

"Büyük ölçüde otomatik. Aracın sürücüsü bir robot."

"Hımın." Baley kara taşıtı hakkında duymak istediği kadarını duymuştu. "Yolculuk ne kadar sürecek?" diye sordu.

"Yaklaşık bir saat. Hava yolculuğu daha hızlı olurdu ama seni kapalı bir yerde tutma endişesindeydim ve Solaria'daki uçak modelleri şu an bindiğimize benzer kara araçlarındaki gibi tümüyle kapalı değil."

Baley yoldaşının "endişesine" bozuldu. Kendini dadısının himayesindeki bir bebek gibi hissediyordu. Ne gariptir ki Daneel'in cümlelerine de hemen hemen bir o kadar sinir oluyordu. Ona göre bu kadar gereksizce bir resmiyete sahip cümle yapısı, yaratığın robotik doğasını kolayca ele verebilirdi.

Baley kısa bir süre R. Daneel Olivaw'ı merakla süzdü. Dümdüz ileri bakan robot hareket etmiyor ve diğerinin bakışlarından mahcup olmuyordu.

Daneel'in deri dokusu kusursuzdu. Hem kafasındaki hem de vücudundaki kıllar sevgiyle ve özenle üretilip tek tek yerleştirilmişti. Derinin altındaki kas hareketleri son derece gerçekçiydi. Ne kadar aşırıya kaçarsa kaçsın hiçbir ayrıntı atlanmamıştı. Fakat Baley kişisel tecrübelerine dayanarak o uzuvların ve göğsün onarım amacıyla görünmez bağlantı yerlerinden ayrılabileceğini biliyordu. Gerçekçi derinin altında metal ve silikon olduğunu, kafatası boşluğunda son derece gelişmiş ama yalnızca pozitronik bir beynin bulunduğunu, Daneel'in "düşüncelerinin" üretici tarafından sıkı sıkıya tasarlanıp önceden belirlenmiş yollar boyunca akan kısa ömürlü pozitronik akımlar olduğunu da biliyordu.

Fakat önbilgiden yoksun uzman bir göze bütün bunları belli edecek ne gibi emareler vardı? Daneel'in konuşma tarzının eften püften anormalliği mi? Üstünden hiç atmadığı duygusuzca ciddiyet mi? İnsanlığının mükemmelliği mi?

Fakat Baley boşa vakit harcıyordu. "Gel artık işe koyulalım, Daneel. Herhalde buraya gelmeden önce Solaria hakkında bilgilendirilmişsindir."

"Evet, ortağım Elijah."

"Güzel. Bana o kadarı bile yapılmadı. Bu dünya ne kadar büyük?"

"Çapı 15.200 kilometre. Üç gezegenin en dıştaki ve tek meskûn olanı. İklimi ve atmosferi Dünya'nınkine benziyor; verimli arazi oranı daha yüksek; faydalı mineral içeriği düşük ama elbette daha az tüketilmiş. Dünya kendi kendine yeterli ve robot ihraçlarının da yardımıyla yüksek bir yaşam standardına sahip."

"Nüfusu kaç?" diye sordu Baley.

"Yirmi bin insan, ortağım Elijah."

Baley bu cevabı bir anlığına kabullendi, sonra da ılımlı bir dille fikir değiştirdi. "Yirmi milyon demek istiyorsun, değil mi?" Dış Gezegenler hakkındaki kıt bilgisi ona bu gezegenlerin Dünya standartlarına göre düşük nüfuslu olmasına rağmen münferit nüfusların milyonlarla ölçüldüğünü söylemeye yeterliydi.

"Yirmi bin insan, ortağım Elijah," diye tekrarladı robot.

"Yani gezegene daha yeni mi yerleşildi demek istiyorsun?"

"Alakası bile yok. Solaria neredeyse iki yüzyıldır bağımsız ve buraya ondan en az bir asır önce yerleşildi. Nüfus kasten yirmi binde tutuluyor, çünkü bu rakam Solarialılar tarafından ideal kabul ediliyor."

"Gezegenin ne kadarına yayılmış durumdalar?"

"Bütün verimli kısımlara."

"Kilometrekare olarak?"

"Marjinal alanlar da dahil yetmiş yedi buçuk milyon kilometrekare."

"Yirmi bin insan için mi?"

"Çalışan aşağı yukarı iki yüz milyon pozitronik robot da cabası, ortağım Elijah."

"Yehoşafat! Bu... insan başına on bin robot eder."

"Bu, Dış Gezegenler genelinde açık ara en yüksek oran, ortağım Elijah. İkinci sıradaki Aurora'nın oranı sadece elliye bir."

"Bu kadar robotu ne için kullanabilirler ki? Üretilen onca gıdayla ne yapıyorlar?"

"Gıda nispeten ufak çaplı bir kalem. Madenler daha önemli. Hele enerji üretimi daha da önemli."

Bütün o robotları düşünmek Baley'nin biraz başını döndürdü. İki yüz milyon robot! Çok az insan arasında bu kadar fazla sayıda. Robotlar araziyi dolduruyor olmalıydı. Dışarıdan gelen bir gözlemci Solaria'yı tümüyle bir robotlar dünyası zanneder ve ufacık insan topluluğunu fark etmezdi bile.

Baley ani bir görme ihtiyacına kapıldı. Minnim'le ettiği sohbeti ve Dünya'daki tehlikenin sosyolojik öngörüsünü hatırladı. Konuşulanlar çok uzakta kalmış ve biraz gerçekdışıymış gibi gelse de hafızasındaydı. Dünya'yı terk ettiğinden beri karşılaştığı kişisel tehlikeler ve güçlükler, Minnim'in sakin ve açık bir üslupla dile getirdiği muazzam beyanların anısını silikleştirse de tamamen gölgelemiş değildi.

Baley açık havanın bunaltıcılığının bile kendisini yüksek bir performansla çalışmaktan alıkoymayacağı kadar uzun zamandır görev yapıyordu. Bir Uzaycı dünyasından veya aynı şekilde bir Uzaycı robotundan toplanacak veriler Dünya'daki sosyologların zaten sahip oldukları bir şeydi. Asıl ihtiyaç dolaysız gözlemdi ve Baley'nin işi ne kadar nahoş olursa olsun o gözlemi yapmaktı.

Baley kara taşıtının üst kısmını inceledi. "Bu şeyin üstü açılabiliyor mu, Daneel?"

"Affedersin, ortağım Elijah, ama ne demek istediğini anlamadım."

"Arabanın üstü geriye itilebiliyor mu? Şey, kub... gökyüzüne açılabiliyor mu?" (Alışkanlıktan neredeyse "kubbe" diyecekti.)

"Evet, açılabiliyor."

"Öyleyse açtır, Daneel. Dışarıya bir göz atmak istiyorum."

Robot vahametle başını salladı. "Üzgünüm ama buna izin veremem."

Baley hayrete düştü. "Bak, R. Daneel," derken R'yi vurguladı, "dur başka bir şekilde ifade edeyim. Sana arabanın üstünü açtırmanı emrediyorum."

Yaratık insansı olsun veya olmasın bir robottu. Emirlere uymaya *mecburdu.*

Fakat Daneel kıpırdamadı. "Başlıca ilgimin seni zarardan korumak olduğunu açıklamalıyım," dedi. "Hem aldığım talimatlara hem de kişisel tecrübelerime dayanarak kendini büyük, boş bir alanda bulmanın sana zarar vereceğini iyi biliyorum. Dolayısıyla açıkta kalmana izin veremem."

Baley gerek hücum eden kanla yüzünün kızardığını, gerekse kapıldığı öfkenin ne denli yararsız olduğunu hissedebiliyordu. Yanındaki yaratık gerçekten de bir robottu ve Baley, Birinci Robot Kanunu'nu iyi biliyordu.

O kanun şöyleydi: *Bir robot bir insana zarar veremez veya eylemsizlik sonucu bir insanın zarar görmesine göz yumamaz.*

Bir robotun –galaksideki herhangi bir dünyada bulunan herhangi bir robotun– pozitronik beynindeki diğer her şey bu ana düşünceye uymak zorundaydı. Bir robot elbette emirlere uymalıydı ama her şeyden önemli bir kıstas doğrultusunda. Emirlere uymak İkinci Robot Kanunu kapsamındaydı.

O kanun ise şöyleydi: *Bir robot, Birinci Kanun'la çelişmediği sürece insanlardan aldığı emirlere uymak zorundadır.*

Baley kendini alçak ve makul bir sesle konuşmaya zorladı. "Sanırım buna kısa bir süre katlanabilirim, Daneel."

"Ben aynı görüşte değilim, ortağım Elijah."

"Bırak kararı ben vereyim, Daneel."

"Eğer bu bir emirse, ortağım Elijah, ona uyamam."

Baley yumuşak dolgulu arkalığa yaslanarak kaykıldı. Ro-

bot güç kullanımının erişimi dışındaydı elbette ki. Daneel'in kuvveti tamamen uygulanırsa etin ve kemiğinkini yüz kat aşardı. Hiç zarar vermeksizin Baley'yi kusursuzca zapt edebilirdi.

Baley silahlıydı. Daneel'e silah doğrultabilirdi ama belki anlık bir üstünlük hissinin ardından bu eylem daha büyük bir hüsrana yol açardı. İmha tehditleri bir robota sökmezdi. Kendini korumak Üçüncü Kanun kapsamındaydı.

O kanun da şöyleydi: *Bir Robot, Birinci ya da İkinci Kanun'la çelişmediği sürece kendi varlığını korumak zorundadır.*

Alternatif Birinci Kanun'u çiğnemek olduğu sürece Daneel imha edilmekten çekinmezdi. Ve Baley'nin onu imha etmek gibi bir arzusu kesinlikle yoktu.

Öte yandan arabadan dışarıya bakmak istiyordu. Hatta isteği bir saplantı haline geliyordu. Bu dadı-bebek ilişkisinin kök salmasına izin veremezdi.

Bir an için silahı kendi şakağına doğrultmayı düşündü. *Arabanın üstünü aç yoksa kendimi öldürürüm.* Birinci Kanun'un bir uygulamasına daha büyük ve öncelikli bir başkasıyla karşı koyabilirdi.

Fakat Baley bunu da yapamayacağının bilincindeydi. Fazlasıyla haysiyetsizce bir eylem olurdu. Düşüncenin hayalinde canlandırdığı görüntüden hiç hazzetmedi.

"Sürücüye hedefimizden kaç kilometre uzakta olduğumuzu sorar mısın?" dedi bezgince.

"Hayhay, ortağım Elijah."

Daneel öne eğilip şalteri açtı. Fakat o esnada Baley de öne eğilip bağırdı. "Sürücü! Arabanın üstünü indir!"

Çabuk davranıp şalteri tekrar kapalı konuma getiren insan eli oldu. Sonrasında aynı el onu sıkıca sabit tuttu.

Biraz soluk soluğa kalan Baley gözünü robota dikti.

Daneel pozitronik yolları yeni duruma uyum sağlama çabasıyla kısa süreliğine istikrarsızlaşmış gibi birkaç saniye hiç

kıpırdamadı. Fakat bu hali çabucak geçti ve eli tekrar hareket etti.

Baley böyle bir tepkiyi öngörmüştü. Daneel onun elini şalterden (zarar vermeden, nazikçe) çekecek ve vericiyi tekrar çalıştırarak emri iptal edecekti.

"Bana zarar vermeden elimi çekemezsin," dedi Baley. "Seni uyarıyorum. Muhtemelen parmaklarımı kırman gerekir."

Bu doğru değildi. Baley gerçeğin farkındaydı. Fakat Daneel'in hareketleri durdu. Zarara karşı zarar. Pozitronik beynin olasılıkları tartması ve onları karşıt potansiyellere tercüme etmesi gerekiyordu. Bu da biraz daha tereddüt anlamına geliyordu.

"Artık çok geç," dedi Baley.

Yarışı o kazandı. Arabanın üstü geriye kayıyor ve açılan iç mekâna Solaria güneşinin bembeyaz ışığı doluyordu.

Baley'nin ilk baştaki dehşetle gözlerini yuması geldi ama bu dürtüye direndi. Olağanüstü miktarlarda muazzam bir mavi ve yeşil seline maruz kaldı. Yüzüne çarpan havanın kontrolsüz akımını hissetse de hiçbir detay algılayamadı. Hareketli bir şey yanlarından hızla geçip gitti. Bir robot, bir hayvan veya rüzgâra yakalanmış cansız bir şey olabilirdi. Baley bilemiyordu. Araba o cismi çok çabuk geride bıraktı.

Mavi, yeşil, hava, gürültü, hareket... ve hepsinden öte gökyüzündeki bir toptan gelip hışımla, amansızca, korkuturcasına üzerlerine düşen beyaz ışık.

Baley kısacık bir an için başını geriye eğip gözlerini doğrudan Solaria'nın güneşine dikti. Şehirlerin çatı katlarındaki güneş sundurmalarının ışığı kıran camlarınca korunmaksızın ona, çıplak güneşe baktı.

Ve tam o anda Daneel'in ellerinin omuzlarını sıkıca kavradığını hissetti. O gerçekdışı, fırıl fırıl anda zihni düşüncelerle doldu. Görmeliydi! Görebileceği her şeyi görmeliydi. Ve Daneel yanında yer alıp onu görmekten alıkoyacaktı.

Fakat hiç şüphesiz bir robot bir insana şiddet uygulamaya kalkışmazdı. Bu baskın bir düşünceydi. Daneel onu zorla engelleyemezdi. Ama yine de Baley robotun elleri tarafından zorla yerine oturtulduğunu hissetti.

Baley o etsiz elleri itmek için kollarını kaldırırken bilincini kaybetti.

3
BİR KURBAN İSİMLENDİRİLİYOR

Baley yine güvenli iç mekândaydı. Daneel'in gözlerini kırptıkça kırmızıya dönen siyah beneklerle bezeli suratı hemen önünde dalgalandı.

"Neler oldu?" diye sordu Baley.

"Maalesef," dedi Daneel, "varlığıma rağmen zarar gördün. Güneşin doğrudan ışınları insan gözüne hasar verir ama kısa süreli maruziyetten aldığın hasarın kalıcı olmadığını düşünüyorum. Yukarı baktığında seni aşağı çekmek zorunda kaldım ve kendinden geçtin."

Baley surat ekşitti. Yapılan açıklama geride aşırı heyecandan (veya korkudan?) mı bayıldığı, yoksa aldığı bir darbeyle mi bayıltıldığı sorusunu bırakmıştı. Çenesini ve başını yokladığında acı çekmedi. Soruyu açıkça sormaktan kaçındı. Bir bakıma cevabı bilmek istemiyordu.

"O kadar kötü değildi," dedi.

"Tepkine bakarak, ortağım Elijah, yaşadığın tecrübeden hoşnut kalmadığına hükmettim."

"Tam aksine," dedi Baley inatla. Gözlerinin önündeki beneklerin geçiyor, gözleri artık o kadar sulanmıyordu. "Çok az şey görebildiğim için üzgünüm, o kadar. Çok hızlı gidiyorduk. Bir robotun yanından mı geçtik?"

"Çok sayıda robotun yanından geçtik. Meyve bostanlarına bırakılmış Kinbald arsasında yolculuk ediyoruz."

"Tekrar denemem gerekecek," dedi Baley.

"Yanımdayken denememelisin," dedi Daneel. "Bu arada isteğini yerine getirdim."

"İsteğimi mi?"

"Belki hatırlarsın, ortağım Elijah; sürücüye arabanın üstünü indirmesini emretmeden önce benden ona hedefimizden kaç kilometre uzakta olduğumuzu sormamı istemiştin. Şu an on altı kilometre uzaktayız ve yaklaşık altı dakika sonra orada olacağız."

Baley sırf o kusursuz yüzün kusurlu hale geldiğini görmek için bile olsa Daneel'e faka bastırıldığına kızıp kızmadığını sorma dürtüsüne kapıldı ama dürtüyü bastırdı. Daneel kin veya asabiyet duymaksızın hayır cevabını verip geçerdi elbette. Koltuğunda her zamanki sükûneti ve ciddiyetiyle oturur, oralı bile olmazdı.

"Yine de buna alışmalıyım, Daneel, anlarsın ya," dedi usulca.

Robot dönüp insan ortağını süzdü. "Neyi kastediyorsun?"

"Yehoşafat! Dışarıyı elbette. Bu gezegen tamamıyla ondan oluşuyor."

"Dışarıya çıkman gerekmeyecek," dedi Daneel. Sonra konu kapanmışçasına ekledi: "Yavaşlıyoruz, ortağım Elijah. Sanırım geldik. Harekât merkezimiz işlevi görecek konuta bir diğer hava tüpünün bağlanmasını beklememiz gerekecek."

"Hava tüpüne gerek yok, Daneel. Dışarıda çalışacaksam telkini geciktirmenin bir anlamı yok."

"Dışarıda çalışman için bir sebep olmayacak, ortağım Elijah."

Robot dahasını da söyleyecekti ama Baley amirane bir edayla elini sallayarak yaratığı susturdu.

O sırada Daneel'in dikkatli tesellilerine, yatıştırmalarına, her şeyin yolunda gideceği ve ona iyi bakılacağı teminatlarına katlanacak bir havada değildi.

Baley'nin asıl istediği, başının çaresine bakabileceğini ve görevini yerine getirebileceğini bilmekti. Açık havayı görmek

ve hissetmek zor olmuştu. Zamanı gelince ona tekrar göğüs gerecek cesaretten yoksun olduğu ortaya çıkabilir, bu da hem kendine olan saygısına, hem de bir ihtimal Dünya'nın güvenliğine mal olurdu. Hem de incir çekirdeğini doldurmayacak bir boşluk meselesi yüzünden.

Bu düşüncenin teğet geçişi bile yüzüne vahim bir ifadeye yerleştirmeye yetti. Havaya, güneşe ve boşluğa illaki göğüs gerecekti!

Elijah Baley kendini New York'u ziyaret eden ve huşuyla Katları sayan Helsinki gibi küçükçe şehirlerden birinin bir sakini gibi hissediyordu. Bir "konutu" apartman dairesi gibi bir şey sanmıştı ama bunun hiç de ona benzer bir tarafı yoktu. Birinden diğerine geçtiği odaların sonu gelmiyordu. Sıkıca örtülü panoramik pencereler, rahatsız edici gündüzün azıcık bile içeri girmesine izin vermiyordu. Onlar bir odaya girerlerken ışıklar gizli kaynaklardan sessizce yanıyor, çıktıklarında da aynı sessizlikle sönüyordu.

"Ne kadar çok oda var," dedi Baley hayretle. "Öyle çok ki. Burası küçücük bir Şehir'e benziyor, Daneel."

"Öyle gözüküyor, ortağım Elijah," dedi Daneel sükunetle.

Durum Dünyalıya tuhaf geliyordu. Bu kadar çok Uzaycı'yı onun yakın bir mesafesine tıkıştırmanın ne gereği vardı? "Burada benimle beraber kaç kişi kalacak?" diye sordu.

"Elbette ben olacağım. Birkaç tane de robot."

Birkaç tane daha *robot demesi gerekirdi*, diye düşündü Baley.

Gerçeği çok iyi bilmesine karşın Daneel'in ondan başka bir seyircisi yokken bile insan rolü oynamaktan vazgeçmek gibi bir niyetinin olmadığı belliydi.

Derken bu düşünce ikinci ve daha ivedi bir tanesinin ağırlığı altında ezildi. "*Robotlar* mı?" diye haykırdı. "Peki kaç *insan*?"

"Hiç, ortağım Elijah."

Zeminden tavana kadar kitapfilmlerle doldurulmuş bir odaya daha yeni girmişlerdi. Odanın üç köşesinde dikey yerleştirilmiş altmış santimlik büyük seyir panellerine sahip üç tane sabit gösterici vardı. Dördüncü köşe ise bir animasyon ekranı içeriyordu.

Baley asabice etrafına bakındı. "Sırf bu mozolede yalnız başıma sürteyim diye herkesi dışarı mı atmışlar?"

"Burası sadece sana ayrıldı. Bunun gibi konutlarda tek kişinin kalması Solaria'da âdettendir."

"Yani herkes böyle mi yaşar?"

"Herkes."

"Bunca odaya ne gerek var ki?"

"Tek bir odayı tek bir amaca adamak âdettendir. Burası kütüphane. Ayrıca bir müzik odası, bir spor salonu, bir mutfak, bir fırın, bir yemek odası, bir makine atölyesi, çeşitli robot onarım ve test odaları, iki yatak odası–"

"Dur! Bütün bunları nereden biliyorsun?"

"Aurora'dan ayrılmadan önce bana verilen bilgi dağarcığının bir parçası," dedi Daneel duraksamadan.

"Yehoşafat! Bütün bunlarla kim ilgileniyor?" Baley kolunu savurarak havada geniş bir yay çizdi.

"Çok sayıda ev robotu var. Hepsi de sana tahsis edildi ve rahat etmeni sağlayacaklar."

"Ama benim tüm bunlara ihtiyacım yok," dedi Baley. Oturup yerinden kıpırdamayı reddedesi vardı. Daha başka bir oda görmek istemiyordu.

"Arzun o yöndeyse tek bir odada kalabiliriz, ortağım Elijah. Böyle bir ihtimal daha en baştan hayal edilmişti. Ama Solaria gelenekleri doğrultusunda bu evin inşa edilmesi uygun bulundu ve–"

"İnşa edilmesi ha!" Baley bakakaldı. "Yani burası benim için mi inşa edildi? Tüm bunlar? Özel olarak?"

"Tümüyle robotlaştırılmış bir ekonomi–"

"Evet, ne diyeceğini tahmin edebiliyorum. İş bittiğinde evi ne yapacaklar?"

"Sanırım yıkacaklar."

Baley'nin dudakları birbirine yapıştı. Elbette! Yık gitsin! Tek bir Dünyalının özel kullanımı için müthiş bir yapı inşa et, sonra da dokunduğu her şeyi yık. Evin üstünde durduğu toprağı sterilize et! Soluduğu havayı temizle! Uzaycılar güçlü görünebilirlerdi ama onların da aptalca korkuları vardı.

Daneel düşüncelerini okumuş veya en azından yüz ifadesini yorumlamış olmalıydı. "Sana bulaşıcı hastalıklardan korunmak amacıyla evi yok edeceklermiş gibi gelebilir, ortağım Elijah. Böyle düşünüyorsan bu konuyu kafana takmamanı öneririm. Uzaycıların hastalık korkusu o kadar da aşırı değil. Evi inşa etmek için gereken çaba onlar nezdinde çok az, hepsi bu kadar. Daha sonra yıkmanın yol açacağı israfı da kayda değer bulmuyorlar.

"Hem yasa gereği, ortağım Elijah, buranın ayakta kalmasına izin verilemez. Burası Hannis Gruer'ın arsasında yer alıyor ve herhangi bir arsada arsa sahibine ait olmak kaydıyla tek bir mesken bulunabilir. Bu ev özel bir amaç doğrultusunda belirli bir muafiyetle inşa edildi. Görevimiz tamamlanıncaya dek belirli bir zaman diliminde bizi ağırlaması amaçlandı."

"Peki Hannis Gruer kim?" diye sordu Baley.

"Solaria güvenlik müdürü. Geldiğimizde onunla görüşeceğiz."

"Öyle mi? Yehoşafat aşkına, Daneel, herhangi bir şey hakkında herhangi bir şey öğrenmeye ne zaman başlayacağım? İzole biçimde çalışıyorum ve bundan hiç hoşlanmıyorum. Bari Dünya'ya geri döneyim. Bari–"

Alınganlık ettiğini hisseden Baley, sözünü yarım bıraktı.

Daneel hiç bocalamadı. Konuşma sırasının kendisine gelmesini beklemekle yetindi. "Sinirlendiğin için üzgünüm. Solaria hakkındaki genel bilgilerim seninkilerden fazlaymış gibi

gözüküyor. Cinayet vakası hakkındaki bilgilerimse seninkiler kadar sınırlı. Bize bilmemiz gerekenleri Ajan Gruer söyleyecek. Bunu Solaria Hükümeti ayarladı."

"Eh, öyleyse gel şu Gruer'a gidelim. Yolculuk ne kadar sürecek?" Baley yeni bir yolculuğa çıkma düşüncesiyle yüzünü ekşitti. Göğsündeki o tanıdık sıkışma kendini tekrar hissettiriyordu.

"Yolculuğa gerek yok, ortağım Elijah," dedi Daneel. "Ajan Gruer bizi sohbet odasında bekliyor olacak."

"Sohbet için de mi bir oda var?" diye burukça mırıldandı Baley. Sonra sesini yükseltti. "Bizi şimdi mi bekliyor?"

"Öyle sanıyorum."

"O zaman yürü gidelim, Daneel!"

Hannis Gruer kelimenin tam anlamıyla keldi. Yanlarında bir tutam saç bile olmayan kafası tümüyle çıplaktı.

Yutkunan Baley nezaket icabı gözlerini o kafadan uzak tutmaya çalışsa da başaramadı. Dünya'da Uzaycıların hep kendi değerlendirmeleri esas alınırdı. Onlar galaksinin sorgusuz sualsiz efendileriydi; hepsi uzun boylu, bronz tenli ve saçlı, yakışıklı, iriyarı, soğukkanlı, aristokratikti.

Kısacası hepsi de R. Daneel neyse oydu ama üstüne bir de insandı.

Kaldı ki Dünya'ya gönderilen Uzaycılar genellikle öyle görünürlerdi; belki kasıtlı olarak tam da bu sebepten seçilirlerdi.

Fakat şimdi Baley'nin karşısında görünümüyle Dünyalılardan farkı olmayan bir Uzaycı vardı. Kafası keldi. Burnu da çarpıktı. Fazla değil ama bir Uzaycı'da ufacık bir asimetri bile dikkat çekiciydi.

"Tünaydın, bayım," dedi Baley. "Sizi beklettiysek özür dilerim."

Kibarlıktan zarar gelmezdi. Baley'nin bu insanlarla çalışması gerekecekti.

Gülünç denecek kadar büyük odayı katedip adama elini

uzatmak gibi anlık bir dürtüye kapıldı. Fakat bu dürtüyü bastırmak kolaydı. Bir Uzaycı öyle bir selamlaşmayı kesinlikle hoş karşılamazdı: Dünya mikroplarıyla kaplı bir elle tokalaşmak, ha?

Vahametle oturan Gruer konuğundan mümkün olduğu kadar uzak duruyor, ellerini uzun yenlerinin içinde tutuyordu. Muhtemelen burun deliklerinde de filtreler mevcuttu ama Baley onları göremiyordu.

Dahası Baley'ye adam Daneel'den tarafa hoşnutsuz bir bakış atmış gibi geldi. *Sen ne tuhaf bir Uzaycısın. Bir Dünyalıya yakın duruyorsun*, der gibiydi.

Bu da Gruer'ın gerçeği bilmediği anlamına gelirdi. Derken Baley ansızın Daneel'in biraz uzakta dikildiğini, aralarında genellikle yaptığından daha fazla mesafe bırakmış olduğunu fark etti.

Tabii ya! Çok yakın dururlarsa Gruer mesafeden huylanabilirdi. Daneel insan olarak kabul görmeye kararlıydı.

Gruer hoş, dostane bir sesle konuşsa da Daneel'e çaktırmadan göz atma eğilimindeydi; bir başka tarafa bakıyor, bir Daneel'e geri dönüyordu. "Çok beklemedim," dedi. "Solaria'ya hoş geldiniz, beyler. Rahat mısınız?"

"Evet, bayım. Oldukça," dedi Baley. "Uzaycı" olarak konuşma işini Daneel'e bırakması gerekip gerekmediğini düşündü ama bu ihtimali hınçla reddetti. Yehoşafat! Soruşturma için talep edilen kişi kendisiydi ve Daneel sonradan eklenmişti. Baley bu şartlar altında hakiki bir Uzaycı'nın bile gölgesinde kalacağını sanmıyordu; bir robot karşısında, Daneel gibi bir robot bile olsa, öyle bir şey söz konusu bile edilemezdi.

Zaten ne Daneel üste çıkma girişiminde bulundu ne de Gruer şaşırmış veya içerlemiş gözüktü. Bunun yerine Daneel'i boş verip dikkatini derhal Baley'ye yöneltti.

"Yardımınızın istendiği suç hakkında size hiçbir şey söylenmedi, Sivil Polis Baley. Herhalde bunun sebebini merak

ediyorsunuzdur." Kollarını sallayarak yenlerini geriye düşürdü ve ellerini gevşekçe kucağında kavuşturdu. "Siz beyler oturmaz mısınız?"

Oturdular. "Evet, ediyoruz," dedi Baley. Gruer'ın ellerinin eldivenlerle korunmadığı dikkatinden kaçmadı.

Gruer sözlerini sürdürdü. "Kasten böyle davranıldı, Sivil Polis. Buraya açık fikirli gelmenizi istedik. Kısa süre içinde suçun ayrıntılarıyla ve yürütebildiğimiz soruşturmalarla ilgili kapsamlı bir rapor alacaksınız. Korkarım ki, Sivil Polis, soruşturmalarımızı kendi tecrübelerinizin bakış açısından son derece eksik bulacaksınız. Solaria'da bir kolluk kuvvetimiz yok."

"Hiç mi?" diye sordu Baley.

Gruer gülümseyerek omuz silkti. "Burada suç işlenmez. Nüfusumuz çok az ve geniş bir alana yayılmış durumda. Suç fırsatı çıkmıyor; dolayısıyla polise de gerek yok."

"Anlıyorum. Ama her şeye rağmen artık sizde de suç işleniyor."

"Doğru ama bu iki asırlık bir tarih boyunca gerçekleşen ilk şiddet suçu."

"Öyleyse işe cinayetle başlamanız büyük talihsizlik."

"Doğru. Daha da talihsizce bir şey varsa o da kurbanın kaybetmeyi göze alamayacağımız bir insan olmasıydı. Çok uygunsuz bir kurban. Dahası cinayetin koşulları bilhassa gaddarcaydı."

"Herhalde katil hiç tanınmayan biriydi." (Yoksa işlenen suç neden Dünyalı bir dedektif ithal etmeye değsin ki?)

Gruer bilhassa huzursuz gözüktü. Emici, sessiz bir mekanizma gibi kıpırdamadan oturan Daneel'e göz ucuyla baktı. Baley robotun ne kadar uzun olursa olsun duyduğu her diyaloğu ileride kelimesi kelimesine tekrarlayabileceğinin farkındaydı. O, insan gibi yürüyen ve konuşan bir kayıt cihazıydı.

Gruer bunu biliyor muydu? Daneel'e attığı bakışta kaçamak bir taraf olduğu kesindi.

"Hayır," dedi adam, "katilin hiç tanınmadığını söyleyemem. Hatta öyle bir eylemi gerçekleştirebilecek tek bir kişi var."

"Eylemi gerçekleştirmesi *muhtemel* tek bir kişi var demek istemiyor musunuz?" Baley abartılı beyanlara güvenmediği gibi mantık yürütürken ihtimâllerden ziyade kesinlikler keşfeden amatör çıkarımcılardan hiç hazzetmezdi.

Fakat Gruer kel kafasını iki yana salladı. "Hayır. Mümkün olan tek bir kişi var. Diğer herkes ihtimal dışı. Hem de tamamen."

"Tamamen mi?"

"Sizi temin ederim."

"Öyleyse bir sorununuz yok demektir."

"Tam tersine. Bir sorunumuz var. Cinayeti o kişi de işlemiş olamaz."

"Öyleyse kimse işlememiştir," dedi Baley sakince.

"Ama işlendi. Rikaine Delmarre öldü."

Bu da bir şeydir, diye aklından geçirdi Baley. *Yehoşafat, en sonunda bir şey öğrendim. Kurbanın adını biliyorum.*

Vakur bir edayla not defterini çıkardı, kısmen nihayet bir bilgi kırıntısı bulabildiğini belirtmeye yönelik buruk bir arzuyla, kısmen de notlara ihtiyaç duymayan bir kayıt cihazının yanında oturduğunu belli etmekten kaçınma amacıyla not tuttu.

"Kurbanın adı nasıl yazılıyor?" diye sordu.

Gruer söyledi.

"Mesleği nedir, bayım?"

"Fetolog*."

Baley kelimeyi duyduğu gibi yazıp bıraktı. "Bana cinayete dair şartları kim anlatabilir?" diye sordu. "Mümkün olduğunca ilk elden."

Vahim bir tebessüm eden Gruer'ın gözleri tekrar Daneel'e çevrildi, sonra ondan ayrıldı. "Eşi, Sivil Polis."

---

* Uzmanlık alanı rahim içerisindeki cenin olan bilim insanı. –*çn*

"Eşi...?"

"Evet. Adı Gladia." Gruer ikinci heceyi vurgulayarak kelimeyi heceledi.

"Çocukları var mı?" Baley'nin gözleri not defterindeydi. Cevap gelmeyince başını kaldırdı. "Çocukları var mı?"

Fakat Gruer ekşi bir tat almışçasına ağzını büzmüştü ve kusacak gibi görünüyordu. "Bilemiyorum," dedi nihayet.

"Ne?" diye sordu Baley.

Gruer aceleyle ekledi: "Her halükârda bence asıl operasyonu yarına kadar ertelemeniz daha iyi olur. Zor bir yolculuk yaptığınızın farkındayım, Bay Baley. Muhtemelen yorgun ve açsınızdır."

Baley tam inkâr edecekken yemek düşüncesinin o anda kendisi için alışılmadık bir cazibe içerdiğini fark etti. "Yemeğimizde bize katılacak mısınız?" diye sordu. Bir Uzaycı olduğu için Gruer'ın öyle bir şey yapacağını sanmıyordu. (Gerçi "Sivil Polis Baley" yerine "Bay Baley" diyecek bir noktaya gelmiş olması bile hiç yoktan iyiydi.)

Gruer beklenilen cevabı verdi. "Halletmem gereken bir iş bunu imkânsız kılıyor. Gitmem lazım. Kusuruma bakmayın."

Baley ayağa kalktı. Nezaket icabı Gruer'ı kapıya kadar geçirmesi gerekirdi. Fakat kapıya ve korunmasız açık havaya yaklaşmaya hevesi yoktu. Dahası kapının nerede olduğundan bile emin değildi.

Kararsızca ayakta bekledi.

Gruer gülümseyerek kafa salladı. "Tekrar görüşürüz. Benimle konuşmak isterseniz robotlarınız kombinasyonu biliyor."

Ve ortadan kayboldu.

Baley'nin ağzından bir nida kaçtı.

Gruer ile oturduğu koltuk yok olmuştu. Arkasındaki duvar da, ayakları altındaki zemin de aniden değişmişti.

"Daha en başından orada bizzat bulunmuyordu," dedi Da-

neel sakince. "Üçboyutsal bir görüntüydü. Bana tahmin edebilirmişsin gibi geldi. Dünya'da da böyle şeylere sahipsiniz."

"Bunun gibisine değil," diye mırıldandı Baley.

Dünya'daki üçboyutsal bir imge, bir arka planın önünde ışıldayan kübik bir güç alanıyla çevrili olurdu. İmgenin kendisi de hafiften titreşirdi. Dünya'da öyle bir şeyi gerçeğiyle karıştırmak mümkün değildi. Buradaysa...

Gruer tevekkeli eldiven takmamıştı. Aynı şekilde burun filtrelerine de ihtiyaç duymamıştı.

"Artık yemek yer misin, ortağım Elijah?" dedi Daneel.

Akşam yemeği beklenmedik bir angarya oldu. Robotlar çıkageldi. Biri masayı hazırladı. Bir diğeri yemeği getirdi.

"Evde bunlardan kaç tane var, Daneel?" diye sordu Baley.

"Elli kadar, ortağım Elijah."

"Biz yerken burada mı kalacaklar?" (Biri parlak suratında ışık saçan gözleri Baley'ye dönük olarak bir köşeye çekilmişti.)

"Hizmetine ihtiyaç duyulması ihtimaline karşı genellikle biri kalır," dedi Daneel. "Kalmasını istemiyorsan ona gitmesini emretmen gerekir."

Baley omuz silkti. "Bırak kalsın."

Baley normal şartlar altında yemeğini leziz bulabilirdi. Fakat şimdi onu makine gibi yiyordu. Daneel'in de aheste bir verimlilikle yediğini hayal meyal fark etti. Robot elbette "yediği" yemeğin saklandığı karnındaki florokarbon keseyi daha sonra boşaltacaktı. Şimdilik rolünü oynamaya devam ediyordu.

"Dışarıda hava karardı mı?" diye sordu Baley.

"Karardı," cevabını verdi Daneel.

Baley karamsar gözlerle yatağa baktı. Çok büyüktü. Yatak odasının tamamı çok büyüktü. Altına gömülecek battaniyeler değil, sadece çarşaflar vardı. Kendini güzelce sarıp sarmalayamazdı.

Her şey ne kadar da zordu! Daha şimdiden yatak odasına

bitişik bir duşakabinde duş almak gibi huzur bozucu bir tecrübe atlatmıştı. Bu bir yandan lüksün daniskası olsa bile bir yandan da sağlıksız bir düzenlemeye benziyordu.

"Işık nasıl söndürülüyor?" diye birdenbire sordu. Yatak başlığı yumuşak bir ışık saçıyordu. Belki amaç uyumadan önce kitap seyretmeyi sağlamaktı ama Baley'nin ruh hali buna uygun değildi.

"Yatağa girdikten sonra uyumaya hazırlanırsan kendiliğinden hallolur."

"Robotlar bizi izliyor, değil mi?"

"Bu onların işi."

"Yehoşafat! Şu Solarialılar *kendi başlarına* ne yaparlar?" diye homurdandı Baley. "Yıkanırken bir robot niye sırtımı ovalamadı merak ediyorum."

Daneel en ufak bir espri anlayışı sergilemeden, "İsteseydin biri ovalardı," dedi. "Solarialılara gelince; ne isterlerse onu yaparlar. Görevini yerine getirmemesi emredilen bir robot buna uyacaktır; tabii o eylem insanların esenliği için gerekli olmadıkça."

"Eh, iyi geceler, Daneel."

"Başka bir yatak odasında bekleyeceğim, ortağım Elijah. Gece boyunca herhangi bir ihtiyacın olursa–"

"Biliyorum. Robotlar gelir."

"Şifoniyerin üstünde bir irtibat panosu var. Dokunman yeter. Ben de gelirim."

Baley'nin gözüne uyku girmiyordu. İçinde olduğu evi hayal edip duruyordu. O ev dünyanın dış derisinde sarsakça dengede duruyor, boşluk tıpkı bir canavar gibi hemen dışarıda bekliyordu.

Dünya'daki apartman dairesi –dar, konforlu, kalabalık dairesi– diğer pek çoğunun altına yuvalanmıştı. Onunla

Dünya'nın çeperi arasında düzinelerce Kat ve on binlerce insan vardı.

Dünya'dayken bile kendi kendini en üst Kat'ta birileri olduğuna ikna etmeye çalışırdı. O kişiler dışarıya bitişik yaşarlardı. Elbette! Ama o daireleri düşük kiralı yapan da buydu.

Derken bin ışık yılı uzaktaki Jessie'yi düşündü.

Hemen yataktan çıkmayı, giyinmeyi ve onun yanına gitmeyi öyle çok istiyordu ki. Düşünceleri buğulandı. Güvenli, sağlam kaya ve metal katmanlarını delerek Solaria'dan Dünya'ya uzanan şöyle güzel, güvenli bir tünel olsaydı yürür de yürürdü...

Dünya'ya, Jessie'ye, konfora ve güvenliğe kadar yürürdü...

Güvenlik.

Baley'nin gözleri açıldı, kolları kasıldı. Dirseği üstünde doğrulurken bunu yaptığının hayal meyal farkındaydı.

Güvenlik! Hannis Gruer adlı o adam Solaria güvenliğinin müdürüydü. Daneel öyle demişti. İyi de "güvenlik" ne anlama geliyordu? Dünya'dakiyle aynı anlama geliyorsa –ki geliyor olmalıydı– Gruer denen adam Solaria'nın dışarıdan gelebilecek istilalara ve içerideki bölücü faaliyetlere karşı korunmasından sorumluydu.

Gruer neden bir cinayet vakasına ilgi duyuyordu ki? Solaria'da hiç polis bulunmadığı ve Güvenlik Departmanı bir cinayet hakkında ne yapılacağını bilmeye en yakın ikinci kuruluş olduğu için mi?

Adam, Baley'yle konuşurken rahat gözükmüştü ama Daneel'e doğru tekrar tekrar kaçamak bakışlar da atmıştı.

Yoksa Gruer, Daneel'in gerekçelerinden mi şüpheleniyordu? Baley'ye gözlerini açık tutması emredilmişti ve büyük ihtimalle Daneel de benzer talimatlar almıştı.

Gruer'ın casusluktan şüphelenmesi doğaldı. İşi gereği akla gelebilecek her durumda casusluktan şüphelenmesi lazımdı.

Ve bir Dünyalıdan, yani galaksideki en güçsüz gezegenin bir temsilcisi olan Baley'den fazla korkmazdı.

Fakat Daneel en eski, en büyük ve en güçlü Dış Gezegen olan Aurora'nın bir yerlisiydi. O söz konusuyken iş değişirdi.

Baley'nin aklına Gruer'ın Daneel'e tek kelime bile etmemiş olduğu geldi.

Laf açılmışken Daneel'in bu kadar kapsamlı bir insan taklidi yapmasına ne gerek vardı? Baley'nin önceden kendi kendine bulduğu açıklama, yani Daneel'in Auroralı tasarımcılarının bir kibir oyun oynamaları ihtimali artık eften püften geliyordu. Taklidin daha ciddi bir amaca hizmet ettiği açıkça anlaşılıyordu.

Bir insan diplomatik dokunulmazlık almayı, belirli bir hürmet ve nezaketle muamele görmeyi bekleyebilirdi. Bir robot ise bekleyemezdi. Ama öyleyse Aurora neden daha en başta gerçek bir insan yollamamıştı? Neden gözlerini karartıp bir sahteyle kumar oynuyorlardı? Cevap kendini Baley'ye hemen belli etti. Gerçek bir Auroralı insan, yani gerçek bir Uzaycı bir Dünyalıyla çok yakından veya çok uzun süre muhatap olmak istemezdi.

Fakat eğer tüm bunlar doğruysa Solarialılar tek bir cinayete neden bir Dünyalının ve bir Auroralının gezegenlerin gelmesine izin verecek kadar önem versinlerdi?

Baley adeta mahsur kalmıştı.

Görevinin ihtiyaçlarıyla Solaria'da mahsur kalmıştı. Dünya'nın tehlikeleriyle, zar zor katlanabildiği bir çevrenin şartlarıyla, yan çizemeyeceği bir sorumlulukla mahsur kalmıştı. Dahası her nasılsa doğasına anlam veremediği bir Uzaycı çekişmesinin ortasında mahsur kalmıştı.

4
BİR KADIN GÖRÜLÜYOR

Sonunda uyuyabildi. Tam olarak ne zaman içinin geçtiğini hatırlamıyordu. Düşüncelerinin tutarsızlaştığı bir an gelip çatmıştı. Sonra bir de bakmıştı ki yatak başlığı parlıyordu ve tavana donuk bir gündüz ışığı vuruyordu. Saatine göz attı.

Saatler geçmişti. Evi yöneten robotlar uyanma vaktinin geldiğine karar vermiş ve bu karara uygun davranmışlardı.

Daneel'in de uyanıp uyanmadığını merak eden Baley düşüncesinin mantıksızlığını hemen anladı. Daneel uyuyamazdı. Acaba oynadığı rol kapsamında sahte bir uykuya dalmış mıydı? Soyunup pijama giymiş miydi?

Daneel sözleşmişçesine tam o anda içeri girdi. "Günaydın, ortağım Elijah."

Robot tümüyle giyinikti ve yüz ifadesi tam bir sükûnet içindeydi. "İyi uyudun mu?" diye sordu.

"Evet," dedi Baley alaycı bir dille. "Ya sen?"

Yataktan kalkıp tıraş olmak ve diğer ihtiyaçlarını gidermek için sert adımlarla banyoya gitti. "Bir robot beni tıraş etmeye gelirse," diye oradan bağırdı, "onu geri çevir. Asabımı bozuyorlar. Onları görmesem bile asabımı bozuyorlar."

Aynaya bakarak tıraş olan Baley, oradaki yüzün Dünya'dayken gördüğüne bu kadar benzemesine bir miktar şaşırmadan edemedi. Ah, keşke görüntü ışığın bir yansıması değil de akıl danışabileceği başka bir Dünyalı olsaydı. Keşke az bile olsa şimdiye dek öğrendiklerini onunla beraber gözden geçirebilseydi...

"Hem de çok az! Dahasını da öğrenmelisin," diye mırıldandı aynaya.

Yüzünü silerek dışarı çıktı ve temiz bir külotun üstüne pantolon giydi. (Canı çıkasıca robotların tedarik etmedikleri şey yoktu.)

"Birkaç soruyu yanıtlar mısın, Daneel?" diye sordu.

"Bildiğin gibi, ortağım Elijah, bütün soruları elimden geldiği kadar iyi yanıtlarım."

Veya aldığın talimatlar dahilinde, diye düşündü Baley. "Solaria'da neden hepi topu yirmi bin insan yaşıyor?"

"Bu yalnızca bir gerçek," dedi Daneel. "Bir veri. Bir sayım sürecinin neticesi olan bir rakam."

"Evet ama konuyu değiştiriyorsun. Gezegen milyonlarca kişiyi barındırabilir; öyleyse neden sadece yirmi bin? Solarialıların yirmi bini ideal kabul ettiklerini söylemiştin. Neden?"

"Yaşam tarzları böyle."

"Yani doğum kontrolüne mi başvuruyorlar?"

"Evet."

"Ve gezegeni boş bırakıyorlar, öyle mi?" Baley bu konunun üstünde neden bu kadar çok durduğundan emin değildi ama gezegenin nüfusu şimdiye kadar öğrendiği tek tük bilgiden biriydi ve sorabileceği başka bir şey pek yoktu.

"Gezegen boş değil," dedi Daneel. "Her biri bir Solarialının denetimindeki arsalara parsellenmiş durumda."

"Yani her birinin kendi arsasında yaşadığını kastediyorsun. Her birinde bir Solarialı bulunan yirmi bin arsa."

"Arsaların sayısı ondan daha az, ortağım Elijah. Eşler kocalarının arsalarını paylaşırlar."

"Hiç Şehir yok mu?" Baley kendini ürpermekten alıkoyamadı.

"Hiç yok, ortağım Elijah. Solarialılar tümüyle birbirlerinden ayrı yaşarlar ve en sıradışı durumlar haricinde birbirlerini hiç görmezler."

"Öyleyse münzeviler?"

"Bir bakıma evet. Bir bakıma hayır."

"O da ne demek?"

"Ajan Gruer dün üçboyutsal görüntüyle ziyaretine geldi. Solarialılar sadece ve sadece o yöntemle birbirlerini rahatça ziyaret ederler."

Baley robota bakakaldı. "Buna biz de dahil miyiz? O şekilde yaşamamız mı bekleniyor?"

"Gezegenin âdeti bu."

"Öyleyse vakayı nasıl soruşturacağım? Eğer birini görmek istersem–"

"Bu evden, ortağım Elijah, gezegendeki herkesin üçboyutsal bir görüntüsünü edinebilirsin. Sorun yaşamayacaksın. Hatta bu yöntem seni içinde bulunduğumuz evden ayrılmanın meşakkatinden kurtaracak. Zaten gezegene geldiğimizde dışarıya çıkmanın gerekmeyeceğini o yüzden söyledim. Hem böylesi daha iyi. Başka türlü bir düzenleme keyfini kaçırır."

"Keyfimi neyin kaçıracağına ben karar veririm," dedi Baley. "Bugün ilk iş, Daneel, şu Gladia denen kadınla, yani öldürülen adamın karısıyla irtibat kuracağım. Üçboyutsal iletişim tatmin edici olmazsa bizzat onun ayağına gideceğim. Karar bana kalmış."

"En iyinin ve uygulanabilirin ne olduğuna bakarız, ortağım Elijah," dedi Daneel belirsizce. "Ben gidip kahvaltıyı ayarlayayım." Dönüp oradan ayrıldı.

Baley robotun geniş sırtına neredeyse keyifle baktı. Daneel Olivaw kontrol kendisindeymiş gibi davranıyordu. Eğer Dünyalıyı gereğinden fazlasını öğrenmekten alıkoyma talimatı almışsa Baley'nin elinde bir koz kalmıştı.

Sonuçta o sadece *R.* Daneel Olivaw'dı. Baley'nin tek yapması gereken Gruer'a veya herhangi bir Solarialıya Daneel'in insan değil robot olduğunu söylemekti.

Ama öte yandan Daneel'in sahte insanlığı da epey işe yarayabilirdi. Bir kozun ânında oynanması gerekmezdi. Bazen elde bekletilmesi daha yararlıydı.

Bekle ve gör, diye aklından geçirip Daneel'in peşinden kahvaltıya gitti.

"Üçboyutsal temas nasıl sağlanıyor?" diye sordu Baley.

"Bizim yerimize onlar hallediyor, ortağım Elijah," diyen Daneel, robotları çağıran irtibat panolarından birini yokladı.

İçeriye derhal bir robot girdi.

Acaba nereden geliyorlar, diye merak etti Baley. Köşkü teşkil eden boş labirentte amaçsızca gezinirken tek bir robotla bile karşılaşmamıştı. Yoksa insanlar yaklaşırken kaçışıyorlar mıydı? Birbirlerine mesaj yollayıp yoldan çekiliyorlar mıydı?

Fakat ne zaman çağrıda bulunulsa biri hiç gecikmeden ortaya çıkıveriyordu.

Baley yeni gelen robotu süzdü. Parlak olmakla birlikte ışıltılı değildi. Yüzeyi donuk, grimsi bir cilayla kaplıydı ve üstündeki tek renk sağ omzundaki dama tahtası deseniydi. Beyaz ve sarı (aslına bakılırsa metalik tonlardan dolayı gümüşi ve altın sarısı) kareler rasgele gözüken bir düzenle yerleştirilmişti.

"Bizi sohbet odasına götür," dedi Daneel.

Hiç konuşmadan eğilerek selam veren robot, arkasına döndü.

"Bekle, çocuk," dedi Baley. "Adın ne?"

Robot, Baley'yi karşısına aldı. Açık bir tonla ve tereddütsüzce konuştu. "Adım yok, efendi. Seri numaram" –metal bir parmak kalkıp omuz etiketine dokundu– "ACX-2745."

Daneel ile Baley onu büyük bir odaya kadar takip ettiler. Baley orayı önceki gün Gruer ile koltuğunu gördüğü yer olarak tanıdı.

Başka bir robot makinelerin ebedi, sabırlı sıkılmazlığıyla onları bekliyordu. İlki eğilerek selam verip oradan ayrıldı.

İlki dışarı çıkarken Baley iki robotun omuz etiketlerini kıyasladı. Bu seferkinin gümüşi ve altın sarısı deseni farklıydı. Dama tahtası altıya altılık bir kareydi. Demek ki olası düzenlerin sayısı 236, veya yedi milyardı. Bu da fazla fazla yeterliydi.

"Anlaşılan her şey için bir robot var," dedi Baley. "Biri bizi buraya kadar geçiriyor. Bir diğeri göstericiyi çalıştırıyor."

"Solaria'da robotik uzmanlık had safhada, ortağım Elijah," dedi Daneel.

"Sayıları bu kadar çokken sebebini anlıyorum." Baley ikinci robotu süzdü. Omuz etiketi ve tahminen süngerimsi platiniridyum beynindeki görünmez pozitronik örüntüler hariç ilkinin bir kopyasıydı. "Ya senin seri numaran ne?" diye sordu.

"ACC-1129, efendi."

"İyisi mi sana da çocuk deyip geçeyim. Şimdi müteveffa Rikaine Delmarre'ın karısı Bayan Gladia Delmarre'la konuşmak istiyorum. Daneel, bir adres, kadının konumunu belirlemenin bir yolu var mı?"

"İlave bir bilgiye gerek duyulduğunu sanmam," dedi Daneel nazikçe. "Robota soru sorabilirsem–"

"Soruları ben sorarım," cevabını verdi Baley. "Pekâlâ, çocuk, hanımefendiye nasıl ulaşılacağını biliyor musun?"

"Evet, efendi. Bütün efendilerin iletişim örüntüsü hakkında bilgi sahibiyim." Yaratık bunu gururdan yoksun bir sesle söyledi. *Metalden yapıldım, efendim*, dercesine bir gerçeği dile getiriyordu, o kadar.

Daneel araya girdi. "Bunda şaşırtıcı bir şey yok, ortağım Elijah. Hafıza devrelerine yüklenmesi gereken on binden daha az bağlantı söz konusu ve bu düşük bir sayı."

Baley başını salladı. "Bir Gladia Delmarre'dan fazlası olabilir mi? Sonra bir karışıklık yaşamayalım."

"Efendim?" Robot sorusunun ardından sessizce bekledi.

"Sanırım," dedi Daneel, "bu robot sorunu anlamadı. Zannımca Solaria'da isim benzerliği olmuyor. İsimler doğumda kaydediliyor ve bebeklere kullanım dışı olmadıkça bir isim verilemiyor."

"Pekâlâ," dedi Baley, "her dakika yeni bir şey öğreniyoruz. Bana bak, çocuk, çalıştırılması gereken her neyse onu nasıl

çalıştıracağımı bana söyle; iletişim örüntüsü müdür nedir, onu bana ver, sonra da dışarı çık."

Robot cevap vermeden önce fark edilir bir duraksama yaşandı. "Bizzat mı temas sağlamak istiyorsunuz, efendi?"

"Doğru."

Daneel insanın yenini nazikçe çekiştirdi. "Bir dakika, ortağım Elijah."

"Gene ne var?"

"Robotun gereken teması daha büyük bir kolaylıkla sağlayabileceği inancındayım. Bu onun uzmanlığı."

Baley vahametle konuştu. "Benden daha iyi yapabileceğinden eminim. Hatta kendim yaparsam işi berbat bile edebilirim." İfadesiz Daneel'i soğukkanlılıkla süzdü. "Yine de teması kendim kurmayı yeğlerim. Emirleri veriyor muyum vermiyor muyum?"

"Emirleri sen veriyorsun, ortağım Elijah," dedi Daneel, "ve o emirler Birinci Kanun izin verdiği ölçüde uygulanacak. Fakat izninle Solaria robotları hakkında elimdeki tüm ilgili bilgileri seninle paylaşmak isterim. Solaria'daki robotlar diğer her dünyadakinden çok daha uzmanlaşmış durumdalar. Solaria robotları fiziksel olarak pek çok şeyin üstesinden gelebilseler de özellikle bir tür iş için zihnen dört dörtlük donatılırlar. Uzmanlıklarının dışındaki işlevleri icra etmeleri, Üç Kanun'dan birinin doğrudan tatbikinin ürettiği yüksek potansiyelleri gerektirir. Aynı şekilde donatıldıkları görevleri yerine *getirmemeleri* de Üç Kanun'un doğrudan tatbikini gerektirir."

"Eh, öyleyse vereceğim doğrudan bir emir İkinci Kanun'u devreye sokar, değil mi?"

"Doğru. Ama ortaya çıkan potansiyel robota 'tatsız' gelir. Normalde bu konu hiç açılmaz, zira bir Solarialı bir robotun gündelik işleyişine hemen hemen asla müdahale etmez. Öncelikle bir robotun işini yapmak istemez; dahası yapma gereği duymaz."

"Bana onun işini yapmamın robotu inciteceğini mi söylemeye çalışıyorsun, Daneel?"

"Bildiğin gibi, ortağım Elijah, insan bağlamında acı, robotik tepkilere uygulanamaz."

Baley omuz silkti. "Öyleyse?"

"Ne var ki," diye sözlerini sürdürdü Daneel, "kestirebildiğim kadarıyla acı çekmek bir insan için ne kadar rahatsız ediciyse bir robotun yaşadığı tecrübe de onun için o kadar rahatsız edicidir."

"Gel gör ki," dedi Baley, "ben Solarialı değil Dünyalıyım. Robotların bizzat yapmak istediklerimi yapmalarından hazzetmem."

"Bir de şöyle düşün," dedi Daneel. "Bir robotu sıkıntıya sokmak ev sahiplerimiz nezdinde bir kabalık olarak görülebilir. Sonuçta bunun gibi bir toplumda robotlara nasıl muamele etmek gerektiğine dair çok sayıda katı veya katıya yakın fikir olsa gerek. Ev sahiplerimizi gücendirmek, vazifemizi hiç de kolaylaştırmaz."

"Pekâlâ," dedi Baley. "Bırak robot işini yapsın."

Arkasına yaslandı. Hadise tümüyle yararsız olmamıştı. Bu, robotik bir toplumun ne kadar vicdansız olabileceğinin eğitsel bir örneğiydi. Robotlar bir kez var edildikten sonra kolay kolay ortadan kaldırılamazlardı ve onlardan geçici bir süreliğine bile olsa ayrı kalmak isteyen bir insan kısa süre içinde kalamayacağını anlardı.

Baley yarı kapalı gözlerle robotun duvara yaklaşmasını seyretti. Varsın Dünya'daki sosyologlar az önce yaşananları düşünüp taşınsın ve kendilerince sonuçlara ulaşsınlardı. Baley de kendi fikirlerini edinmeye başlamıştı.

Bir duvarın yarısı yana kaydı. Açığa çıkan kontrol paneli bir Şehir Bölümünün enerji santraline yakışacak cinstendi.

Baley pipo hasreti çekiyordu. Ona sigara içilmeyen

Solaria'da sigara veya pipo içmenin feci bir görgüsüzlük olacağı söylendiğinden özel eşyalarını bile yanına almasına izin verilmemişti. Baley iç geçirdi. Dişleri arasındaki pipo çubuğunun ve elindeki sımsıcak pipo çanağının verdiği histen sınırsız bir huzur bulduğu zamanlar oluyordu.

Hızla çalışan robot, hızlı parmak basmalarla bir yandan rezistanslarda ufak tefek düzenlemeler yapıyor, öte yandan alan kuvvetlerini uygun bir düzende yoğunlaştırıyordu.

"Görmek istenilen kişiye ilk olarak sinyal göndermek gerekir. Bir robot gönderilen mesajı elbette alır. Sinyal yollanan kişi müsaitse ve arayanı görmek isterse tam temas kurulur."

"Tüm o kontroller gerekli mi?" diye sordu Baley. "Robotun eli panelin çoğuna dokunmuyor bile."

"Konu hakkındaki bilgilerim eksiksiz değil, ortağım Elijah. Ama zaman zaman çok sayıda görüntü ve mobil görüntü ihtiyacı doğar. Özellikle ikincisi karmaşık ve devamlı ayarlamalar gerektirir."

"Efendiler," dedi robot, "irtibat kuruldu ve onaylandı. Hazır olduğunuzda tamamlanacak."

"Hazırız," diye homurdandı Baley ve ağzından çıkan sözcük bir sinyalmişçesine odanın karşı yarısı ışığa boğuldu.

"İhmalkârca davranıp robota bağlantıyı kurarken diğer evdeki tüm görülür açıklıkların perdelenmesi gerektiğini söylemedim. Özür dilerim. Başka bir zaman–"

"Dert değil," dedi Baley yüzünü ekşiterek. "İdare ederim. Araya girme."

Baley görüntüdeki armatürlerden dolayı baktığı yerin bir banyo olduğuna hükmetti. Mekânın bir ucu tahminince bir güzellik merkeziydi ve hayal gücü bir robotun (veya robotların?) hatasız bir çabuklukla bir kadının saçları ve dünyaya sunduğu diğer dış vasıfları üstünde çalıştığını hayal etti.

Bazı zamazingoları ve tertibatları tahmin etmekle bile

uğraşmadı. Tecrübenin yokluğunda amaçlarını kestirmek imkânsızdı. Duvarlara gözü yanıltarak doğal bir cisim giderek soyutlaşıyormuş izlenimi veren karmaşık bir desen işlenmişti. Ortaya yatıştırıcı ve dikkati tekelleştirme şekliyle adeta hipnotize edici bir sonuç çıkmıştı.

Büyük bir duşakabin olabilecek bir şey, maddi olmayıp titrek bir opaklık duvarı yaratan bir ışık oyunuyla kapatılmıştı. Görünürde hiç insan yoktu.

Baley'nin bakışları zemine çevrildi. Bu oda nerede bitip diğeri nerede başlıyordu? Anlaması kolaydı. Işık kalitesinin değiştiği bir çizgi vardı ve sınır orası olmalıydı.

Baley çizgiye doğru yürüdü ve anlık bir tereddüdün ardından elini onun ötesine uzattı.

Elini Dünya'daki kaba saba üçboyutsallardan birine sokarsa hissedeceğinden fazlasını hissetmedi. Orada en azından elini hâlâ görüyor olurdu; imgenin altında kalan görüntü belki silik olurdu ama yine de gözükürdü. Buradaysa eli tamamen kaybolmuştu. Gözlerine kolu bilekte aniden sona eriyormuş gibi geliyordu.

Ya çizginin karşısına adım atarsa? Muhtemelen gözleri işlevini yitirirdi. Kendini zifiri karanlık bir dünyada bulurdu. Öyle etkili bir kapalılığı düşünmek neredeyse huzur vericiydi.

Düşünceleri bir insan sesiyle bölündü. Başını kaldırdı ve neredeyse sarsakça bir aceleyle geri çekildi.

Gladia Delmarre konuşuyordu. En azından Baley konuşanın o olduğunu tahmin ediyordu. Duşakabinin karşısındaki titrek ışık perdesinin üst bölümü sönmüştü ve yerini açıkça görülebilen bir kafa almıştı.

O kafa Baley'ye gülümsedi. "Merhaba dedim ve sizi beklettiğim için özür diledim. Yakında kururum."

Kadının üçgenimsi yüzü, gülümsediği zaman iyice belirginleşen elmacık kemikleri hizasında epey genişti ve dolgun dudakları geçince yumuşak bir kavisle daralarak küçük bir

çenede son bulmaktaydı. Başı yerden pek yüksek değildi. Baley boyunun bir elli yedi olduğuna hükmetti. (Bu en azından Baley'nin düşünüş tarzına göre tipik bir durum sayılmazdı. Uzaycı kadınların uzun boylu ve azametli olmaları gerekirdi.) Saçları da Uzaycı bronzu değil sarıya kaçan açık kahverengi ve uzuncaydı. O saçlar şu an için Baley'nin sıcak hava akımı olduğunu tahmin ettiği bir şey tarafından kabartılıyordu.

Baley'nin kafası karıştı. "İrtibatı kesip işinizin bitmesini beklememizi isterseniz–"

"Ah, hayır. İşim bitmek üzere ve bir yandan konuşabiliriz. Hannis Gruer bana arayacağınızı söylemişti. Anladığım kadarıyla Dünya'danmışsınız." Baley'nin gözlerinin içine bakan kadın onu yalayıp yutar gibiydi.

Baley başını sallayarak geçip oturdu. "Yoldaşım Aurora'dan."

Gülümseyen kadın, bu bilgiye rağmen ilgi çekici tek şey oymuş gibi bakışlarını Baley'den ayırmadı. Baley elbette buna şaşırmadı.

Kadın kollarını başının üzerine kaldırıp parmaklarını saçlarında gezdirdi ve kurumayı hızlandırmak istercesine onları yaydı. Kolları ince ve zarifti. Baley onu son derece çekici buldu.

Sonra da, *Jessie böyle düşünmemden hoşlanmaz*, diye huzursuzca aklından geçirdi.

Daneel'in sesi araya girdi. "Gördüğümüz pencerenin kutuplaştırılması veya perdelenmesi mümkün mü, Bayan Delmarre? Günışığı ortağımı rahatsız eder de. Belki duymuşsunuzdur; Dünya'da–"

Genç kadın (Baley yaşının yirmi beşi geçmediği fikrindeydi ama Uzaycıların görünürdeki yaşlarının fazlasıyla yanıltıcı olabileceğini de aklından çıkarmadı) ellerini yanaklarına götürdü. "Ah, evet. Haberim var. Amma da budalayım. Lütfen beni affedin. Hemen hallederim. Buraya bir robot çağırıp–"

Kurutma kabininden çıkıp elini irtibat panosuna doğru

uzatırken hâlâ konuşuyordu. "Hep bu odaya birden fazla pano koydurmamın iyi olacağını düşünürüm. Nerede durursan dur elinin altında bir pano olmadıkça bir evden hayır gelmez. Bana... Hey, sorun ne?"

Kadın ayağa fırlarken koltuğunu deviren ve saç çizgisine kadar kıpkırmızı kesilmiş bir yüzle alelacele sırtını dönen Baley'ye hayretler içerisinde bakakaldı.

Daneel sakin bir sesle konuştu. "Robotunuzla iletişim kurduktan sonra, Bayan Delmarre, tekrar kabine girmeniz veya en azından bir şeyler giymeniz daha iyi olur."

Gladia çıplaklığına şaşkın gözlerle baktı. "Şey, elbette."

5
BİR SUÇ TARTIŞILIYOR

"Sadece izleniyordum aslında," dedi Gladia mahcupça. Kollarını ve omuzlarını çıplak bırakan bir şey sarınmıştı. Bacaklarından biri uyluğun ortasına kadar açıktı ama tamamen toparlanmış olan ve kendini tam bir ahmak gibi hisseden Baley bunu vakarla görmezden geliyordu.

"Hazırlıksız yakalandım, o kadar, Bayan Delmarre–" diye başladı Baley.

"Ah, lütfen. Bana Gladia diyebilirsiniz. Tabii... tabii öyle yapmak âdetlerinize aykırı değilse."

"Tamam, Gladia. Sorun değil. Sizi temin etmek isterim ki yaşananların itici bir tarafı yoktu. Sadece şaşırdım." Ahmaklık etmiş olması yeterince kötüydü; bir de kızcağız onu çirkin bulduğunu zannetmesindi. Aslına bakılırsa onu hiç de... hiç de...

Eh, Baley ne dese bilmiyordu ama emin olduğu bir şey varsa o da bunlardan Jessie'ye bahsetmesinin mümkün olmadığıydı.

"Sizi gücendirdiğimi biliyorum," dedi Gladia, "ama öyle bir niyetim yoktu. Düşünmeden hareket ettim, hepsi bu. Başka gezegenlerin âdetlerine dikkat edilmesi gerektiğinin elbette farkındayım ama o âdetler bazen öyle tuhaf oluyor ki. Şey, tuhaf değil," diye alelacele ekledi. "Onu kastetmedim. Yabancı demek istedim, anlarsınız ya. Hem unutulmaları öyle kolay ki. Pencereleri karartmayı unutup durmam gibi."

"Sorun değil," diye mırıldandı Baley. Gladia bütün pencereleri örtülmüş başka bir odadaydı. Mekânın ışıklandırması biraz farklıydı ve daha huzur verici bir yapaylığa sahipti.

"Ama şu diğer şey," diye içtenlikle devam etti kadın. "Aslında sadece izleniyordum. Sonuçta kurutucudayken benimle konuşmaktan çekinmediniz. O zaman da bir şey giymiyordum."

"Eh," diyen Baley kadının bu konudan mümkün olduğunca uzaklaşması arzusundaydı, "sizi duymak ayrı şey, görmek ayrı."

"Ama ben de onu diyorum. Bunun görmekle bir ilgisi yok." Biraz kızaran kadın bakışlarını aşağıya çevirdi. "Umarım sık sık öyle bir şey yaptığımı, yani biri beni *görürken* kurutucudan çıktığımı düşünmezsiniz. Sadece *izleniyordum*."

"İkisi aynı şey değil mi?" diye sordu Baley.

"Değil tabii ki. Şu an beni izliyorsunuz. Beni ne elleyebilir, ne koklayabilir, ne de öyle bir şey yapabilirsiniz. Ama beni görseydiniz yapabilirdiniz. Şu anda sizden en az üç yüz kilometre uzaktayım. O yüzden ikisi nasıl aynı şey olabilir ki?"

Baley'nin ilgisi uyandı. "Ama sizi gözlerimle görüyorum."

"Hayır, beni görmüyorsunuz. Görüntümü görüyorsunuz. Beni izliyorsunuz."

"İkisi birbirinden farklı mı?"

"Hem de nasıl."

"Anlıyorum." Baley bir bakıma anlıyordu da. Aradaki ayrımı kolayca idrak edemese de mantıklı bir tarafı yok değildi.

Kadın konuşurken başını azıcık yana eğdi. "*Gerçekten* anlıyor musunuz?"

"Evet."

"Öyleyse şalımı çıkarmam sizin için sorun olmaz mı?" Gladia gülümsüyordu.

Bana sataşıyor, diye aklından geçirdi Baley. *Aslında teklifini kabul etmeliyim.*

Fakat aksi yönde konuştu. "Hayır, o zaman kendimi işime veremem. Bu dediğinizi başka bir zaman tartışırız."

"Daha resmi bir şey giymek yerine şalla örtünmemin sizce bir sakıncası var mı? Cidden soruyorum."

"Yok."

"Size ön adınızla hitap edebilir miyim?"

"Eğer gerek duyarsanız."

"İlk adınız nedir?"

"Elijah."

"Pekâlâ." Kadın dokusu gereği sert ve neredeyse seramik görünen bir koltuğa yerleşti. Fakat koltuk yavaş yavaş gevşedi ve sonunda onu nazikçe kucakladı.

"Artık işe koyulalım," dedi Baley.

"Koyulalım," cevabını verdi kadın.

Baley bütün bunları aşırı derecede zor buluyordu. Söze girmenin bile bir yolu yoktu. Dünya'da olsaydı isim, derece, Şehir ve konutun bulunduğu Bölüm gibi bir milyon rutin soru sorardı. Cevapları önceden biliyor bile olabilirdi ama o durumda bile sorgusu ciddi safhaya geçişi kolaylaştırırdı. Kendisini karşısındaki kişiye tanıtmasını, nasıl bir taktik izleyeceğini belirlerken tahminden ziyade muhakeme yürütmesini sağlardı.

Ya burada? Herhangi bir konudan nasıl emin olabilirdi ki? "Görmek" fiili bile kendisi ve kadın için farklı anlamlara sahipti. Başka kaç kelime farklı olacaktı? Ayırdına bile varmadan ne sıklıkla birbirlerini yanlış anlayacaklardı?

"Ne zamandır evliydin, Gladia?" diye sordu.

"On sene, Elijah."

"Kaç yaşındasın?"

"Otuz üç."

Baley gizliden gizliye memnuniyet duydu. Kadın rahatlıkla yüz otuz üç yaşında da olabilirdi.

"Mutlu bir evliliğiniz mi vardı?"

Gladia sıkıntılı bir tavır takındı. "Ne demek istiyorsun?"

"Şey–" Baley bir an için ne diyeceğini bilemedi. Mutlu bir evlilik nasıl tanımlanırdı? Dahası bir Solarialıya göre mutlu bir evlilik nasıl olurdu? "Şey, birbirinizi sık sık görür müydünüz?"

"Ne? Yok artık. Bizler hayvan değiliz."

Baley yüzünü buruşturdu. "Aynı köşkte yaşamıyor muydunuz? Sandım ki–"

"Elbette yaşıyorduk. Evliydik. Ama ikimizin de kendi konutu vardı. Rikaine vaktinin büyük bölümünü alan çok önemli bir kariyere sahipti ve benim de kendi işim var. Gerektiğinde birbirimizi izlerdik."

"Ama seni *görürdü*, değil mi?"

"Bu öyle uluorta konuşulacak bir konu değil ama evet, beni görürdü."

"Çocuklarınız var mı?"

Gladia bariz bir galeyanla ayağa fırladı. "Bu kadarı da çok fazla. Münasebetsizliğin böylesi–"

"Bekle biraz. *Bekle!*" Baley yumruğunu koltuğunun kolçağına indirdi. "Zorluk çıkarma. Bu bir cinayet soruşturması. Anlıyor musun? Cinayet. Üstelik öldürülen öz kocan. Katilin bulunup cezalandırılmasını istiyorsundur, değil mi?"

"Öyleyse cinayet hakkında soru sor. Olur olmaz–"

"Her türlü konu hakkında soru sormalıyım. Öncelikle kocanın ölümüne üzülüp üzülmediğini bilmek istiyorum." Hesaplı bir gaddarlıkla ekledi: "Üzülmüş görünmüyorsun."

Kadın onu mağrur bakışlarla süzdü. "Kim ölürse ölsün üzülürüm, özellikle de genç ve faydalı biriyse."

"Ölenin kocan olması bunu bir adım daha ileri taşımıyor mu?"

"Kocam bana atanmıştı ve, şey, planlandığı zamanlarda birbirimizle görüşürdük görüşmesine. Ve... ve–" Kadın bundan sonraki sözlerini aceleyle söyledi. "Ve illa bilmen gerekiyorsa çocuklarımız yok, çünkü henüz bize atanmış değildi. Bütün bunların biri öldü diye üzülmekle ne ilgisi var anlamıyorum."

Belki tutumunun olayla bir ilgisi yoktur, diye düşündü Baley. Her şey hayatın sosyal gerçeklerine bağlıydı ve kendisi onlara aşina değildi.

Konuyu değiştirdi. "Bana cinayetin şartları hakkında bilgi sahibi olduğun söylendi."

Kadın bir an için gerilir gibi gözüktü. "Ben... cesedi keşfettim. Böyle mi ifade etmeliyim?"

"Yani cinayete tanık olmadın?"

"Ah, hayır," diye çekinerek cevap verdi Gladia.

"Eh, o zaman yaşananları bana anlat. Acele etme ve aklından ne geçerse söyle." Baley arkasına yaslanıp dinlemeye hazırlandı.

Kadın söze girdi. "Ayın beşinin üç sıfır iki saatinde–"

"O dediğin Standart Zaman'da ne oluyor?" diye çabucak sordu Baley.

"Emin değilim. Bilmiyorum. Herhalde kontrol edebilirsin."

Gladia'nın sesi titrekti ve gözleri kocaman açılmıştı. Baley o gözlerin mavi denemeyecek kadar gri olduğuna dikkat etti.

"Kocam konutuma geldi," dedi kadın. "Görüşmek için atanmış günümüzdeydik ve geleceğini biliyordum."

"Hep atanmış gününüzde mi gelirdi?"

"Evet. Çok itinalı bir adam ve iyi bir Solarialıydı. Atanmış bir günü asla atlamazdı ve hep aynı saatte gelirdi. Elbette fazla uzun kalmazdı. Atanmış bir çocuğumuz–"

Cümlesini tamamlayamasa da Baley kafa salladı.

"Her neyse," dedi kadın, "görüşmemiz rahat geçsin diye hep aynı saatte gelirdi. Birkaç dakika konuştuk; görüşmek bir angaryadır ama benimle oldukça normal konuştu. Huyu öyleydi. Sonra dahil olduğu bir projeyle ilgilenmek için oradan ayrıldı; hangi proje emin değilim. Konutumda görüşme günlerinde kullanabileceği özel bir laboratuvarı vardı. Elbette kendi konutundaki laboratuvarı çok daha büyüktü."

Baley kurbanın o laboratuvarlarda neyle uğraştığını merak etti. Belki de uğraştığı şey fetolojiydi – artık o her neyse.

"Herhangi bir anormallik sergiledi mi?" diye sordu Baley. "Endişeli miydi?"

"Hayır. Hayır. Hiç endişelenmezdi." Gladia küçük bir kah-

kaha atacak gibi olsa da onu son anda bastırdı. "Daima mükemmel bir kontrol içerisindeydi. Yanındaki arkadaşın gibi." Küçük ellerinden biri kısacık bir anlığına kalkıp Daneel'i işaret etti. Daneel yerinden kıpırdamadı.

"Anlıyorum. Ee, devam et."

Kadın devam etmedi. Onun yerine fısıldadı. "Bir şeyler içmemin sakıncası var mı?"

"Lütfen iç."

Gladia'nın eli kısa süreliğine koltuğunun kolçağından aşağı kaydı. Bir dakikadan kısa sürede bir robot sessizce içeri girdi ve kadının eline sıcak bir meşrubat tutuşturdu (Baley yükselen buharları görebiliyordu). Gladia içkisini yavaşça yudumladı, sonra da elinden bıraktı.

"Hah şöyle," dedi. "Özel bir soru sorabilir miyim?"

"İstediğini sorabilirsin," yanıtını verdi Baley.

"Dünya hakkında çok okudum da. Oraya hep ilgi duymuşumdur. Ne *tuhaf* bir gezegen." Soluğu kesilerek hemen ekledi: "Öyle demek istemedim."

Baley kaşlarını hafifçe çattı. "Her dünya orada yaşamayanlara tuhaf gelir."

"Farklı olduğunu kastediyorum. Bilirsin işte. Her neyse, kaba bir soru sormak istiyorum. En azından bir Dünyalıya kabaca gelmeyeceğini umuyorum. Bunu bir Solarialıya sormam elbette. Ne sebeple olursa olsun."

"Ne hakkında soracaksın, Gladia?"

"Sen ve dostun – Bay Olivaw'dı, değil mi?"

"Doğru."

"Siz ikiniz izleşmiyorsunuz, değil mi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Birbirinizi kastediyorum. Görüyorsunuz. İkiniz de oradasınız."

"Evet, fiziki olarak bir aradayız," dedi Baley.

"İstersen ona dokunabilirsin."

"Doğru."

Kadının bakışları ikili arasında gidip geldi. "Ah."

Bu sözü herhangi bir anlama gelebilirdi. Tiksinti? İğrenti?

Baley ayağa kalkma, Daneel'in yanına kadar yürüme ve elini onun suratına koyma fikrini değerlendirdi. Kadının tepkisini seyretmek ilginç olabilirdi.

"Kocanın yanına geldiği günkü olaylar hakkında konuşuyordun," dedi. Gösterdiği ilgi ne kadar samimi olursa olsun kadının konudan sapma sebebinin tam da bundan kaçınmak olduğu kanaatindeydi.

Gladia kısa bir süre boyunca içkisine geri döndü. Ardından: "Anlatacak fazla bir şey yok. Kocamın meşgul olacağını gördüm. Öyle olacağını zaten biliyordum, çünkü hep yapıcı bir işle uğraşırdı. O yüzden ben de kendi işime geri döndüm. Derken belki on beş dakika sonra bir bağrış işittim."

Bir duraksama olunca Baley kadını teşvik etti. "Bağıran kimdi?"

"Rikaine. Kocam. Sadece bir bağrıştı. Kelimeler yoktu. Korku doluydu. Hayır! Şaşkınlık, şok. Ona benzer bir şey. Daha önce Rikaine'in öyle bağırdığını hiç duymamıştım."

Sesin anısını bile dışlamak istercesine ellerini kulaklarına götürdü. Öyle yapınca şal beline kadar sıyrıldı. Kendisi bunu fark etmezken Baley gözlerini not defterine dikti.

"Peki ne yaptın?" diye sordu.

"Koştum. Koştum. Kocamın nerede olduğunu bilmiyordum–"

"Konutunda bulunan laboratuvarına gittiğini söyledin sanıyordum."

"Gitmişti, E-Elijah, ama laboratuvarın yerini *ben* bilmiyordum. En azından emin değildim. Oraya hiç uğramamıştım. Laboratuvarı kendisine aitti. Ne tarafta olduğuna dair genel bir fikrim vardı. Batıda bir yerde olduğunun farkındaydım ama o kadar telaşlanmıştım ki bir robot çağırmayı bile akıl

edemedim. İçlerinden biri bana kolayca kılavuzluk edebilirdi ama tabii çağrılmayınca hiçbiri gelmedi. Laboratuvara ulaştığımda da –orayı şans eseri buldum– kocam ölmüştü."

Gladia aniden sustu ve başını önüne eğip ağlayarak Baley'yi büyük bir sıkıntıya soktu. Yüzünü örtmeye yönelik bir girişimde bulunmadı. Gözlerini kapamakla yetindi ve gözyaşları yanaklarından aşağı yavaşça aktı. Ağlayışı bir hayli sessizdi. Omuzları neredeyse hiç titremedi.

Sonunda gözlerini açıp yaşların arasından Baley'ye baktı. "Daha önce hiç ölü bir adam görmemiştim. Kan revan içindeydi ve başı... nasıl desem... öyle bir... Bir robot çağırmayı becerdim. O da diğerlerini çağırdı ve sanırım benimle de Rikaine'le de ilgilendiler. Hatırlamıyorum. Hatır–"

"Rikaine'le ilgilendiler derken ne kastediyorsun?" diye sözünü kesti Baley.

"Onu alıp götürdüler ve temizlik yaptılar." Sesinde az biraz sitem vardı. Hanımı olduğu evin durumuna önem veriyordu. "Ortalık berbattı."

"Peki cenazeye ne oldu?"

Gladia başını iki yana salladı. "Bilmiyorum. Herhalde yakılmıştır. Bütün cenazeler gibi."

"Polisi aramadın mı?"

Kadın ona bön bön bakınca, *Tabii ya, burada polis yok ki!* diye aklından geçirdi Baley.

"Herhalde birilerine haber vermişsindir," dedi. "Sonuçta insanlar meseleyi öğrenmiş."

"Robotlar bir doktor çağırdılar. Ayrıca Rikaine'in işyerini aramam gerekti. Oradaki robotlar kocamın geri gelmeyeceğinden haberdar edilmeliydiler."

"Doktor herhalde senin içindi."

Gladia başını sallayarak onayladı. Şalının beline kadar indiğini yeni fark etmiş gibiydi. "Affedersin, affedersin," diye üzgünce mırıldanarak giysiyi tekrar yerine çekti.

Kadını tir tir titreyerek çaresizce otururken, yüzü anının getirdiği mutlak dehşetle çarpılmışken seyretmek Baley'yi huzursuz etti.

Gladia daha önce hiç cenaze görmemişti. Kan ve ezilmiş kafatası da. Solaria'da karı-koca ilişkileri zayıf ve yüzeysel olsa bile sonuçta ölü bir insanla karşı karşıya kalmıştı.

Baley şimdi ne söyleyeceğini veya yapacağını bilmiyordu. Özür dileme dürtüsüne kapılıyordu ama bir polis olarak sadece görevini yapıyordu.

Fakat bu dünyada hiç polis yoktu. Gladia onun sadece görevini yaptığını anlar mıydı?

Yavaşça ve elinden geldiği kadar nazikçe konuştu. "Gladia, herhangi bir ses duydun mu? Yani kocanın bağrışı hariç."

Başını kaldırdığında kadının yüzü bariz sıkıntısına rağmen –veya belki de o nedenle– her zamankinden daha güzeldi. "Duymadım," dedi.

"Koşan ayakların patırtısı? Başka bir insanın konuşması?"

Kadın başını iki yana salladı. "Hiçbir şey duymadım."

"Kocanı bulduğunda yapayalnız mıydı? Orada yalnızca siz ikiniz mi vardınız?"

"Evet."

"Orada başka birinin daha bulunmuş olduğuna dair bir belirti yok muydu?"

"Görebildiğim kadarıyla yoktu. Hem başka biri orada nasıl bulunmuş olabilirdi bilmiyorum."

"Neden öyle diyorsun?"

Gladia an için hayrete düşer gibi oldu. Ardından hevessizce konuştu. "Dünya'dan geldiğini unutup duruyorum. Şey, orada başka birinin bulunması mümkün değildi. Kocam çocukluğundan beri benden başka kimseyi görmedi. Rikaine'in birileriyle görüşecek tipte biri olmadığı kesindi. Çok kuralcı, geleneklere fazlasıyla bağlıydı."

"Belki ona seçme şansı tanınmamıştır. Ya biri haber ver-

meden kocanı görmek için davetsizce çıkageldiyse? Rikaine geleneklere ne kadar bağlı olursa olsun davetsiz bir misafiri geri çeviremezdi."

"Olabilir," dedi Gladia, "ama o zaman derhal robotları çağırır ve adamı buradan attırırdı. Attırırdı diyorum! Zaten hiç kimse davet edilmeden kocamı görmeye çalışmazdı. Ve Rikaine kendisini görmesi için birilerini asla davet etmezdi. Bunun düşüncesi bile saçma."

"Kocan başına vurularak öldürüldü, değil mi?" diye yumuşak bir dille sordu Baley. "Herhalde bunu itiraf edersin."

"Sanırım. O... öyle bir..."

"Şimdilik ayrıntıları sormuyorum. Odada birinin uzaktan kumandayla Rikaine'in kafasını kırmasını sağlayacak mekanik bir düzenek var mıydı?"

"Elbette yoktu. En azından ben görmedim."

"Orada öyle bir şey olsaydı tahminimce görürdün. Bu durumda mantıken bir el bir insanın kafasını kırabilecek bir cisim tuttu ve o el o cismi savurdu. Birinin öyle bir şey yapabilmesi için kocanın bir buçuk metre yakınına kadar sokulması gerekir. Yani biri kocanla görüşüyordu."

"Olmaz öyle şey," dedi Gladia içtenlikle. "Bir Solarialı kimseyle görüşmez."

"Cinayet işleyebilen bir Solarialı biraz görüşmekten de çekinmez, ne dersin?"

(Bu beyan Baley'nin kendi kulaklarına şüpheli geldi. Dünya'dayken sırf ortak tuvaletin mutlak sessizlik âdetini çiğnemeyi göze alamadığından yakalanmış tümüyle vicdansız bir katil tanımıştı.)

Gladia başını iki yana salladı. "Görüşmeyi anlamıyorsun. Dünyalılar her zaman kimi isterlerse gördükleri için anlamıyorsun..."

Kadının meraka kapılmış gibi bir hali vardı. Gözleri biraz şenlendi. "Görüşmek sana son derece normal geliyor, öyle değil mi?"

"Onu oldum olası doğal karşılamışımdır," dedi Baley.

"Hiç canını sıkmıyor mu?"

"Neden sıksın ki?"

"Nasıl desem, filmlerde söylemezler ve hep bilmek istemişimdir... Bir soru sorabilir miyim?"

"Sor gitsin," dedi Baley vurdumduymazca.

"Sana atanmış bir karın var mı?"

"Evliyim ama atanmayla değil."

"Karını ne zaman istersen gördüğünü biliyorum. O da seni ne zaman isterse görüyor ve ikiniz de bunu gözünüzde büyütmüyorsunuz."

Baley başıyla onayladı.

"Şey, onu gördüğünde diyelim ki canın–" Ellerini dirsek hizasına kadar kaldırdı ve uygun tabiri ararcasına duraksadı. Tekrar denedi. "Yani canınız ne zaman isterse..." Cümleyi orada kesti.

Baley yardım etmeye kalkmadı.

"Neyse, boş ver," dedi Gladia. "Zaten böyle bir zamanda bu tür şeylerle neden rahatını kaçırdığımı bilmiyorum. Benimle işin bitti mi?" Tekrar ağlayacakmış gibi bir hali vardı.

"Bir kez daha deneyelim, Gladia," dedi Baley. "Kimsenin kocanla görüşmeyeceğini unut gitsin. Diyelim ki biri *görüştü*. O kişi kim olabilir?"

"Tahmin yürütmek lüzumsuz. Kimse olamaz."

"Biri görüşmüş olmalı. Ajan Gruer birinden şüphelenmek için sebepleri bulunduğunu söylemişti. Yani, anlayacağın gibi, biri görüşmüş olmalı."

Genç kadının yüzünde ufak, neşesiz bir tebessüm belirdi. "Gruer'ın aklından kimin geçtiğini biliyorum."

"Pekâlâ. Kim?"

Gladia küçük ellerinden birini göğsüne koydu. "Ben."

6
BİR TEORİ ÇÜRÜTÜLÜYOR

"Bunun bariz bir çıkarım olduğunu belirtmeliyim, ortağım Elijah," diye aniden konuştu Daneel.

Baley robot ortağına şaşkın bir bakış attı. "Neden bariz?" diye sordu.

"Bizzat hanımefendi," dedi Daneek, "kocasıyla görüşmüş veya görüşmek isteyebilecek tek kişi olduğunu kendi ağzıyla söylüyor. Solaria'daki sosyal durum öyle ki inandırıcı başka bir beyanda bulunamaz. Ajan Gruer hiç şüphesiz Solarialı bir kocanın yalnızca eşiyle görüşeceğine inanmayı makul, hatta mecburi bulmuştur. Tek bir insan görüşme mesafesinde bulunabileceği için tek bir insan katil olabilir. Daha doğrusu tek bir kadın. Hatırlarsan Ajan Gruer cinayeti tek bir kişinin işlemiş olabileceğini söyledi. Başka hiç kimseye ihtimal vermiyordu. Ne dersin?"

"Ona bakarsan," dedi Baley, "o kişinin cinayeti işleyemeyeceğini de söyledi."

"Muhtemelen suç mahallinde herhangi bir silaha rastlanmadığını kastediyordu. Bayan Delmarre herhalde bu tutarsızlığa açıklama getirebilir."

Robotik bir kibarlıkla hâlâ görüntünün odak noktasında oturan Gladia'yı işaret etti. Kadın minik ağzını büzmüş, gözlerini yere dikmişti.

Yehoşafat, diye düşündü Baley, *hanımefendiyi unutuyoruz.*

Belki unutmasının sebebi asabiyetti. Asabını bozanın prob-

lemlere duygusuzca yaklaşımıyla Daneel olduğu kanısındaydı. Veya belki duygulu yaklaşımıyla kendisiydi. Durup da mevzuyu analiz etmedi.

"Şimdilik hepsi bu kadar, Gladia," dedi. "Artık her nasıl yapılıyorsa irtibatı kesebilirsin. Hoşça kal."

"Bazen 'bu kadar izleşmek yeter' deriz ama 'hoşça kal' daha çok hoşuma gitti. Rahatsız gibisin, Elijah. Bunun için üzgünüm, çünkü insanların cinayeti benim işlediğimi düşünmelerine alışkınım. O nedenle rahatsız olmana gerek yok."

"Cinayeti *sen* mi işledin, Gladia?" diye sordu Daneel.

"Hayır," diye öfkeyle cevapladı kadın.

"Hoşça kal öyleyse."

Kadın daha yüzündeki öfke geçmeden kayboldu. Baley buna rağmen o sıradışı gri gözlerin etkisini kısa bir süre daha hissetti.

Gladia bir katil olarak görülmeye alışkın olduğunu söyleyebilirdi ama bunun bir yalan olduğu apaçık ortadaydı. Öfkesi, kelimelerinden daha dürüstçe konuşmuştu. Baley onun daha başka kaç yalana muktedir olduğunu merak ediyordu.

Baley sonunda kendini Daneel'le baş başa buldu. "Pekâlâ, Daneel," dedi, "o kadar da salak değilim."

"Olduğunu hiç düşünmedim, ortağım Elijah."

"Öyleyse sana suç mahallinde cinayet silahına rastlanmadığını söyleten neydi anlat. Şimdiye dek deliller arasında bizi o sonuca ulaştıracak hiçbir şey görmedim."

"Haklısın. Henüz seninle paylaşılmamış ilave bilgilere sahibim."

"O kadarından emindim. Ne tür bilgiler?"

"Ajan Gruer kendi soruşturma raporlarının bir kopyasını yollayacağını söylemişti. Yolladı da. Bu sabah geldi."

"Neden bana göstermedin?"

"En azından ilk safhalarda tatmin edici sonuçlara ulaşma-

dıklarını bizzat itiraf eden kişilerden etkilenmeksizin kendi görüşlerin doğrultusunda kendi soruşturmanı yürütmenin senin için daha verimli olabileceğini düşündüm. Tartışmaya katkıda bulunmamamın sebebi de mantık süreçlerimin o çıkarımlardan etkilenebileceğini hissetmemdi."

Mantık süreçleriymiş! Durduk yerde Baley'nin aklına bir robotikçiyle daha önceden girdiği bir diyalog geldi. Adam robotların mantıklı olsalar da makul olmadıklarını söylemişti.

"Ama sonlara doğru tartışmaya girdin."

"Doğru, ortağım Elijah, ama yalnızca o zamana kadar Ajan Gruer'ın şüphelerini doğrulayan bağımsız deliller edindiğim için."

"Ne tür bağımsız deliller?"

"Bayan Delmarre'ın davranışlarından çıkarılabilecek türden."

"Daha açık konuşur musun, Daneel?"

"Hanımefendinin suçlu olduğunu ve masumiyetini kanıtlamaya teşebbüs ettiğini varsayarsak soruşturmayı yürüten dedektifin masumiyetine inanması işini kolaylaştırır."

"Eee?"

"Bahsi geçen dedektifin zayıf bir noktasını istismar ederek muhakemesini çarpıtabilecekse öyle yapmaktan çekinmez, değil mi?"

"Bunlar tümüyle varsayımsal iddialar."

"Bu doğru değil," diye soğukkanlı bir cevap geldi. "Herhalde Bayan Delmarre'ın bütün dikkatini sende yoğunlaştırdığını fark etmişsindir."

"Konuşan bendim," dedi Baley.

"Dikkati baştan beri sendeydi; konuşanın sen olacağını tahmin edebileceğinden bile önce. Hatta mantıken bir Auroralı olarak soruşturmayı benim yöneteceğimi düşünebilirdi. Fakat hep sana yoğunlaştı."

"Peki bundan nasıl bir sonuç çıkarıyorsun?"

"Umutlarını sana bağladığı sonucunu, ortağım Elijah. Dünyalı olan sendin."

"Ne olmuş yani?"

"Bayan Delmarre, Dünya'yı incelemişti. Bunu birden fazla kez ima etti. Mülakatın daha en başında ondan günışığını kesmesini istediğimde neden bahsettiğimi biliyordu. Dünya'daki koşullar hakkında bilgi sahibi olmasaydı muhakkak yapacağı gibi şaşkın veya anlayışsız davranmadı."

"Eee?"

"Dünya'yı incelediğine göre Dünyalıların sahip oldukları başlıca zayıflığı keşfettiğini varsaymakta fayda var. Çıplaklık tabusunu ve öyle bir teşhirin bir Dünyalıyı ne kadar etkileyeceğini biliyor olmalıydı."

"Ama... görüşme hakkında açıklama yaptı..."

"Evet. Ama tavırlarını ikna edici buldun mu? Münasebetsizlik kabul edeceğin bir kılıkla kendisini sana iki kez sergiledi..."

"Vardığın sonuç," dedi Baley, "beni baştan çıkarmaya çalıştığı mı? Bu kadar mı?"

"Seni baştan çıkararak profesyonel tarafsızlığından uzaklaştırmak istedi. Daha doğrusu bana öyle geldi. Ve insanların uyarıcılara tepkilerini paylaşamasam da talimat devrelerime yazılanlara dayanarak hanımefendinin makul sınırlar dahilindeki her türlü fiziksel çekicilik standardına uyduğu kanaatindeyim. Dahası davranışlarına bakarak senin de bunu bildiğini ve Bayan Delmarre'ın görünümünü beğendiğini düşünüyorum. Hatta Bayan Delmarre'ın seni onun lehine cephe aldırma niyetiyle öyle davrandığına hükmediyorum."

"Bak," dedi Baley huzursuzca, "o kadın üstümde nasıl bir etki yaratırsa yaratsın ben hâlâ profesyonellik ahlakına dört elle sarılan bir kanun adamıyım. Bunu kafana sok. Şimdi o raporu görelim."

***

Baley raporu sessiz sedasız okudu. Bitirince başa dönüp ikinci kez gözden geçirdi.

"Bu bilgiler olaya yeni bir yön kazandırıyor," dedi. "Robot."

Daneel Olivaw başını salladı.

"Gladia bundan bahsetmedi," dedi Baley düşünceli bir dille.

"Yanlış soruyu sordun da ondan," dedi Daneel. "Ona cesedi bulduğunda yalnız olup olmadığını, ölüm mahallinde başka birinin bulunup bulunmadığını sordun. Bir robot 'başka biri' değildir."

Baley kafa salladı. Kendisi bir zanlı olsaydı ve bir suç mahallinde başka kimin bulunduğu sorusuyla karşılaşsaydı, "Bu masadan başka kimse yoktu," gibi bir cevap vermezdi.

"Sanırım orada herhangi bir robot olup olmadığını sormam gerekirdi," dedi. (*Kahretsin, yabancı bir dünyada ne tür sorular soracağımı ben nereden bileyim?*) "Robotik deliller ne kadar hukukidir, Daneel?" dedi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Solaria'da bir robot görgü tanıklığı edebilir mi? Delil sunabilir mi?"

"Neden sunamasın ki?"

"Robotlar insan değildir, Daneel. Bir robot Dünya'da hukuki bir tanık olamaz."

"Fakat bir ayak izi olabilir, ortağım Elijah, hem de bir robottan çok daha az insan olmasına rağmen. Gezegeninizin bu konudaki tutumu mantıksız. Solaria'da robotik deliller yasal olduğu sürece geçerlidir."

Baley tartışmaya girmedi. Çenesini bir elinin parmak eklemlerine dayadı ve robot mevzusunu kafasında değerlendirdi.

Gladia Delmarre kocasının ölüsü başında dehşetle dururken robotlar çağırmıştı. O robotlar gelinceye kadar da bayılmıştı.

Robotlar onu cesetle aynı yerde bulduklarını bildirmişler-

di. Fakat olay mahallinde başka biri daha vardı: bir robot. O robot çağrılmamıştı; zaten oradaydı. Yerleşik personelden biri de değildi. Diğer robotlar onu daha önce hiç görmedikleri gibi işlevini ya da görevini de bilmiyorlardı.

Ayrıca bahsi geçen robottan herhangi bir bilgi edinilememişti. Robot çalışır durumda değildi. Bulunduğunda hareketleri düzensizdi ve anlaşılan aynı şey pozitronik beyninin işleyişi için de geçerliydi. İster sözlü ister mekanik olsun, uygun tepkiler verememişti ve bir robotik uzmanının kapsamlı soruşturmasının ardından hurdaya çıkarılmıştı.

Düzen emaresi taşıyan tek eylemi durmaksızın, "Beni öldüreceksin – beni öldüreceksin – beni öldüreceksin..." diye tekrarlaması olmuştu.

Ölü adamın kafasını kırmakta kullanılmış olabilecek hiçbir silah bulunamamıştı.

"Gidip bir şeyler yiyeceğim, Daneel," dedi Baley birdenbire. "Sonra da Ajan Gruer'ı tekrar göreceğiz... daha doğrusu ona bakacağız."

İrtibat sağlandığında Hannis Gruer hâlâ karnını doyuruyordu. Her bir lokmasını çeşit çeşit yemekten dikkatle seçerek ve tatmin edici bulacağı gizli bir kombinasyon ararcasına tedirgin gözlerle süzerek ağır ağır yiyordu.

Adam bir-iki yüzyıl yaşında olabilir, diye aklından geçirdi Baley. *Belki de yemek yemek onu sıkmaya başlamıştır.*

"Selamlar, beyler," dedi Gruer. "Herhalde raporumuzu almışsınızdır." Tabaklardan birine uzanmak için masanın karşısına doğru eğilirken kel kafası ışıldadı.

"Evet. Bayan Delmarre'la ilginç bir görüşme de gerçekleştirdik," dedi Baley.

"Güzel, güzel," dedi Gruer. "Peki herhangi bir sonuca vardınız mı?"

"Hanımefendi masum, bayım," dedi Baley.

Gruer kafasını hızla kaldırdı. "Sahi mi?"

Baley başını salladı.

"Ama kurbanı görmüş, onun erişim mesafesinde bulunmuş olabilecek tek kişi oydu," dedi Gruer.

"Aynı şey bana daha önce de söylendi ama Solaria'daki sosyal âdetler ne kadar katı olursa olsun varılan hüküm kesin değil. Açıklayabilir miyim?"

Gruer yemeğine geri dönmüştü. "Elbette."

"Cinayet her biri eşit öneme sahip üç temel üstünde kuruludur," dedi Baley. "O temeller gerekçe, yöntem ve fırsattır. Herhangi bir zanlıya karşı iyi bir dava dosyası hazırlanırken her üçü de tatmin edilmelidir. Bayan Delmarre'ın fırsat bulduğunu kabul ediyorum. Gerekçe olaraksa hiçbir şey duymadım."

Gruer omuz silkti. "Biz de bilmiyoruz." Gözleri bir an için suskun Daneel'e çevrildi.

"Pekâlâ. Zanlının bilinen bir gerekçesi yok ama belki patolojik bir katildir. Bu konuyu bir süreliğine kabullenip işimize bakabiliriz. Kocasıyla beraber onun laboratuvarında ve onu öldürmek istemesi için bir sebebi var. Bir sopayı veya başka bir ağır cismi tehditkârca sallıyor. Adam karısının ona gerçekten zarar vermeye niyetli olduğunu bir süre sonra anlıyor. 'Beni öldüreceksin!' diye panikle bağırıyor ve kadın sahiden de öyle yapıyor. Adam kaçmak için döndüğü sırada darbe iniyor ve başının arka kısmı eziliyor. Bu arada ceset bir doktor tarafından incelendi mi?"

"Evet ve hayır. Robotlar Bayan Delmarre'la ilgilenmesi için bir doktor çağırdılar. Doktor doğal olarak ölüyü de izledi."

"Raporda bu yazmıyordu."

"Olayla pek bir ilgisi yoktu da ondan. Adam ölmüştü. Hatta doktor izleyinceye kadar cenaze alışıldık tarzda soyulmuş, yıkanmış ve yakılmaya hazırlanmıştı."

Keyfi kaçarak, "Diğer bir deyişle robotlar delilleri yok etti,"

dedi Baley, sonra şaşkınlıkla ekledi: "Doktorun cenazeyi *izlediğini* mi söyledin? Onu *görmedi* mi?"

"Uzay aşkına," dedi Gruer, "ne kadar marazi bir düşünce. Eminim ki ölüye gereken tüm açılardan ve yakın bir odak noktasından bakmıştır. Doktorlar bazı koşullarda hastalarını görmekten kaçınamazlar ama cesetleri görmeleri için bir sebep düşünemiyorum. Tıp pis bir iş ama doktorların bile bir yerde sınır koymaları lazım."

"Sormaya çalıştığım soru, doktor raporunda Dr. Delmarre'ı öldüren yaranın doğasıyla ilgili bir şey yazıp yazmadığı."

"Konuyu nereye çektiğinizi anlıyorum. Yaranın bir kadın tarafından açılamayacak kadar ağır olabileceğini düşünüyorsunuz."

"Kadınlar erkeklerden daha güçsüzdür, bayım. Üstelik Bayan Delmarre ufak tefek bir kadın."

"Ama bir hayli atletik, Sivil Polis. Uygun bir silah kullanıldığında işin büyük bölümünü yerçekimi ve yükseklik halleder. Bunu hesaba katmazsak bile gözü dönmüş bir kadın şaşırtıcı şeyler becerebilir."

Baley omuz silkti. "Bir silahtan bahsediyorsunuz. Nerede o?"

Gruer yerinden kalkmadan döndü. Elini boş bir bardağa doğru uzattığında bir robot görüş alanına girdi ve bardağı su olabilecek renksiz bir sıvıyla doldurdu.

Gruer bardağı kısa bir süre elinde tuttu, sonra içmekten vazgeçmişçesine masaya bıraktı. "Raporda da belirtildiği gibi silahın yerini belirleyemedik."

"Raporda ne yazdığını biliyorum. Ben sadece birkaç şeyden kesinlikle emin olmak istiyorum. Silah arandı mı?"

"Titizlikle."

"Sizin tarafınızdan mı?"

"Robotlar tarafından ama baştan sona kadar benim bakış denetimim altında. Silah olabilecek hiçbir şey bulamadık."

"Bu durum Bayan Delmarre'a yöneltilen suçlamaları zayıflatır, değil mi?"

"Evet," dedi Gruer sakince. "Vaka hakkında anlamadığımız birkaç şeyden biri de bu. Aynı zamanda Bayan Delmarre'ı tutuklamama sebeplerimizden biri. Size zanlının suçu işleyemeyeceğini o nedenle söyledim. Belki suçu görünüşte işleyemeyeceğini söylemeliydim."

"Görünüşte mi?"

"Bayan Delmarre silahı bir şekilde saklamış olmalı. Şimdiye kadar onu bulmak için gereken beceriyi gösteremedik."

"Bütün olasılıkları değerlendirdiniz mi?" diye asık bir suratla sordu Baley.

"Öyle sanıyorum."

"Ben emin değilim. Bir bakalım. Bir silah bir adamın kafasını kırmakta kullanıldı ama suç mahallinde bulunamadı. Diğer tek alternatif silahın oradan götürülmüş olması. Rikaine Delmarre tarafından götürülmesi mümkün değil. O öldü. Gladia Delmarre tarafından götürülmüş olabilir mi?"

"Öyle olmalı," dedi Gruer.

"Ama nasıl? Robotlar geldiğinde kadın yerde baygın yatıyormuş. Veya belki baygın taklidi yapmıştır ama her halükârda oradaydı. Cinayet ile ilk robotun gelmesi arasında geçen süre ne kadardı?"

"Cinayetin tam zamanına göre değişir ve o zamanı bilmiyoruz," dedi Gruer huzursuzca.

"Raporu okudum, bayım. Robotlardan biri patırtı koptuğunu ve Dr. Delmarre'ın sesiyle bağırıldığını bildirmiş. Görünen o ki olay mahalline en yakın olan oymuş. Çağrı sinyali sonradan beş dakika yanıp sönmüş. Robotun olay mahalline varması bir dakikadan kısa sürmüştür." (Baley robotların çağrıldıklarında ne kadar çabuk ortaya çıktıklarını kendi tecrübelerinden biliyordu.) "Bayan Delmarre bir silahı beş, hatta on dakikada ne kadar uzağa taşıyabilir ve dönüp bayılmış numarası yapabilir ki?"

"Silahı bir ayrıştırıcıda imha etmiş olabilir."

"Rapora göre ayrıştırıcı incelenmiş ve atık gama ışını faaliyeti epey düşükmüş. Aygıt son yirmi dört saatte büyükçe bir şeyin imhasında kullanılmamış."

"Biliyorum," dedi Gruer. "Neler yaşanmış olabileceğine dair bir örnek veriyorum, hepsi bu."

"Doğru," dedi Baley, "fakat belki çok basit bir açıklaması vardır. Delmarre hanesine ait robotlar herhalde kontrol edilmiştir ve sayımları yapılmıştır."

"Evet."

"Peki hepsi makul seviyede çalışır durumda mıydı?"

"Evet."

"İçlerinden herhangi biri belki de ne taşıdığını dahi bilmeden silahı alıp götürmüş olabilir mi?"

"Hiçbiri suç mahallinden bir şey almamış. Veya bir şeye dokunmamış."

"Bu doğru değil. Cesedi oradan götürüp yakılmaya hazırladıkları kesin."

"Şey, evet, elbette ama bu sayılmaz ki. Öyle yapmaları zaten beklenir."

"Yehoşafat!" diye mırıldanan Baley, sükûnetini korumakta zorlandı. "Diyelim ki olay mahallinde başka biri daha vardı."

"İmkânsız," dedi Gruer. "Biri Dr. Delmarre'ın huzuruna izinsiz nasıl çıkabilir ki?"

"Diyelim ki!" diye bağırdı Baley. "Orada bir işgalci olabileceği robotların aklının ucundan bile geçmiyordu. Herhalde hiçbiri olayın hemen ardından evin etrafında bir arama yapmamıştır. Raporda öyle bir şey yazmıyordu."

"Biz silahı arayıncaya dek arama yapılmadı ama bu olay cinayetten epey sonraydı."

"Civarda bir kara taşıtına veya hava aracına ait bir iz de mi aranmadı?"

"Hayır."

"Öyleyse eğer biri sizin deyiminizle Dr. Delmarre'ın huzuruna izinsiz çıkmayı göze aldıysa onu öldürebilir ve ardından elini kolunu sallaya sallaya çıkıp gidebilirdi. Hiç kimse onu durdurmaz, hatta görmezdi. Sonrasında da eve izinsiz giriş yapılabileceğine ihtimal verilmemesinden faydalanabilirdi."

"Öyle bir ihtimal yok," dedi Gruer kendinden emin bir tavırla.

"Bir şey daha var," dedi Baley. "Tek bir şey daha. Olaya müdahil bir robot vardı. Suç mahallinde bir robot bulundu."

Daneel ilk defa lafa karıştı. "Suç mahallinde bir robot yoktu. Olsaydı suç işlenemezdi."

Baley başını hızla çevirdi. İçmek üzereymişçesine bardağını ikinci kez kaldıran Gruer da bardağı tekrar masaya bırakıp gözlerini Daneel'e dikti.

"Öyle mi?"

"Öyle," dedi Gruer. "Bir robot bir insanı başka bir insana zarar vermekten alıkoyardı. Birinci Kanun."

"Pekâlâ," dedi Baley. "Kabul. Fakat robot yakınlarda olmalıydı. Diğer robotlar geldiklerinde o çoktan olay yerindeydi. Diyelim ki yan odada olsun. Katil, Delmarre'ın üstüne yürüdü ve Delmarre, 'Beni öldüreceksin!' diye haykırdı. Hane robotları bu kelimeleri duymadılar; en fazla bir bağrış duydular ve çağrılmadıkları için gitmediler. Fakat bahsettiğim robot kelimeleri duydu ve Birinci Kanun onu çağrılmadan gitmeye mecbur bıraktı. Fakat çok geç kaldı. Muhtemelen cinayetin işlendiğini gördü."

"Cinayetin son safhalarını görmüş olmalı," diye onayladı Gruer. "Onu bozan da bu oldu. Müdahalede bulunmadan bir insana zarar verilmesine tanıklık etmek Birinci Kanun'un ihlalidir ve şartlara bağlı olarak pozitronik beyin az veya çok zarar görür. Bu durumda ağır hasar gördü."

Gruer parmak uçlarına bakarak sıvı dolu bardağı bir sağa bir sola çevirdi.

"Öyleyse robot bir tanıktı. Hiç sorgulandı mı?"

"Niye sorgulanacaktı ki? Arızalıydı. Sadece 'beni öldüreceksin' diyebiliyordu. Şu âna kadarki kurgunla hemfikirim. Bu muhtemelen Delmarre'ın son cümlesiydi ve diğer her şey yok olurken robotun bilincine kazındı."

"Ama bana Solaria'nın robot uzmanı olduğu söylenmişti. Robotun onarılabilmesinin bir yolu yok muydu? Devreleri düzeltilemez miydi?"

"Hayır," dedi Gruer sertçe.

"Peki robot şimdi nerede?"

"Parçalandı," dedi Gruer.

Baley kaşlarını kaldırdı. "Bu çok acayip bir vaka. Ne gerekçe var, ne yöntem, ne tanık, ne de delil. İlk başta ortaya çıkan deliller yok edilmiş. Tek bir zanlınız var ve herkes onun suçluluğuna ikna olmuş gibi gözüküyor; en azından herkes başka kimsenin suçlu olamayacağından emin. Belli ki siz de o görüştesiniz. Öyleyse asıl soru şu: Ben buraya neden çağrıldım?"

Gruer kaşlarını çattı. "Rahatsız gibisiniz, Bay Baley." Aniden Daneel'e doğru döndü. "Bay Olivaw."

"Efendim, Ajan Gruer?"

"Rica etsem konutta gezerek bütün pencerelerin kapalı ve örtülü olduğunu sağlama alır mısınız? Sivil Polis Baley açık havanın etkilerini hissediyor olabilir."

Bu sözler, Baley'yi hayrete düşürdü. İçinden Gruer'ın iddiasını reddetmek ve Daneel'e yerinde kalmasını buyurmak geldi. Fakat son anda Gruer'ın sesinde paniğe benzeyen bir şey, gözlerinde bir tür yakarış parıltısı tespit etti.

Arkasına yaslanıp Daneel'in odadan çıkmasına izin verdi.

Onun gitmesiyle beraber sanki Gruer'ın yüzündeki maske düştü. Geride çıplak ve korku dolu bir çehre kaldı. "Düşündüğümden daha kolay oldu," dedi Gruer. "Yalnız kalmanızı sağlamanın o kadar çok yolunu planlamıştım ki. Auroralının

basit bir istekle gideceğini hiç sanmazdım ama yapacak başka bir şey akıl edemedim."

"Eh, artık yalnızım," dedi Baley.

"Onun huzurundayken açık açık konuşamadım. O bir Auroralı ve sizi getirmenin bedeli olarak bize zorla dayatıldığı için burada." Solarialı öne eğildi. "Bu yaşananlarda cinayetten fazlası var. Benim tek derdim suçu kimin işlediği değil. Solaria'da gruplar, gizli örgütler mevcut..."

Baley adama bakakaldı. "O konuda size yardım edemem."

"Elbette edebilirsiniz. Şunu anlamalısınız: Dr. Delmarre bir Gelenekselciydi. Eski, güzel âdetlere inanırdı. Fakat aramızda değişim isteyen yeni kuvvetler var ve Delmarre susturuldu."

"Bayan Delmarre tarafından mı?"

"Cinayeti işleyen onun eli olmalı. Ama bunun bir önemi yok. Bayan Delmarre'ın arkasında bir örgüt var ve önemli olan o."

"Emin misiniz? Deliliniz var mı?"

"Belli belirsiz. Elimden bir şey gelmez. Rikaine Delmarre iz üstündeydi. *Kendi* delillerinin sağlam olduğuna dair beni temin etti ve ona inandım. Onu ne budala ne de çok zeki olduğunu bilecek kadar iyi tanırdım. Maalesef bana çok az bilgi verdi. Doğal olarak meseleyi yetkililerin önüne koymadan evvel soruşturmasını tamamlamak istiyordu. Tamamlamaya yaklaşmış da olmalıydı, yoksa onu şiddet yoluyla açık açık ortadan kaldırmazlardı. Ama Delmarre bana bir şey söylemişti. Bütün insan ırkının tehlikede olduğunu."

Duydukları Baley'yi sarstı. Bir an için yeniden Minnim'i dinliyor gibiydi ama bu sefer söylenenler daha bile büyük ölçekteydi. Niye herkes kozmik tehlikelerle ona başvuruyordu ki?

"Yardım edebileceğimi nereden çıkardınız?" diye sordu.

"Çünkü siz bir Dünyalısınız," dedi Gruer. "Anlıyor musunuz? Biz Solarialılar böyle konularda hiç tecrübeli değiliz. Bir bakıma insanları anlamayız. Burada çok az kişiyiz."

Adam iyice tedirginleşir gibi oldu. "Bunu söylemekten hoşlanmıyorum, Bay Baley. Meslektaşlarım bana gülüyor. Hatta bazıları kızıyor. Fakat içimde kesin bir his var. Bana öyle geliyor ki siz Dünyalılar sırf büyük kalabalıklar arasında yaşadığınız için bile olsa insanları bizden çok daha iyi anlıyor olmalısınız. Hele ki bir dedektif seniz. Öyle değil mi?"

Dilini tutan Baley kafa sallayıp geçti.

"Bu cinayet bir bakıma büyük şanstı," dedi Gruer. "Delmarre'ın soruşturmasından başkalarına bahsetmeye cesaret edemedim, zira komploya kimlerin dahil olabileceğinden emin değildim ve Delmarre soruşturmasını bitirinceye dek ayrıntıları benimle paylaşmaya yanaşmıyordu. Zaten çalışmalarını tamamlasaydı bile akabinde sorunu nasıl çözebilirdik ki? Düşman insanlarla nasıl başa çıkılır? Bilmiyorum. Daha en başından bir Dünyalıya ihtiyacımız olduğunu hissettik. Dünya'daki Uzaykent'te işlenen cinayetle ilgili çalışmalarınızı duyduğumda size ihtiyacımız olduğunu anladım. Auroralılarla yakından çalıştığınız için orasıyla bağlantı kurdum ve onlar aracılığıyla Dünya Hükümeti'ne başvurdum. Ama kendi meslektaşlarımı buna razı edemedim. Derken cinayet işlendi ve yaşanan şok bana ihtiyaç duyduğum desteği sağlamaya yetti. Olayın hemen ardından meslektaşlarım ne teklif edilse razı olurlardı."

Gruer sözlerini sürdürmeden önce tereddüt etti. "Bir Dünyalıdan yardım istemek kolay değil ama buna mecburum. Unutmayın, her ne oluyorsa bütün insan ırkı tehlikede. Dünya da."

Öyleyse Dünya iki kat tehlikede demekti. Gruer'ın sesindeki içten çaresizlik, hataya yer bırakmıyordu.

İyi de eğer cinayet Gruer'ın baştan beri canla başla yapmak istediğini yapmasını sağlayan bir bahaneyse tek sebep şans mıydı? Baley zihninde beliren yeni fikirleri yüzüne, gözlerine veya sesine yansıtmadı.

"Buraya yardım etmem için gönderildim, bayım," dedi. "Yeteneklerim elverdiği ölçüde öyle yapacağım."

Gruer nihayet ne zamandır ertelediği içme işine döndü ve bardağının üzerinden Baley'ye baktı. "Güzel," dedi. "Lütfen Auroralıya tek kelime bile etmeyin. Çevrilen iş her neyse Aurora'yla bir ilgisi olabilir. Olaya alışılmadık derecede yoğun bir ilgi gösterdikleri kesin. Mesela Bay Olivaw'ı ortağınız olarak dahil etmekte ısrarcıydılar. Aurora güçlüdür; kabul etmek zorunda kaldık. Bay Olivaw'ı sizinle daha önce de çalıştığı için dahil ettiklerini söylediler ama olay yerinde güvenilir bir adamları bulunsun istiyor da olabilirler, ha?"

İçeceğini yavaşça yudumlayarak Baley'yi süzdü.

Baley bir elinin parmak eklemlerini sarkık yanağında gezdirerek düşünceli bir edayla kaşındı. "Öyleyse–"

Cümlesini bitirmeyip koltuğundan fırladı. Tam diğerinin üstüne atlayacaktı ki karşısındakinin yalnızca bir görüntü olduğunu hatırladı.

Çünkü içeceğine panikle bakan Gruer boğazını tutarak boğuk bir sesle fısıldıyordu. "Yanıyor... yanıyor..."

Bardak elinden düştü, içindekiler döküldü. Gruer da acıdan buruşmuş bir yüzle onunla beraber düştü.

7
BİR DOKTOR AZARLANIYOR

Daneel kapı aralığında belirdi. "Neler oluyor, ortağım Eli–"

Fakat açıklamaya gerek kalmadı. Daneel'in sesi yükselerek çınlayan bir sesle bağırdı. "Hannis Gruer'ın robotları! Efendiniz yaralandı! Robotlar!"

Yemek odasına derhal metal bir figür girdi. Bir-iki dakika içinde bir düzinesi daha onu takip etti. Üçü Gruer'ı nazikçe taşıyarak götürdü. Diğerleri harıl harıl dağınıklığı gidermekle ve yere saçılmış sofra takımlarını toplamakla uğraştı.

Daneel aniden seslendi. "Hey, robotlar, çanak çömleği boş verin. Bir arama tertipleyin. Evde insan arayın. Bahçedeki robotları da uyarın. Arsanın her dönümünü karış karış tarasınlar. Bir efendiye rastlarsanız zarar vermeden onu zapt edin" (gereksiz bir tavsiye) "ama gitmesine de müsaade etmeyin. Hiçbir efendiye rastlamazsanız bana haber verin. Bu gösterici düzeneğinde kalacağım."

Robotlar dağılırlarken Elijah dönüp Daneel'e mırıldandı. "Bu da bir başlangıçtır. Gruer zehirlendi elbette."

"Evet. O kadarı açıkça belli, ortağım Elijah." Daneel dizlerinde bir halsizlik varmışçasına garip bir şekilde oturdu. Baley onun dizlerdeki bir halsizlik gibi insana bu kadar çok benzeyen bir eylemle zayıf düştüğünü daha önce hiç görmemişti.

"Bir insanın incinmesini görmek mekanizmama iyi gelmiyor," dedi Daneel.

"Yapabileceğin bir şey yoktu."

"Farkındayım ama sanki düşünce yollarımda bir tıkanma oldu. Sanırın kapıldığım his insan tabiriyle şok geçirmeye denkti."

"Eğer öyleyse kendini topla." Baley'nin hassas bir robota gösterecek ne sabrı ne de sempatisi vardı. "Sorumluluk meselesini ele almalıyız. Bir zehirleyici olmadan zehir de olmaz."

"Belki sadece gıda zehirlenmesidir."

"Kazara gıda zehirlenmesi mi? Bu kadar titizlikle yönetilen bir dünyada? Asla. Zaten zehir sıvı haldeydi ve belirtiler ani olduğu kadar belirgindi de. Gruer bir doz zehir aldı – hem de büyük bir tane. Bak, Daneel, biraz düşünüp taşınmak için yan odaya geçeceğim. Sen Bayan Delmarre'ı ara. Evde olduğunu sağlama al ve onun konutu ile Gruer'ınki arasındaki mesafeyi kontrol et."

"Yoksa Ajan Gruer'ı onun zehirlediğini mi düşünü–"

Baley bir elini kaldırdı. "Dediğimi yap yeter, tamam mı?"

Yalnız kalmak isteyen Baley hızlı adımlarla odayı terk etti. Solaria gibi bir dünyada bu kadar kısa bir zaman aralığıyla birbirinden bağımsız iki cinayet teşebbüsü gerçekleşecek hali yoktu. Ve eğer arada bir bağlantı varsa ulaşılabilecek en kolay varsayım Gruer'ın komplo teorisinin doğru olmasıydı.

Baley içini tanıdık bir heyecanın kapladığını hissetti. Bu gezegene hem kendi çıkmazını hem de Dünya'nınkini kara kara düşünerek gelmiş, cinayet hadisesi aklının kıyısında köşesinde kalmıştı. Fakat artık kovalamaca sahiden başlamıştı. Baley'nin çenesindeki kaslar sımsıkıydı.

Ne de olsa katil (veya katiller) onun gözü önünde eyleme geçmişti ve bu durum Baley'ye dokunmuştu. Ona böylesine az mı önem veriyorlardı? Profesyonellik gururu incinmişti ve Baley bunu bildiği gibi hoş da karşılıyordu. En azından Dünya'nın tehlikelerini hesaba katmadan da yaşananları bir cinayet vakası olarak ele almak için sağlam bir sebebe kavuşmuştu.

Daneel onu tespit etmişti ve şimdi yanına geliyordu. "İsteklerini yerine getirdim, ortağım Elijah. Bayan Delmarre'a baktım. Şu an Ajan Gruer'ın konutundan bin beş yüz kilometreyi aşkın mesafedeki evinde."

"Onu daha sonra kendim görürüm," dedi Baley. "Yani onu izlerim demek istiyorum." Daneel'i düşünceli gözlerle süzdü. "Sence Gladia'nın bu suçla bir bağlantısı var mıdır?"

"Görünüşte doğrudan bir bağlantısı yok, ortağım Elijah."

"Dolaylı bir bağlantı olabileceğini mi ima ediyorsun?"

"Belki başka birini suç işlemeye ikna etmiştir."

"Başka birini mi?" diye çabucak sordu Baley. "Kimi?"

"İşte orasını bilmiyorum, ortağım Elijah."

"Biri onun adına suç işliyorsa o birinin suç mahallinde bulunması gerekir."

"Evet," dedi Daneel, "biri sıvıya zehir katmış olmalı."

"Zehirli sıvının daha erken saatlerde hazırlanmış olması mümkün değil mi? Belki çok daha önceden?"

"Onu ben de düşündüm, ortağım Elijah," dedi Daneel usulca. "Zaten Bayan Delmarre'ın suçla doğrudan bir bağlantısı olmadığını belirtirken 'görünüşte' kelimesini o yüzden kullandım. Bayan Delmarre günün daha erken saatlerinde suç mahalline uğramış olabilir. Hareketlerini kontrol etmekte yarar var."

"Ederiz. Herhangi bir zamanda orada bizzat bulunmuş mu bakarız."

Baley'nin dudağı seğirdi. Daha önce robot mantığının bazı açılardan yetersiz kalacağını tahmin etmişti ve artık bundan emindi. Robotikçinin de dediği gibi: Mantıklı ama makul değil.

"Gel seyir odasına geri dönelim ve Gruer'ın konutunu tekrar gözümüzün önüne getirelim."

Oda tertemiz ve düzenliydi. Bir saatten kısa zaman önce bir insanın acılar içinde yere yığıldığına dair en ufak bir belirti yoktu.

Üç robot her zamanki gibi saygılı bir itaatkârlıkla sırtları duvara dayalı vaziyette bekliyordu.

"Efendinizden ne haber?" diye sordu Baley.

"Doktor onu tedavi ediyor, efendi," cevabını verdi ortadaki robot.

"Onu izliyor mu, yoksa onu görüyor mu?"

"İzliyor, efendi."

"Doktor ne diyor? Efendi sağ kalacak mı?"

"Henüz kesin değil, efendi."

"Evde arama yapıldı mı?" diye sordu Baley.

"Enine boyuna, efendi."

"Sizinkinden başka bir efendiye ait bir iz var mıydı?"

"Hayır, efendi."

"Yakın geçmişte öyle bir varlığın izine rastladınız mı?"

"Hiç rastlamadık, efendi."

"Bahçe de arandı mı?"

"Evet, efendi."

"Şimdiye dek bir sonuç elde edildi mi?"

"Hayır, efendi."

Baley başını salladı. "Bu gece masaya servis yapan robotla konuşmak istiyorum."

"İnceleme amacıyla alıkoyuldu, efendi. Tepkileri değişken."

"Konuşabiliyor mu?"

"Evet, efendi."

"Öyleyse hiç gecikmeden onu buraya getirin."

Bir gecikme *oldu* ve Baley ağzını tekrar açtı. "Dedim ki–"

Daneel kibarca sözünü kesti. "Bu Solarialı tipler arasında telsiz iletişimi gerçekleşir. Arzuladığın robot çağrılıyor. Gelmekte yavaş davranırsa bu durum yaşananlardan dolayı yaptığı arızadandır."

Baley başını salladı. Telsizle iletişim kurulduğunu tahmin etmesi gerekirdi. Robotlara bu derece bırakılmış bir

dünyada sistemin çökmemesi için onlar arasında özel bir iletişim mecburiydi. Bu aynı zamanda bir robot çağrıldığında bir düzinesi birden gelebilecekken niye sadece birinin geldiğini açıklardı.

Odaya bir robot girdi. Topallıyor, bir bacağını peşi sıra sürüklüyordu. Baley bunun sebebini merak etse de omuz silkti. Dünya'daki ilkel robotlar arasında bile pozitronik yollar hasar gördüğünde verilen tepkiler, uzman olmayan birini daima aşardı. Kopuk bir devre tıpkı burada olduğu gibi bir bacağın işlevini aksatabilirdi ve bu durum bir robotikçi için büyük önem taşırken diğer herkes için hiçbir anlam ifade etmezdi.

"Efendinin masasında renksiz bir sıvı hatırlıyor musun, bir kısmını onun için bardağa doldurmuştun hani?" diye temkinle sordu Baley.

"Eveh, efeni," dedi robot.

Demek sesli iletişimde de bir bozukluk vardı!

"Sıvının doğası neydi?" dedi Baley.

"Suydu, efeni."

"Sadece su mu? Başka bir şey değil mi?"

"Sadce su, efeni."

"O suyu nereden koymuştun?"

"Reseğvuar musluğundan, efeni."

"Sen alıp götürmeden önce bardak mutfakta mı duruyordu?"

"Efeni içtiği suyun çok sovuk olmamasını isteğdi. Suyun yemekten bi saat önce koyulması devamlı bi emiğdi."

Bunu bilen biri için ne büyük kolaylık, diye düşündü Baley.

"Robotlardan biri efendinize bakan doktor müsait olur olmaz beni ona bağlasın. Ve bu iş görülürken başka bir robotun rezervuar şebekesi nasıl çalışıyor açıklamasını istiyorum. Buradaki su rezervini bilmek istiyorum."

Doktor fazla gecikmeden müsait oldu. Baley'nin şimdiye kadar gördüğü en yaşlı Uzaycı'ydı. *Bu da yaşının üç yüzü geçebi-*

leceği anlamına gelir, diye düşündü Baley. Doktorun ellerindeki damarlar şişkin, kısa kesilmiş saçları bembeyazdı. Tırnağıyla tırtıklı ön dişlerine vurarak Baley'nin sinirini bozan hafif bir tıkırtı çıkarmak gibi bir huyu vardı. Adı Altim Thool'du.

"Neyse ki dozun büyük bölümünü kusmuş," dedi doktor. "Yine de sağ kalmayabilir. Trajik bir hadise." Derin bir iç geçirdi.

"Zehir neymiş, Doktor?" diye sordu Baley.

"Korkarım bilmiyorum." (Tık-tık-tık.)

"Ne?" dedi Baley. "Öyleyse onu nasıl tedavi ediyorsunuz?"

"Felci önlemek için nöromüsküler sistemi doğrudan uyarıyorum ama bunun haricinde süreci doğal akışına bırakıyorum." Birinci sınıf yıpranmış deriyi andıran sarımtırak bir cilde sahip yüzü, yakarır bir ifadeye büründü. "Bu tür konularda çok az tecrübeliyiz. İki asırlık kariyerimde başka bir vaka hatırlamıyorum."

Baley karşısındakini horgörüyle süzdü. "Zehir diye bir şey olduğundan haberdarsınız, değil mi?"

"Evet." (Tık-tık.) "Yaygın bilgi."

"Bilgi edinebileceğiniz kitapfilm referanslarınız yok mu?"

"Öyle bir şey günler sürer. Çok sayıda mineral zehir vardır. Toplumumuzda böcek ilaçları kullanırız ve bakteriyel toksinler edinmek imkânsız değildir. Filmlerdeki tariflerle bile gerekli araç gereci toplamak ve onlarla sınanacak teknikleri geliştirmek uzun zaman alır."

"Solaria'daki kimse bilmiyorsa," dedi Baley vahametle, "diğer gezegenlerden biriyle irtibat kurup onlardan öğrenmenizi öneririm. O esnada Gruer'ın konutundaki rezervuar şebekesinde zehir testi yapsanız iyi edersiniz. Gerekirse oraya bizzat gidip halledin."

Baley saygın bir Uzaycı'yı azarlıyor, ne kadar sıradışı bir şey yaptığının farkına bile varmadan ona bir robot gibi emir veriyordu. Uzaycı da itiraz etmiyordu.

"Rezervuar şebekesi nasıl zehirlenebilir ki?" diye kuşkuyla sordu Dr. Thool. "Öyle bir şeyin olamayacağından eminim."

"Muhtemelen zehirlenmemiştir," diye onayladı Baley, "ama yine de emin olmak için test edin."

Rezervuar şebekesi sahiden de düşük bir olasılıktı. Robotun açıklaması onun kendi kendine çalışan tipik bir Solaria donanımı olduğunu göstermişti. Su her ne kaynaktan olursa olsun şebekeye girer ve uygun bir hale getirilirdi. Mikroorganizmalar çıkarılır, cansız organik maddeler ortadan kaldırılırdı. Gerektiği kadar havalandırma yapılır ve vücudun ihtiyaçlarına en uygun eser miktarda muhtelif iyonlar eklenirdi. Herhangi bir zehrin o veya bu kontrol aygıtından geçebilmesi çok uzak bir ihtimaldi.

Yine de rezervuarın güvenli olduğu belirlenebilirse zaman unsuru netlik kazanırdı. Geriye bir tek Gruer'ın alışkanlıkları sayesinde yemekten önce (*açıkta bırakılan*, diye huysuzca aklından geçirdi Baley) su sürahisinin yavaş yavaş ısınmaya bırakıldığı o bir saatlik zaman dilimi kalırdı.

Fakat Dr. Thool kaşlarını çatmıştı. "İyi ama rezervuar şebekesini nasıl test edeceğim?"

"Yehoşafat! Yanında bir hayvan götür. Şebekeden alacağın suyu hayvanın damarlarına enjekte et veya ona biraz içir. Kafanı kullan be adam. Aynı şeyi sürahide kalan suyla da yap ve eğer zehirliyse –ki öyle olmalı– referans filmlerde tarif edilen testleri uygula. Basit birkaç tane bul. Bir şeyler yap işte."

"Bekleyin, bekleyin. Ne sürahisi?"

"İçinde su bulunan, robotun zehirli içeceği koyduğu sürahi."

"Tüh – herhalde o çoktan temizlenmiştir. Hane personeli onu ortalık yerde bırakmaz."

Baley of çekti. Hiç şaşırmamıştı. Hevesli robotlar ev temizliği uğruna ellerine ne geçerse yok ederken delilleri korumak imkânsızdı. Baley'nin sürahinin saklanmasını emretmesi ge-

rekirdi ama elbette bu, onun toplumu değildi ve yaşananlara nasıl tepki vereceğini bilmiyordu.

Yehoşafat!

Sonunda Gruer konutunun boş olduğu haberi geldi; hiçbir yerde izinsiz bir insan varlığı yoktu.

"Bu gelişme bulmacayı daha da karmaşıklaştırıyor, ortağım Elijah," dedi Daneel. "Çünkü zehirleyici rolüne uygun kimse kalmıyor."

Düşüncelere dalan Baley onu hayal meyal duydu. "Ne?... Öyle değil. Aksine meseleyi netleştiriyor." Daneel'in anlamaktan veya kendisinin gerçekliğinden emin olduğu şeye inanmaktan aciz olduğunu bildiği için sözlerine açıklama getirmedi.

Daneel de bir açıklama istemedi. Bir insanın düşüncelerini o şekilde ihlal etmek hiç de robotça olmazdı.

Huzursuzca voltan atan Baley açık hava korkularının kabaracağı ve Dünya hasretinin artacağı uyku vaktinin yaklaşmasından hiç hoşlanmıyordu. Dur durak bilmeden çalışmak için hummalı denebilecek bir arzu duyuyordu.

"Madem öyle, Bayan Delmarre'la tekrar görüşeyim," dedi Daneel'e. "Robota irtibat kurmasını söyle."

Seyir odasına gittiler ve Baley bir robotun marifetli metal parmaklarla çalışmasını seyretti. Mükellef bir akşam yemeğiyle donatılmış bir masa aniden odanın yarısını doldurunca daldığı düşüncelerden irkilerek sıyrıldı.

"Merhaba," dedi Gladia'nın sesi. Hemen sonra görüş alanına girip yerine oturdu. "Şaşırmış görünme, Elijah. Akşam yemeği vakti geldi. Üstelik büyük bir özenle giyindim. Bak."

Doğru söylüyordu. Baskın rengi açık mavi olan elbise el ve ayak bileklerine kadar ışıldayarak iniyordu. Artık disiplinli dalgalar halinde dökülen saçlarından biraz daha açık tonlu sarı bir fırfırlı yaka boynunu ve omuzlarını sarıyordu.

"Yemeğini bölmek istememiştim," dedi Baley.

"Daha yemeye başlamadım. Neden bana katılmıyorsun?"

Baley kadını kuşkuyla süzdü. "Sana katılmak mı?"

Gladia güldü. "Siz Dünyalılar amma komiksiniz. Kişisel huzurumda bulunmanı kastetmedim. Öyle bir şeyi nasıl yapabilirsin ki? Ama kendi yemek odana gidebilirsin. Orada sen ve ortağın benimle birlikte yemek yiyebilirsiniz."

"Ama gidersem–"

"Seyir teknisyenin irtibatı koruyabilir."

Daneel bu sözler karşısında başını ciddiyetle salladı. Baley kararsızca dönüp kapıya doğru yürüdü. Gladia da masasıyla ve üstündekilerle beraber onu takip etti.

Kadın cesaretlendirici bir tebessüm etti. "Gördün mü? Seyir teknisyenin bizi irtibat halinde tutuyor."

Daneel'in eşlik ettiği Baley daha önce kullandığını hatırlamadığı hareketli bir rampadan yukarı çıktı. Anlaşılan bu akıl almaz konuttaki herhangi iki oda arasında çok sayıda muhtemel güzergâh vardı ve Baley bunlardan sadece birkaçına aşinaydı. Daneel hepsini biliyordu elbette.

Ve yer seviyesinin bazen biraz altında, bazen de biraz üstünde duvarların içinden geçerlerken Gladia ile yemek masası peşlerinden hiç ayrılmıyordu.

Baley durup söylendi. "Buna alışmak zaman alacak."

"Başını mı döndürüyor?" diye hemen sordu Gladia.

"Biraz."

"Öyleyse bak ne diyeceğim. Neden teknisyenin beni tam burada dondurmuyor? Sonra sen yemek odasına gidip yerleştiğinde bizi kavuşturabilir."

"Öyle yapılmasını emredeceğim, ortağım Elijah," dedi Daneel.

Vardıklarında kendi yemek masaları hazırdı. Buharlar yükselen tabakların içinde doğranmış et parçalarının yüzdüğü koyu

kahverengi bir çorba vardı ve ortada iri bir kızarmış tavuk kesilmeye hazırdı. Daneel servis robotuyla kısaca konuştu ve önceden yerine koyulmuş iki tabak çarçabuk masanın aynı ucuna alındı.

Bir sinyal verilmişçesine karşı duvar adeta dışa doğru hareketlendi ve masa uzadı. Gladia karşı diğer uçta belirdi. Oda odaya, masa masaya o kadar düzgünce eklendi ki duvardaki ve zemin kaplamasındaki desen çeşitliliği ile sofra takımlarındaki tasarım farklılığı olmasaydı gerçekten hep beraber yemek yediklerine inanmak işten bile değildi.

"İşte," dedi Gladia memnuniyetle. "Nasıl, rahat mı?"

"Son derece," diyen Baley, ihtiyatla tattığı çorbasını çok lezzetli buldu ve daha fazla içti. "Ajan Gruer'ın başına geleni duydun mu?"

Yüzü derhal sıkıntıyla gölgelenen genç kadın, kaşığını bıraktı. "Ne kadar korkunç, değil mi? Zavallı Hannis."

"Ön adını kullandın. Onu tanır mısın?"

"Solaria'daki hemen hemen tüm önemli kişileri tanırım. Solarialıların çoğu birbirini tanır. Doğal olarak."

Doğru, doğal olarak, diye aklından geçirdi Baley. Sonuçta kaç kişiydiler ki?

"Öyleyse belki Dr. Altim Thool'u da tanıyorsundur. Gruer'la o ilgileniyor."

Gladia nazikçe güldü. Servis robotu eti onun yerine dilimledi ve tabağına tereyağında pişmiş küçük küçük patatesler ile havuç dilimleri ekledi. "Elbette tanıyorum. Beni tedavi etmişti."

"Ne zaman?"

"Şeyden... olaydan hemen sonra. Kocamla ilgili olayı kastediyorum."

Baley hayrete düştü. "Gezegendeki tek doktor o mu?"

"Yok canım." Kadının dudakları içinden sayıyormuşçasına kısa bir süre oynadı. "En az on doktorumuz var. Tıp okuyan

bir de genç tanıyorum. Ama Dr. Thool en iyilerden biridir. İçlerinde en tecrübelisi odur. Zavallı Dr. Thool."

"Neden zavallı?"

"Ya, ne demek istediğimi biliyorsun. Doktorluk öyle pis bir iş ki. Doktorsan bazen insanları görmen, hatta onlara dokunman gerekir. Ama Dr. Thool bunu kabullenmişe benzer ve gerektiğini düşündüğünde hastalarını mutlaka görür. Çocukluğumdan beri beni hep o tedavi etti. Her seferinde çok dostane ve şefkatli davranırdı. Öyle ki beni görmesi gerektiğinde neredeyse hiç dert etmezdim. Mesela bu son seferinde beni gördü."

"Kocanın ölümünden sonrasını mı kastediyorsun?"

"Evet. Kocamın ölüsünü ve beni orada yatarken görünce neler hissettiğini tahmin edebilirsin."

"Bana cesedi izlediği söylenmişti," dedi Baley.

"Cesedi, evet. Ama yaşadığımdan ve gerçek bir tehlike içinde bulunmadığımı sağlama aldıktan sonra robotlardan başımın altına bir yastık koymalarını, bana bir iğne yapmalarını ve dışarı çıkmalarını emretti. Jetle buraya geldi. Cidden! Jetle. Yolculuğu yarım saatten kısa sürdü. Benimle ilgilendi ve her şeyin yolunda olup olmadığını kontrol etti. Ayıldığımda o kadar sersemdim ki onu sadece izlediğimden emindim. Görüştüğümüzü ancak bana dokunduğunda anladım ve çığlığı bastım. Zavallı Dr. Thool. Çok utandı ama niyetinin iyi olduğunu biliyordum."

Baley başını salladı. "Solaria'da doktorlara pek ihtiyaç duyulmuyor galiba?"

"Umarım duyulmuyordur."

"Bahse değer bir mikrop olmadığını biliyorum. Peki ya metabolik hastalıklar? Damar sertleşmesi? Diyabet? Öyle şeyler?"

"Bazen olur ve olması hiç iyi değildir. Doktorlar öyle kimseler için fiziksel bir açıdan hayatı daha yaşanır kılabilirler ama hastaların çok daha büyük sorunları vardır."

"Öyle mi?"

"Elbette. O tür bir hastalık gen analizinin kusurlu olduğu anlamına gelir. Diyabet gibi rahatsızlıkların gelişmesine kasten izin vereceğimizi sanmıyorsundur herhalde. Öyle hastalıklara yakalananların çok ayrıntılı ikinci bir analizden geçmeleri gerekir. Eş ataması geri çekilir. Bu da eş için çok utanç vericidir. Üstelik ç-ç-" –genç kadının sesi alçalarak bir fısıltı halini aldı– "çocuklar yasaklanır."

"Çocuklar mı yasaklanır?" diye normal bir sesle soru Baley.

Gladia kıpkırmızı kesildi. "Söylemesi ne korkunç bir şey. Ne sözcük ama! Ç-çocuklar!"

"Bir süre sonra kolaylaşır," dedi Baley alaycı bir dille.

"Evet ama alışkanlık edinirsem o sözcüğü günün birinde başka bir Solarialının önünde söylerim ve o zaman utançtan yerin dibine girerim... Neyse, karıkocanın zaten çocukları varsa (bak yine söyledim) o çocukların bulunup incelenmesi gerekir – bu arada Rikaine'in görevlerinden biri de oydu. Kısacası tam bir rezalet."

Thool'dan buraya kadarmış, diye düşündü Baley. Doktorun beceriksizliği, içinde yaşadığı toplumun doğal bir sonucuydu ve tekinsiz bir tarafı yoktu. Daha doğrusu olması gerekmezdi. *Üstünü çiz ama fazla bastırmadan*, diye aklından geçirdi Baley.

Gladia'nın yemek yemesini seyretti. Kadın titiz, hareketleri zarifti. İştahı da normal görünüyordu. (Baley'nin tavuk eti de şahaneydi. En azından bir açıdan –yemekler– Dış Gezegenler onu kolayca şımartabilirdi.)

"Zehirlenme hakkındaki görüşlerin nedir, Gladia?" diye sordu.

Kadın başını kaldırdı. "Onu düşünmemeye çalışıyorum. Son zamanlarda öyle çok dehşet yaşandı ki. Belki zehirlenme değildi."

"Öyleydi."

"İyi ama yakınlarda kimsecikler yoktu ki."

"Nereden biliyorsun?"

"Olamazdı. Gruer'ın bugünlerde bir karısı yok, çünkü ç... Anlarsın işte, kotasını doldurdu. Dolayısıyla bir şeylere zehir katabilecek kimse yoktu. O yüzden nasıl zehirlenebilir ki?"

"Ama zehirlendi. Bu bir gerçek ve kabul edilmesi lazım."

Gladia'nın gözleri donuklaştı. "Sence kendisi yapmış olabilir mi?" diye sordu.

"Sanmam. Neden yapsın ki? Hem de bu kadar alenen?"

"Öyleyse yapılamaz, Elijah. Yapılamaz işte."

"Tam tersine, Gladia," dedi Baley. "Kolaylıkla yapılabilir. Hatta nasıl yapıldığını tam olarak bildiğimden eminim."

8
BİR UZAYCI'YA KARŞI GELİNİYOR

Gladia bir an nefesini tutar gibi oldu. Ciğerlerindeki hava neredeyse bir ıslık şeklinde büzüşmüş dudaklarının arasından dışarı kaçtı. "Nasıl olabileceğini aklım almıyor. Peki *kimin* yaptığını biliyor musun?"

Baley başını salladı. "Kocanı öldüren kişinin ta kendisi."

"Emin misin?"

"Sen değil misin? Kocanın cinayeti Solaria tarihinde bir ilkti. Bir ay sonra başka bir cinayet işleniyor. Bu bir tesadüf olabilir mi? İki ayrı katil, suçtan yoksun bir dünyada bir ay arayla eylemde mi bulunacak? Üstelik ikinci kurbanın ilk suçu soruşturduğunu ve dolayısıyla asıl katile yönelik büyük bir tehlikeyi temsil ettiğini de hesaba kat."

"Eh!" Tatlısına yumulan Gladia, lokmalarının arasında konuştu. "Madem öyle düşünüyorsun, ben masumum."

"Nasıl yani, Gladia?"

"Nasıl mı, Elijah? Hayatım boyunca Gruer konutuna yaklaşmadım bile. O yüzden Ajan Gruer'ı ben zehirlemiş olamam. Ve onu zehirlemediysem kocamı da öldürmemişim demektir."

Baley sert suskunluğunu korurken kadının morali bozulur gibi oldu ve küçük ağzının kenarları aşağı sarktı. "Sence de öyle değil mi, Elijah?"

"Emin olamam," dedi Baley. "Sana Gruer'ın zehirlenmesinde kullanılan yöntemi bildiğimi söyledim. Bahsettiğim yön-

tem akıllıca ve Gruer'ın konutunda olsun veya olmasın onu herkes kullanmış olabilir."

Gladia yumruklarını sıktı. "Cinayeti benim işlediğimi mi söylüyorsun?"

"Söylemiyorum."

"Ama öyle ima ediyorsun." Genç kadının dudakları öfkeden incecik kesildi ve çıkık elmacık kemikleri beneklendi. "Beni izlemekteki bütün ilgin bu mu? Bana sinsice sorular sormak? Beni tuzağa düşürmek?"

"Bekle biraz–"

"Ne kadar sempatik, ne kadar anlayışlı görünüyordun. Seni gidi... seni gidi Dünyalı!"

Kontraltosu son kelimede eziyetli bir hırıltıya döndü.

Daneel kusursuz yüzünü kadına doğru eğdi. "Kusuruma bakmazsanız, Bayan Delmarre, elinizdeki bıçağı çok sıkı tutuyorsunuz ve bir yerinizi kesebilirsiniz. Lütfen dikkatli olun."

Gladia elindeki kısa, küt ve hiç şüphesiz zararsız bıçağa aval aval baktı. Ani bir hareketle onu havaya kaldırdı.

"Bana ulaşamazsın, Gladia," dedi Baley.

Genç kadının ağzından bir nida kaçtı. "Sana kim ulaşmak ister ki? Iyy!" Abartılı bir tiksintiyle ürperdi ve, "Bağlantıyı derhal kes!" diye seslendi.

Son cümlesini görüş alanı dışındaki bir robota söylemiş olmalıydı. Hem Gladia hem de odanın ona ait ucu yok oldu ve yerini orijinali aldı.

"Artık o kadını suçlu kabul ettiğini düşünmekte haklı mıyım?" diye sordu Daneel.

"Değilsin," dedi Baley lafı dolandırmadan. "Cinayet teşebbüsünde bulunacak kişinin o kızcağızda olmayan belli başlı özelliklere ihtiyacı var."

"Bayan Delmarre asabi biri."

"Ne olmuş yani? Çoğu kişi öyledir. Hatırı sayılır bir zaman-

dır hatırı sayılır bir baskı altında olduğunu da unutma. Benzer bir baskı altında olsaydım ve biri ona karşı aldığımı sandığı gibi bana karşı cephe alsaydı ufak bir bıçağı sallamaktan çok daha ileri gidebilirdim."

"Senin belirlediğini söylediğin gibi zehirleme tekniğini uzaktan belirleyemedim," dedi Daneel.

"Biliyorum," derken Baley böyle söylemekten memnuniyet duyduğunu keşfetti. "Bu bulmacayı çözecek kapasite sende yok."

Daneel onun kesin bir dille dile getirdiği beyanı her zamanki sükûneti ve ciddiyetiyle kabullendi.

"Sana verecek iki görevim var, Daneel," dedi Baley.

"Neymiş onlar, ortağım Elijah?"

"Öncelikle Dr. Thool'la iletişim kur ve kocası öldürüldüğü sırada Bayan Delmarre'ın durumunu öğren. Ne kadar bir süre tedavi edilmesi gerektiğini vesaire."

"Belirli bir şeyi belirlemek mi istiyorsun?"

"Hayır. Sadece veri toplamaya çalışıyorum. Bu da üstünde bulunduğumuz gezegende hiç kolay değil. Ardından Gruer'ın yerine güvenlik müdürlüğüne kimin getirileceğini öğren ve sabah ilk iş olarak bir izleşme ayarla. Bana gelince," derken ne aklında ne de sesinde hoşnutluk vardı, "yatmaya ve umuyorum ki bir süre sonra uyumaya gidiyorum." Sonra neredeyse huysuzca ekledi: "Sence burada doğru düzgün bir kitapfilm bulabilir miyim?"

"Kütüphaneden sorumlu robotu çağırmanı öneririm," diye yanıtladı Daneel.

Robotla uğraşmak zorunda kalmak Baley için sinir bozucuydu. Kitapfilmleri canı istediği gibi gözden geçirmeyi yeğlerdi.

"Hayır," dedi, "bir klasik değil; sadece modern Solaria'daki günlük yaşantıyı irdeleyen alelade bir kurmaca. Altı-yedi tane yeter."

Robot boyun eğdi (mecburdu) ama istenen kitapfilmleri yerlerinden alıp önce bir çıkış yuvasına, ardından Baley'nin eline aktaran kontrolleri kullanırken bile saygılı bir ses tonuyla kütüphanedeki diğer bütün kategoriler hakkında vıdı vıdı etmeyi sürdürdü.

Efendinin keşif günlerinde geçen bir romantik maceradan, canlandırılmış atom modellerine sahip fevkalade bir kimya gösteriminden, bir fanteziden veya bir galaktografiden hoşlanabileceğini belirtti. Liste bitmek bilmiyordu.

Baley kendi altı-yedi tanesini hışımla bekledi. "Bunlar yeter," deyip kendi elleriyle (*kendi* elleriyle) bir tarayıcıya uzandı ve yürüyüp gitti.

Robot peşinden geldi. "Ayarlamalarda yardıma ihtiyacınız var mı, efendi?"

"Hayır!" diye tersledi Baley. "Yerinde kal."

Onu eğilerek selamlayan robot yerinde kaldı.

Baley başlığı ışık saçan yatağında yatarken kararından neredeyse pişmanlık duyacaktı. Tarayıcı şimdiye dek kullandığı hiçbir modele benzemiyordu ve filmi nasıl bir yöntemle saracağına dair hiçbir fikri yoktu. Yine de inatla uğraştı ve sonunda cihazı söküp parça parça inceleyerek bir şeyler becerdi.

En azından filmlerini seyredebilirdi ve görüntü pek net değilse bile robotlardan kısa bir süreliğine de olsa kurtulmak için bu küçük bir bedeldi.

Sonraki bir buçuk saat boyunca altı filmden dördü arasında geçiş yaptı ve hüsrana uğradı.

Bir teorisi vardı. Solaria'daki yaşam ve düşünüş tarzını kavrayabilmek için buranın romanlarını okumaktan daha iyi bir yol olmadığını düşünmüştü. Soruşturmasını akılcı bir şekilde yürütebilmek için o kavrayışa ihtiyacı vardı.

Fakat teorilerinden vazgeçmesi gerekmişti. Romanları seyrettiğinde aptalca davranan ve gizemli tepkiler veren saçma sapan problemlere sahip kişiler hakkında bilgi edinebilmişti.

Bir kadın öz çocuğunun kendisiyle aynı mesleğe girdiğini keşfettiğinde neden işini bıraksın ve katlanılmaz, ipe sapa gelmez komplikasyonlar çıkana dek sebeplerini açıklamayı reddetsindi? Bir doktor ile bir ressam birbirleriyle eşleştirildiklerinde neden küçük düşsünlerdi ve bir doktorun robotik araştırma alanına girmekteki ısrarının neresi asildi?

Baley beşinci romanı da tarayıcıya taktı ve cihazı gözlerine hizaladı. Bitkin durumdaydı.

Hatta o kadar bitkindi ki daha sonra (bir gerilim öyküsü olduğuna inandığı) beşinci roman hakkında, yeni bir konut sahibinin köşküne girmesini ve saygılı bir robotun sunduğu eski filmleri gözden geçirmesini ele alan giriş kısmı hariç hiçbir şey hatırlamayacaktı.

Tahminince bütün ışıklar yanarken kafasında tarayıcıyla uyuyakaldı. Yine tahminince bir robot saygıyla içeri girdi, tarayıcıyı kafasından çıkardı ve ışıkları söndürdü.

Her halükârda uyudu ve rüyasında Jessie'yi gördü. Her şey eskiden olduğu gibiydi. Dünya'dan hiç ayrılmamıştı. Ortak mutfağa gitmeye, sonra da arkadaşlarıyla bir eteraltı gösteri seyretmeye hazırdılar. Ekspres yolları kullanıp insanları göreceklerdi ve ikisinin de dünya umurunda değildi. Baley mutluydu.

Ve Jessie çok güzeldi. Nedense kilo vermişti. Niye bu kadar inceydi ki? Ve bu kadar güzel?

Bir terslik vardı. Nedense güneş üzerlerine vuruyordu. Baley yukarı baktığında sadece üst Katların kubbeli tabanını gördü ama yine de güneş parlıyor, her şeyi aydınlığa boğuyordu. Üstelik kimse korkmuyordu.

Baley uyandığında huzursuzdu. Robotların kahvaltı servisi yapmalarına izin verdi ve Daneel'le konuşmadı. Hiçbir şey söylemedi, hiçbir şey sormadı, enfes kahveyi tadına varmadan mideye indirdi.

Niye rüyasında görünür-görünmez güneşi görmüştü ki?

Dünya'yı ve Jessie'yi görmeyi anlardı ama güneşin bununla ne ilgisi vardı? Hem bu düşünce neden canını sıkıyordu?

"Ortağım Elijah," dedi Daneel nazikçe.

"Ne var?"

"Corwin Attlebish yarım saat sonra seninle irtibat kuracak. Görüşmeyi ben ayarladım."

"Corwin Bilmemne de kim be?" diye sert bir sesle soran Baley, kahve fincanını tekrar doldurdu.

"Ajan Gruer'ın baş yaveriydi, ortağım Elijah, şimdi de Güvenlik Müdür Vekili."

"Öyleyse onu hemen ara."

"Açıkladığım gibi randevunuz yarım saat sonrası için."

"Zamanı umurumda değil. Onu hemen ara. Bu bir emirdir."

"Deneyeceğim, ortağım Elijah. Ama aramayı cevapsız bırakabilir."

"Şansımızı bir deneyelim. Bir an önce işe koyul, Daneel."

Güvenlik Müdür Vekili aramayı kabul etti ve Baley gezegene geldiğinden beri ilk defa Dünya'da hayal edildiği cinsten bir Uzaycı gördü. Attlebish uzun boylu, ince yapılı ve bronz tenliydi. Gözleri açık kahverengi, çenesi iri ve sert hatlıydı.

Daneel'e biraz benziyordu. Fakat Daneel adeta tanrısal bir tarzda idealleştirilmişken Corwin Attlebish'in yüzünde insansı çizgiler mevcuttu.

Attlebish sakal tıraşı oluyordu. Elindeki küçük aşındırıcı kalem yanağına ve çenesine ufacık partiküller püskürtüyor, oralardaki kılları düzgünce kesip atan bu partiküller elle tutulmaz bir toza dönüşüyordu.

Baley aygıtı söylentilerden bilse de birini ilk defa kullanılırken görüyordu.

Aşındırıcı toz burnunun altından geçerken, "Dünyalı sen misin?" diye dudaklarını neredeyse hiç aralamaksızın geveledi Attlebish.

"Ben C-7 dereceli Sivil Polis Elijah Baley'yim. Dünya'danım."

"Erkencisin." Attlebish tıraş makinesini şak diye kapattı ve Baley'nin görüş alanı dışındaki bir yere fırlattı. "Aklından ne geçiyor, Dünyalı?"

Baley diğerinin ses tonundan en iyi gününde bile hoşlanmazdı. Ve şu an hiç de iyi bir gününde değildi. "Ajan Gruer nasıl?" diye sordu.

"Hâlâ hayatta," dedi Attlebish. "Öyle kalma ihtimali var."

Baley kafa salladı. "Solaria'daki zehircileriniz dozdan anlamıyorlar. Tecrübesizlik işte. Gruer'a çok fazla verdiler ve Gruer midesindeki kustu. Dozun yarısı onu öldürürdü."

"Zehirciler mi? Zehri gösteren bir kanıt yok."

Baley bakakaldı. "Yehoşafat! Sence başka ne olmuş olabilir?"

"Pek çok şey. Bir insan çok çeşitli sorunlar yaşayabilir." Adam yüzünü ovuşturarak parmak uçlarıyla bir pürüz aradı. "İki yüz elli yaşından sonra çıkan metabolik problemleri tahmin bile edemezsin."

"Eğer mesele oysa ehil birinden tıbbi tavsiye aldın mı?"

"Dr. Thool'un raporu–"

Bu söz bardağı taşıran son damla oldu. Uyandığından beri içinde fıkır fıkır kaynayan öfke nihayet patladı ve Baley avazı çıktığı kadar bağırdı. "Dr. Thool umurumda değil! Ehil birinden dedim. Doktorlarınız hiçbir halt bilmiyorlar – tıpkı dedektifleriniz olsaydı onların da bilmeyeceği gibi. Dünya'dan bir dedektif getirtmeniz gerekti. Bir de doktor getirtin."

Solarialı onu soğukkanlılıkla süzdü. "Bana ne yapacağımı mı söylüyorsun?"

"Evet, hem de bedavaya. Bir şey değil. Gruer *zehirlendi*. Sürece tanıklık ettim. İçti, öğürdü ve boğazının yandığını bağırdı. Neyi soruşturduğu düşünüldüğünde–" Baley aniden sustu.

"Neyi soruşturuyormuş?" Attlebish istifini hiç bozmamıştı.

Baley üç metre kadar uzaktaki alışıldık konumunda bekleyen Daneel'in rahatsızlık duyacak kadar farkındaydı. Gruer bir Auroralı olarak Daneel'in soruşturmadan haberdar edilmemesini istemişti. "Siyasi çıkarımlar söz konusuydu," dedi sarsakça.

Kollarını göğsünde kavuşturan Attlebish mesafeli, bezgin ve hafiften hasmane bir tavır takındı. "Solaria'da diğer dünyalarda duyduğumuz tarzda bir siyaset yoktur. Hannis Gruer iyi bir vatandaştır ama hayalperesttir de. Hakkında bir öykü duyduktan sonra seni getirtmemizde ısrar eden oydu. Bir şart olarak yanına Auroralı bir yoldaş verilmesini bile kabul etti. Ben buna gerek görmedim. Ortada bir gizem yok. Rikaine Delmarre eşi tarafından öldürüldü. Nedenini ve nasılını er geç öğreneceğiz. Öğrenmesek bile Bayan Delmarre genetik analize tabi tutulacak ve uygun önlemler alınacak. Gruer'a gelince; zehirle ilgili kurduğun fantezinin bir önemi yok."

"Bana burada ihtiyaç duyulmadığını ima eder gibisin," dedi Baley kuşkuyla.

"Duyulduğunu düşünmüyorum. Dünya'ya dönmek istersen dönebilirsin. İstersen seni bizim teşvik ettiğimizi bile söyleyebilirim."

Baley kendi tepkisine şaştı kaldı. "Hayır, bayım!" diye haykırdı. "Geri adım atmayacağım."

"Seni biz tuttuk, Sivil Polis. Yine biz azledebiliriz. Ana gezegenine geri döneceksin."

"*Hayır!* Beni iyi dinlemeni öneririm. Sen anlı şanlı bir Uzaycısın ve ben altı üstü bir Dünyalıyım. Fakat affına sığınarak ve en içten özürlerimi sunarak belirtmek isterim ki korkuyorsun."

"Lafını derhal geri al!" Attlebish bir seksen küsurluk boyu yettiğince dimdik ayağa kalktı ve küçümseyici gözlerle Dünyalıya tepeden baktı.

"Korkudan ödün patlıyor. Meseleyi araştırırsan sıranın

sana geleceğini düşünüyorsun. Seni yalnız bıraksınlar, sefil hayatına karışmasınlar diye pes ediyorsun." Bunları yapanların kimler olduğuna, hatta öyle birilerinin olup olmadığına dair Baley'nin en ufak bir fikri yoktu. Kibirli bir Uzaycıyı karambole azarlıyordu ve sözleriyle karşısındakinin otokontrolüne indirdiği darbelerin tadını çıkarıyordu.

"Gideceksin," diyen Attlebish, işaretparmağını soğuk bir öfkeyle Baley'ye doğrulttu. "Hem de bir saat içinde. Seni temin ederim ki bu konuda diplomatik kurallar dikkate alınmayacak."

"Tehditlerini kendine sakla, Uzaycı. Dünya'ya en ufak bir değer vermediğinizi biliyorum ama burada yalnız değilim. Ortağım Daneel Olivaw'ı tanıştırayım. Kendisi Aurora'dandır. Fazla konuşmaz. Zaten buraya konuşmak için gelmedi. O benim işim. Ama çok iyi dinler. Tek bir sözcüğü bile kaçırmaz.

"Açık konuşacağım, Attlebish." Baley adama unvansız hitap etmekten hoşnuttu. "Solaria'da her nasıl bir maskaralık dönüyorsa Aurora ve daha başka kırk küsur Dış Gezegen olup bitenlere ilgi duyuyor. Bizi kovarsanız Solaria'nın bir sonraki ziyaretçileri savaş gemileri olur. Ben Dünya'danım ve sistemin nasıl işlediğini iyi bilirim. İncinmiş duygular savaş gemilerine davetiye çıkarır."

Dikkatini Daneel'e yönelten Attlebish, duyduklarını düşünüp taşınır gibiydi. Konuştuğunda sesi daha kibar çıktı. "Burada bu gezegen dışındakileri ilgilendiren hiçbir şey olmuyor."

"Gruer aksini düşünüyordu ve ortağım onu duydu." Şimdi yalandan kaçınma zamanı değildi.

Daneel dönüp Baley'ye ve son beyanına baktı ama Dünyalı ona aldırış etmeyip baskıyı sürdürdü. "Bu soruşturmayı yürütmeye niyetliyim. Normalde Dünya'ya geri dönmek için yapmayacağım hiçbir şey olmazdı. Orayı düşlemek bile beni öylesine coşturuyor ki yerimde duramıyorum. Şu an içinde yaşadığım robot istilası altındaki bu yerin sahibi olsaydım bir

eve dönüş bileti uğruna onu robotlarıyla ve uyduruk dünyanızın geri kalanıyla birlikte hiç düşünmeden hibe ederdim.

"Ama senin tarafından kovulacak değilim. Atandığım ve henüz sonuçlanmamış bir vaka varken olmaz. Benden isteğim dışında kurtulmaya çalışırsan kendini uzaya konuşlu topların namlularına bakarken bulursun.

"Dahası bundan böyle bu cinayet soruşturması *benim* istediğim gibi yürütülecek. Kontrol bende. Kimi görmek istersem göreceğim. Onları *göreceğim*. Onları izlemeyeceğim. Ben görmeye alışkınım ve bu iş böyle yürüyecek. Tüm bunlar için ofisinin resmi onayını istiyorum."

"İmkânsız bir istekte–"

"Daneel, söyle ona."

Daneel insansı sesiyle duygusuzca konuştu. "Ortağımın size bildirdiği gibi, Ajan Attlebish, buraya bir cinayet soruşturması yürütmek için gönderildik. Öyle yapabilmemiz hayati öneme sahip. Elbette geleneklerinizi sekteye uğratmak gibi bir arzumuz yok ve belki insanları gerçekten görmemize gerek kalmaz. Yine de Sivil Polis Baley'nin rica ettiği gibi gerekli hale gelen görüşmelere onay vermeniz işimizi kolaylaştırır. Gezegeninizden zorla gönderilmeninse yersiz olacağı fikrindeyiz. Bununla beraber kalmamızın sizi veya herhangi bir Solarialıyı zora sokmasından üzüntü duyarız."

Baley tumturaklı cümle yapısını dinlerken dudakları gülümsemeden uzak, aksi bir biçimde gerildi. Daneel'in robot olduğunu bilen biri onun ne Baley'yi ne de Attlebish'i gücendirmeden açıklama yapmaya çalıştığını düşünürdü. Onu Aurora'nın, yani en eski ve askeri açıdan en güçlü Dış Gezegen'in bir yerlisi zanneden biriyse bütün bunları üstü kapalı bir tehdit olarak algılardı.

Attlebish parmak uçlarını alnına dayadı. "Sözlerinizi düşüneceğim."

"Çok uzun düşünme," dedi Baley, "çünkü bir saat içinde

düzenleyeceğim ziyaretler var ve bunu gösterici üstünden yapmayacağım. Bakmaktan bıktım usandım!"

Robota irtibatı kesmesini işaret etti, sonra da Attlebish'in az öncesine kadar bulunduğu noktaya şaşkınlık ve zevkle uzun uzun baktı. Bu olanlardan hiçbirini planlamamıştı. Hepsi de rüyasından ve Attlebish'in gereksiz küstahlığından doğma bir dürtüydü. Fakat madem olan olmuştu, halinden hoşnuttu. Sonuçta istediğini elde etmiş, kontrolü ele geçirmişti.

O pis Uzaycı'ya ağzının payını verdim! diye aklından geçirdi.

Bütün Dünya nüfusunun burada bulunup az evvel yaşananları seyredebilmesini isterdi. Adam tam bir Uzaycı gibi görünüyordu ve tabii bu da her şeyi çok daha keyifli bir hale getiriyordu.

İyi de görme konusunda neden bu kadar hararetli davranıyordu? Baley buna akıl erdiremiyordu. Ne yapmayı planladığının farkındaydı ve görmek (izlemek değil) onun bir parçasıydı. Pekâlâ. Ama görmekten bahsettiğinde öyle bir şey hiçbir amaca hizmet etmeyecek olsa bile bu köşkün duvarlarını yıkmaya hazırmış gibi coşku duymuştu.

Neden?

Vaka haricinde onu teşvik eden başka bir şey vardı – Dünya'nın güvenliğiyle bile ilgisi olmayan bir şey. Ama ne?

Ne gariptir ki yine rüyasını (güneşin Dünya'daki devasa yer altı Şehirlerinin bütün opak katlarını ışığa boğduğu o rüyayı) hatırladı.

Daneel (sesinin anlaşılır bir duygu içerebileceği kadar düşünceli bir tavırla) konuştu. "Bunun güvenli olup olmadığını merak ediyorum, ortağım Elijah."

"O adama blöf yapmayı mı kastediyorsun? İşe yaradı. Hem sözlerim tam anlamıyla bir blöf değildi. Bence Aurora'nın burada neler döndüğünden haberdar olması gerçekten önemli. Bu arada sözlerimi düzeltmediğin için teşekkürler."

"Doğal bir karardı. Sana arka çıkmak Ajan Attlebish'e oldukça incelikli bir zarar verdi. Sözlerini yalanlamak sana daha büyük ve doğrudan bir zarar verirdi."

"Potansiyeller karşılaştırıldı ve daha yüksek olanı ağır bastı, ha, Daneel?"

"Öyle oldu, ortağım Elijah. Bu sürecin daha tarifsiz bir açıdan insan zihninde de süregeldiğinin farkındayım. Yine de yeni teklifinin güvenli olmadığını tekrarlamak isterim."

"Neymiş o yeni teklif?"

"İnsanlarla görüşme fikrini tasvip etmiyorum. Böyle söylerken onları izlemek yerine onları görmeyi kastediyorum."

"Ne demek istediğini anladım. Senden tasvip beklediğim yok."

"Aldığım talimatlar var, ortağım Elijah. Ajan Hannis Gruer'ın dün gece yokluğumda sana neler söylediğini bilemem ama bu sorun karşısındaki tutumunda yaşanan değişimden bir şey söylemiş olduğu belli. Yine de talimatlarım doğrultusunda tahmin yürütebilirim. Seni Solaria'daki durumdan doğacak tehlikenin diğer gezegenleri de etkilemesi ihtimali hakkında uyarmış olmalı."

Baley elini yavaşça piposuna uzattı. Bunu ara sıra tekrarlıyordu ve cebinde bir şey bulamayıp pipo içemeyeceğini hatırladığında hep asabileşiyordu. "Hepi topu yirmi bin Solarialı var. Diğer gezegenlere nasıl bir tehlike teşkil edebilirler ki?"

"Aurora'daki efendilerim bir süredir Solaria hakkında endişeliler. Ellerindeki bütün bilgiler benimle paylaşılmadı–"

"Ve paylaşılan az miktardaki bilgiyi bana aktarmaman söylendi. Doğru mu?" diye hesap sordu Baley.

"Bu mevzu açık açık tartışılamadan önce öğrenilecek çok şey var," cevabını verdi Daneel.

"Ee, Solarialılar ne yapıyor? Yeni silahlar mı? Bölücülük mü? Bir bireysel suikast furyası mı? Yirmi bin kişi, yüz milyon Uzaycı karşısında ne yapabilir ki?"

Daneel sessiz kaldı. "Biliyorsun, gerçeği öğrenmeye kararlıyım."

"Ama şimdi teklif ettiğin yöntemle değil, ortağım Elijah. Güvenliğini sağlamaya büyük bir özen göstermem emredildi."

"Emredilmese de gösterirdin. Birinci Kanun!"

"Onun bile ötesinde. Senin güvenliğinle bir başkasınınki arasında kalsam seninkini korumam gerekir."

"Elbette. Sebebini anlıyorum. Başıma bir şey gelirse Aurora'nın başa çıkmaya henüz hazır olmadığı sorunlar yaşamadan Solaria'da daha fazla kalamazsın. Nefes aldığım sürece Solaria'nın ilk baştaki isteği üzerine burada bulunacağım için gerektiği ölçüde ağırlığımızı koyabiliriz ve bizi kovmamalarını sağlayabiliriz. Yok eğer ölürsem durum baştan aşağı değişir. Dolayısıyla Baley'yi canlı tutman emredildi. Haklı mıyım, Daneel?"

"Emirlerimin altında yatan muhakemeyi yorumlamaya yeltenemem," diye yanıtladı Daneel.

"Pekâlâ, tasalanma," dedi Baley. "Birilerini görmeyi gerekli bulursam açık hava beni öldürmez. Sağ kalırım. Hatta belki alışabilirim bile."

"Mesele sadece açık hava değil, ortağım Elijah," dedi Daneel. "Solarialıları görmek de öyle. Bunu tasvip etmiyorum."

"Uzaycıların görülmekten hoşlanmayacaklarını kastediyorsun. Hoşlanmazlarsa hoşlanmasınlar. Bırak soludukları havayı arıtsınlar. Ve eğer beni karşılarında görmek keyiflerini kaçırırsa bırak kızarıp bozarsınlar. Ama ben onları görmeye niyetliyim. Öyle yapmayı gerekli buluyorum ve yapacağım da. İşte o kadar!"

"Ama sana izin veremem."

"Bana *izin* veremez misin?"

"Sebebini mutlaka anlıyorsundur, ortağım Elijah."

"Anlamıyorum."

"Öyleyse Ajan Gruer'ın, yani bu cinayet soruşturmasın-

daki kritik Solarialının zehirlenmesini düşün. Kendini ayrım gözetmeksizin bizzat teşhir etme planına göz yumarsam bir sonraki kurban pekâlâ sen olabilirsin. Bu durumda köşkün güvenliğinden ayrılmana nasıl izin verebilirim?"

"Beni nasıl durduracaksın, Daneel?"

"Gerekirse zorla, ortağım Elijah," dedi Daneel sakince. "Seni incitmem gerekse bile. Çünkü öyle yapmazsam kesinlikle ölürsün."

9
BİR ROBOT ENGELLENİYOR

"Demek daha yüksek potansiyel gene baskın geliyor, Daneel," dedi Baley. "Canımı korumak için beni incitmeye hazırsın."

"Seni incitmem gerekeceğini sanmıyorum, ortağım Elijah. Kuvvet bakımından üstün olduğumu biliyorsun ve lüzumsuz bir direnişe yeltenmezsin. Ama mecbur kalırsam seni incitmekten çekinmem."

"Seni silahla vurarak durduğun yerde paramparça edebilirim," dedi Baley. "Hemen şimdi! Olanaklarımda önüme engel çıkaracak hiçbir şey yok."

"Mevcut ilişkimizin bir noktasında böyle bir tavır takınabileceğini tahmin etmiştim, ortağım Elijah. Kara taşıtıyla bu köşke yaptığımız yolculuk esnasında kısa bir celallenme sergilediğin zaman buna özellikle ikna oldum. İmha edilmemin senin güvenliğine kıyasla bir önemi yok ama öyle bir imha ileride seni sıkıntıya sokar ve efendilerimin planlarını sekteye uğratır. Dolayısıyla aldığım ilk tedbirlerden biri de uyuduğun sırada silahının şarjını bitirmek oldu."

Baley dudaklarını birbirine bastırdı. Şarjsız bir silahla bırakılmıştı! Eli derhal kılıfına gitti. Silahı çekip şarj göstergesine baktı. Rakam sıfırdı.

Daneel'in suratına fırlatacakmışçasına elindeki işlevsiz metal parçasını şöyle bir tarttı. İyi ama bundan ne yarar gelirdi? Robot kolayca kaçınırdı.

Baley silahı tekrar kılıfına soktu. Nasılsa zamanı gelince yeniden şarj edilebilirdi.

"Beni kandıramıyorsun, Daneel," dedi yavaş ve düşünceli bir üslupla.

"Ne açıdan, ortağım Elijah."

"Dizginleri fazlasıyla elinde tutuyorsun. Beni istediğin gibi durdurabiliyorsun. Gerçekten de bir robot musun?"

"Daha önce de benden şüphe etmiştin," dedi Daneel.

"Geçen yıl Dünya'dayken R. Daneel Olivaw'ın gerçekten bir robot olduğundan şüphe duymuştum. Sonradan anlaşıldı ki öyleymiş. Hâlâ da öyle olduğunu düşünüyorum. Ama sorum şu: Sen R. Daneel Olivaw mısın?"

"Evet."

"Öyle mi? Daneel bir Uzaycı'yı yakından taklit edecek şekilde tasarlanmıştı. Neden bir Uzaycı da Daneel'i yakından taklit edecek şekilde yetiştirilemesin?"

"Ne amaçla?"

"Burada bir robotun yapıp yapabileceğinden çok daha büyük bir inisiyatif ve kapasiteyle bir soruşturma yürütebilsin diye. Aynı zamanda Daneel'in rolünü üstlenerek bana sahte bir üstünlük bilinci aşılayabilir ve aynı zamanda beni güvenle kontrol altında tutabilirsin. Ne de olsa işini benim üzerimden görüyorsun ve yumuşak başlı tutulmamda fayda var."

"Durum hiç de öyle değil, ortağım Elijah."

"O zaman niye tanıştığımız bütün Solarialılar seni insan farz ediyor? Onlar robotik uzmanları. Kandırılmaları bu kadar kolay mı? Bana öyle geliyor ki pek çok kişi yanılırken ben haklı olamam. Pek çok kişi haklıyken benim yanılmam çok daha muhtemel."

"Bu doğru değil, ortağım Elijah."

"İspatla öyleyse," diyen Baley yavaş adımlarla bir sehpaya yaklaştı ve bir artık imha birimini eline aldı. "Bunu kolayca yapabilirsin. Tabii *eğer* bir robotsan. Metali derinin altına sok."

"Seni temin ederim ki–" diye başladı Daneel.

"Metali sok," diye sertçe tekrarladı Baley. "Bu bir emirdir! Yoksa emirlere itaat etmek zorundaymışsın gibi hissetmiyor musun?"

Daneel gömleğinin düğmelerini açtı. Göğsünün pürüzsüz, bronz cildi seyrek bir kıl örtüsüyle kaplıydı. Parmakları sağ meme ucunun altına sabit bir basınç uyguladı. Göğsündeki et ve deri boydan boya kansızca yarıldı ve alttaki ışıltılı metal açığa çıktı.

Bunlar olurken Baley'nin sehpanın üstünde duran parmakları bir santim sağa kayıp bir irtibat panosuna dokundu. Hiç vakit kaybetmeden odaya bir robot girdi.

"Kıpırdama, Daneel!" diye haykırdı Baley. "Bu bir emirdir! Donakal!"

Daneel canı veya onun robotik karşılığı çıkmışçasına kıpırdamadan bekledi.

Baley az önce odaya giren robota bağırdı. "Gitmene gerek kalmadan personelden ikisini daha buraya çağırabilir misin? Cevap evetse çağır."

"Peki, efendi," dedi robot.

Bir telsiz çağrısına cevap veren iki robot daha odaya girdi. Üçü yan yana dizildi.

"Çocuklar!" dedi Baley. "Bir efendi sandığınız bu yaratığı görüyor musunuz?"

Altı kırmızı göz vakarla Daneel'e çevrildi. "Görüyoruz, efendi," dediler hep bir ağızdan.

"Bu sözde efendinin aslında sizin gibi bir robot olduğunu da görüyor musunuz? İçi metalden ve sadece bir insan gibi görünecek şekilde tasarlanmış."

"Evet, efendi."

"Size verdiği hiçbir emre uymak zorunda değilsiniz. Bunu anlıyor musunuz?"

"Evet, efendi."

"Öte yandan ben," dedi Baley, "gerçek bir insanım."

Robotlar kısa bir tereddüde düştüler. Acaba bir şeyin insana benzeyip de bir robot olabileceği gösterildikten sonra insana benzer *herhangi bir şeyi* insan kabul ederler miydi?

Fakat sonunda robotlardan biri, "Siz bir insansınız, efendi," dedi ve Baley rahat bir nefes alabildi.

"Pekâlâ, Daneel," dedi. "Gevşeyebilirsin."

Daneel daha doğal bir pozisyon aldı ve sakin bir sesle konuştu. "Demek kimliğime yönelik dile getirdiğin kuşkuların yalnızca gerçek doğamı bu diğerlerine sergileme amaçlı bir hileydi."

"Öyleydi," diyen Baley bakışlarını kaçırdı. *Bu şey bir makine, insan değil*, diye düşündü. *Bir makineyi aldatamazsın.*

Yine de kapıldığı utanç hissini tamamen bastıramıyordu. Daneel orada göğsü açık dururken bile tam bir insana, ihanete uğrayabilecek bir varlığa benziyordu.

"Göğsünü kapat, Daneel," dedi Baley, "ve beni dinle. Fiziksel olarak üç robotla birden başa çıkamazsın. Bunun farkındasın, değil mi?"

"O kadarı belli, ortağım Elijah."

"Güzel!... Şimdi, çocuklar," diyen Baley yeniden diğer robotlara doğru döndü, "ister robot ister insan olsun, hiç kimseye bu yaratığın bir robot olduğunu söylemeyeceksiniz. Sadece ve sadece benden talimat almadıkça asla öyle bir şey yapmayacaksınız."

"Teşekkürler," diye yumuşak bir sesle lafa karıştı Daneel.

"Fakat," diye devam etti Baley, "bu insansı robotun eylemlerime herhangi bir müdahalede bulunmasına izin verilmeyecek. Eğer öyle bir müdahaleye yeltenirse onu zor kullanarak zapt edeceksiniz ama kesinlikle mecbur kalmadıkça ona zarar vermeyeceksiniz. Onun ister görerek ister bakarak olsun benden başka insanlarla veya sizden başka robotlarla iletişim kurmasına müsaade etmeyeceksiniz. Ve onun yanından asla ay-

rılmayacaksınız. Onu bu odada tutacaksınız ve siz de burada kalacaksınız. İkinci bir emre kadar diğer görevleriniz askıya alınmıştır. Bütün bunlar anlaşıldı mı?"

"Evet, efendi," dediler koro halinde.

Baley tekrar Daneel'e döndü. "Artık yapabileceğin hiçbir şey yok. O yüzden beni durdurmaya çalışma."

Daneel'in kolları iki yanında gevşekçe sarkıyordu. "Eylemsizlik sonucunda incinmene göz yumamam, ortağım Elijah. Fakat bu şartlar altında eylemsizlikten başka hiçbir şey mümkün değil. Yürüttüğün mantık su götürmez. Hiçbir şey yapmayacağım. Güvende ve sağlıklı kalacağına güveniyorum."

İşte bu kadar, diye aklından geçirdi Baley. Mantık mantıktı ve robotlarda ondan başka bir şey bulunmazdı. Mantık Daneel'e elinden hiçbir şey gelmeyeceğini söylüyordu. Öte yandan muhakeme ona bütün faktörlerin nadiren öngörülebilir olduğunu, rakibin bir hata yapabileceğini söyleyebilirdi.

Hayır. Bir robot makul değil sadece mantıklıdır.

Yine utanca kapılan Baley bir teselli girişiminde bulunmadan edemedi. "Bak, Daneel," dedi, "tehlikeye girecek olsam bile, *ki girmeyeceğim*" (bunu diğer robotlara çabucak göz atıp alelacele söyledi) "ancak işim gereği öyle bir şey yaparım. Bana öyle yapmam için ücret ödeniyor. Nasıl ki senin görevin bir birey olarak insanın zarar görmesini önlemekse benimki de bir bütün olarak insanlığın zarar görmesini önlemek. Anlıyor musun?"

"Anlamıyorum, ortağım Elijah."

"Anlayasın diye üretilmediğin içindir. Sözüme güven; insan olsaydın anlardın."

Daneel başını uysalca eğip hareketsiz beklerken Baley yavaş adımlarla odanın kapısına doğru yürüdü. Üç robot ona yol vermek için iki tarafa çekilirken fotoelektrik gözlerini Daneel'den ayırmadı.

Baley bir tür özgürlüğe doğru yürüyor, kalbi o özgürlüğün

beklentisiyle hızlı hızlı atıyordu. Derken durdu. Karşı taraftaki kapıdan başka bir robot yaklaşıyordu.

Bir terslik mi olmuştu?

"Ne var, çocuk?" diye çattı.

"Size Güvenlik Müdür Vekili Attlebish'in ofisinden iletilen bir mesaj var, efendi."

Baley kendisine uzatılan kişisel kapsülü alıp derhal açtı. Kapsülden üstünde düzgün bir el yazısı bulunan bir kâğıt rulosu çıktı. (Baley buna şaşırmadı. Solaria'daki kayıtlarında parmak izi de vardı ve kapsül onun kıvrımlarının dokunuşuyla açılmaya ayarlanmış olmalıydı.)

Mesajı okuduğunda asık suratına keyif yansıdı. Elindeki şey "görüşmeli" mülakatlar ayarlamasını sağlayacak resmi izin belgesiydi. O mülakatlar görüşülecek kişilerin onayına tabi olsa da vatandaşlar "Ajanlar Baley ile Olivaw'la" mümkün olan her açıdan işbirliği yapmaya teşvik ediliyorlardı.

Attlebish önce Dünyalının adını yazacak kadar taviz vermişti. Bu, bir soruşturmayı nihayet yürütülmesi gerektiği gibi yürütmeye başlamak için harika bir alametti.

Baley tıpkı New York'tan Washington'a yaptığı o yolculukta olduğu gibi yine bir hava taşıtının içindeydi. Ama bu sefer arada bir fark vardı. Bu taşıt tamamen kapalı değildi. Camlar şeffaf bırakılmıştı.

Hava aydınlıktı ve Baley'nin oturduğu yerden bakıldığında pencereler mavi renkli tekdüze, vasıfsız birer dörtgenden ibaretti. Baley büzülmemeye çalışıyor, ancak daha fazla dayanamadığı zamanlarda başını dizlerine gömüyordu.

Çekmeyi seçtiği bir çileydi bu. Kazandığı zafer, önce Attlebish'i ve ardından Daneel'i alt etmenin getirdiği alışılmadık özgürlük hissi, Uzaycılar karşısında Dünya'nın itibarını korumanın gururu böyle bir şeyi adeta zorunlu kılıyordu.

Bekleyen uçağın bulunduğu açık alanı neredeyse keyif ve-

rici bir baş dönmesiyle katederek yola çıkmıştı ve manik bir özgüvenle camların şeffaf bırakılmasını emretmişti.

Buna alışmam lazım, diye aklından geçirdi ve kalbi gümbür gümbür atıncaya, boğazındaki düğüm katlanılmaz bir hale gelinceye dek dışarı baktı.

Giderek kısalan aralıklarla gözlerini yumması ve başını kollarının koruyucu örtüsü altına gömmesi gerekiyordu. Özgüveni yavaş yavaş kayboluyor, yeni şarj edilmiş silahının kılıfına dokunmak bile akışın yönünü tersine çeviremiyordu.

Zihnini taarruz planında tutmaya gayret etti. İlk iş gezegenin âdetlerini öğrenecekti. Her şeyin üstüne oturması gereken arka planın taslağını çıkaracak, yoksa olup bitenlere anlam vermesi mümkün olmayacaktı.

Bir sosyologla görüşmesi lazımdı!

Bir robota Solaria'nın en önde gelen sosyoloğunun adını sordu. Robotlarla muhatap olmanın iyi tarafı da buydu; hiç soru sormazlardı.

Robot bir isimle beraber önemli istatistikler verdi. Ayrıca sosyoloğun o sırada muhtemelen öğle yemeği yediğini ve buna bağlı olarak iletişimi ertelemek isteyebileceğini belirtti.

"Öğle yemeğiymiş!" dedi Baley sertçe. "Saçmalama. Öğleye daha iki saat var."

"Yerel saati kullanıyorum, efendi," dedi robot.

Baley önce şaşırdı, sonra da anladı. Dünya'nın gömülü Şehirlerinde gündüz ve gece, uyumak ve uyanmak hem toplumun hem de gezegenin ihtiyaçlarına göre ayarlanan insan yapımı dönemlerdi. Güneşe tüm çıplaklığıyla maruz kalan bunun gibi bir gezegendeyse gündüz ve gece bir seçim meselesi olmayıp insanlara zorla dayatılan şeylerdi.

Baley bir gezegeni döndükçe aydınlanan ve kararan bir küre olarak hayal etmeyi denedi. Bunu yapmakta zorlandı ve zaman gibi hayati bir şeyi gezegensel hareketlerin kaprisine bırakan şımarık Uzaycıları küçümsemeden edemedi.

"Sen yine de irtibat kur," dedi.

Uçak indiğinde robotlar onu karşılamak için bekliyordu ve tekrar açık havaya çıkan Baley kendini tir tir titrerken buldu.

"Dur koluna gireyim, çocuk," dedi en yakındaki robota.

Sosyolog yüzünde zoraki bir gülümsemeyle onu bir koridorun sonunda karşıladı. "Tünaydın, Bay Baley."

Baley soluk soluğa kafa salladı. "Tünaydın, bayım. Rica etsem pencereleri karartır mısınız?"

"Zaten karartıldılar," dedi sosyolog. "Dünya'daki yaşam tarzı hakkında biraz bilgi sahibiyim. Beni izler misiniz?"

Robotik yardım almaksızın başının çaresine bakabilen Baley bir koridorlar labirenti boyunca adamı hatırı sayılır bir mesafeden takip etti. Nihayet geniş ve süslü bir odaya girip oturduğunda istirahat fırsatından memnundu.

Odanın duvarları bombeli, sığ girintilerle bezeliydi. Her bir girintiye pembe ve altın sarısı heykeller yerleştirilmişti. Soyut figürler bakar bakmaz anlam ifade etmeden gözü dinlendiren cinstendi. Beyaz ve sallantılı silindirik nesnelerin yanı sıra çok sayıda pedala sahip büyük, kutumsu bir zımbırtı, bir müzik enstrümanına benziyordu.

Baley karşısında duran sosyoloğu süzdü. Uzaycı tam da Baley'nin ona aynı günün daha erken saatlerinde bakmış olduğu gibiydi. Uzun ince adamın saçları bembeyazdı. Şaşırtıcı derecede takoz biçimli bir yüzü ve çıkık bir burnu vardı. Çukura kaçan gözleri capcanlıydı.

Adı Anselmo Quemot'tu.

Baley sesinin nispeten normal çıkacağına güveninceye dek bakıştılar. Yaptığı ilk yorumun soruşturmayla hiçbir ilgisi yoktu. Hatta bunu söylemeyi planlamış bile değildi.

"Bir şeyler içebilir miyim?" diye sordu.

"Bir şeyler içmek mi?" Sosyoloğun sesi kulağa hoş gelmeyecek kadar tizdi. "Su mu istiyorsunuz?"

"Alkolik bir içeceği yeğlerim."

Sosyoloğun gözlerinde tedirgin bir bakış belirdi. Sanki misafirperverlik yükümlülüklerine hiç alışkın değildi.

Baley sahiden de olmadığının farkındaydı. İnsanların birbirini izleyerek iletişim kurduğu bir dünyada yiyecek-içecek paylaşımı yaşanmazdı.

Bir robot ona parlak bir emaye bardak getirdi. İçeceğin rengi açık pembeydi. Baley meşrubatı ihtiyatla kokladı ve daha bile ihtiyatla tattı. Aldığı küçücük yudum ağzında sımsıcak buharlaşıp yutağı boyunca hoş bir mesaj yolladı. Bir sonraki yudumu daha dolgundu.

"Daha da isterseniz–" dedi Quemot.

"Hayır, teşekkürler. Şimdilik bu kadar yeter. Benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için sağ olun, bayım."

Gülümsemeye çalışan Quemot başarı sağlayamadı. "Böyle bir şey yapmayalı uzun zaman geçmişti. Evet."

Konuşurken kıpırdanmamak için kendini zor tutuyordu.

"Bunun size epey zor geldiğini tahmin edebiliyorum," dedi Baley.

"Fazlasıyla." Quemot hızla döndü ve odanın karşı ucundaki bir koltuğa çekildi. Koltuğu Baley'den ziyade başka tarafa çevirip oturdu ve eldivenli ellerini kucağında kavuşturdu. Burun delikleri titrer gibiydi.

Baley içkisini bitirdiğinde uzuvlarının ısındığını, hatta özgüveninin biraz yerine geldiğini hissetti.

"Beni ağırlamak size tam olarak ne hissettiriyor, Dr. Quemot?" diye sordu Baley.

"Bu son derece kişisel bir soru."

"Biliyorum. Fakat sizinle daha önce bakıştığımızda bir cinayet soruşturması yürüttüğümü ve bazılarının kişisel olması kaçınılmaz pek çok soru sormam gerekeceğini açıklamıştım."

"Elimden gelirse yardım ederim," dedi Quemot. "Umarım

sorularınız haddini aşmaz." Konuşurken bakışlarını kaçırıp duruyor, gözleri Baley'nin yüzüne çevrildiğinde orada oyalanmayıp başka tarafa kayıyordu.

"Hislerinizi sırf meraktan sormuyorum," dedi Baley. "Alacağım cevap soruşturma için büyük önem taşıyor."

"Nasıl taşıyabileceğini aklım almıyor."

"Bu dünya hakkında öğrenebileceğim kadar çok şey öğrenmeliyim. Solarialıların sıradan meseleler hakkında neler hissettiklerini anlamalıyım. Şimdi aklınız alıyor mu?"

Quemot artık Baley'ye hiç bakmıyordu. "On yıl önce karım vefat etti," dedi yavaş yavaş. "Onu görmek hiçbir zaman kolay olmazdı ama elbette zamanla alıştım. Zaten sırnaşık bir tip de değildi. O zamandan beri bana yeni bir eş atanmadı, çünkü... çünkü..." Uygun tabiri temin etmesini istercesine Baley'ye baktı ve Baley öyle yapmayınca sesini alçalttı. "Çünkü babalık yaşını geçtim. Bir eşim bile olmayınca bu görüşme fenomenine iyice yabancılaştım."

"Ama ne hissediyorsunuz?" diye üsteledi Baley. "Paniğe kapılıyor musunuz?" Uçaktaki kendi hali aklına geldi.

"Hayır. Kapılmıyorum." Quemot konuğuna göz atmak istercesine başını hafifçe çevirdi ve neredeyse derhal geri çekti. "Ama açık konuşacağım, Bay Baley. Kokunuzu alabiliyormuşum gibi geliyor."

Son derece mahcup olan Baley otomatikman arkasına yaslandı. "Kokumu mu alıyorsunuz?"

"Hayali olarak tabii," dedi Quemot. "Bir kokunuz olup olmadığını ve varsa yoğunluğunu bilmiyorum ama ağır bir kokunuz olsaydı bile burun filtrelerim onu benden uzak tutardı. Ama hayal gücü..." Omuz silkti.

"Anlıyorum."

"O kadarla kalsa iyi. Kusuruma bakmayın, Bay Baley, fakat bir insanın gerçekten huzurundayken vıcık vıcık bir şey bana

dokunmak üzereymiş gibi güçlü bir hisse kapılıyorum. Büzülüp duruyorum. Çok tatsız bir durum."

Baley düşünceli bir tavırla kulağını sıvazladı ve asabiyetini içine atmaya çalıştı. Sonuçta karşısındaki adam basit bir duruma nörotik bir tepki veriyordu, o kadar.

"Madem öyle," dedi, "beni görmeyi bu kadar çabuk kabul etmenize şaşırdım. Bu tatsızlığı muhakkak öngörmüşsünüzdür."

"Gördüm. Fakat anlarsınız ya, merak ediyordum. Siz bir Dünyalısınız."

Baley buruk bir şekilde bunun görüşme aleyhine bir diğer argüman olması gerektiğini düşünse de, "Dünyalı olmamın ne önemi var ki?" demekle yetindi.

Quemot'un sesine sarsakça bir heves karıştı. "Bu kolay kolay açıklayabileceğim bir şey değil. Kendime bile. Ama on senedir sosyoloji üstünde çalışıyorum. Canla başla. Yeni ve şaşırtıcı ama temelde doğru savlar geliştirdim. Dünya'ya ve Dünyalılara böyle aşırı bir ilgi göstermemin sebebi de o savlardan biri. Anlayacağınız, Solaria'nın toplumunu ve yaşam tarzını dikkatle ele alırsanız bahsi geçen toplumun ve yaşam tarzının doğrudan ve yakından Dünya'dakini model aldığı açıkça anlaşılır."

10
BİR KÜLTÜRÜN İZİ SÜRÜLÜYOR

Baley kendini, "Ne!" diye haykırmaktan alamadı.

Quemot bir süre konuşmayıp omzunun üzerinden sessizce bakmakla yetindi. En sonunda, "Dünya'nın şimdiki kültürünü kastetmiyorum. Hayır," dedi.

"Ha," dedi Baley.

"Ama geçmişte evet. Dünya'nın kadim tarihinden bahsediyorum. Bir Dünyalı olarak ona aşinasınızdır elbette."

"Kitaplar seyretmiştim," dedi Baley temkinle.

"Ah. Öyleyse anlıyorsunuz."

Baley'nin anladığı falan yoktu. "Durun ne istediğimi tam olarak izah edeyim, Dr. Quemot. Bana Solaria'nın diğer Dış Gezegenler'den niye bu kadar farklı olduğunu, niye burada bu kadar çok robot bulunduğunu, niye böyle davrandığınızı elinizden geldiğince anlatmanızı istiyorum. Konuyu değiştirirmiş gibi gözüküyorsam özür dilerim."

Baley konuyu kesinlikle değiştirmek istiyordu. Solaria kültürüyle Dünya kültürü arasındaki bir benzerliğin veya benzersizliğin tartışması çok fazla vakit alırdı. Günün geri kalanını burada geçirebilir ve evine faydalı bilgiler açısından eli boş dönmek zorunda kalabilirdi.

Quemot gülümsedi. "Solaria'yı Dünya'yla değil de diğer Dış Gezegenler'le kıyaslamak istiyorsunuz."

"Dünya'yı zaten biliyorum, bayım."

"Nasıl isterseniz." Solarialı hafifçe öksürdü. "Size tamamen

sırtımı dönmemin sakıncası var mı? Öylesi daha... daha rahat olur."

"Keyfiniz bilir, Dr. Quemot," dedi Baley sert bir sesle.

"Güzel." Quemot'un alçak sesli buyruğu üzerine bir robot koltuğu döndürdü ve sosyolog koltuğun koskoca arkalığı tarafından Baley'nin gözlerinden saklanırken sesi daha bir canlandı, hatta derinleşip güçlendi.

"Solaria'ya ilk olarak aşağı yukarı üç yüz yıl önce yerleşildi," dedi Quemot. "İlk yerleşimciler Nexonlulardı. Nexon'a aşina mısınız?"

"Korkarım değilim."

"Solaria'ya yakındır; sadece iki parsek* kadar uzaktadır. Hatta Solaria ile Nexon galaksideki birbirine en yakın meskûn dünya çiftini temsil eder. Burada insanlar yaşamazken bile Solaria yaşam barındırırdı ve insan yerleşimine fazlasıyla uygundu. Kendi gezegenleri doldukça uygun bir yaşam standardını korumakta güçlük çeken hali vakti yerinde Nexonlular için bariz bir çekiciliği vardı."

Baley lafa karıştı. "Dolmak mı? Uzaycıların nüfus kontrolü uyguladıklarını zannediyordum."

"Solaria uygular ama Dış Gezegenler genelinde kontrol gevşek tutulur. Nexon bahsettiğim dönemde nüfusunun ikinci milyonunu tamamlıyordu. Belirli bir ailenin sahip olabileceği robot sayısına sınır getirmeyi gerektirecek kadar nüfus fazlalığı vardı. Dolayısıyla imkânı olan Nexonlular verimli, ılıman ve tehlikeli faunadan yoksun Solaria'da yazlık evler inşa ettiler.

"Solaria'daki yerleşimciler fazla sıkıntı çekmeden Nexon'a gidip gelebiliyorlar, bir yandan da Solaria'da canları istediği gibi bir yaşam sürdürebiliyorlardı. İmkânları elverdiği veya ihtiyaç duydukları kadar çok robota sahip olabiliyorlardı. Boş bir gezegende yer sıkıntısı yaşanmadığından konutlar arzu-

* Astronomide 3,26 ışık yılına karşılık gelen uzunluk birimi. –*çn*

landığı kadar büyük inşa edilebiliyordu ve sınırsız robotlar sayesinde işgücü sorunu çekilmiyordu.

"Robotların sayısı o kadar çok arttı ki aralarında telsiz iletişimi kuruldu ve böylece meşhur sanayimizin temeli atılmış oldu. Yeni türler, yeni eklentiler, yeni beceriler geliştirmeye başladık. Kültür icadı getirir; bu tabiri sanırım ben uydurdum." Quemot gevrek gevrek güldü.

Bir robot Baley'nin sandalye bariyerinin arkasından göremediği bir uyarıcıya cevaben Quemot'a Baley'nin daha önce içtiğine benzer bir meşrubat getirdi. Bir şey ikram edilmeyen Baley ikinci bir içki istememeye karar verdi.

Quemot sözlerini sürdürdü. "Solaria'daki yaşamın avantajları, seyreden herkes için apaçık ortadaydı. Başka Nexonlular da evler inşa ettiler ve Solaria benim 'villa gezegen' olarak adlandırdığım hale geldi. Ve yerleşimcilerden giderek daha fazlası yıl boyunca gezegende kalır ve Nexon'daki işlerini aracılar üzerinden halleder oldu. Solaria'da robot fabrikaları kuruldu. Çiftliklerden ve madenlerden ihracatı mümkün kılacak seviyeye kadar yararlanılmaya başlandı.

"Kısacası, Bay Baley, Solaria'nın bir asır içerisinde Nexon kadar kalabalıklaşacağı açıkça anlaşıldı. Böyle yeni bir dünya bulmak, sonra da onu öngörü eksikliği nedeniyle kaybetmek saçma ve müsrifçe geldi.

"Karmakarışık bir siyasetle başınızı ağrıtmamak adına Solaria'nın bağımsızlığını kazanabildiğini ve onu savaşmadan koruyabildiğini söyleyeyim yeter. Bir uzmanlık robotları kaynağı olarak diğer Dış Gezegenler'e sağladığımız yarar tabii ki bize dostlar kazandırdı ve işimizi kolaylaştırdı.

"Bağımsızlığımızı elde ettikten sonra ilk işimiz nüfusun makul sınırları aşmamasını sağlamak oldu. Göçü ve doğumları kısıtlar, kullandığımız robotları arttırarak ve çeşitlendirerek bütün ihtiyaçlarımızı karşılarız."

"Solarialılar birbirlerini görmeye neden karşılar?" diye

sordu Baley. Quemot'un sosyolojiyi ifade tarzı sinirini bozuyordu.

Quemot koltuğunun köşesinden ona göz attı ve neredeyse derhal önüne döndü. "Kaçınılmazlık gereği. Arsalarımız çok büyüktür. Yirmi beş bin kilometrekarelik bir arsa nadir değildir ama en büyükleri hatırı sayılır miktarda verimsiz bölge içerir. Kendi arsam iki bin beş yüz kilometrekare ama her karışı verimli toprak.

"Her halükârda bir insanın toplumdaki mevkiini her şeyden çok arsasının boyutu belirler. Ve büyük bir arsanın başlıca özelliği şudur: Bir komşunun bölgesine girme ve böylece o komşuyla karşılaşma riski hemen hemen hiç olmaksızın o arsada amaçsızca gezebilirsiniz. Anlıyor musunuz?"

Baley omuz silkti. "Galiba."

"Kısacası bir Solarialı komşularıyla karşılaşmamaktan gurur duyar. Aynı zamanda arsası robotlar tarafından o kadar iyi yönetilir ve kendi kendine o kadar yeterlidir ki komşularıyla buluşması için bir sebep yoktur. Öyle yapmama arzusu giderek mükemmelleşen gösterici cihazların gelişimine yol açtı ve gösterici cihazlar geliştikçe komşuları görme ihtiyacı giderek azaldı. Böylece destekleyici bir döngü, bir tür geribildirim ortaya çıktı. Anlıyor musunuz?"

"Bakın, Dr. Quemot," dedi Baley, "bütün bunları benim için basitleştirmenize gerek yok. Sosyolog değilim ama üniversitedeyken alışıldık temel dersleri aldım. Tabii altı üstü bir Dünya üniversitesine gittim, o ayrı," diye aynı yorumu karşısındakinden daha rencide edici bir üslupla duymamak için gönülsüz bir tevazuyla ekledi. "Yine de işin matematiğine aklım eriyor."

"Matematiğine mi?" diyen Quemot'un sesi son hecede tizleşti.

"Robotik alanında kullanılana değil. İşte *ona* aklım ermez. Fakat sosyolojik ilişkilerle başa çıkabilirim. Mesela Teramin İlişkisi'ne aşinayım."

"Neye, bayım?"

"Belki sizdeki adı başkadır. Sağlanan ayrıcalıklardan doğan sıkıntılar ayrımı: z'nin n. dereceye taşınıp–"

"Siz neden bahsediyorsunuz yahu?" Uzaycı'nın sert ve amirane ses tonunu duyan Baley şaşkınlıkla kalakaldı.

Çekilen sıkıntılar ile sağlanan ayrıcalıklar arasındaki ilişki hiç şüphesiz çileden çıkmaksızın insanlarla başa çıkmayı öğrenmenin en temel unsurlarından biriydi. Ortak tuvalette bir kişiye özel bir bölme tahsis edilmesi, gerekçeli olarak *x* kişiyi aynı yıldırımın kendisine düşmesini sabırla bekletirdi. Burada *x* değeri Teramin İlişkisi'nde nicel olarak tarif edildiği gibi ortamdaki ve insan mizacındaki bilinen farklılıklara sahip bilinen âdetlere göre değişiklik gösterirdi.

Öte yandan ayrıcalık dolu ve sıkıntıdan yoksun bir dünyada Teramin İlişkisi'nin hiçe sayılması mümkündü. Belki Baley yanlış bir örnek seçmişti.

Tekrar denedi. "Bakın, bayım, görüşme aleyhindeki bu önyargının gelişimi hakkında nitel bir fikir edinmeye itirazım yok ama öyle bir şey amacıma hizmet etmez. Ben önyargının eksiksiz analizini öğrenmek istiyorum ki ona etkili bir biçimde karşı koyabileyim. Tıpkı sizin şu an yaptığınız gibi insanları benimle görüşmeye ikna etmek istiyorum."

"Bay Baley," dedi Quemot, "insan duygularına bir pozitronik beynin ürünüymüşler gibi muamele edemezsiniz."

"Edilebileceğini söylemiyorum. Robotik tümdengelimli, sosyolojiyse tümevarımlı bir bilimdir. Fakat matematik her ikisinde de uygulanabilir."

Kısa bir sessizlik yaşandı. Sonra Quemot titreyen bir sesle konuştu. "Sosyolog olmadığınızı itiraf ettiniz."

"Biliyorum. Ama bana *sizin* öyle olduğunuz söylendi. Hatta gezegendeki en iyisi olduğunuz."

"Benden başka yok ki. Bu bilimi benim icat ettiğim bile söylenebilir."

"Öyle mi?" Baley kendi kulağına bile küstahça gelen bir sonraki sorusunda tereddüt etti. "Konuyla ilgili kitaplar seyrettiniz mi?"

"Bazı Aurora kitaplarını gözden geçirdim."

"Ya Dünya kitaplarını?"

"Dünya mı?" Quemot tedirgin bir kahkaha attı. "Dünya'nın bilimsel ürünlerinden herhangi birini okumak aklıma bile gelmezdi. Üzerinize alınmayın."

"Eh, bunu duyduğuma üzüldüm. Başkalarıyla yüz yüze mülakat yapmamı mümkün kılacak belirli veriler alabileceğimi ummuştum ama–"

Quemot garip, cırtlak, anlaşılmaz bir ses çıkardı. Üstünde oturduğu büyük koltuk geriye kaydı, ardından güm diye yere devrildi.

Baley'nin kulağına boğuk bir "özür dilerim" çalındı.

Baley adamın hantal adımlarla koştuğunu görür gibi oldu. Hemen sonra Quemot odadan çıkıp gitti.

Baley'nin kaşları kalktı. Bu sefer ne demişti ki? Tanrı aşkına! Yine hangi yanlış düğmeye basmıştı?

O koltuğundan tereddütle kalkarken bir robot içeri girdi.

"Efendi," dedi robot, "size efendinin size birkaç dakika sonra bakacağını bildirmekle görevlendirildim."

"Bana *bakacak* mı, çocuk?"

"Evet, efendi. O esnada biraz atıştırmalık ister misiniz?"

Baley'nin yanına içi pembe sıvıyla dolu başka bir bardak koyuldu. Bu sefer ona bir tabak sıcak ve hoş kokulu şekerleme eşlik ediyordu.

Tekrar yerine oturan Baley içkiyi temkinle tadıp yerine bıraktı. Şekerleme sert ve ılık olsa da kabuğu ağızda kolayca kırıldı ve iç kısmı çok daha sıcak ve yumuşak çıktı. Tat bileşenlerini tanımlayamayan Baley, yediği şeyin Solaria'ya özgü malzemelerle hazırlanıp hazırlanmadığını merak etti.

Sonra aklına Dünya'nın kısıtlı, maya kaynaklı diyeti geldi ve Dış Gezegen ürünlerinin tadını taklit edecek şekilde tasarlanmış maya türleri için bir pazar olabilir mi diye düşündü.

Fakat sosyolog Quemot'un yoktan var olmasıyla düşünceleri bölünüverdi. Adam bu sefer tam karşısındaydı! Duvarları ile zemini Baley'nin içinde bulunduğununkine hiç uymayan bir odaya koyulmuş daha küçük bir koltukta oturuyordu. Üstelik artık gülümsüyor, gözlerine yansıyan yaşam parıltısı yüzündeki derinleşen kırışıklıklarla çelişkili olarak ona daha genç bir görünüm kazandırıyordu.

"Binlerce kez özür dilerim, Bay Baley," dedi Quemot. "Şahsi varlığınıza çok iyi katlandığımı sanıyordum ama kendimi kandırıyormuşum. Zaten diken üstündeydim ve kullandığınız tabir deyim yerindeyse bardağı taşırdı."

"Neymiş o tabir, bayım?"

"İnsanlarla yüz yüze mülakattan bahsettiniz." Dudaklarını çabucak yalayarak başını iki yana salladı. "Bunun neyi çağrıştırdığını söylememeyi yeğlerim. Herhalde ne kastettiğimi anlıyorsunuzdur. Tabiriniz hayalimde birbirimizin ağzına... ağzına soluduğumuz çok çarpıcı bir görüntü canlandırdı." Solarialı ürperdi. "Bunu itici bulmuyor musunuz?"

"Yüz yüze konuşmaya hiç o gözle baktım mı bilmiyorum."

"Ne kadar pis bir alışkanlık. Siz öyle konuşurken ve görüntü zihnimde belirirken sahiden de aynı odada olduğumuzu fark ettim. Yüz yüze durmamamıza rağmen ciğerlerinizden çıkan nefes bana kadar gelip benim ciğerlerime de giriyor olmalıydı. Hassas ruh halim düşünüldüğünde–"

"Solaria atmosferindeki moleküller binlerce akciğere girip çıktı," dedi Baley. "Tanrı aşkına! Hayvanların ciğerlerinde ve balıkların solungaçlarında bile bulundu."

"Doğru," diyen Quemot, yanağını esefle ovuşturdu. "Onu da düşünmemeyi yeğlerim. Ama siz orada dururken ve ikimiz

de aynı anda nefes alıp verirken durumun acil bir tarafı vardı. Bakmanın verdiği huzur şaşırtıcı."

"Hâlâ sizinle aynı evdeyim, Dr. Quemot."

"Bulduğum huzurun şaşırtıcı tarafı da o zaten. Aynı evdesiniz ama üçboyutsalı kullanmak bile dünya kadar fark yaratıyor. En azından bir yabancıyla görüşmenin artık nasıl bir his olduğunu biliyorum. Bunu bir daha denemeyeceğim."

"Görüşmeye bir süredir niyetliymişsiniz gibi konuşuyorsunuz."

"Bir bakıma," dedi Uzaycı. "Sanırım niyetliydim. Benimki ufak çaplı bir motivasyondu. Ve sonuçlar rahatsız edici olduğu kadar ilginç de çıktı. Bu iyi bir test oldu ve belki kayıt altına alırım."

"Neyi kayıt altına alırsınız?" diye sordu kafası karışan Baley.

"Hislerimi!" Quemot konuğunun şaşkın bakışlarına aynı bakışlarla karşılık verdi.

Baley iç geçirdi. Yanlış anlaşılmalar. Hep yanlış anlaşılmalar. "Sormamın tek sebebi nedense duygusal tepkileri ölçecek bir tür aygıtınız olabileceğini farz etmem. Elektroensefalograf gibi." Ümitsizce etrafına bakındı. "Tabii belki sizde direkt elektrik bağlantısı olmadan da çalışabilen bir cep versiyonu vardır. Biz Dünya'da öyle bir şeye sahip değiliz."

"Bir aygıt olmadan da kendi hislerimin doğasını kestirebileceğim kanaatindeyim," dedi Solarialı sert bir dille. "Ne de olsa yeterince belirgindiler."

"Evet, elbette ama nicel analiz için–" diye başladı Baley.

"Ne ima ettiğinizi bilmiyorum," dedi Quemot huysuzca. "Zaten size başka bir şey anlatmaya çalışıyorum: hiçbir kitapta seyretmediğim ve epeyce gurur duyduğum kendi teorimi."

"Neymiş o, bayım?" diye sordu Baley.

"Solaria kültürünün eskiden Dünya'da var olan bir tanesine dayanma tarzı elbette."

Baley iç geçirdi. İçini dökmesine izin verilmezse adam bundan böyle işbirliğine yanaşmayabilirdi. "Peki hangisi o?"

"Sparta!" diyen Quemot başını kaldırınca ak saçları bir an için ışıkta parlayarak bir hâleyi andırdı. "Eminim Sparta'yı duymuşsunuzdur!"

Baley'nin içi rahatladı. Gençlik günlerinde Dünya'nın geçmişine büyük ilgi beslemişti (bu pek çok Dünyalıya çekici gelen bir ilgi alanıydı – yalnız olduğu için üstün bir Dünya; Uzaycılar olmadığı için evrenin efendileri Dünyalılar). Fakat Dünya'nın geçmişi büyüktü. Quemot konuğunun aşina olmadığı bir döneme de atıfta bulunabilirdi ve bu, Baley'yi mahcup ederdi.

Ama mevcut durumda temkinli bir cevap verebildi. "Evet, konuyla ilgili filmler seyretmiştim."

"Güzel. Güzel. Sparta en parlak devrinde nispeten az sayıda Spartalıdan oluşurdu. Tam vatandaşlara ilaveten Periociler adında biraz daha kalabalık bir ikinci sınıf bireyler topluluğu ve Helotlar denen çok sayıda köle bulunurdu. Helotlar, Spartalıların yirmi katıydı ve onlar insani hislere, insani zaaflara sahip varlıklardı.

"Ezici sayı üstünlüklerine rağmen bir Helot isyanının asla başarıya ulaşmamasını sağlama almak için Spartalılar askeri uzmanlar haline geldiler. Her biri asker hayatı sürdürdü ve toplum amacına ulaştı. Başarılı bir Helot isyanı hiçbir zaman gerçekleşmedi.

"Şimdilerde biz Solarialılar bir bakıma Spartalılara denkiz. Kendi Helotlarımıza sahibiz ama bizimkiler insan değil makine. İsyan edemezler ve Helotların Spartalılar karşısında olduklarına kıyasla bizden bin kat daha kalabalık olmalarına rağmen onlardan korkmamıza gerek yok. Dolayısıyla kendimizi katı bir uzmanlığa adama gereği duymadan Spartalı müstesnalığının avantajına sahibiz. Onlarınki yerine Spartalıların çağcılları olan Atinalıların sanatsal ve kültürel yaşam tarzını örnek alabiliriz–"

"Atinalılar hakkında da filmler seyretmiştim," dedi Baley.

Quemot konuştukça şevke geliyordu. "Uygarlıklar hep piramitsel bir yapıda kurulur. Kişi sosyal abidenin zirvesine doğru tırmandıkça boş vakitler ve mutluluğu yakalama fırsatları artar. Öte yandan bunların keyfini beraber çıkaracak insanların sayısı giderek azalır. Yoksulların ağır basması kaçınılmazdır. Şunu da unutmayın: Piramidin alt katmanları mutlak bir ölçekte ne kadar varlıklı olursa olsun zirveye kıyasla daima yoksuldurlar. Mesela Aurora'daki en fakir insanlar bile Dünya'nın aristokratlarından daha rahat yaşarlar ama Aurora'nın aristokratlarına kıyasla yoksuldurlar ve kendilerini kendi dünyalarının efendileriyle kıyaslarlar.

"Bu nedenle sıradan insan toplumlarında sosyal sürtüşme hiç eksik olmaz. Sosyal devrim etkisi ve öyle bir devrimi önleme ya da başladıysa onu bastırma tepkisi, tarihe sinmiş insan sefaletinin büyük bölümünün sebepleridir.

"Solaria'da ise tarihte ilk kez piramidin zirvesi yapayalnız. Yoksulların yerini robotlar almış durumda. Sümerliler ve Mısırlılar şehirleri icat ettiklerinden beri ilk yeni topluma, ilk gerçekten yenisine, ilk büyük sosyal icada sahibiz."

Quemot gülümseyerek arkasına yaslandı.

Baley başını salladı. "Bunu yayımladınız mı?"

"Yayımlayabilirim," dedi Quemot umursamaz bir tavırla. "Günün birinde. Ama henüz yayımlamadım. Bu üçüncü katkım."

"Diğer ikisi de bunun kadar geniş kapsamlı mıydı?"

"Sosyoloji alanında değillerdi. Vakti zamanında heykeltıraştım. Etrafınızda gördüğünüz eserler" –heykelleri işaret etti– "benim elimden çıkmıştır. Bestecilik de yaptım. Fakat yaşlanıyorum ve Rikaine Delmarre hep güzel sanatlar yerine uygulamalı sanatlardan yana tavır alırdı. Ben de sosyolojiye girmeye karar verdim."

"Delmarre'ın yakın bir dostuymuş gibi konuşuyorsunuz," dedi Baley.

"Birbirimizi tanırdık. Benim kadar uzun yaşayan biri bütün yetişkin Solarialıları tanır. Fakat Rikaine Delmarre'la benim sıkı fıkı olduğumuzu iddia etmek için bir sebep yok."

"Delmarre nasıl biriydi?" (Ne gariptir ki adamın ismi Baley'nin zihninde aniden Gladia'nın görüntüsünü canlandırdı ve onu geçen sefer görmüş olduğu haliyle, yani çileden çıkmış ve yüzü öfkeden çarpılmış vaziyette hatırladı.)

Quemot'un düşünceli bir hali vardı. "Rikaine değerli biriydi; Solaria'ya ve buranın yaşam tarzına yürekten bağlıydı."

"Diğer bir deyişle idealistti."

"Evet. Kesinlikle. İşi için gönüllü olmasından da bunu anlayabilirsiniz. Görüyorsunuz ya, cenin mühendisliği uygulamalı bir sanattır ve size Rikaine'in o konudaki hislerini söylemiştim."

"Yaptığı işe gönüllü olmak sıradışı mı?"

"O ne biçim... Ama bir Dünyalı olduğunuzu unutuyorum. Evet, sıradışıdır. Cenin mühendisliği yapılması gereken ama gönüllüsü çıkmayan işlerden biridir. Normalde birinin yılları kapsayan bir dönem boyunca ona atanması gerekir ve seçilmek hiç hoş değildir. Delmarre ise gönüllü olmuştu; hem de ömür boyu. Pozisyonun isteksiz seçilmişlere bırakılamayacak kadar önem taşıdığı fikrindeydi ve beni de aynı fikre ikna etti. Ama ben kesinlikle gönüllü olmazdım. O iş için gereken kişisel fedakârlığı göstermem mümkün değildi. Üstelik Rikaine'in yaptığı fedakârlık daha bile fazlaydı, zira kişisel hijyen konusunda tam bir fanatikti."

"Dr. Delmarre'ın işinin doğasını anladığımdan hâlâ emin değilim."

Quemot'un ihtiyar yanakları hafifçe kızardı. "Bunu asistanıyla konuşmanız daha iyi olmaz mı?"

"Biri Dr. Delmarre'ın bir asistanı olduğunu daha önceden bana söylemeyi uygun bulsaydı, bayım, şimdiye kadar mutlaka konuşurdum."

"Bunun için üzgünüm," dedi Quemot, "ama asistanının varlığı, sosyal sorumluluğunun bir diğer ölçüsü. Makamın daha önceki sahiplerinden hiçbirine bir asistan sağlanmamıştı. Ama Delmarre uygun bir genç bulup onu bizzat eğiterek emeklilik zamanı geldiğinde veya, şey, öldüğünde arkasında profesyonel bir varis bırakmayı gerekli gördü." Yaşlı Solarialı derin bir iç geçirdi. "Oysaki benden çok daha genç olmasına rağmen ondan uzun yaşadım. Onunla satranç oynardım. Sık sık."

"Bunu nasıl becerirdiniz?"

Quemot'un kaşları kalktı. "Her zamanki yöntemle."

"Birbirinizle görüşür müydünüz?"

Quemot dehşete kapıldı. "Ne fikir ama! Ben görüşmeye katlanabilseydim bile Delmarre asla izin vermezdi. Cenin mühendisi olmak aklını başından almamıştı. Müşkülpesent bir adamdı."

"Öyleyse nasıl–"

"Herhangi iki kişinin yapacağı gibi iki satranç tahtasıyla oynardık." Solarialı ani bir hoşgörü jestiyle omuzlarını silkti. "Eh, siz bir Dünyalısınız. Hamlelerim onun tahtasına, onunkiler de benim tahtama yansırdı. Zor bir tarafı yoktu."

"Bayan Delmarre'ı tanır mısınız?" diye sordu Baley.

"Birbirimizi izlerdik. O bir alan renklendiricisi ve çalışmalarından bazılarını izlemişliğim var. Bir açıdan fena değiller ama eserden ziyade süs eşyası onlar. Yine de keyif veriyor ve keskin bir zekâyı ortaya koyuyorlar."

"Sizce kocasını öldürebilecek biri mi?"

"Hiç kafa yormadım. Kadınlar şaşırtıcı yaratıklar. Ama zaten bu konuda tartışmaya pek yer yok, değil mi? Sadece Bayan Delmarre kocasını öldürebilecek kadar ona yakın olabilirdi. Rikaine hiçbir şart altında başka birine görüşme ayrıcalığı tanımazdı. Dedim ya, son derece müşkülpesentti. Belki müşkülpesent yanlış sözcüktür. Herhangi bir anormallik emare-

sinden, her türlü sapkınlıktan yoksundu, hepsi bu. O iyi bir Solarialıydı."

"Bana görüşme ayrıcalığı tanımanıza sapkınlık mı diyorsunuz?" diye sordu Baley.

"Evet, sanırım diyorum," dedi Quemot. "İşin içinde büyük miktarda merak vardı."

"Delmarre siyasi sebeplerle öldürülmüş olabilir mi?"

"Ne?"

"Onun bir Gelenekselci olduğunu duymuştum."

"Ah, hepimiz öyleyiz."

"Solaria'da Gelenekselci *olmayan* bir grup bulunmadığını mı kastediyorsunuz?"

"Gelenekselci olmayı çok tehlikeli bulan bazıları yok diyemem," cevabını verdi Quemot. "Küçük nüfusumuzdan, diğer dünyaların sayıca bizden üstün olmasından kaygılanırlar. Diğer Dış Gezegenler'den gelebilecek muhtemel saldırılara karşı savunmasız olduğumuzu düşünürler. Böyle düşünerek budalalık ederler ve sayıları pek fazla değildir. Ciddiye alınacak bir kuvvet olduklarını sanmam."

"Neden budalalık ettiklerini söylüyorsunuz? Solaria'da muazzam sayı dezavantajına rağmen güç dengesini etkileyecek bir şey, mesela yeni bir tür silah mı var?"

"Bir silah olduğu kesin. Ama yeni değil. Bahsettiğim kişiler öyle bir silahın devamlı çalıştığını ve ona direniş gösterilemeyeceğini fark etmedikleri için budaladan ziyade körler."

Baley'nin gözleri kısıldı. "Ciddi misiniz?"

"Kesinlikle."

"O silahın ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Hepimiz bilmek durumundayız. Durup düşünürseniz *siz de* bildiğinizi anlarsınız. Ben belki de bir sosyolog olduğum için onu başkalarından biraz daha kolayca görürüm. Doğrusunu isterseniz bir silahın normalde kullanıldığı gibi kulla-

nılmaz. Öldürmez veya incitmez. Fakat buna rağmen karşı koyulmazdır. Kimsenin farkına varmaması onu daha da karşı koyulmaz hale getirir."

Baley'nin tepesi attı. "Peki neymiş bu ölümcül olmayan silah?"

"Pozitronik robot tabii ki," dedi Quemot.

11
BİR ÇİFTLİK TEFTİŞ EDİLİYOR

Baley'nin kanı bir anlığına buz kesti. Pozitronik robot, Uzaycıların Dünyalılar karşısındaki üstünlüğünün sembolüydü. Bu da yeterli bir silahtı.

Baley sesini ifadesiz tuttu. "Ekonomik bir silahtan bahsediyorsunuz. Solaria gelişmiş modeller için bir kaynak olarak diğer Dış Gezegenler nezdinde önem taşıyor ve dolayısıyla onlardan zarar görmeyecek."

"O kadarı apaçık ortada," diye ilgisizce konuştu Quemot. "Bu özelliğimiz bağımsızlığımızı kazanmamıza yardım etti. Aklımdaki daha üstü kapalı ve kozmik bir şey." Gözleri parmak uçlarına dikiliydi ve kafası belli ki soyut düşüncelerle doluydu.

"Bu da sosyolojik teorilerinizden biri mi?" diye sordu Baley.

Quemot'un güçlükle dizginlediği gurur ifadesi Dünyalıyı şöyle bir gülümsetti.

"Öyle," dedi sosyolog. "Teorim bildiğim kadarıyla orijinal ama Dış Gezegenler'in nüfus verileri dikkatle incelenirse bariz de. Öncelikle, pozitronik robot icat edildiğinden beri her yerde giderek daha sık kullanılır oldu."

"Dünya hariç," dedi Baley.

"Hadi ama, Sivil Polis. Dünyanız hakkında fazla bilgi sahibi değilim ama robotların ekonominize girdiğini biliyorum. Siz Dünyalılar büyük Şehirlerde yaşıyorsunuz ve gezegen yüzeyi-

nin büyük bölümünü boş bırakıyorsunuz. Öyleyse çiftliklerinizi ve madenlerinizi kim işletiyor?"

"Robotlar," diye itiraf etti Baley. "Fakat madem konu açıldı, Doktor, pozitronik robotu ilk başta Dünyalılar icat etti."

"Öyle mi? Emin misiniz?"

"Kontrol edebilirsiniz. Doğru söylüyorum."

"İlginç. Ama robotlar en az orada ilerleme kaydetti," diyen sosyolog düşünceliydi. "Belki sebep Dünya'nın kalabalık nüfusudur. Süreç daha uzun bir zaman alacaktır. Evet... Fakat Şehirlerinizde bile robotlar var."

"Evet," dedi Baley.

"Artık mesela elli yıl önce olandan daha fazlalar."

Baley başını sabırsızca salladı. "Evet."

"Öyleyse uyuyor. Aradaki fark sadece zaman. Robotlar insan emeğinin yerini alma eğilimi gösterir. Robot ekonomisi tek bir yönde ilerler. Daha çok robot, daha az insan. Nüfus verilerini *çok* dikkatli inceledim ve onları hesaba katarak birkaç çıkarımda bulundum." Sosyolog ani bir şaşkınlıkla duraksadı. "Hey, bu sizce de matematiğin sosyolojiye uygulanması değil mi?"

"Evet," dedi Baley.

"Bundan bir şeyler çıkabilir. Konuyu enine boyuna düşünmem gerekecek. Her halükârda şu sonuçlara vardım ve doğruluklarından hiç şüphem yok. Robot emeğini kabul eden herhangi bir ekonomideki robot-insan oranı, onu düşük tutmak için geçirilen her türlü yasaya karşın sürekli artma eğilimindedir. Artış yavaşlatılabilir ama asla durdurulamaz. İlk başta insan nüfusu artar ama robot nüfusu çok daha çabuk artar. Sonrasında belirli bir kritik eşiğin aşılmasıyla..."

Quemot tekrar duraksadı. "Bakalım şimdi. Acaba kritik eşik tamı tamına belirlenebilir, rakamlara dökülebilir mi? İşte yine matematikle karşı karşıyayız."

Baley huzursuzca kıpırdandı. "Kritik eşik aşıldıktan sonra ne olur, Dr. Quemot?"

"Ha? Ah, insan nüfusu azalmaya başlar. Bir gezegen gerçek sosyal istikrara yaklaşır. Aurora'nın, hatta Dünyanızın da aynı şeyi yapması gerekecek. Süreç Dünya'da fazladan birkaç yüzyıl alabilir ama sonuç kaçınılmaz."

"Sosyal istikrar derken ne kastediyorsunuz?"

"Buradaki durumu. Solaria'yı. İnsanların yalnızca keyif sınıfına mensup oldukları bir gezegeni. Dolayısıyla diğer Dış Gezegenler'den korkmak için bir sebep yok. Belki bir asır kadar bekledik mi herkes Solarialı olacak. Sanırım bu bir bakıma insanlık tarihinin sonunu getirecek; en azından onu tamamına erdirecek. En sonunda, en sonunda tüm insanlar ihtiyaç duyabilecekleri ve arzulayabilecekleri her şeye kavuşacaklar. Bir seferinde kulağıma bir söz çalınmıştı. Nereden geldiğini bilmiyorum; mutluluk arayışıyla ilgili bir şey işte."

Baley düşünceli bir edayla konuştu. "Her insana 'Yaratıcıları tarafından belli başlı vazgeçilemez haklar bahşedilmiştir... bunların arasında yaşam, hürriyet ve mutluluğu aramak da vardır.'"

"İşte o. Nereye ait ki?"

"Eski bir belgeye," dedi Baley.*

"Bunun Solaria'da nasıl değiştiğini ve zamanla tüm galakside nasıl değişeceğini görüyor musunuz? Arayış sona erecek. İnsanlığa miras kalacak haklar yaşam, hürriyet ve mutluluk olacak. Sadece o kadar. Mutluluk."

"Belki öyledir," dedi Baley dalga geçercesine, "ama Solaria'da bir insan öldürüldü ve bir diğeri daha her an öldürebilir."

Neredeyse konuşur konuşmaz pişman oldu, çünkü Quemot'un yüzünde tokat yemişçesine bir ifade belirmişti. Yaşlı adamın boynu büküldü. Konuşurken kafasını kaldırmadı. "Sorularınızı elimden geldiğince yanıtladım. Başka bir isteğiniz var mı?"

---

* 1776 yılında imzalanan Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nden bahsediliyor. –*çn*

"Bu kadar yeterli. Teşekkürler, bayım. Dostunuzun ölümü sebebiyle tuttuğunuz yası böldüğüm için özür dilerim."

Quemot yavaşça başını kaldırdı. "Başka bir satranç arkadaşı bulmak zor olacak. Rikaine randevularımızı hiç aksatmazdı ve hep başa baş bir oyun oynardı. O iyi bir Solarialıydı."

"Anlıyorum," dedi Baley yumuşak bir dille. "Görüşmem gereken bir sonraki kişiyle iletişim kurmak için göstericinizi kullanabilir miyim?"

"Elbette," dedi Quemot. "Robotlarım sizindir. Artık gidiyorum. Bu kadar izleşmek yeter."

Quemot gözden kaybolduktan otuz saniye sonra Baley'nin yanına bir robot geldi ve Baley bir kez daha bu yaratıkların nasıl yönetildiğini merak etti. Gitmeden önce Quemot'un parmaklarının bir panoya doğru uzandığını görmüştü, o kadar.

Belki de, "Görevini yap!" gibi oldukça yaygın bir sinyal vermek yeterliydi. Belki robotlar söylenen her şeyi dinliyorlardı ve bir insanın her an ne arzulayabileceğini daima takip ediyorlardı. Ve eğer belirli bir robot belirli bir iş için zihnen veya bedenen tasarlanmamışsa bütün robotları birbirine bağlayan telsiz ağır devreye giriyor ve doğru robot faaliyete geçiriliyordu.

Baley, Solaria'yı robotik bir ağ olarak hayal etti. Ağ küçük küçük deliklerle kaplıydı ve insanlar ağa yakalandıkça o delikler giderek daha da küçülüyordu. Quemot'un Solaria'ya dönüşen dünyalar tasvirini düşündü. Ağlar oluşuyor, daralıyor, hatta Dünya'yı bile–

Az önce içeri giren robot, makinelere özgü sakinlik ve ifadesiz saygıyla konuşarak onun düşünceleri böldü.

"Size yardıma hazırım, efendi."

"Rikaine Delmarre'ın bir zamanlar çalıştığı yere nasıl ulaşılacağını biliyor musun?" diye sordu Baley.

"Evet, efendi."

Baley omuz silkti. Kendisine lüzumsuz sorular sormaktan kaçınmayı bir türlü öğretmiyordu. Robotlar bilirlerdi. O kadar. Robotları gerçek bir verimlilikle idare etmek için kişinin bir uzman, bir tür robotikçi olması gerektiği aklına geldi. Acaba sıradan bir Solarialı bu konuda nasıldı? Herhalde ancak şöyle böyleydi.

"Delmarre'ın köşküne bağlan ve asistanıyla irtibat kur. Eğer asistan orada değilse her nerede olursa olsun yerini tespit et."

"Peki, efendi."

Robot dönüp giderken Baley arkasından seslendi. "Bekle! Delmarre'ın işyerinde saat kaç?"

"06.30 civarı, efendi."

"Sabah mı?"

"Evet, efendi."

Baley kendini bir güneşin gelip gidişine mağdur eden bu dünyaya yine asabiyet duydu. Çıplak bir gezegen yüzeyinde yaşamanın sonucu buydu.

Kaçamak bir şekilde Dünya'yı düşündü, sonra o düşünceyi zihninden koparıp attı. Güncel mevzulara bağlı kaldığında iyi idare ediyordu. Vatan hasretine tutulmak onu mahvederdi.

"Yine de asistanı ara, çocuk," dedi, "ve ona bunun bir devlet meselesi olduğunu söyle – diğer çocuklardan birine de yiyecek bir şeyler getirt. Bir sandviç ile bir bardak süt yeter."

Bir tür füme et içeren sandviçi düşünceli bir edayla çiğnerken aklından Gruer'a olanlardan sonra Daneel Olivaw'ın muhakkak her gıda maddesine kuşkuyla yaklaşacağını geçirdi. Daneel haklı da olabilirdi.

Yine de sandviçini kötü bir etkiyle karşılaşmadan (en azından şimdilik) bitirdi ve sütü yudumladı. Quemot'tan öğrenmeye geldiğini öğrenememişti ama hiçbir şey öğrenmemiş de değildi. Duyduklarını kafasında düzene sokarken her şeye rağmen epeyce bir bilgi edindiği fikrindeydi.

Doğru, öğrendikleri arasında cinayete dair pek bir şey yoktu ama daha önemli mevzular biraz aydınlığa kavuşmuştu.

Robot geri geldi. "Asistan teması kabul edecek, efendi."

"Güzel. Sorun çıktı mı?"

"Asistan uyuyordu, efendi."

"Ama artık uyanık mı?"

"Evet, efendi."

Asistan ansızın karşısında belirdi. Yatakta doğrulmuş oturuyordu ve yüzünde somurtkan bir hınç ifadesi taşıyordu.

Baley bir enerji bariyerine toslamışçasına geriye doğru irkildi. Yine hayati bir bilgi ondan gizlenmişti. Yine doğru soruları sormamıştı.

Hiç kimse ona Rikaine Delmarre'ın asistanının bir kadın olduğunu söylememişti.

Kadının alışıldık Uzaycı bronzundan azıcık daha koyu ve bir hayli gür olan saçları o sırada karmakarışıktı. Yüzü oval, burnu biraz şişkin, çenesi büyüktü. Belinin hemen yanını ağır ağır kaşıyordu. Baley ona bakarken örtünün yerinde kalacağını umdu. Gladia'nın izleşirken izin verilenlere yönelik rahat tutumunu hatırladı.

O anki hayal kırıklığı Baley'ye küçümseyici bir keyif verdi. Dünyalılar nedense bürün Uzaycı kadınların güzel olduğunu varsayarlardı ve Gladia o varsayımı kesinlikle pekiştirmişti. Bu seferkiyse Dünya standartlarına göre bile aleladeydi.

Dolayısıyla konuştuğu zaman kadının kontraltosunu çekici bulmak Baley'yi şaşırttı. "Bana bak, saatin kaç olduğundan haberin var mı?"

"Var," dedi Baley. "Ama madem görüşeceğiz, sizi uyarmam gerektiğini hissettim."

"*Görüşmek* mi? Üstümüzdeki gökyüzü aşkına–" Gözleri pörtleyen kadın, bir elini çenesine koydu. (Parmağında taşıdığı yüzük, Baley'nin Solaria'ya geldiğinden beri gördüğü ilk kişisel süs eşyasıydı.) "Bekle, yeni asistanım değilsin galiba?"

"Hayır, hiç bile değilim. Rikaine Delmarre'ın ölümünü soruşturmak amacıyla buradayım."

"Öyle mi? Eh, soruştur o zaman."

"Adınız ne?"

"Klorissa Cantoro."

"Peki ne zamandır Dr. Delmarre'la beraber çalışıyordunuz?"

"Üç yıldır."

"Herhalde şu an işyerinizdesinizdir." (Baley böyle muğlak bir tabir kullanmaktan rahat değilse de bir cenin mühendisinin çalışma yerine ne diyeceğini bilmiyordu.)

"Çiftlikte olup olmadığımı mı kastediyorsunuz?" dedi Klorissa hoşnutsuzca. "Kesinlikle oradayım. İhtiyar nalları diktiğinden beri buradan ayrılmadım ve görünüşe bakılırsa bana bir asistan atanıncaya kadar da ayrılmayacağım. Bu arada atamayı *sen* halledebilir misin?"

"Kusura bakmayın, hanımefendi. Buradaki hiç kimse üstünde bir etkim yok."

"Yine de bir sorayım dedim."

Klorissa örtüyü üstünden çekti ve herhangi bir mahcubiyet göstermeksizin yataktan çıktı. Tek parça bir gecelik giyiyordu ve eli boyunda biten fermuara gitti.

"Bir dakika," dedi Baley aceleyle. "Beni görmeyi kabul ederseniz sizinle işim biter ve rahat rahat giyinebilirsiniz."

"Rahat rahat giyinmek mi?" Kadın altdudağını öne çıkarıp Baley'yi merakla süzdü. "Amma da müşkülpesentmişsin. Tıpkı patron gibi."

"Benimle görüşür müsünüz? Çiftliği şöyle bir gözden geçirmek isterim."

"Şu görüşme olayını anlayabilmiş değilim ama çiftliği izlemek istiyorsan sana bir tur düzenlerim. Bana yıkanma, birkaç işimi halletme ve biraz kendime gelme fırsatı verirsen rutin değişikliği hoşuma bile gider."

"Hiçbir şeyi izlemek istemiyorum. *Görmek* istiyorum."

Başını yana eğen kadının keskin bakışlarında profesyonelce bir ilgi vardı. "Yoksa sapık falan mısın? En son ne zaman bir gen analizinden geçtin?"

"Yehoşafat!" diye mırıldandı Baley. "Bakın, ben Elijah Baley'yim. Buraya Dünya'dan geldim."

"Dünya'dan mı?" diye hararetle bağırdı kadın. "Üstümüzdeki gökyüzü aşkına! Burada ne halt ediyorsun? Yoksa bu karmaşık bir şaka mı?"

"Şaka falan yapmıyorum. Delmarre'ın ölümünü soruşturmak için çağrıldım. Ben bir sivil polisim, bir dedektifim."

"Yani o tür bir soruşturma demek istiyorum. Ama ben herkes cinayeti karısının işlediğini biliyor sanıyordum."

"Hayır, hanımefendi, kafamda şüpheler var. Çiftliği ve sizi görmem için izin verir misiniz? Bir Dünyalı olarak izleşmeye alışkın olmadığımı anlıyorsunuzdur. Öyle yapmak beni rahatsız ediyor. Güvenlik Müdürü'nden bana yardımı dokunabilecek insanları görme izni aldım. İsterseniz belgeyi size gösterebilirim."

"Göster bakalım."

Baley resmi şeridi kadının temsili gözlerinin önüne kaldırdı.

Klorissa başını iki yana salladı. "Görmekmiş! Ne kadar iğrenç. Yine de iğrenç bir işte biraz daha iğrençlik nedir ki? Ama bana bak, sakın yanıma yaklaşayım deme. Uzağımda kal. Bağırabilir veya mecbur kalırsak robotlarla mesajlaşabiliriz. Anlıyor musun?"

"Anlıyorum."

Tam irtibat kesilirken kadının geceliği fermuardan açıldı. Baley'nin duyduğu son şey homurtulu bir "Dünyalıymış!" oldu.

***

"Bu kadar yaklaşmak yeter," dedi Klorissa.

Baley'nin kadınla arasında sekiz metre kadar vardı. "Bu mesafeye itirazım yok ama çabucak içeri girmek istiyorum."

Nedense bu sefer kendini pek de kötü hissetmiyordu. Uçak yolculuğunu neredeyse hiç dert etmemişse de aşırıya kaçmanın lüzumu yoktu. Kendini daha rahat nefes alabilmek için yakasını çekiştirmekten zar zor alıkoyuyordu.

"Senin neyin var?" diye sertçe sordu Klorissa. "Perişan görünüyorsun."

"Açık havaya alışkın değilim," cevabını verdi Baley.

"Doğru ya! Dünyalı! Bir yerlere kapanıp kalmazsan olmaz. Üstümüzdeki gökyüzü aşkına!" İştah kaçırıcı bir şey tatmışçasına dilini dudaklarında gezdirdi. "Eh, öyleyse içeri gir ama dur önce yoldan çekileyim. Tamamdır. Girebilirsin."

Kadının saçları karmaşık bir geometrik düzenle başını sarmalayan iki kalın örgüye ayrılmıştı. Baley saçları böyle düzenlemenin ne kadar zaman alacağını merak etti, sonra da işi büyük ihtimalle bir robotun şaşmaz mekanik parmaklarının yaptığını hatırladı.

Saç modeli kadının oval yüzüne yakışıyor ve ona güzel değilse bile hoş denebilecek bir tür simetri kazandırıyordu. Yüzünde herhangi bir makyaj bulunmadığı gibi kıyafeti vücudunu yeteri kadar örtmekten başka bir amaç taşımıyordu. Üstündeki giysiler ekseriyetle koyumsu bir mavi olup bunun tek istisnası kollarının ortasına kadar çıkan uyumsuz bir eflatun tonundaki eldivenleriydi. Eldivenler belli ki alışıldık kostümünün bir parçası değildi. Eldiven parmaklarından birinin alttaki yüzükten dolayı şişkin olması Baley'nin dikkatinden kaçmadı.

Odanın iki farklı ucunda karşılıklı durdular.

"Bundan hiç hoşlanmıyorsunuz, değil mi, bayan?" diye sordu Baley.

Klorissa omuz silkti. "Neden hoşlanayım ki? Ben bir hayvan değilim. Ama katlanabilirim. İnsan zamanla alışıyor. Yani

ço... ço..." Duraksadı, ardından söylemesi gerekeni ezilip büzülmeden söylemeye karar vermişçesine çenesini kaldırdı. "Yani devamlı çocuklarla uğraştığında." Sözcüğü dikkatli bir özenle telaffuz etmişti.

"İşinizi sevmiyor gibisiniz."

"Önemli bir iş olduğu kesin. İllaki yapılması lazım. Yine de sevmiyorum."

"Rikaine Delmarre sever miydi?"

"Sanırım sevmezdi ama bunu belli etmezdi. O iyi bir Solarialıydı."

"Ve de müşkülpesentti."

Klorissa şaşırmış gözüktü.

"Kendi ağzınızla söylediniz ya," dedi Baley. "İzleşirken rahat rahat giyinebileceğinizi söylediğimde patron gibi müşkülpesent olduğumu söylediniz."

"Ha. Sahiden de öyleydi. İzleşirken bile asla çizgiyi aşmazdı. Hep edepli davranırdı."

"Bu davranışı sıradışı mıydı?"

"Olmaması gerekirdi. Aslında edepli davranmak gerekir ama kimse davranmaz. İzleşirken bile. Etkileşimler kişisel bir varlık içermediğinden niye uğraşasın ki? Anlarsın ya? Ben hiç kimseyle izleşirken zahmete girmem ama patron buna istisnaydı. Onun karşısında resmiyet elden bırakılmazdı."

"Dr. Delmarre'a saygı duyar mıydınız?"

"O iyi bir Solarialıydı."

"Buraya bir çiftlik dediniz ve çocuklardan bahsettiniz," dedi Baley. "Burada çocuk mu büyütüyorsunuz?"

"Bir aylıktan itibaren. Solaria'daki her cenin buradan gelir."

"Cenin mi?"

"Evet." Kadın kaşlarını çattı. "Onları gebelikten bir ay sonra alırız. Bu seni utandırıyor mu?"

"Hayır," diye kestirip attı Baley. "Bana etrafı gezdirebilir misiniz?"

"Gezdirebilirim. Ama mesafeni koru."

Uzun odaya yukarıdan boylu boyunca bakarken Baley'nin asık suratı duygusuz bir vahamet kazandı. Odayla aralarında bir cam vardı. Öbür tarafta ısının, rutubetin ve asepsinin* mükemmelen kontrol altında tutulduğundan emindi. İçleri kesin bir bileşime sahip sulu bir sıvıyla dolu olan ve bu sıvıya ideal oranlarda besleyici bir karışım aşılanan sıra sıra tanklardan her birinde küçük bir yaratık yüzüyordu. Yaşam ve büyüme böylece sürüp gidiyordu.

Şişkin kafataslarına, yeni yeni çıkan minicik uzuvlara ve kaybolan kuyruklara sahip bazıları yumruğundan daha ufak küçücük şeyler iki büklüm olmuş yatıyordu.

Klorissa sekiz metre uzaktaki konumundan konuştu. "Beğendin mi, Sivil Polis?"

"Kaç tane cenininiz var?" diye sordu Baley.

"Bu sabah itibarıyla yüz elli iki. Her ay on beş ila yirmi arası teslim alırız ve bir o kadarını bağımsızlığa mezun ederiz."

"Bu kuruluş gezegende tek mi?"

"Öyle. Üç yüz yıllık bir ömür ve yirmi bin kişilik bir nüfus esas alındığında o nüfusu sabit tutmak için yeterli. Bu oldukça yeni bir bina. Dr. Delmarre inşasını bizzat yönetti ve prosedürlerimizde pek çok değişikliğe gitti. Cenin ölüm oranımız hemen hemen sıfır."

Tankların arasında robotlar geziniyordu. Bunlar her bir tankın önünde durup yorulmak bilmez, titiz bir şekilde kontrolleri denetliyor ve içerideki minicik embriyolara bakıyordu.

"Anneleri kim ameliyat ediyor?" diye sordu Baley. "Yani bebekleri almak için."

"Doktorlar," cevabını verdi Klorissa.

"Dr. Delmarre gibi mi?"

"Elbette hayır. *Tıp* doktorları. Yoksa Dr. Delmarre'ın öyle bir şeye tenezzül edeceğini mi... Neyse, boş ver."

---

* Tıbbi araç gereçleri ilaç kullanmadan yalnızca ısı yardımıyla mikroptan arındırma işi. *–yhn*

"Robotlar neden kullanılamıyor?"

"Ameliyatları robotlar mı yapacak? Birinci Kanun bunu çok güçleştirir, Sivil Polis. Bir robot bir insanın hayatını kurtarmak için eğer biliyorsa bir apandisit ameliyatı yapabilir ama ameliyatın ardından büyük çaplı onarımlara girmeksizin kullanılabileceğini sanmam. İnsan eti kesmek bir pozitronik beyin için travmatik bir tecrübe olur. İnsan doktorlarsa buna alışmayı başarabilirler. Hatta ameliyatlarda bizzat bulunmaya bile."

"Yine de robotların ceninlerle ilgilendiğini fark ettim," dedi Baley. "Siz ve Dr. Delmarre hiç müdahalede bulunur muydunuz?"

"Bazen işler ters gittiğinde bulunmamız gerekirdi. Mesela bir cenin gelişimsel sorunlar yaşadığında. İnsan hayatı söz konusuyken robotların isabetli hükümler vermelerine güvenilemez."

Baley başını salladı. "Herhalde yanlış bir hüküm sonucu can kaybı riski çok yüksek olduğu için."

"Bununla ilgisi yok. Bir cana aşırı değer verip onu uygunsuzca kurtarma riski çok yüksek olduğu için." Kadın ciddi bir tavır takındı. "Cenin mühendisleri olarak, Baley, sağlıklı çocuklar doğmasını sağlarız; *sağlıklı* çocuklar. Ebeveynlerde yapılan en iyi gen analizleri bile bütün gen permütasyonlarının ve kombinasyonlarının elverişli olmasını garantileyemez. Hele mutasyon ihtimaline değinmiyorum bile. En büyük endişemiz, beklenmedik mutasyonlar. Onların oranını binde birden daha aza indirgedik ama bu bile ortalama olarak her on yılda bir sorun yaşayacağımız anlamına geliyor."

Kadın balkonun ilerisini işaret etti ve Baley onun peşinden gitti.

"Sana bebek odalarını ve çocuk yatakhanelerini göstereyim. Ceninlerden çok daha sorunlular. Onlarla başa çıkarken robot emeğinden ancak kısıtlı bir ölçüde yararlanabiliyoruz."

"Niçin?"

"Bir robota disiplinin önemini öğretmeye kalkışsaydın anlardın, Baley. Birinci Kanun onları öyle bir şeye adeta bağışık hale getirir. Ve çocukların konuşmayı öğrenir öğrenmez bunu fark etmediklerini sanma. Bir keresinde üç yaşındaki bir çocuğun, 'Beni inciteceksiniz. Canım yanacak!' diye bağırarak bir düzine robotu hareketsiz tuttuğunu gördüm. Bir çocuğun kasten yalan söyleyebileceğini anlamak için son derece gelişmiş bir robot gerekir."

"Delmarre çocuklarla baş edebilir miydi?"

"Genellikle."

"Bunu nasıl yapardı? Aralarına girip akıllarını başlarına mı getirirdi?"

"Dr. Delmarre onlara dokunacak ha? Üstümüzdeki gökyüzü aşkına! Tabii ki hayır! Fakat onlarla *konuşabiliyordu*. Ve bir robota belirli emirler verebiliyordu. Onu bir çocuğa on beş dakika bakarken ve bütün o süre boyunca bir robotu onun poposuna şaplak attırırken görmüştüm. Öyle birkaç dayaktan sonra çocuk bir daha patronu kandırma riskine girmezdi. Üstelik patron bu konuda öyle becerikliydi ki robot dayaktan sonra rutin bir ayarlamadan fazlasına ihtiyaç duymazdı."

"Peki ya siz? Siz çocukların arasına girer misiniz?"

"Maalesef bazen mecbur kalıyorum. Ben patron gibi değilim. Belki günün birinde işimi uzun mesafeden halledebilirim ama şimdilik öyle bir şeye kalkışırsam robotları mahvederim. Robotları çekip çevirmenin sanatsal bir tarafı var. Ama çocukların arasına girmeyi düşündükçe... Küçük hayvanlar!"

Kadın aniden dönüp Baley'ye baktı. "Herhalde sen onlarla görüşmeyi dert etmezsin."

"Etmem."

Omuz silken Klorissa, konuğunu keyifli bakışlarla süzdü. "Dünyalı!" Tekrar yürümeye başladı. "Hem bütün bunların

sebebi ne? Katil olarak Gladia Delmarre'ı tutuklamalısın. Buna mecbursun."

"Ben o kadar emin değilim," dedi Baley.

"Nasıl emin değilsin? Başka kim olabilir ki?"

"İhtimaller yok değil, hanımefendi."

"Mesela kim?"

"Eh, mesela siz!"

Klorissa'nın buna verdiği tepki Baley'yi epey şaşırttı.

12
BİR HEDEF ISKALANIYOR

Kadın kahkahayı bastı.

Kahkahalar birbirini izleyerek yükseldikçe yükseldi. Sonunda Klorissa nefes nefese kaldı ve tombul yüzü neredeyse mosmor kesildi. Duvara yaslanarak soluklandı.

"Hayır, ya... yaklaşma," diye yalvardı. "Ben iyiyim."

"Öyle bir ihtimal bu kadar mı komik?" diye vahametle sordu Baley.

Cevap vermeye çalışan Klorissa tekrar güldü. Konuşurken fısıldıyordu. "Ah, sahiden de Dünyalıymışsın! Katil nasıl ben olabilirim ki?"

"Onu iyi tanırdınız," dedi Baley. "Alışkanlıklarını bilirdiniz. Cinayeti planlamış olabilirsiniz."

"Yani onu *göreceğimi* mi sanıyorsun? Kafasına bir şeyle vuracak kadar ona yaklaşacağımı? Bu konularda hiçbir şey bilmiyorsun, Baley."

Baley kızardığını hissetti. "Ona neden yaklaşamayasınız ki, hanımefendi? Sonuçta insanlarla... kaynaşmada tecrübelisiniz."

"*Çocuklarla* kaynaşmada."

"Biri diğerine çıkar. Buradaki varlığıma katlanabilirmiş gibi gözüküyorsunuz."

"Sekiz metre uzaktan," dedi kadın aşağılarcasına.

"Kısa süre önce sırf varlığıma biraz katlanmak zorunda kaldı diye bayılmanın eşiğinden dönen bir adamı ziyaret ettim."

Klorissa ciddileşti. "Derece farkı."

"Bana kalırsa o kadarı yeter de artar. Çocukları görme alış-

kanlığı, Delmarre'ı da yeteri kadar görmeye katlanmayı mümkün kılar."

"Belirtmek isterim ki, Baley," diyen Klorissa'nın artık hiç de keyifli bir hali yoktu, "neye katlanabileceğimin zerre kadar önemi yok. Asıl müşkülpesent olan Dr. Delmarre'dı. Hem de neredeyse Leebig kadar. Neredeyse. Ben onu görmeye katlanabilseydim bile o beni görmeye asla katlanamazdı. Görme mesafesine kadar yaklaşmasına izin vermiş olabileceği tek kişi Bayan Delmarre'dı."

"Adını andığınız şu Leebig kim?" diye sordu Baley.

Klorissa omuz silkti. "O dâhi tiplerden biri işte, bilmem anlatabiliyor muyum. Patronla robotlar üstünde çalışırdı."

Baley bunu aklına not etti ve asıl konuya geri döndü. "Bir gerekçeniz olduğu da söylenebilir."

"Ne gerekçesi?"

"Dr. Delmarre'ın ölümüyle bu kuruluşun başına geçtiniz. Cinayet sizi makam mevki sahibi yaptı."

"Buna gerekçe mi diyorsun? Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, Solaria'da bu makamı kim ister ki? Bu asıl Delmarre'ı canlı tutmak, onun başında bekleyip onu korumak için bir gerekçe. Kafanı daha iyi çalıştırmalısın, Dünyalı."

Baley bir parmağını kullanarak boynunu kararsızca kaşıdı. Kadına hak vermemek elinde değildi.

"Yüzüğümü fark ettin mi, Baley?"

Klorissa bir an için sağ elindeki eldiveni çıkaracakmış gibi gözükse de kendini tuttu.

"Fark ettim," dedi Baley.

"Anlamını bilmiyorsundur herhalde?"

"Bilmiyorum." (*Anlaşılan cehaletim hiç geçmeyecek*, diye düşündü acı acı.)

"Öyleyse küçük bir söyleve itirazın var mı?"

"Bu kahrolası dünyaya anlam vermemi sağlayacaksa," diye dert yandı Baley, "hiç durmayın."

"Üstümüzdeki gökyüzü aşkına!" Klorissa gülümsedi. "Anlaşılan Dünya bize nasıl gözüküyorsa biz de size öyle gözüküyoruz. Duy da inanma. İşte, burada boş bir oda var. İçeri gir de geçip oturalım – hayır, oda yeterince büyük değilmiş. Ama bak ne diyeceğim. Sen oraya otur, ben de burada bekleyeyim."

Kadın koridorun daha aşağısına giderek Baley'nin odaya girmesi için yer açtı, sonra geri dönüp karşı duvardaki bir noktada, konuğunun görebileceği bir yerde dikildi.

Baley yerine otururken centilmenliği ona neredeyse hiç itiraz etmedi. *Neden olmasın?* diye isyankârca aklından geçirdi. *Bırak Uzaycı kadın ayakta dursun.*

Klorissa kaslı kollarını göğsünde kavuşturdu. "Toplumumuzun anahtarı gen analizidir. Elbete genleri doğrudan analiz etmeyiz. Ama her bir gen bir enzimi yönetir ve enzimleri analiz edebiliriz. Enzimleri bilirsen vücut kimyasını bilirsin. Vücut kimyasını bilirsen de insanı bilirsin. Bütün bunları aklın alıyor mu?"

"Teoriyi anlıyorum," dedi Baley. "Ama nasıl uygulandığını bilmiyorum."

"O kısım burada halledilir. Bebek hâlâ cenin evresinin sonlarındayken kan numuneleri alınır. Bu da bize ilk yaklaşık tahminlerimizi verir. İdeal olarak o noktada bütün mutasyonları saptamamız ve doğum riskine girip girmeyeceğimizi belirlememiz gerekir. Fakat gerçekte bütün hata ihtimalini eleyecek kadar bilgi sahibi değiliz. Belki günün birinde oluruz. Her neyse, doğumdan sonra testlere devam ederiz; vücut sıvıları kadar biyopsilerle de. Her halükârda yetişkinlikten çok önce küçük oğlanlarımızın ve kızlarımızın içlerini dışlarını tam olarak öğreniriz."

(*Şeker ve baharat...* Durduk yerde Baley'nin aklından saçma bir ibare geçti.)*

---

* Bir 19. yy. çocuk tekerlemesine atıfta bulunuluyor. (*What are little girls made of? Sugar and spice and everything nice. / Küçük kızlar neden oluşur? Şekerden, baharattan ve güzel ne varsa ondan.*) –çn

"Gen yapımızı gösteren kodlu yüzükler takarız," dedi Klorissa. "Bu eski bir gelenektir. Solarialıların henüz soy ıslahı yöntemiyle seçilmedikleri günlerden kalma bir ilkellik işte. Şimdilerde hepimiz sağlıklıyız."

"Ama siz yüzüğünüzü hâlâ takıyorsunuz. Neden?" diye sordu Baley.

"Olağanüstüyüm de ondan," dedi kadın utançsız, dizginsiz bir gururla. "Dr. Delmarre uzun süre bir asistan aradı. Ona olağanüstü biri lazımdı. Zekâ, dirayet, çalışkanlık, akli denge. En çok da akli denge. Sinir krizi geçirmeden çocuklarla kaynaşmayı öğrenebilecek biri."

"Kendisi öyle bir şey yapamıyordu, değil mi? Bu akli dengesizliğin bir ölçüsü müydü?"

"Bir bakıma öyleydi," dedi Klorissa, "ama onunkisi en azından çoğu şart altında makbul bir dengesizlikti. Ellerini yıkarsın, değil mi?"

Baley'nin bakışları ellerine yöneldi. Olmaları gerektiği kadar temizdiler. "Evet," dedi.

"Pekâlâ. Sanırım acil bir durumda bile yağlı bir mekanizmayı elle temizleyemeyecek kadar kirli ellerden tiksinti duymak bir dengesizlik ölçüsüdür. Yine de hayatın sıradan akışında o tiksinti seni temiz tutar ve bu iyi bir şeydir."

"Anlıyorum. Devam edin."

"Hepsi bu kadar. Gen sağlığım şimdiye dek Solaria'da kaydedilen en yüksek üçüncüsü olduğu için yüzüğümü hâlâ takıyorum. Bu, beraberimde taşımaktan hoşlandığım bir rekor."

"Tebrikler."

"Alay etmene gerek yok. Bu özellik benim eserim olmayabilir. Ebeveynsel genlerin tesadüfi permütasyonundan kaynaklanabilir ama yine de gururla taşınacak bir şey. Hem hiç kimse benim genetik yapımdaki birinin cinayet kadar ciddi boyutlu psikotik bir eylemde bulunabileceğine ihtimal vermez. O yüzden ithamlarını benim üzerimde heba etme."

Baley konuşmadan omuz silkti. Kadın genetik yapıyı delillerle karıştırır gibiydi ve görünüşe bakılırsa Solaria'nın geri kalanı da aynı eğilimdeydi.

"Artık çocukları görmek ister misin?" diye sordu Klorissa.

"Teşekkürler. Evet."

Koridorların sonu gelmeyecek gibiydi. Bina belli ki muazzamdı. Elbette Dünya Şehirlerinin devasa apartman kümeleriyle alakası yoktu ama bir gezegenin dış derisine tutunan tek bir binaya göre dağ gibi bir yapı olmalıydı.

İçlerinde pembe bebeklerin feryat ettiği, uyuduğu veya beslendiği beşiklerden yüzlerce vardı. Emekleyenler için oyun odaları da cabasıydı.

"Bu yaşta bile o kadar kötü değiller," dedi Klorissa gönülsüzce, "ama çok fazla sayıda robotu meşgul ederler. Yürüme yaşına kadar bebek başına neredeyse bir robot düşer."

"Niye ki?"

"Bireysel ilgi görmezlerse rahatsızlanırlar."

Baley kafa salladı. "Evet, galiba şefkat ihtiyacı ortadan kaldırılamayacak bir şey."

Klorissa kaşlarını çattı. "Bebeklerin asıl ihtiyacı ilgidir," dedi kabaca.

"Robotların şefkat ihtiyacını giderebilmelerine biraz şaşırdım," dedi Baley.

Kadın hızla ona doğru döndü. Aralarındaki mesafe, hoşnutsuzluğunu gizlemek için yeterli değildi. "Bana bak, Baley. Eğer tatsız tabirler kullanarak beni sarsmaya çalışıyorsan başaramayacaksın. Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, çocukça davranma."

"Sizi sarsmak mı?"

"Aynı kelimeyi ben de kullanabilirim. Şefkat! Kısa bir kelime, beş harflik güzel bir kelime ister misin? Onu da söyleyebilirim. Sevgi! Sevgi! Artık hevesini aldıysan terbiyeni takın."

Baley müstehcenlik iddiasını yalanlamakla uğraşmadı.

"Peki robotlar gereken ilgiyi sahiden de gösterebiliyorlar mı?" diye sordu.

"Belli ki gösterebiliyorlar, yoksa bu çiftlik böyle bir başarı sağlayamazdı. Çocuklarla oynarlar. Onları kollarına alıp bağırlarına basarlar. Çocuk bunu yapanın bir robot olup olmadığını umursamaz. Ama üç ile on yaşları arasında işler zorlaşır."

"Öyle mi?"

"O dönem boyunca çocuklar birbirleriyle oynamakta ısrarcıdır. Hem de ayrım gözetmeksizin."

"Herhalde onlara izin veriyorsunuzdur."

"Mecburuz ama onlara yetişkinliğin gereklerini öğretme yükümlülüğümüzü asla unutmayız. Her birine dışarıya kapatılabilen ayrı bir oda tahsis edilir. Daha en başından yalnız başlarına uyumaları gerekir. Bunda ısrar ederiz. Sonra her gün bir tecrit zamanı ayrılır ve bu süre yıllar geçtikçe artar. Çocuk on yaşına bastığında haftada birlik izlemelerle yetinebilir hale gelir. Elbette izleme düzenlemeleri detaylıdır. Mobil şartlar altında açık havaya bakabilirler ve bunu gün boyunca sürdürebilirler."

"Bir içgüdüyü bu kadar etraflıca bastırabilmenize şaşırdım," dedi Baley. "Onu bastırdığınızı görüyorum. Yine de şaşırmamak elimde değil."

"Ne içgüdüsü?" diye bilmek istedi Klorissa.

"Sosyalleşme içgüdüsü. Öyle bir içgüdü var. Çocukların birbirleriyle oynamakta ısrarcı davrandığını söylediniz."

Klorissa omuz silkti. "Ona içgüdü mü diyorsun? Ama zaten öyleyse bile ne olmuş? Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, bir çocuk düşmekten içgüdüsel olarak korkar ama yetişkinler devamlı düşme tehlikesinin bulunduğu yüksek yerlerde bile çalışmaları için eğitilebilirler. Hiç ip üstünde yapılan jimnastik gösterileri seyretmedin mi? İnsanların upuzun binalarda yaşadıkları bazı dünyalar vardır. Üstelik çocuklar yüksek seslerden de içgüdüsel olarak korkarlar. Peki sen korkar mısın?"

"Makul bir sınır aşılmadıkça hayır," cevabını verdi Baley.

"Bahse varım Dünya insanları çok sessiz ortamlarda uyuyamıyorlardır. Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, şöyle güzel ve ısrarcı bir eğitime boyun eğmeyecek hiçbir içgüdü yoktur. Zaten insanların içgüdüleri zayıftır. Hatta işini düzgün yaparsan eğitim her nesilde kolaylaşır. Bu bir evrim meselesi."

"Nasıl yani?" diye sordu Baley.

"Anlamıyor musun? Her birey geliştikçe kendi evrimsel geçmişini tekrarlar. Oradaki ceninler bir süre solungaçlara ve bir kuyruğa sahiptirler. O adımları atlayamazsın. Çocukların da aynı şekilde sosyal hayvan evresinden geçmeleri gerekir. Fakat nasıl ki evrimin yüz milyon yılda geçtiği bir evreden bir cenin sadece bir ayda geçebiliyorsa çocuklarımızın da sosyal hayvan evresinden geçmeleri hızlandırılabilir. Dr. Delmarre her nesilde o evreyi daha hızlı geçeceğimiz kanaatindeydi."

"Öyle mi?"

"Dr. Delmarre'a göre mevcut gelişim oranında üç bin yıla kalmadan izleşmeye derhal alışacak çocuklarımız olacaktı. Patronun başka fikirleri de vardı. Robotları akli dengelerini kaybetmeden çocukları disipline sokabilecek bir seviyeye kadar geliştirmeye ilgi duyardı. Neden olmasın? Daha iyi bir yarın için bugünü disipline sokmak Birinci Kanun'a cuk oturan bir ifade. Ah bir de robotların bunu anlamalarını sağlayabilsek."

"Şimdiye kadar öyle bir robot geliştirildi mi?"

Klorissa başını iki yana salladı. "Korkarım hayır. Dr. Delmarre ile Leebig bazı deneysel modeller üstünde çalışıyorlardı."

"Dr. Delmarre köşküne bazı modeller getirtmiş miydi? Testleri bizzat yürütebilecek kadar iyi bir robotikçi miydi?"

"Evet. Robotları sık sık test ederdi."

"Öldürüldüğü zaman yanında bir robot olduğunu biliyor muydunuz?"

"Söylemişlerdi."

"O robotun modelini biliyor musunuz?"

"Leebig'e sorman lazım. Söylediğim gibi, Dr. Delmarre'la çalışan robotikçi o."

"Yani bu konuda hiçbir bilginiz yok mu?"

"Yok."

"Aklınıza bir şey gelirse bana haber verin."

"Veririm. Ve Dr. Delmarre'ın bir tek yeni robot modellerine ilgi duyduğunu sanma. Dr. Delmarre döllenmemiş yumurtaların sıvı-hava sıcaklıklarındaki depolarda saklanacakları ve yapay döllemede kullanılacakları bir zamanın geleceğini söylerdi. Bu şekilde soy ıslahı prensipleri gerçekten uygulanabilir ve herhangi bir dölleme ihtiyacının son kalıntılarından da kurtulabiliriz. Dr. Delmarre'la her konuda hemfikir olduğumdan emin değilim ama o gelişmiş fikirlere sahip biriydi; çok iyi bir Solarialıydı.

"Dışarı çıkmak ister misin?" diye çabucak ekledi kadın. "Beşten sekize kadarki gruplar açık havada oyun oynamaya teşvik edilir. Onları faaliyet halinde görebilirsin."

"Bir denerim," dedi Baley ihtiyatla. "Ama kısa zaman içinde tekrar içeri girmem gerekebilir."

"Ah, evet. Unutmuşum. Belki hiç dışarı çıkmamayı yeğlersin?"

"Hayır." Baley kendini gülümsemeye zorladı. "Açık havaya alışmaya çalışıyorum."

Rüzgâra katlanmak zordu. Nefes almayı güçleştiriyordu. Fiziki açıdan soğuk değilse bile o estikçe vücuduna sürtünen giysilerinin verdiği his Baley'yi bir bakıma ürpertiyordu.

Konuşmayı denediğinde dişleri takırdadı ve kelimeleri ağzından parça parça çıkarmak zorunda kaldı. Çok uzaklardaki puslu yeşil-mavi ufka bakmak gözlerini ağrıttı ve bakışlarını ayaklarının hemen önündeki patikaya çevirdiğinde ancak kı-

sıtlı bir huzur bulabildi. Her şeyden çok da yukarıdaki bomboş maviliğe (daha doğrusu tek tük bulutun kümelenmiş beyazı ve çıplak güneşin parıltısı hariç bomboş maviliğe) bakmaktan sakındı.

Buna rağmen kaçıp gitme, kapalı bir mekâna geri dönme dürtüsünü dizginleyebildi.

Yaklaşık on adım uzaktan Klorissa'yı takip ederken bir ağacın yanından geçti ve ona dokunmak için elini ihtiyatla uzattı. Ağacın yüzeyi pürüzlü ve sertti. Yukarıda yeşil yapraklar sallanıp hışırdasa da gözlerini kaldırıp oraya bakmadı. Canlı bir ağaç!

"Nasıl hissediyorsun?" diye seslendi Klorissa.

"İyiyim."

"Buradan bir grup çocuğu görebilirsin," dedi kadın. "Bir tür oyun oynuyorlar. Oyunları robotlar düzenler ve o küçük hayvanların tekmeler atarak birbirlerinin gözünü çıkarmamalarını sağlarlar. Bilirsin, şahsi varlığınla öyle şeyler yapabilirsin."

Baley gözlerini yavaşça kaldırarak bakışlarını patikanın betonundan çimenlere, oradan da yamacın aşağısına ve giderek daha uzaklara çevirdi. Bunu yaparken çok dikkatli davrandı – korkuya kapılırsa bakışlarını yeniden ayak uçlarına dikmeye hazırdı. Gözleriyle yokladı, yokladı...

Sonunda oğlanların ve kızların çılgınca koşuşturan ufak figürlerini gördü. Üzerlerinde havadan ve boşluktan başka hiçbir şeyin bulunmadığı bir dünyanın en dış kenarında yarışmak umurlarında değildi. Birkaç robot çevik hareketlerle ışıldayarak aralarında gezmekteydi. Çocukların gürültüsü, havadaki uzak ve anlaşılmaz bir cıyaklamadan ibaretti.

"Bayılırlar," dedi Klorissa. "Hırgüre, itişip kakışmaya, düşüp kalkmaya ve genel olarak temas kurmaya. Üstümüzdeki gökyüzü aşkına! Çocuklar büyümeyi nasıl beceriyor?"

"Şu daha büyük çocuklar ne yapıyor?" diye soran Baley, kenarda dikilen bir grup yalnız genci işaret etti.

"İzliyorlar. Bir şahsi varlık halinde değiller. İzleşerek birlikte gezebilir, konuşabilir, yarışabilir, oyun oynayabilirler. Fiziksel temas hariç her şeyi yapabilirler."

"Çocuklar buradan ayrılınca nereye giderler?"

"Kendi köşklerine. Ölüm sayısı ortalama olarak mezuniyet sayısına eşittir."

"Anne babalarının köşklerine mi giderler yani?"

"Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, hayır! Bir çocuk reşitliğe erişir erişmez bir ebeveyninin ölmesi olağanüstü bir tesadüf olurdu. Hayır, gençler boşalan konutlara yerleşirler. Hem eskiden ebeveynlerine ait bir köşkte yaşamanın onları mutlu edeceğini sanmam – tabii anne babalarını tanısalardı."

"Tanımazlar mı?"

Kadının kaşları kalktı. "Neden tanısınlar ki?"

"Anne babalar burada çocuklarını ziyaret etmezler mi?"

"Sendeki de ne kafa ama. Bunu yapmayı neden istesinler ki?"

"Kafamdaki bir soru işaretini gidermemin sakıncası var mı?" dedi Baley. "Birine çocuğu olup olmadığını sormak terbiyesizlik midir?"

"Bu çok mahrem bir soru, sence de öyle değil mi?"

"Bir bakıma."

"Ben alışkınım. Çocuklar benim işim. Başkaları öyle değildir."

"Sizin çocuğunuz var mı?"

Yutkunan Klorissa'nın âdemelması boğazında hafif ama açıkça görülür bir harekette bulundu. "Sanırım bunu hak ettim. Sen de bir cevabı hak ediyorsun. Hayır, yok."

"Evli misiniz?"

"Evet ve kendime ait bir köşküm var. Burada acil durum yaşanmasaydı şimdi orada olurdum. Burada bizzat bulunmadıkça bütün robotları kontrol edebileceğime güvenmiyorum."

Kadın mutsuzca döndü, sonra parmağıyla gösterdi. "İşte biri yere yuvarlandı ve tabii ki ağlıyor."

Bir robot, mesafeleri yutan koca koca adımlarla koşuyordu.

"Çocuk yerden kaldırılıp kucaklanacak ve gerçek bir hasar aldıysa ben çağrılacağım," dedi Klorissa, sonra da tedirginlikle ekledi: "Umarım çağrılmama gerek kalmaz."

Baley derin bir nefes aldı. On beş metre solunda küçük bir üçgen oluşturan üç ağaç fark etti. O istikamette yürürken çimenler ayaklarının altında yumuşak ve o yumuşaklıktan dolayı tiksindiriciydi. (Baley kendini çürümüş et üstünde yürür gibi hissetti ve bu düşünceyle öğürmesine ramak kaldı.)

Ağaçların arasına girip sırtını gövdelerden birine yasladı. Kusurlu duvarlarla çevrelenmiş gibiydi. Güneş yaprakların arasından sızan bir dizi titrek ışık huzmesinden ibaretti. Bu haliyle o kadar kopuktu ki dehşetini neredeyse yitirmişti.

Klorissa patikada ona doğru döndü, sonra yavaş adımlarla aradaki mesafeyi yarıya indirdi.

"Biraz burada kalsam olur mu?" diye sordu Baley.

"Keyfine bak," dedi Klorissa.

"Gençler çiftlikten mezun olduktan sonra onları birbirleriyle nasıl flört ettirirsiniz?"

"Flört mü?"

"Birbirlerini tanımalarından bahsediyorum," diyen Baley, bu düşüncenin nasıl güvenle dile getirilebileceğini merak etti. "Evlenebilsinler diye."

"Evlenmek onların sorunu değildir," diye açıkladı Klorissa. "Çoğunlukla epey küçükken gen analiziyle eşleştirilirler. En mantıklı yol bu, değil mi?"

"Hep razı olurlar mı?"

"Evlenmeye mi? Asla olmazlar! Çok travmatik bir süreçtir. İlk başta birbirlerine alışmaları gerekir ve başlangıçtaki tedirginlik geçtikten sonra her gün azar azar görüşmek harikalar yaratabilir."

"Ya eşlerinden hoşlanmazlarsa?"

"Nasıl yani? Gen analizi bir evlilik belirledikten sonra ne fark–"

"Anlıyorum," dedi Baley aceleyle. Dünya'yı düşünüp iç geçirdi.

"Bilmek istediğin başka bir şey var mı?" diye sordu Klorissa.

Baley orada daha uzun kalmanın bir şey kazandırıp kazandırmayacağını merak etti. Klorissa'yla ve gen mühendisliğiyle işini bitirip bir sonraki safhaya geçmek onu üzmezdi.

Tam bunları söylemek için ağzını açacaktı ki Klorissa uzaklardaki bir cisme seslendi. "Sen, çocuk, hey sen! Ne yapıyorsun?" Ardından başını çevirdi. "Dünyalı! Baley! Dikkat et! Dikkat *et*!"

Onu hayal meyal duyan Baley, kadının sesindeki aciliyet tınısına tepki verdi. Duygularını kontrol altında tutan gergin gayret koptu ve içini panik sardı. Açık havanın ve uçsuz bucaksız gök kubbenin dehşeti tüm ağırlığıyla üstüne çullandı.

Baley zırvaladı. Ağzından anlamsız sesler çıktığını işitti ve olup bitenleri uzaktan seyredercesine dizleri üstüne çöküp yavaşça yan devrildiğini hissetti.

Bir de kulağına uzaktan gelen bir ıslık sesi çalındı. Ses üzerindeki havayı yarıp geçti ve sert bir şaklamayla son buldu.

Gözlerini yuman Baley dışarı taşmış ince bir ağaç kökünü kavradı ve tırnakları toprağa battı.

Gözlerini açtı (aradan yalnızca saniyeler geçmiş olmalıydı). Klorissa uzakta duran bir genci sert bir sesle azarlıyordu. Bir robot konuşmadan kadının yakınında dikiliyordu. Bakışları oradan ayrılmadan önce Baley ancak gencin elinde ipli bir nesne olduğunu görecek kadar vakit buldu.

Derin derin nefes alıp veren Baley zorlanarak ayağa kalktı. Kısa zaman önce yaslandığı ağaç gövdesinde saplı kalan ışıltılı metal çubuğa bakakaldı. Asıldığında çubuk hemen çıktı. Fazla

derine batmamıştı. Baley uca baktı ama dokunmadı. Uç küttü ama o anda yere yığılmamış olsaydı derisini delmeye yeter de artardı.

Bacaklarını ikinci denemede oynatabildi. Klorissa'ya doğru bir adım atarken seslendi. "Sen. Çocuk."

Klorissa kızarmış bir yüzle döndü. "Kaza olmuş. Yaralandın mı?"

"Hayır! Bu şey de ne?"

"Bir ok. İşi gergin bir sicime yaptıran bir yayla atılır."

"İşte böyle," diye küstahça seslenen delikanlı, havaya başka bir ok attı ve kahkahalara boğuldu. Açık renkli saçlara ve kıvrak bir vücuda sahipti.

"Cezalandırılacaksın. Şimdi git!"

"Bekle, bekle!" diye bağırdı Baley. Düşerken bir taşa çarpıp morarttığı dizini ovaladı. "Birkaç sorum var. Adın ne?"

"Bik," dedi delikanlı umursamazca.

"O oku bana sen mi attın, Bik?"

"Evet," cevabını verdi oğlan.

"Tam zamanında uyarılıp da eğilmeseydim beni vuracağının farkında mısın?"

Bik omuz silkti. "Zaten vurmak için nişan aldım."

Klorissa aceleyle lafa karıştı. "Açıklamama izin vermelisin. Okçuluk teşvik edilen bir spordur. Temas gerektirmeden rekabetçidir. Oğlanlar arasında sadece izleme üzerinden müsabakalar düzenleriz. Korkarım ki oğlanlardan bazıları robotlara nişan alır. Bu onları keyiflendirdiği gibi robotlara zarar da vermez. Köşkteki tek yetişkin benim ve oğlanlar seni gördüklerinde senin bir robot olduğunu sanmış olmalılar."

Baley söylenenleri dinledi. Zihni açılıyor, asık yüzünün doğal suratsızlığı yoğunlaşıyordu. "Bik," dedi, "bir robot olduğumu mu sandın?"

"Hayır," dedi genç. "Sen bir Dünyalısın."

"Pekâlâ. Git artık."

Bik döndü ve ıslık çalarak koşup gitti. Baley robota doğru döndü. "Sen! O genç bir Dünyalı olduğumu nasıl biliyordu? Yoksa bana ateş edildiğinde onunla değil miydin?"

"Beraberdim, efendi. Ona sizin bir Dünyalı olduğunuzu söyledim."

"Dünyalının ne demek olduğunu da söyledin mi?"

"Evet, efendi."

"Dünyalı ne demek?"

"Hastalık yaydığı için Solaria'ya alınmaması gereken aşağılık bir tür insandır, efendi."

"Peki bunu sana kim söyledi, çocuk?"

Robot sessiz kaldı.

"Sana kimin söylediğini biliyor musun?" diye sordu Baley.

"Bilmiyorum, efendi. Hafıza depomda yer alıyor."

"Demek oğlana benim hastalık yayan aşağılık bir yaratık olduğumu söyledin ve o da bana hemen ateş etti. Onu neden durdurmadın?"

"Durdururdum, efendi. Dünyalı bile olsa bir insana zarar gelmesine izin vermezdim. Ama oğlan çok çabuk hareket etti ve yeterince hızlı davranamadım."

"Belki tamamen insan değil de yalnızca bir Dünyalı olduğumu düşündün ve biraz tereddüt ettin."

"Hayır, efendi."

Bu söz sakin bir inandırıcılıkla söylense de Baley'nin dudakları sertçe kıvrıldı. Robot istediği kadar inkâr edebilirdi ama Baley tam da öyle bir faktörün geçerli olduğu fikrindeydi.

"Oğlanla ne yapıyordun?" diye sordu.

"Oklarını taşıyordum, efendi."

"Onları görebilir miyim?"

Elini uzattı. Robot yaklaşıp avcuna bir düzine ok tutuşturdu. Baley ağaca isabet eden asıl oku ayakları dibine bıraktı ve diğerlerini tek tek gözden geçirdi. Okları geri verip asıl oku tekrar eline aldı.

"Onca ok dururken oğlana neden bunu verdin?"

"Bir sebebi yok, efendi. Bir süre önce benden bir ok istedi ve elim ilk ona dokundu. Oğlan bir hedef bakındı, sonra sizi fark etti ve o yabancı insanın kim olduğunu sordu. Yaptığım açıklamada–"

"Ne açıkladığını biliyorum. Bütün oklar arasında bir tek oğlana verdiğinin kanatçıkları gri. Diğer hepsininki siyah."

Robot sessiz kaldı.

"Çocuğu buraya sen mi getirdin?"

"Rasgele yürüyorduk, efendi."

Dünyalı, okun hedefine doğru uçarken geçtiği iki ağacın arasındaki boşluğa baktı. "Acaba Bik denen şu gencin buradaki en iyi okçu olma ihtimali var mı?"

Robot başını eğdi. "En iyisi odur, efendi."

Klorissa'nın ağzı açık kaldı. "Bunu nasıl tahmin edebildin?"

"Mantık yürüterek," dedi Baley dalga geçercesine. "Şimdi lütfen şu gri kanatçıklı ok ile diğerlerini incele. Bir tek gri kanatçıklı olanın ucu yağlanmış gibi gözüküyor. Melodram yapmış gibi olmayayım ama uyarınızın hayatımı kurtardığını düşünüyorum, hanımefendi. Beni ıskalayan bu ok zehirli."

13
BİR ROBOTİKÇİYLE YÜZLEŞİLİYOR

"İmkânsız!" dedi Klorissa. "Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, kesinlikle imkânsız!"

"Üstümüzde, altımızda veya neremizde isterseniz orada. Çiftlikte gözden çıkarılabilir bir hayvan var mı? Onu getirip okla çizin ve bakın bakalım ne oluyor."

"Ama biri neden–"

"Nedenini biliyorum," dedi Baley sertçe. "Asıl soru bunu kimin yaptığı."

"Hiç kimse."

Yine başının döndüğünü hisseden Baley çileden çıktı. Oku kadına doğru fırlattı. Klorissa gözlerini okun düştüğü yere çevirdi.

"Al onu!" diye haykırdı Baley. "Ve eğer test etmek istemiyorsan imha et. Orada kalırsa ve çocukların eline geçerse bir kaza olur."

Kadın oku yerden telaşla alıp baş ve işaretparmaklarının arasında tuttu.

Baley binanın en yakın girişine koştu. Klorissa onun peşi sıra içeri girerken oku hâlâ ihtiyatla tutuyordu.

Baley kapalı ortamın getirdiği huzurla soğukkanlılığının geri geldiğini hissetti. "Oku kim zehirledi?" diye sordu.

"Hiçbir fikrim yok."

"Herhalde oğlan bizzat yapmamıştır. Ebeveynlerinin kimler olduğunu belirlemenin bir yolu var mı?"

"Kayıtları kontrol edebiliriz," dedi Klorissa karamsarca.

"Yani akrabalık ilişkilerinin kayıtlarını tutuyorsunuz?"

"Gen analizi için tutmak zorundayız."

"Oğlan anne babasının olduğunu bilebilir mi?"

"Asla," dedi Klorissa şevkle.

"Öğrenmesinin bir yolu var mı?"

"Kayıt odasına zorla girmesi gerekir. İmkânı yok."

"Diyelim ki bir yetişkin burayı ziyaret etti ve çocuğunun kim olduğunu öğrenmek istedi–"

Klorissa'nın yüzü kızardı. "Çok düşük bir ihtimal."

"Ama diyelim ki oldu. Sorarsa söylenir mi?"

"Bilmem. Öğrenmesi yasadışı değil. Ama alışılmış olmadığı da kesin."

"Siz ona söyler misiniz?"

"Söylememeye çalışırım. Dr. Delmarre'ın söylemeyeceğini biliyorum. O, akrabalık bilgilerinin yalnızca gen analizi için kullanılması gerektiğine inanırdı. Sanırım ondan önce işler biraz daha gevşek tutulurmuş... Bütün bunları neden soruyorsun ki?"

"O gencin kendine ait bir gerekçesi olabileceğini sanmıyorum. Anne babası hesabına olabileceğini düşündüm."

"Ne kadar da korkunç." Klorissa o tedirgin ruh haliyle konuğuna daha önce hiç yapmadığı kadar yaklaştı. Hatta bir kolunu ondan tarafa bile uzattı. "Bütün bunlar nasıl olabilir? Patron öldürüldü; sen de ölümden döndün. Solaria'da şiddet için hiçbir gerekçemiz yoktur. İstediğimiz her şeye sahip olabiliriz; o yüzden kişisel hırslar beslemeyiz. Akrabalık ilişkilerimiz olmadığı için ailevi hırslarımız da yoktur. Hepimiz genetik açıdan sağlıklıyızdır."

Kadının yüz ifadesi aniden değişti. "Bekle. Bu ok zehirli olamaz. Beni öyle olduğuna ikna etmene izin vermemeliyim."

"Neden durup dururken böyle bir karara vardınız?"

"Bik'in yanındaki robot zehre asla göz yummaz. Bir insana

zarar verebilecek bir şey yapabilmesi akla hayale sığmaz. Birinci Robot Kanunu bunu garantiler."

"Öyle mi?" dedi Baley. "Acaba Birinci Kanun ne?"

Klorissa ona şaşkınlıkla baktı. "Ne demek istiyorsun?"

"Hiçbir şey. Oku test ederseniz zehir olduğunu görürsünüz." Baley o konuya çok az ilgi duyuyordu. Okun zehirli olduğunu kendi içinde şüpheye düşmeyecek kadar iyi biliyordu. "Dr. Delmarre'ın ölümünden karısının sorumlu olduğuna hâlâ inanıyor musunuz?" diye sordu.

"Oradaki tek kişi oydu."

"Anlıyorum. Siz de az evvel bana zehirli bir ok atıldığında bu arsadaki diğer tek yetişkin insandınız."

"O olayla hiçbir ilgim yok!" diye hararetle bağırdı kadın.

"Belki yoktur. Ve belki Bayan Delmarre da masumdur. İzleşme donanımınızı kullanabilir miyim?"

"Evet, elbette."

Baley kime bakmak istediğini çok iyi biliyordu ve o kişi Gladia *değildi*. Dolayısıyla kendi sesinin, "Gladia Delmarre'ı ara," dediğini duymak ona sürpriz oldu.

Robot yorumsuzca itaat etti. Baley ayarlamaları hayretle seyrederken niye öyle bir emir verdiğini düşündü.

Sebep genç kadının az önceki tartışmaya konu olması mı, Baley'nin son izleşmelerinin bitiş şeklinden rahatsızlık duyması mı, yoksa Klorissa'nın gürbüz ve pratik figürünün nihayet Gladia'ya bir tür ilaç niyetine bakma ihtiyacı doğurması mıydı?

Yehoşafat! diye kendini savunurcasına içinden geçirdi Baley. *Bazen duruma göre hareket etmek gerekir.*

Ansızın karşısında beliren Gladia onu daha ufak tefek ve her zamankinden daha savunmasız gösteren büyük, dimdik bir koltukta oturuyordu. Saçları arkada toplanıp gevşek bir kangal şeklinde bağlanmıştı. Sallantılı küpeleri elmas gibi gö-

rünen pırlantalarla süslüydü. Belini sıkıca saran elbisesi sadeydi.

"Bakmana sevindim, Elijah," dedi. "Ben de sana ulaşmaya çalışıyordum."

"Günaydın, Gladia." (Tünaydın? İyi akşamlar? Gladia'nın zamanını bilmiyor ve giyim tarzına bakarak saati kestiremiyordu.) "Bana neden ulaşmaya çalışıyordun?"

"Geçen izleşmemizde tepem attığı için özür dilemek istedim. Bay Olivaw nerede olduğunu bilmiyordu."

Hayalinde gözetmen robotların hâlâ hapis tuttukları Daneel'in anlık bir görüntüsü canlanan Baley gülümseyecek gibi oldu. "Sorun değil. Birkaç saat içinde seni görüyor olacağım."

"Tabii eğer... Beni *görüyor* mu olacaksın?"

"Şahsi varlık," dedi Baley ciddiyetle.

Gözleri kocaman açılan Gladia'nın parmakları oturduğu koltuğun plastik kolçaklarına battı. "Bunun için bir sebep var mı?"

"Gerekli."

"Ben aynı fikirde–"

"İzin verir misin?"

Kadın bakışlarını kaçırdı. "Kesinlikle gerekli mi?"

"Öyle. Fakat öncelikle görüşmem gereken başka biri var. Kocan robotlara ilgi duyardı. Bunu hem senden hem de başka kaynaklardan duydum. Ama o bir robotikçi değildi, yanılıyor muyum?"

"Robotik eğitimi almamıştı, Elijah." Gladia onunla göz göze gelmekten hâlâ kaçınıyordu.

"Ama bir robotikçiyle beraber çalışıyordu, değil mi?"

"Jothan Leebig," dedi kadın derhal. "Kendisi yakın bir dostumdur."

"Demek dostun?" diye şevkle sordu Baley.

Gladia şaşırmış gözüktü. "Öyle söylememeli miydim?"

"Doğruysa neden söylemeyesin?"

"Hep yanlış bir şey söylemekten korkuyorum. Söylersem beni... Diğer herkesin kötü bir şey yaptığından emin olması nasıldır bilemezsin."

"Sakin ol. Leebig'le nereden dostsunuz?"

"Ah, bilmem. Her şeyden önce yan arsada oturuyor. İzleşme enerjisi sıfıra yakın olduğundan her zaman hiçbir sıkıntı çekmeden hareket halinde izleşebiliriz. Sürekli birlikte yürüyüşlere çıkarız; daha doğrusu çıkardık."

"Birileriyle yürüyüşe çıkabildiğinden haberim yoktu."

Gladia'nın yüzü kızardı. "*İzleştiğimizi* söyledim. Neyse, bir Dünyalı olduğunu unutup duruyorum. Hareket halinde izleşmek, kendimize odaklanmamız ve teması kaybetmeden canımızın istediği her yere gidebilmemiz anlamına gelir. Ben kendi arsamda, o da kendisininkindedir ama birlikte yürürüz." Başını dik tuttu. "Hoş bir tecrübedir."

Sonra aniden kıkırdadı. "Zavallı Jothan."

"Neden öyle söyledin?"

"İzleşmeden birlikte yürüdüğümüzü düşündün ya, ondan. Birinin öyle düşündüğünü bilse ölürdü."

"Niye ki?"

"O açıdan felakettir. Bana henüz beş yaşındayken insanlarla görüşmekten vazgeçtiğini söylemişti. Sadece izleşmekte ısrar edermiş. Bazı çocuklar öyledir. Rikaine" –kafası karışmışçasına duraksadı, ardından sözlerini sürdürdü– "kocam Rikaine bir keresinde Jothan'dan bahsettiğimde bana zamanla giderek daha çok çocuğun onun gibi olacağını söylemişti. İzleşme yanlıları lehine bir tür sosyal evrim söz konusuymuş. Sen de aynı fikirde misin?"

"Bu konuda yetkin değilim," dedi Baley.

"Jothan evlenmeye bile yanaşmadı. Rikaine ona sinirlenip antisosyal olduğunu ve genlerine ortak havuzda ihtiyaç duyulduğunu söylerdi ama Jothan düşünmeyi bile reddederdi."

"Reddetme hakkı var mı ki?"

"H-hayır," dedi Gladia tereddütle, "ama o çok zeki bir robotikçidir ve Solaria'da robotikçilere değer verilir. Galiba onun için bir istisna yapıldı. Gerçi sanırım Rikaine onunla çalışmayı bırakacaktı. Bana bir keresinde Jothan'ın kötü bir Solarialı olduğunu söylemişti."

"Aynı şeyi Jothan'a da söyledi mi?"

"Bilmiyorum. Öldürülünceye kadar Jothan'la çalışmayı sürdürdü."

"Ama Jothan'ın evlenmeyi reddettiği için mi kötü bir Solarialı olduğunu düşünüyordu?"

"Rikaine bir keresinde evliliğin hayattaki en zor şey olduğunu ama ona katlanılması gerektiğini söylemişti."

"Sen ne düşünüyordun?"

"Ne hakkında, Elijah?"

"Evlilik hakkında. Sence de hayattaki en zor şey miydi?"

Her türlü duyguyu suratından titizlikle atarcasına genç kadının ifadesi yavaş yavaş kayboldu. "Hiç düşünmedim ki."

"Jothan Leebig'le devamlı yürüyüşe çıktığını söyledin, sonra fikir değiştirip bunu geçmişe mal ettin. Öyleyse artık onunla yürüyüşe çıkmıyor musun?"

Gladia başını iki yana salladı. Yüzü tekrar ifade kazandı. Hüzün. "Hayır. Çıkmıyor gibiyiz. Onu bir-iki defa izlemişliğim var. Hep meşgul görünür ve ben de hiç... Bilirsin işte."

"Bu durum kocanın ölümünden beri mi böyle devam ediyor?"

"Hayır, daha da öncesine dayanıyor. Birkaç ay öncesine."

"Sence Dr. Delmarre artık sana ilgi göstermemesi için ona emir vermiş olabilir mi?"

Gladia irkilir gibi oldu. "Niye versin ki? Jothan da ben de robot değiliz. Niye emir alalım ve Rikaine o emirleri niye versin?"

Baley açıklamaya çalışmakla uğraşmadı. Bunu ancak Dün-

ya tabirleriyle yapabilirdi ve öyle yapmak durumu Gladia için netleştirmezdi. Hem netleştirse bile sonucun onu tiksindirmesi kaçınılmazdı.

"Sadece bir sorum daha var," dedi Baley. "Leebig'le işim bittikten sonra seninle tekrar izleşeceğiz, Gladia. Bu arada ne zaman boşsun?" Bu soruyu sorduğuna soracağına derhal pişman oldu. Robotlar Yerküre eşdeğerleriyle cevap verirlerdi ama Gladia'nın kendi gezegeninin birimleriyle yanıt verme ihtimali vardı ve Baley cehaletini sergilemekten bıkmış usanmıştı.

Fakat Gladia tamamen niteliksel bir açıdan cevap verdi. "İkinci," diye yanıtladı.

"Öyleyse Leebig'in köşkü için de aynı şey mi geçerli?"

"Ah, evet."

"Güzel. Elimden gelen en kısa sürede seni tekrar izleyeceğim ve görüşme ayarlamaları yapacağız."

Gladia yeniden tereddüt etti. "Bu kesinlikle gerekli mi?"

"Gerekli."

Kadın alçak bir sesle ekledi: "Pekâlâ."

Leebig'le irtibat kurmakta biraz gecikme yaşandı ve Baley o zamanı orijinal paketiyle ayağına getirilen başka bir sandviçi tüketmekte kullandı. Fakat artık daha temkinli davranıyordu. Paketi açmadan önce dikkatle inceledi, sonra da içeriğini titizlikle gözden geçirdi.

Plastik bir kutuda buzu tamamen çözülmemiş bir sütü aldı, kutuyu kendi dişleriyle yırttı ve doğrudan doğruya oradan içti. Şıringalar veya yüksek basınçlı jikleler kullanılarak tatbik edilebilen kokusuz, tatsız, geç tesirli zehirler de olduğunu karamsarlıkla düşündü, ardından bu düşünceyi çocukça bulup bir kenara kaldırdı.

Şimdiye kadar cinayetler ve cinayet teşebbüsleri mümkün olan en dolaysız yöntemlerle gerçekleştirilmişti. Kafaya bir darbe indirmenin, bir bardağa bir düzine insanı öldürebilecek

kadar zehir katmanın veya kurbana uluorta zehirli bir ok atmanın hassas veya gizli kapaklı bir tarafı yoktu.

Sonra aklından biraz daha az karamsarca bir düşünce geçti. Zaman dilimleri arasında böyle mekik dokudukça düzenli yemek yeme, hatta bu gidişle düzenli uyuma ihtimali düşüktü.

Robot yanına yaklaştı. "Dr. Leebig kendisini yarın aramanızı istedi. Önemli bir işi varmış."

Baley ayağa fırlayıp kükredi. "Ona de ki–"

Durdu. Bir robota bağırmanın anlamı yoktu. Yani istediğin kadar bağırabilirdin ama bir fısıltıdan daha fazla sonuç elde edemezdin.

Sohbetvari bir ses tonu takındı. "Dr. Leebig'e veya ancak robotuna ulaşabilirsen ona de ki profesyonel bir iş arkadaşının ve iyi bir Solarialının öldürülmesini soruşturuyorum. İşini bitirmesini bekleyemem. Onunla beş dakika içinde izleşmezsem bir uçağa atlayacağım ve bir saatten kısa sürede onu köşkünde *göreceğim*. 'Görme' kelimesini aynen kullan ki hataya yer kalmasın."

Sandviçine geri döndü.

Beş dakika bile geçmeden Leebig veya en azından Baley'nin Leebig olduğunu tahmin ettiği bir Solarialı ona dik dik bakıyordu.

Baley o bakışlara aynen karşılık verdi. Leebig dimdik oturan ince yapılı bir adamdı. Koyu, belirgin gözlerine şu an öfkenin karıştığı düşünceli bir bakış hakimdi. Gözkapaklarından biri azıcık sarkıktı.

"Dünyalı sen misin?" diye sordu.

"Elijah Baley," dedi Baley. "Sivil Polis C-7. Dr. Rikaine Delmarre cinayetinin soruşturmasını yürütüyorum. Adınız nedir?"

"Ben Dr. Jothan Leebig. Beni neden işimin başında rahatsız etmeye yelteniyorsun?"

"Çünkü kendi işim öyle gerektiriyor," dedi Baley usulca.

"Öyleyse işini başka yerde hallet."

"Öncelikle soracağım birkaç soru var, Doktor. Sanırım Dr. Delmarre'ın yakın bir çalışma arkadaşıymışsınız. Doğru mu?"

Leebig ansızın yumruklarından birini sıktı ve bir şömine rafına doğru aceleyle yürüdü. Rafın üstünde ufacık mekanik zımbırtılar gözü hipnotize eden karmaşık ve dönüşümlü hareketlerde bulunuyorlardı.

Gösterici Leebig'e odaklanmayı sürdürdüğü için adam yürürken figürü merkezi yansımadan ayrılmadı. Bunun yerine Leebig adım attıkça arkasındaki oda azar azar yükselip alçalarak geriye kaydı.

"Gruer'ın buraya getirtmekle tehdit ettiği yabancı eğer sensen–"

"Benim."

"Öyleyse tavsiyelerim dışında buradasın. Bu kadar izleşmek yeter."

"Daha değil. İrtibatı kesmeyin." Baley sesiyle beraber işaretparmağını da yükseltti. Robotikçi dosdoğru kendisine uzatılan parmak karşısında gözle görülecek kadar büzüldü ve dolgun dudakları bir tiksinti ifadesiyle yayıldı.

"Sizinle görüşme konusunda blöf yapmıyordum," dedi Baley.

"Dünyalı kabalıklarına gerek yok."

"Açıksözlü bir beyanda bulundum, hepsi bu. Beni başka bir şekilde dinlemenizi sağlayamazsam sizinle görüşeceğim. Sizi yakanızdan tutup sözlerimi zorla dinleteceğim."

Leebig bakakaldı. "Sen pis bir hayvansın."

"Nasıl isterseniz ama dediğimi yaparım."

"Köşküme izinsiz girmeye çalışırsan seni... seni..."

Baley kaşlarını kaldırdı. "Öldürür müsünüz? Sık sık böyle tehditler savurur musunuz?"

"Tehdit falan savurmadım."

"Öyleyse şimdi konuşun. Boşa harcadığınız zamanda epey

bir şey becerilebilirdi. Dr. Delmarre'ın yakın bir çalışma arkadaşıydınız, doğru mu?"

Robotikçi boynunu büktü. Omuzları yavaş, düzenli bir solumayla hafifçe oynadı. Başını kaldırdığında kendine hakimdi. Kısa, keyifsiz bir tebessüm bile edebildi.

"Evet."

"Anladığım kadarıyla Delmarre yeni tip robotlara ilgi duyuyormuş."

"Duyuyordu."

"Ne tür?"

"Robotikçi misin?"

"Hayır. Bir aceminin anlayacağı şekilde anlatın."

"Açıklayabileceğimi sanmam."

"Deneyin! Mesela bence Dr. Delmarre çocukları disipline sokabilecek robotlar istiyordu. Bunun için ne lazım?"

Leebig kaşlarını bir anlığına kaldırdı. "Bütün detayları atlayarak çok basitçe açıklamak gerekirse öyle bir şey Sikorovich ikili hattı tepkisini W-65 seviyesinde yöneten C-integralini güçlendirmeyi gerektirir."

"Laf salatası," dedi Baley.

"Ama doğru."

"Bana göre sadece laf salatası. Başka nasıl ifade edebilirsiniz?"

"Birinci Kanun'un bir yere kadar zayıflatılması olarak."

"Niye ki? Bir çocuk kendisinin gelecekteki faydası için disipline sokulur. Teori bu değil mi?"

"Ah, gelecekteki fayda!" Gözleri tutkuyla parlayan Leebig sanki artık dinleyicisine daha az ilgi gösteriyor ve buna bağlı olarak dili biraz daha çözülüyordu. "Bunun basit bir kavram olduğu sanılabilir. Kaç insan gelecekteki büyük bir fayda uğruna şimdiden ufak tefek bir zahmete katlanmaya razıdır? Bir çocuğa şimdi tatlı gelen bir şeyin daha sonra karnını ağrıtacağını veya şimdi tatsız gelen bir şeyin daha sonra karın ağrısını geçireceğini öğretmek ne kadar zaman alır? Ama bir robotun aynı şeyi anlamasını mı istiyorsun?

"Bir robotun bir çocuğa acı çektirmesi pozitronik beyinde güçlü bir bozucu potansiyel yaratır. Gelecekteki faydayı görmenin tetikleyeceği bir karşıt potansiyelle bunu etkisiz hale getirmek için pozitronik beynin kütlesini yüzde 50 arttırmaya

yetecek kadar yol ve ara yol gerekir. Tabii başka devreler feda edilmedikçe."

"Öyleyse o tür bir robot üretmeyi başaramadınız."

"Hayır, sağlama ihtimalim de düşük. Aynı şey başkaları için de geçerli."

"Dr. Delmarre öldüğü zaman öyle bir robotun deneysel bir modelini mi test ediyordu?"

"*Öyle* bir robot yok. Daha farklı ve pratik şeylere de ilgi duyuyorduk."

"Dr. Leebig," dedi Baley usulca, "robotik alanında biraz daha fazla bilgi edinmem gerekecek ve sizden beni eğitmenizi isteyeceğim."

Başını şiddetle iki yana sallayan Leebig'in sarkık gözkapağı göz kırpmanın ürkütücü bir parodisiyle daha da alçaldı. "Bir robotik kursunun kısa sürmeyeceği açıkça görülebilir. Yeterli zamanım yok."

"Fakat beni eğitmelisiniz. Solaria'da robotların kokusu her şeye siniyor. Eğer ihtiyacımız olan zamansa sizinle görüşmeye artık çok daha mecburum demektir. Ben bir Dünyalıyım ve izleşirken rahatça ne çalışabilir ne de düşünebilirim."

Baley adamın daha gergin bir duruş takınabileceğine ihtimal vermezdi ama Leebig takındı. "Bir Dünyalı olarak fobilerin beni ilgilendirmez. Görüşmemiz mümkün değil."

"Size asıl ne danışmak istediğimi söylediğimde sanırım fikrinizi değiştireceksiniz."

"Hiç fark etmez. Hiçbir şey fikrimi değiştiremez."

"Öyle mi? O zaman şunu bir dinleyin. Bana göre pozitronik robotun tarihi boyunca Birinci Robot Kanunu kasten yanlış ifade edildi."

Leebig irkildi. "Yanlış mı ifade edildi! Ahmak! Deli! Neden?"

Baley tam bir sükûnetle konuştu. "Robotların cinayet işleyebileceği gerçeğini saklamak için."

14
BİR GEREKÇE AÇIĞA ÇIKARILIYOR

Leebig'in ağzı yavaş yavaş açıldı. Baley ilk başta adamın hırıldadığını sandı, ardından kayda değer bir şaşkınlıkla bunun hayatı boyunca gördüğü en başarısız gülümseme girişimi olduğuna karar verdi.

"Öyle söyleme," dedi Leebig. "Sakın öyle söyleme."

"Nedenmiş?"

"Çünkü robotlara azıcık bile olsa güvenmemeyi teşvik eden her şey zararlıdır. Robotlara güvenmemek bir insan *hastalığıdır*!"

Sanki küçük bir çocuğa ders veriyordu. Sanki bağırmak istediği bir şeyi nazikçe dile getiriyordu. Sanki asıl isteği ölüm cezası vermekken karşısındakini ikna etmeye çalışıyordu.

"Robotik tarihine aşina mısın?"

"Biraz."

"Dünya'da aşina olman gerekir de. Evet. Niye ilk başta robotlara karşı bir Frankenstein kompleksinin ortaya çıktığını biliyor musun? Onlara kuşkuyla yaklaşılırdı da ondan. İnsanlar robotlara güvenmez ve onlardan korkarlardı. Sonuçta robotik neredeyse gizli bir bilim dalıydı. Üç Kanun ilk olarak o güvensizliği aşma çabasıyla robotlara entegre edildi ve buna rağmen Dünya robotik bir toplumun gelişmesine asla izin vermedi. İlk göçmenlerin Dünya'dan ayrılıp galaksinin geri kalanını kolonileştirmesinin bir sebebi de robotların insanları yoksulluktan ve zahmetten kurtaracağı toplumlar kurmaktı.

O zaman bile yüzeyin çok da altına inmeyen ve en ufak bir bahanede bile patlamaya hazır olan üstü örtülü bir kuşku kaldı."

"Sizin robotlara duyulan güvensizliğe karşı çıkmanız gerekti mi?" diye sordu Baley.

"Pek çok kez," dedi Leebig sertçe.

"Siz ve diğer robotikçiler o yüzden mi gerçekleri biraz çarpıtmaya razısınız? Kuşkuları mümkün olduğunca engellemek için?"

"Çarpıtma falan yok!"

"Mesela Üç Kanun yanlış ifade edilmiyor mu?"

"*Hayır!*"

"Edildiklerini gösterebilirim ve beni aksine inandırmazsanız elimden gelirse bütün galaksiye göstereceğim de."

"Sen aklını kaçırmışsın. Kafanda her nasıl bir argüman varsa seni temin ederim ki yanlış."

"O argümanı tartışalım mı?"

"Fazla zaman almayacaksa."

"Yüz yüze? Görüşerek?"

Leebig'in ince suratı büzüldü. "*Hayır!*"

"Hoşça kalın, Dr. Leebig. Nasılsa başkaları bana kulak verir."

"Bekle. Koca galaksi aşkına be adam, bekle!"

"Görüşecek miyiz?"

Robotikçinin elleri havaya kalkıp çenesi civarında oyalandı. Bir başparmak yavaşça ağzına girip orada kaldı. Adam Baley'ye ifadesiz gözlerle baktı.

Yoksa benimle görüşmeyi meşrulaştırmak için beş yaş öncesi döneme mi geriliyor? diye aklından geçirdi Baley.

"Görüşecek miyiz?" diye tekrarladı.

Fakat Leebig başını ağır ağır iki yana salladı. "Olmaz. Olmaz," diye inlerken ağzını tıkayan başparmak sebebiyle kelimeler boğuk çıktı. "Ne istersen yap."

Baley karşısındakini süzdü, dönüp gözünü duvara bakma-

sını seyretti. Solarialının dimdik sırtının büküldüğünü ve yüzünü titreyen ellerinin arasına aldığını gördü.

"Pekâlâ," dedi. "Öyleyse izleşmeyi kabul ediyorum."

Leebig önüne dönmeden konuştu. "Bir dakika lütfen. Az sonra gelirim."

Baley molada kendi ihtiyaçlarını giderdi ve banyo aynasında yeni yıkanmış yüzünü inceledi. Solaria'ya ve Solarialılara alışıyor muydu? Emin değildi.

İç geçirip bir hatta bastı ve bir robot çıkageldi. Baley dönüp ona bakmadı. "Çiftlikte şu an kullandığımdan başka bir gösterici var mı?" diye sordu.

"Başka üç çıkış var, efendi."

"Öyleyse Klorissa Cantoro'ya... Öyleyse hanımına ikinci bir duyuruya kadar bunu kullanacağımı ve rahatsız edilmek istemediğimi söyle."

"Peki, efendi."

Baley önceki konumuna geri döndü. Gösterici hâlâ odanın az evvel Leebig'in durduğu noktasına odaklıydı. İçerisi hâlâ boştu ve Baley oturup beklemeye başladı.

Fazla beklemedi. Leebig içeri girdi ve o yürürken oda bir kez daha titreşti. Belli ki görüntü hiç vakit kaybetmeden odayı bırakıp insanı ortalamıştı. Gösterici kontrollerinin karmaşıklığını hatırlayan Baley, yapılan işin zorluğunu anlamaya başladığı kanaatindeydi.

Görünüşe bakılırsa Leebig artık kendine epeyce hakimdi. Saçlarını geriye yatırmış ve kıyafetini değiştirmişti. Işık vurdukça parıldayan bir kumaştan dikilmiş giysileri üstüne bol geliyordu. Açılarak duvardan çıkıntı yapan ince bir koltukta oturuyordu.

"Birinci Kanun'la ilgili kafandaki şu fikir neymiş bakalım?" diye sordu vakarla.

"Konuştuklarımız başkalarınca duyulacak mı?"

"Hayır. Önlem aldım."

Baley kafa salladı. "Müsaadenizle Birinci Kanun'u söyleyeyim."

"Onu başkasından duymaya ihtiyacım yok."

"Biliyorum ama yine de söyleyeyim: Bir robot bir insana zarar veremez veya eylemsizlik sonucu bir insanın zarar görmesine göz yumamaz."

"Eee?"

"Solaria'ya indiğimde bir kara taşıtıyla bana tahsis edilen konuta götürüldüm. Kara taşıtı beni açık havadan korumak için özel olarak tasarlanmış üstü kapalı bir arabaydı. Bir Dünyalı olarak–"

"Biliyorum," dedi Leebig sabırsızca. "Bunun konumuzla ne ilgisi var?"

"Arabayı süren robotlar *bilmiyordu*. Arabanın üstünün açılmasını istediğimde derhal itaat ettiler. İkinci Kanun. Emirlere uymak zorundaydılar. Elbette rahatsızlandım ve arabanın üstü kapanmadan önce bayılmama ramak kaldı. Robotlar bana zarar vermediler mi?"

"Kendi emrinle," diye çattı Leebig.

"İkinci Kanun'u söyleyeyim: Bir robot Birinci Kanun'la çelişmediği sürece bir insandan aldığı emirleri uygulamalıdır. Görüyorsunuz ya, emrime uyulmaması gerekirdi."

"Saçmalık bu. Robotun yeterli bilgisi–"

Baley koltuğunda öne eğildi. "Ah! İşte şimdi oldu. Gelin Birinci Kanun'u ifade edilmesi gerektiği gibi okuyalım: Bir robot *bildiği kadarıyla* bir insana zarar verecek bir eylemde bulunamaz veya eylemsizlik sonucu bir insanın zarar görmesine *bilerek* göz yumamaz."

"Bunların hepsi bilinen şeyler."

"Sıradan insanların bildiğini sanmam. Yoksa sıradan insanlar robotların cinayet işleyebileceğini anlarlardı."

Leebig bembeyazdı. "Delilik! Çılgınlık!"

Baley parmak uçlarına baktı. "Bir robot bir insanda zararlı bir etki yaratmayacak masum bir iş yapabilir, değil mi?"

"Eğer emredilirse," diye yanıtladı Leebig.

"Evet, elbette. Eğer emredilirse. Peki ikinci bir robot da bir insanda zararlı bir etki yaratmayacak masum bir iş yapabilir mi? Eğer emredilirse?"

"Evet."

"Peki ya her biri tamamen masumane olan bu iki iş bir araya geldiğinde cinayete yol açarsa?"

"Ne?" Leebig'in kaşları çatıldı.

"Konuya dair uzman görüşünüzü duymak istiyorum," dedi Baley. "Varsayımsal bir hadise uydurayım. Mesela bir insan bir robota şöyle desin: 'Bu sıvının az bir miktarını bilmem nerede bulacağın bir bardak süte kat. Sıvı zararsız. Ben yalnızca onun sütteki etkisini öğrenmek istiyorum. Etkiyi öğrendiğimde karışım lavaboya dökülecek. Bu eylemi gerçekleştirdikten sonra yaptıklarını unut.'"

Kaşlarını çatmayı sürdüren Leebig konuşmadı.

Baley devam etti. "Robottan süte gizemli bir sıvı katıp o sütü bir insana sunmasını istersem Birinci Kanun onu şu soruyu sormaya zorlar: 'Sıvının doğası ne? Bir insana zarar verir mi?' Ve sıvının zararsız olduğu yönünde temin edilse bile Birinci Kanun robotu tereddüde düşürebilir ve sütü sunmaktan vazgeçmesine yol açabilir. Fakat diyelim ki robota sütün lavaboya dökületeceği söylensin. O zaman Birinci Kanun işin içine girmez. Robot isteği yerine getirmez mi?"

Leebig kötü kötü baktı.

Baley devam etti. "Diyelim ki o sütü içine herhangi bir madde eklendiğini bilmeyen başka bir robota verdik. Robot tüm masumiyetiyle sütü bir insana sunar ve insan ölür."

"*Hayır!*" diye haykırdı Leebig.

"Niyeymiş? Her iki eylem de kendi başına masumane. An-

cak bir araya geldiklerinde cinayete dönüşüyorlar. Bu tür bir şeyin gerçekleşebileceğini inkâr mı ediyorsunuz?"

"Katil o emri veren kişidir," dedi Leebig.

"Felsefi düşünmek isterseniz evet. Ama doğrudan katiller robotlardır. Cinayet araçları onlardır."

"Hiçbir insan öyle bir emir vermez."

"Verir. Verdi de. Dr. Gruer'a düzenlenen cinayet girişimi tam da bu şekilde gerçekleşmiş olmalı. Herhalde olayı duymuşsunuzdur."

"Solaria'da duyulmayan bir şey yoktur," diye mırıldandı Leebig.

"Öyleyse Gruer'ın yemek yerken benim ve Auroralı ortağım Bay Olivaw'ın gözleri önünde zehirlendiğini biliyorsunuzdur. Zehrin ona ulaşacağı başka bir yol önerebilir misiniz? Konutunda ondan başka hiçbir insan yoktu. Herhalde bir Solarialı olarak bunu kabul edersiniz."

"Ben bir dedektif değilim. Teorilerim yok."

"Ben size bir tane sundum. Teorimin mümkün olup olmadığını bilmek istiyorum. İki robot kendi başına masumane ama bir araya geldiğinde cinayetle sonuçlanacak iki farklı eylemde bulunabilir mi bilmek istiyorum. Uzman sizsiniz, Dr. Leebig. *Bu mümkün mü?*"

Leebig dertli ve bezgin bir halde, "Evet," dedi. Sesi o kadar alçaktı ki Baley onu zar zor işitti.

"Pekâlâ öyleyse," dedi Baley. "Birinci Kanun buraya kadarmış."

Leebig ona bakarken sarkık gözkapağı yavaş bir tikle bir-iki defa inip kalktı. Kavuşturduğu ellerini birbirinden ayırsa da her bir el hâlâ hayalet bir eli kavrarcasına pençe şeklini bozmadı. Avuçları yukarı bakacak şekilde ellerini dizlerine koydu ve parmakları ancak ondan sonra gevşeyebildi.

Baley tüm bunları dalgın bakışlarla seyretti.

"Teoride evet," dedi Leebig. "Teoride! Ama Birinci Kanun'u

bu kadar kolayca hiçe sayma, Dünyalı. Onu aşmak için robotlara çok akıllıca emirler vermek gerekir."

"Kabul," dedi Baley. "Ben altı üstü bir Dünyalıyım. Robotlar hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum ve dile getirdiğim emirler sadece bir örnekti. Bir Solarialı çok daha kurnazca emirler vererek çok daha iyi bir iş çıkarabilir. Bundan eminim."

Leebig onu dinlemiyor gibiydi. "Bir robot bir insana zarar verecek şekilde manipüle edilebiliyorsa," dedi yüksek sesle, "bu sadece pozitronik beyni güçlendirmemiz gerektiği anlamına gelir. Kimileri insanı geliştirmekten yana olabilir. Fakat öyle bir şey mümkün olmadığı için robotları daha kusursuz hale getireceğiz.

"Devamlı gelişme kaydedeceğiz. Robotlarımız bir asır önce olduklarından daha çeşitli, daha uzmanlaşmış, daha becerikli ve daha zararsız. Bir asır sonra daha bile büyük gelişmelere kavuşmuş olacağız. Neden bir pozitronik beyin direkt kontrollere entegre edilebilecekken onları bir robota kullandıralım? Uzmanlaşma işte budur. Ama genelleşebiliriz de. Neden yenilenebilir ve değiştirilebilir uzuvlara sahip bir robotumuz olmasın? Ha? Neden? Eğer ki–"

Baley adamın sözünü kesti. "Solaria'daki tek robotikçi siz misiniz?"

"Aptal aptal konuşma."

"Sadece merak etmiştim. Dr. Delmarre bir asistan haricinde gezegendeki tek... şey, cenin mühendisiydi."

"Solaria'da yirmiden fazla robotikçi var."

"İçlerinden en iyisi siz misiniz?"

"Evet," dedi Leebig hiç çekinmeden.

"Delmarre sizinle birlikte çalışıyordu."

"Evet."

"Anladığım kadarıyla sonlara doğru ortaklığınızı bozmayı planlıyormuş," dedi Baley.

"Öyle bir belirti göstermedi. Bu fikre nereden kapıldın?"

"Sanırım bekârlığınızı tasvip etmiyordu."

"Belki etmemiştir. O tam bir Solarialıydı. Ama bu özelliği aramızdaki iş ilişkisini etkilemezdi."

"Konuyu değiştirelim. Yeni model robotlar geliştirmeye ilaveten mevcut türleri üretip onarır mısınız?"

"Üretim ve onarım büyük ölçüde robotlarca yürütülür," cevabını verdi Leebig. "Büyük bir fabrika var ve arsamda bir bakım atölyesi bulunuyor."

"Bu arada robotlar epey bir onarım gerektirirler mi?"

"Çok az."

"Yani robot onarımı gelişmemiş bir bilim mi?"

"Alakası bile yok." Leebig bunu asabice söylemişti.

"Dr. Delmarre'ın cinayet mahallindeki robottan ne haber?"

Leebig başını öteye çevirdi. Üzücü bir düşüncenin aklına girmesini engellercesine kaşları bir araya geldi. "Tamamen hurdaya çıktı."

"Gerçekten de tamamen mi? Hiçbir soruya cevap veremiyor muydu?"

"Veremiyordu. Tümüyle kullanışsızdı. Pozitronik beyni komple kısa devre yapmıştı. Tek bir yol bile sağlam kalmamıştı. Düşünsene! Durduramadığı bir cinayete tanıklık etmişti–"

"Bu arada cinayeti neden durduramadı?"

"Kimbilir? Dr. Delmarre o robotla deneyler yapıyordu. Onu nasıl bir akli durumda bıraktığını bilmiyorum. Mesela belirli bir devre unsurunu kontrol ederken ona bütün operasyonları askıya almasını emretmiş olabilir. Ne Dr. Delmarre'ın ne de robotun zarar vereceğinden şüphelendikleri biri aniden ölümcül bir saldırıda bulunmuşsa robot Birinci Kanun potansiyelini kullanarak Dr. Delmarre'ın donakalma emrini hiçe sayıncaya kadar fark edilir bir zaman dilimi geçebilir. O zaman diliminin uzunluğu saldırının ve Dr. Delmarre'dan gelen donakalma emrinin doğasına göre değişir. Robotun cinayeti neden önle-

yemediğine başka bir sürü açıklama getirebilirim. Ama cinayeti önleyememek bir Birinci Kanun ihlali olduğundan robotun zihnindeki bütün pozitronik yolları yakmaya yeterlidir."

"Ama eğer robot cinayeti fiziksel olarak önlemekten aciz kaldıysa sorumluluk onda mıydı? Birinci Kanun robotlardan imkânsızı mı ister?"

Leebig omuz silkti. "Onu küçümseme çabalarına rağmen Birinci Kanun insanlığı mümkün kuvvetin her atomuyla korur. Hiçbir bahaneye izin vermez. Birinci Kanun çiğnenirse robotlar mahvolur."

"Bu evrensel bir kural mı, bayım?"

"Robotlar kadar evrensel."

"Bir şey daha öğrendim," dedi Baley.

"Öyleyse başka bir şey daha öğren. Her biri kendi başına masumane bir dizi robotik eylemle cinayet teorin Dr. Delmarre'ın ölüm vakasında sana yardım etmez."

"Niyeymiş?"

"Cinayet zehirlemeyle değil darbeyle işlendi. O darbeyi bir şey indirdi ve o şey bir insan kolu olmak zorunda. Hiçbir robot sopa sallayarak bir kafatasını ezemez."

"Farz edelim ki," dedi Baley, "bir robot masumane bir düğmeye bastığı için Delmarre'ın kafasına bubi tuzaklı bir ağırlık düşmüş olsun."

Leebig alaycı bir tebessüm etti. "Dünyalı, cinayet mahalline baktım. Bütün haberleri duydum. Cinayet Solaria'da büyük bir hadisedir. O yüzden suç mahallinde herhangi bir makine izi veya yüksekten düşmüş bir ağırlık olmadığını biliyorum."

"Küt bir silah da yoktu," dedi Baley.

"Sen bir dedektifsin," dedi Leebig. "Bul onu."

"Dr. Delmarre'ın ölümünden bir robot sorumlu değilse kim sorumludur?"

"Kimin sorumlu olduğunu herkes biliyor!" diye bağırdı Leebig. "Karısı Gladia!"

En azından bir fikir birliği var, diye aklından geçirdi Baley.

Ardından sesli konuştu. "Peki Gruer'ı zehirleyen robotların arkasındaki beyin kimdi?"

"Herhalde..." Leebig cümlesini tamamlamadı.

"İki farklı katil olduğunu düşünmüyorsunuz, değil mi? Eğer Gladia bir suçtan sorumluysa ikinci girişimden de sorumlu olmalı."

"Evet. Haklı olmalısın." Leebig'in sesi özgüven kazandı. "Buna hiç şüphe yok."

"Hiç mi?"

"Başka hiç kimse Dr. Delmarre'ı öldürebilecek kadar ona yaklaşamazdı. Rikaine şahsi varlığa benden daha fazla izin vermezdi. Ama o karısına ayrıcalık yaparken ben kimseye yapmam. Anlaşılan ben daha akıllıymışım." Robotikçi sert bir kahkaha attı.

"Sanırım kadını tanıyormuşsunuz," dedi Baley birdenbire.

"Kimi?"

"Kadını. Tek bir 'kadından' bahsediyoruz. Gladia!"

"Onu diğer herkesten daha iyi tanıdığımı sana kim söyledi?" diye hesap sordu Leebig. Elini boğazına götürdü. Parmakları hafifçe oynayarak giysisinin yakasını bir-iki santim açtı ve nefes alacak daha fazla yer bıraktı.

"Gladia kendi ağzıyla söyledi. İkinizi yürüyüşlere çıkarmışsınız."

"Ne olmuş yani? Onunla komşuyduk. Bu yaygın bir eylemdir. Hoş birine benziyordu."

"Demek onu uygun buluyordunuz?"

Leebig omuz silkti. "Onunla konuşmak dinlendiriciydi."

"Onunla ne hakkında konuşurdunuz?"

"Robotik." Böyle bir sorunun sorulabileceğine hayret etmişçesine adamın sesinde bir şaşkınlık tınısı vardı.

"O da mı robotik hakkında konuşurdu?"

"Robotik biliminden hiç anlamazdı. Cahil, ne olacak! Ama

dinlerdi. Bir tür alan kuvveti zımbırtısıyla oynardı; ona alan renklendirme derdi. Öyle şeylere hiç sabrım yoktur ama yine de ona kulak verirdim."

"Bütün bunları bir araya gelmeden mi yapıyordunuz?"

Tiksinmiş gözüken Leebig cevap vermedi.

"Onu çekici buluyor muydunuz?" diye tekrar denedi Baley.

"Ne?"

"Gladia'yı çekici buluyor muydunuz? Fiziksel olarak?"

Leebig'in sakat gözkapağı bile havaya kalktı ve dudakları titredi. "Pis hayvan," diye homurdandı.

"Öyleyse başka şekilde ifade edeyim. Gladia'yı ne zaman hoş bulmaz oldunuz? Hatırlarsanız o kelimeyi az önce kendiniz kullandınız."

"Ne demek istiyorsun?"

"Gladia'yı eskiden hoş bulduğunuzu söylediniz. Şimdiyse kocasını öldürdüğüne inanıyorsunuz. Bu hoş birine ait bir vasıf değil."

"Hakkında yanılmışım."

"Ama Gladia kocasını gerçekten öldürdüyse bile yanıldığınıza daha önce karar verdiniz. Cinayetten bir süre önce onunla yürüyüşe çıkmayı bıraktınız. Neden?"

"Bunun bir önemi var mı ki?" diye sordu Leebig.

"Aksi ispatlanana kadar her şeyin önemi vardır."

"Bak, benden bir robotikçi olarak bilgi istiyorsan sor. Şahsi soruları yanıtlamayacağım."

"Hem öldürülen adamla hem de baş zanlıyla yakın bir ilişki içindeydiniz," diye belirtti Baley. "Şahsi soruların kaçınılmaz olduğunu görmüyor musunuz? Gladia'yla yürüyüşe çıkmayı neden bıraktınız?"

Leebig'in tepesi attı. "Söyleyecek bir şeyimin kalmadığı, çok yoğun olduğum, yürüyüşleri sürdürme sebebi bulamadığım bir zaman gelip çattı."

"Diğer bir deyişle onu hoş bulmaktan vazgeçtiğiniz bir zaman."

"Pekâlâ. Öyle de denilebilir."

"Onu neden hoş bulmamaya başladınız?"

"Bir sebebim yok!" diye bağırdı Leebig.

Baley diğerinin kızgınlığına aldırış etmedi. "Hâlâ Gladia'yı iyi tanıyan birisiniz. Gerekçesi ne olabilir?"

"Gerekçesi mi?"

"Hiç kimse cinayet için bir gerekçe öne sürmedi. Herhalde Gladia bir gerekçesi olmadan cinayet işlemez."

"Koca galaksi aşkına!" Leebig kahkaha atacakmışçasına başını geriye eğdi ama atmadı. "Sana hiç kimse söylemedi mi? Eh, belki bilen yoktu. Ama ben biliyordum. Gladia bana söylerdi. Hem de sık sık."

"Size neyi söylerdi, Dr. Leebig?"

"Neyi olacak, kocasıyla tartıştığını. Şiddetle ve sıklıkla tartıştığını. Gladia kocasından nefret ederdi, Dünyalı. Bunu sana söyleyen olmadı mı? Gladia bile mi?"

15
BİR PORTRE RENKLENDİRİLİYOR

Baley bu bilgiyi sineye çekip şaşkınlığını göstermemeye çalıştı.

Anlaşılan Solarialılar yaşam tarzları gereği birbirlerinin özel hayatını kutsal kabul ediyorlardı. Evlilikle ve çocuklarla ilgili sorular kabalıktı. Baley neticede bir karıkoca arasında var olabilecek kronik tartışmaya merak duymanın da bir o kadar yasak olduğu sonucuna ulaştı.

Peki ama bir cinayet işlendiğinde bile mi? Hiç kimse zanlının kocasıyla tartışıp tartışmadığını sormak gibi sosyal bir suç işlemez miydi? Veya tartıştıklarını biliyorsa bundan bahsetmek gibi?

Eh, Leebig işlemişti.

"Tartışmalarının konusu neydi?" diye sordu Baley.

"Bence en iyisi Gladia'ya sor."

En iyisi sorayım, diye düşündü Baley. Hızla ayağa kalktı. "İşbirliğiniz için teşekkürler, Dr. Leebig. Daha sonra yardımınıza tekrar ihtiyaç duyabilirim. Umarım müsait olursunuz."

"Bu kadar izleşmek yeter," dedi Leebig ve odanın ona ait kısmıyla beraber ansızın gözden kayboldu.

Baley ilk defa kendini açık havada gerçekleşen bir uçak yolculuğunu dert etmezken buldu. Hem de hiç etmiyordu. Sanki bunu kırk yıldır yapıyordu.

Dünya'yı veya Jessie'yi bile düşünmüyordu. Dünya'dan sa-

dece birkaç haftadır ayrı olsa da aradan yıllar geçmiş gibiydi. Hepi topu üç gündür Solaria'daydı ama sanki ömrünü burada geçirmişti.

Bir insan içine düştüğü kâbusa ne kadar çabuk uyum sağlayabilirdi?

Yoksa sebep Gladia mıydı? Yakında ona bakmayacak, onu görecekti. Baley'ye güvenin yanı sıra kaygı ile heves karışımı bu tuhaf hissi veren şey o muydu?

Acaba Gladia görüşmeye katlanır mıydı? Yoksa Quemot'un yaptığı gibi kısa bir görüşmenin ardından özür dileyip gider miydi?

Baley içeri girdiğinde genç kadın uzun bir odanın karşı ucundaydı. O kadar yalın bir hale bürünmüştü ki kendisinin empresyonist bir temsili gibiydi.

Dudakları hafiften kırmızı ve aralıktı. Kaşları kalemle çizilmişti ve kulak memeleri biraz maviydi. Bunun dışında yüzüne dokunulmamıştı. Solgun, biraz korkulu ve çok genç görünüyordu.

Kahverengi-sarı saçları arkada toplanmıştı ve gri-mavi gözleri nedense utangaçtı. Neredeyse siyah olacak kadar koyu mavi elbisesinin her iki yanında ince bir beyaz kenarlık kıvrılmaktaydı. Uzun kollu bir bluz, beyaz eldivenler ve düz tabanlı pabuçlar giymişti. Yüzü haricinde derisinin tek bir santimi bile açıkta bırakılmamıştı. Boynu dahi göze batmayan bir tür dantelle örtülmüştü.

Baley olduğu yerde durdu. "Bu kadar yaklaşmam yeterli mi, Gladia?"

Genç kadın hızlı hızlı nefes alıp veriyordu. "Aslına bakarsan ne bekleyeceğimi unutmuşum. Bu tıpkı izleşmeye benziyor, değil mi? Yani görüşme olarak düşünmezsen."

"Bana son derece normal geliyor," dedi Baley.

"Evet, Dünya'da." Gladia gözlerini yumdu. "Bazen hayal etmeye çalışıyorum. Her yerde insan kalabalıklarının toplan-

dığını. Bir yolda yürüyorsun ve seninle birlikte başkaları da yürüyor. Daha da fazlası karşı yönden geliyor. Onlarcası–"

"Yüzlercesi," dedi Baley. "Bir kitapfilmde Dünya'dan sahneler gördün mü hiç? Veya Dünya ortamında geçen bir roman seyrettin mi?"

"Bizde onlardan pek yok ama sürekli görüşüldüğü başka Dış Gezegenler'de geçen romanlar seyretmiştim. Romanlarda durum farklı. Çoklu bir izleşme gibi geliyor."

"Romanlardaki insanlar hiç öpüşür mü?"

Gladia utançla kızardı. "Ben o tür romanlar okumam."

"Hiç mi?"

"Şey, bilirsin işte, el altında hep birkaç tane müstehcen film bulunur ve bazen sırf meraktan... Mide bulandırıcı desem yeridir."

"Öyle mi?"

Kadın aniden coştu. "Ama Dünya o kadar farklı ki. Ne çok insan var. Yürürken herhalde diğer insanlara değiyorsundur bile, Elijah. Kazara demek istiyorum."

Baley kısmen gülümsedi. "Bazen onları kazara devirirsin bile." Ekspres yolda itişip kakışan, şeritlerde yukarı aşağı koşuşturan kalabalıkları düşündü ve bir an için kaçınılmaz bir yuva özlemi duydu.

"Ta orada durmana gerek yok," dedi Gladia.

"Yaklaşsam olur mu?"

"Sanırım. Daha fazla yaklaşmaman gerektiğini hissedersem sana söylerim."

Baley aralarındaki mesafeyi adım adım kapatırken Gladia onu kocaman açılmış gözlerle seyretti.

"Alan renklendirmelerimden bazılarını görmek ister misin?" diye aniden sordu.

Baley hâlâ bir buçuk metre uzaktaydı. Durup kadını süzdü. Ufak tefek ve kırılgan bir hali vardı. Baley onu elinde tuttuğu

bir şeyi (neyi?) kocasının kafasına hışımla sallarken hayal etmeye çalıştı. Genç kadını öfkeden kudurmuş, nefret ile hınçtan gözü dönmüş bir halde hayal etmeyi denedi.

Baley cinayeti onun işleyebileceğini inkâr edemezdi. Kırk sekiz kiloluk bir kadın bile uygun silaha sahipse ve yeterince vahşiyse bir kafatasını ezebilirdi. Üstelik Baley sakinken tavşan yavrusunu andıran kadın katiller tanımıştı (tabii Dünya'da).

"Alan renklendirmesi ne demek, Gladia?"

"Bir sanat biçimi," cevabını verdi kadın.

Baley'nin aklına Gladia'nın sanatı hakkında Leebig'in yaptığı yorum geldi. Başını salladı. "Görmek isterim."

"Öyleyse beni izle."

Baley aralarında bir buçuk metrelik mesafe bırakmaya dikkat etti. Bu bile Klorissa'nın talep ettiğinin üçte birinden azdı.

Girdikleri oda ışık doluydu. Mekân her köşede ve her renkte parlıyordu.

Gladia sahiplenici bir edayla hoşnut görünüyordu. Beklenti dolu gözlerle Baley'ye baktı.

Baley konuşmasa da kadının beklediği gibi bir tepki vermiş olmalıydı. Yavaş yavaş dönerek gördüklerine anlam vermeye çalıştı, zira içeride hiçbir maddi cisim yoktu.

Işık topakları onları kucaklayan kaidelerin üstünde oturuyordu. Canlı bir geometri yaratan renk çizgileri ve kıvrımları iç içe geçerek bir bütün oluştursa da kendi belirgin kimliklerini koruyordu. Numunelerden hiçbiri birbirine uzaktan yakından benzemiyordu.

Baley söyleyecek söz bulmakta zorlandı. "Bunun bir anlam ifade etmesi gerekiyor mu?"

Gladia tatlı kontraltosuyla güldü. "Sen hangi anlamı ifade etmesini istersen onu ifade eder. Bunlar altı üstü sana öfke, mutluluk, merak ya da ben birini yaratırken ne hissettiysem

onu hissettirebilecek birer ışık biçimi. Senin için de bir tane yaratabilirim – bir tür portre gibi. Ama pek iyi bir sonuç çıkmayabilir, çünkü hızlıca doğaçlama yapıyor olurum."

"Sahi mi? Çok isterim."

"Pekâlâ," diyen genç kadın koşar adımlarla köşedeki bir ışık figüre gitti ve bunu yaparken Baley'nin birkaç santim yakınından geçti. Farkına varmışa benzemiyordu.

Işık figürün kaidesindeki bir şeye dokundu ve yukarıdaki nur hiç titreşmeden sönüverdi.

Baley'nin ağzından bir nida kaçtı. "Keşke bunu yapmasaydın."

"Sorun değil. Zaten ondan bıkmıştım. Dikkatimi dağıtmasınlar diye öbürlerini geçici olarak kısacağım." Sade bir duvarda bulunan bir paneli açıp bir reostayı oynattı. Renkler solarak güçlükle görülür bir seviyeye indi.

"Bunu yapan bir robotun yok mu?" diye sordu Baley. "İrtibatları kesen?"

"Sus bakayım," dedi Gladia sabırsızca. "Burada robot bulundurmam. Bu *benim*." Dünyalıyı çatık kaşlarla süzdü. "Seni yeterince tanımıyorum. Sorun da o."

Gladia kaideye bakmasa da parmakları onun düzgün üst yüzeyine hafifçe değiyordu. On parmağın onu da kıvrık ve gergin bir halde bekliyordu.

Parmaklardan biri oynayarak yüzeyde yarım bir eğri çizdi. Yukarıdaki boşlukta koyu sarı bir ışık çubuğu ortaya çıkarak eğrildi. Parmak azıcık geriye kayınca ışığın tonu hafifçe açıldı.

Gladia ona şöyle bir baktı. "Sanırım oldu. Ağırlıktan yoksun bir tür kuvvet."

"Tanrı aşkına," dedi Baley.

"Gücendin mi?" Kadının parmakları havaya kalktı. Sarı ışık eğrisi yalnız ve sabit kaldı.

"Hayır, alakası bile yok. Ama o ne? Bunu nasıl yapıyorsun?"

"Açıklaması zor," diyen Gladia, kaideyi düşünceli gözlerle süzdü. "Zaten ben de tamamen anlamış değilim. Bana bunun bir tür optik illüzyon olduğu söylendi. Farklı enerji seviyelerine sahip güç alanları kurarız. Bunlar aslında hiperuzayın uzantılarıdır ve normal uzayın özelliklerinden hiçbirine sahip değildir. İnsan gözü enerji seviyesine bağlı olarak ışığı farklı tonlarda görür. Şekiller ve renkler parmaklarımın kaidedeki uygun noktalara aktardığı sıcaklarla kontrol edilir. Her bir kaidenin içinde türlü türlü kontrol bulunur."

"Yani parmaklarımı oraya koyarsam–" Baley yaklaşırken Gladia ona yer açtı. Bir işaret parmağını çekinerek kaideye koyan adam yumuşak bir zonklama hissetti.

"Devam et. Parmağını oynat, Elijah," dedi Gladia.

Baley öyle yapınca alacalı gri bir ışık sivrisi yukarı kalkarak sarı ışığı şişledi. Baley parmağını hızla geri çekti. Gladia güldü ve buna hemen pişman oldu.

"Gülmemeliydim," dedi. "Bunu uzun zamandır yapanlar için bile çok zordur." Eli hafifçe ve Baley'nin takip edemeyeceği kadar süratle oynadı. Baley'nin yaratmış olduğu canavar ortadan kaybolarak sarı ışığı tekrar yalnız bıraktı.

"Bunu yapmayı nasıl öğrendin?" diye sordu Baley.

"Deneyip durdum. Bu yeni bir sanat biçimi ve onu gerçekten bilen sadece bir-iki kişi–"

"Ve sen en iyisisin," dedi Baley vakarla. "Solaria'da herkes işinde ya tek, ya en iyi, ya da ikisi birdendir."

"Dalga geçmene gerek yok. Kaidelerimden bazılarını sergilediğim oldu. Gösteriler düzenledim." Genç kadın başını dik tuttu. Gururu hemen anlaşılıyordu.

Sözlerini sürdürdü. "Dur portrene devam edeyim." Parmakları yeniden harekete geçti.

Işık biçimindeki birkaç eğri, onun müdahaleleriyle büyüdü. Şekil sivri köşelerden ibaretti. Ve egemen renk maviydi.

"Bu her nedense Dünya," dedi Gladia alt dudağını ısırarak.

"Dünya'yı hep mavi olarak düşünürüm. Durmadan dinlenmeden görüşen tüm o insanlar. Bakışmak daha bir gül pembesidir. Sana nasıl görünüyor?"

"Yehoşafat, cisimleri birer renk olarak hayal edemem ki."

"Edemez misin?" diye dalgın bir edayla sordu kadın. "Bazen 'Yehoşafat' diyorsun. İşte o mor renkli ufacık bir topak. Keskin kenarlı bir topak, çünkü çoğunlukla ağzından çıkıveriyor." Sahiden de merkezin hemen yanında küçük bir topak belirdi.

"Ve ardından," dedi Gladia, "böyle bitirebilirim." Arduvaz grisi renkte basık, donuk, kof bir küp belirip her şeyi kapladı. İçerideki ışık dışarı taşsa da hapsedilmişçesine artık daha sönüktü.

Baley kendisini saran, istediği bir şeyden alıkoyan bir şeye bakarcasına hüzünlendi. "O sonuncusu ne?" diye sordu.

"Etrafındaki duvarlar elbette," dedi Gladia. "İçinde en çok o var. Dışarı çıkamaman, içeride kalmaya mecbur hissetmen. O içerideki *sensin.* Görmüyor musun?"

Baley görüyor ama nedense gördüğünü beğenmiyordu. "O duvarlar kalıcı değil," dedi. "Bugün dışarı çıktım."

"Öyle mi? Sıkıntı çektin mi?"

Baley laf sokmaya direnemedi. "Senin benimle görüştüğünde çektiğin kadar. Hoşlanmıyorsun ama yine de katlanabiliyorsun."

Gladia onu düşünceli gözlerle süzdü. "Şimdi dışarı çıkmak ister misin? Benimle? Yürüyüşe?"

Baley'nin içinden *Yehoşafat, hayır* demek geldi.

"Birisiyle görüşerek yürüyüş yapmadım hiç," dedi kadın. "Vakit hâlâ gündüz ve hava güzel."

Baley kendi soyut portresine baktı. "Gelirsem griliği siler misin?"

Gladia gülümsedi. "Nasıl davranacağına bağlı."

Odadan ayrılırlarken ışık yapısı yerini korudu. Geride kalarak Baley'nin hapsolmuş ruhunu Şehirlerin grisinde alıkoydu.

***

Baley'yi hafif bir ürperti aldı. Vücuduna çarpan havada bir ayaz vardı.

"Üşüyor musun?" diye sordu Gladia.

"Daha önce böyle değildi," diye homurdandı Baley.

"Artık günün ilerleyen saatlerindeyiz ama hava o kadar da soğuk değil. Bir pardösü ister misin? Robotlardan biri bir dakikada getirebilir."

"Hayır, gerek yok." Taş döşeli dar bir patikada yürüdüler. "Dr. Leebig'le burada mı yürürdün?" diye sordu Baley.

"Hayır. Sadece tek tük robotun çalışırken görülebildiği ve hayvan seslerinin duyulduğu kırlarda yürürdük. Sen ve bense ne olur ne olmaz diye evin yakınında kalacağız."

"Ne olabilir ki?"

"Bilmem, içeri girmek isteyebilirsin."

"Sen de beni görmekten bıkabilirsin."

"Seni görmek beni rahatsız etmiyor," dedi kadın pervasızca.

Yukarıda hafif bir yaprak hışırtısı vardı. Sarılar ve yeşiller her yeri sarmıştı. Havaya keskin, tiz çığlıklar hakimdi. Kulak tırmalayıcı bir uğultu ile gölgeler de cabasıydı.

Baley gölgelerin bilhassa farkındaydı. Önüne düşen insan şeklindeki biri korkunç bir taklitle tıpkı onun gibi hareket ediyordu. Baley gölgeleri duymuştu elbette ve ne olduklarını biliyordu. Fakat Şehirlerin her şeye nüfuz eden dolaylı ışıklandırmasında onlardan birine özellikle dikkat etmemişti hiç.

Arkasındaki Solaria güneşinin farkındaydı. Ona bakmamaya özen gösterse de orada olduğunun bilincindeydi.

Açık hava engin ve tenhaydı. Baley yine de ona kapıldığını keşfetti. Zihninde kendini dört bir yanı binlerce kilometreye ve ışık yıllarına bedel boş alanla çevrili olarak bir gezegenin yüzeyini arşınlarken hayal etti.

Bu yalnızlık düşüncesini neden çekici buluyordu? Yalnız-

lık istemiyordu ki. O Dünya'yı, tıklım tıklım insan dolu Şehirlerin sıcağını ve yoldaşlığını istiyordu.

Hayal gücü onu yüzüstü bıraktı. Bütün gürültüsüyle ve doluluğuyla New York'u hayalinde canlandırmaya çalıştı ama yalnızca Solaria yüzeyinin sessizliğine ve havanın taşıdığı ayazına yoğunlaşabildiğini keşfetti.

Baley bilinçli bir istekte bulunmaksızın aralarında iki adım kalıncaya dek Gladia'ya yaklaştı. Kadının yüzünde şaşkın bir ifade belirdi.

"Affedersin," dedi hemen ve geri çekildi.

"Sorun değil," dedi Gladia nefes nefese. "Şu tarafa yürüyebilir miyiz? Hoşuna gidebilecek bazı çiçek tarhlarımız var."

Belirttiği istikamet güneşe zıttı. Baley onu konuşmadan takip etti.

"Yılın ileriki aylarında her şey harikulade olacak," dedi Gladia. "Sıcak havada göle gidip yüzebilirim veya yere yığılıp hareketsiz yatıncaya dek kırlarda var gücümle koşabilirim."

Genç kadın kendini gözden geçirdi. "Ama bu kılık öyle şeylere uygun değil. Bunu giyerken yürümek zorundayım. Nasıl desem, ağır ağır."

"Ne giymeyi yeğlersin?" diye sordu Baley.

"*En fazla* fanila ile şort," dedi Gladia coşkuyla ve öyle giyinmenin özgürlüğünü ruhunda hissedercesine kollarını havaya kaldırdı. "Bazen daha bile az. Bazen sadece sandalet giyerim ki havayı vücudumun her santiminde... Ah, pardon, seni gücendirdim."

"Hayır," dedi Baley. "Sorun değil. Dr. Leebig'le yürüyüş yaparken de öyle mi giyinirdin?"

"Hava durumuna göre değişirdi. Bazen çok az şey giyerdim ama altı üstü bakışıyor olurduk. Umarım anlıyorsundur."

"Anlıyorum. Peki ya Dr. Leebig? O da hafif mi giyinirdi?"

"Jothan hafif giyinecek, öyle mi?" Gladia gülümseyerek parlak dişlerini gösterdi. "Hayır. O hep çok metanetlidir."

Yüzünü ciddi bir ifadeyle eğip büktü ve bir gözünü kısarak Leebig'in çok yakın bir taklidini yaptı. Baley'nin ağzından kısa bir beğeni homurtusu çıktı.

"O hep böyle konuşur," dedi genç kadın. "'Sevgili Gladia, pozitron akışındaki birinci dereceden bir potansiyelin etkisini hesaba kattığımızda–"

"Seninle o konuda mı konuşurdu? Robotik?"

"Çoğunlukla. Mesleğini çok ciddiye alır o. Bana hep robotik öğretmeye çalışırdı. Hiç vazgeçmezdi."

"Bir şeyler öğrendin mi bari?"

"Hiçbir şey öğrenmedim. Hiçbir şey. Anlattığı her şey bana karmakarışık gelirdi. Bazen bana kızardı ama azarladığında gölün yakınlarındaysak suya dalar ve ona su sıçratırdım."

"Su mu sıçratırdın? İzleştiğinizi sanıyordum."

Gladia güldü. "Sen tam bir Dünyalısın. Bunu o kendi odasında veya arsasındayken yapardım. Üstüne su gelmezdi ama yine de sakınırdı. Şuna bak."

Baley baktı. Bir koruluğun etrafından dolaşmışlar ve bir süs göletinin ortalarında yer alan bir kayrana çıkmışlardı. Kayran tuğla döşenmiş küçük yürüyüş yollarıyla kesilerek parçalara ayrılmıştı. Yetişen çiçekler bol ve nizamiydi. Baley çiçekleri seyretmiş olduğu kitapfilmlerden tanıdı.

Çiçekler bir açıdan Gladia'nın ışık desenleri gibiydi. Baley'ye genç kadın eserlerini çiçekleri örnek alarak yaratmış gibi geldi. Birine ihtiyatla dokundu, ardından çevresine bakındı. Kırmızılar ve sarılar ağırlıktaydı.

Dönüp arkasına bakarken gözüne güneş takıldı.

"Güneş gökyüzünde iyice alçalmış," dedi huzursuzca.

"İkindi sonlarındayız," diye uzaktan seslendi Gladia. Gölete doğru koşmuştu ve su kenarındaki taş bir bankta oturuyordu. "Buraya gel!" diye el sallayarak bağırdı. "Taşa oturmak istemezsen ayakta durabilirsin."

Baley ağır adımlarla yaklaştı. "Güneş her gün bu kadar al-

çalır mı?" diye sordu ve sorduğuna hemen pişman oldu. Gezegen dönüyorsa güneş hem sabahları hem de akşamüzerleri gökyüzünde alçalıyor olmalıydı. Ancak gün ortasında yükseklere çıkabilirdi.

Kendi kendine bunun bir ömürlük hayali düşünceleri değiştiremeyeceğini söyledi. Gece diye bir şey olduğunun farkındaydı ve hatta bir gezegenin koskoca kalınlığı insan ile güneş arasında güvenle dururken onu tecrübe bile etmişti. Bulutlara ve açık havanın büyük bölümünü gizleyen koruyucu bir griliğe aşinaydı. Tüm bunlara rağmen ne zaman gezegen yüzeylerini düşünse göğün yükseklerindeki bir güneşin cayır cayır ışığı aklına gelirdi.

Omzunun üzerinden sadece güneşi şöyle bir görmesine yetecek kadar baktı ve geri dönmeye karar verirse evin ne kadar uzakta olduğunu merak etti.

Gladia taş bankın diğer ucunu gösteriyordu.

"Orası sana çok yakın değil mi?" diye sordu Baley.

Genç kadın avuçları yukarı dönük olarak küçük ellerini açtı. "Alışıyorum. Cidden."

Baley güneşten sakınmak için kadına dönük olarak oturdu.

Gladia arkasındaki suya doğru eğildi ve çanak şeklinde küçük bir çiçek kopardı. Dışı sarı, içi beyaz çizgili çiçek hiç de gösterişli değildi. "Bu yerel bir bitki," dedi. "Buradaki çiçeklerin çoğu aslen Dünya'dan."

Kopuk sapından su damlayan çiçeği Baley'ye doğru özenle uzattı.

Baley çiçeği aynı özenle aldı. "Onu öldürdün," dedi.

"Bu altı üstü bir çiçek. Binlercesi daha var." Baley'nin parmakları sarı çanağa daha yeni değişmişti ki kadın çakmak çakmak gözlerle çiçeği geri çekiverdi. "Yoksa bir çiçek kopardım diye bir insanı öldürebileceğimi ima etmeye mi çalışıyorsun?"

Baley onu yumuşak bir sesle sakinleştirdi. "Hiçbir şey ima etmiyordum. Ona bakabilir miyim?"

Baley aslında çiçeğe el sürmek istemiyordu. Çiçek ıslak toprakta yetişmişti ve hâlâ çamur kokuyordu. Dünyalılarla ve hatta birbirleriyle temaslarında böylesine dikkatli davranan insanlar nasıl oluyordu da sıradan toprakla temaslarını zerre kadar umursamıyorlardı?

Fakat Baley sapı baş ve işaret parmakları arasında tutarak çiçeği inceledi. Çanağı oluşturan kâğıt kadar ince birkaç katman kıvrılarak ortak bir merkezden yükseliyordu. O merkezin içinde beyaz bir şişlik mevcuttu. Şişlik içerdiği sıvıyla nemleniyordu ve etrafını çevreleyen koyu kıllar rüzgârda hafifçe titreşiyordu.

"Kokusunu alabiliyor musun?" diye sordu kadın.

Baley çiçekten yükselen kokunun farkına hemen varıp ona doğru eğildi. "Kadın parfümü gibi kokuyor."

Gladia sevinçle ellerini çırptı. "Tam bir Dünyalı gibi konuştun. Asıl demek istediğin şey, kadın parfümünün *onun gibi* koktuğu."

Baley başını esefle salladı. Açık havadan bıkıp usanıyordu. Gölgeler giderek büyüyor, arazi kasvetli bir hal alıyordu. Fakat Baley pes etmemeye azmetmişti. Portresini sönükleştiren o gri ışık duvarlarının kalkmasını istiyordu. Belki romantik davranıyordu ama durum buydu.

Gladia çiçeği gönülsüzlük göstermeden bırakan Baley'den aldı. Taçyaprakları birbirinden yavaş yavaş ayırdı. "Herhalde her kadın farklı kokuyordur," dedi.

"Parfümüne bağlı," dedi Baley ilgisizce.

"Bilecek kadar yakın olduğunu hayal et. Parfüm sürmem, çünkü yeterince yakınımda kimse yoktur. Şu an hariç. Ama herhalde sen sürekli parfüm kokusu alıyorsundur. Dünya'da karın hep yanında, değil mi?" Genç kadın bütün dikkatini çiçeğe veriyor, taçyaprakları dikkatle koparırken kaşlarını çatıyordu.

"Hep yanımda değildir," dedi Baley. "Yani her dakika."

"Ama çoğu zaman. Ve ne zaman istersen–"

"Sence Dr. Leebig sana robotik öğretmeye neden o kadar uğraşmıştır?" diye birdenbire sordu Baley.

Parçalanan çiçek artık bir saptan ve iç şişkinlikten ibaretti. Gladia sapı parmaklarını arasında fırıl fırıl çevirdi, sonra da fırlatıp attı. Sap göletin yüzeyinde kısa bir süre yüzdü. "Bence asistanı olmamı istiyordu," dedi.

"Sana öyle mi söyledi, Gladia?"

"Sonlara doğru, Elijah. Galiba sabırsızlanıyordu. Her neyse, bana robotik alanında çalışmayı heyecan verici bulup bulmadığımı sordu. Doğal olarak ona daha sıkıcı bir şey düşünemediğimi söyledim. Bu sözüme epey kızdı."

"Ve bir daha seninle hiç konuşmadı."

"Biliyor musun, sebep o olabilir," dedi kadın. "Herhalde kalbi kırıldı. Ama cidden, ne yapabilirdim ki?"

"Ama Dr. Delmarre'la tartışmalarınızı ona daha önceden söylemiştin."

Gladia yumruklarını istemdışı sıkarak bir süre öyle tuttu. Başı önüne eğik ve biraz yana yatık vaziyette vücudu kaskatı kesildi. Sesi anormal derecede tizleşti. "Hangi tartışmalar?"

"Kocanla girdiğiniz tartışmalar. Anladığım kadarıyla ondan nefret edermişsin."

Dünyalıya kötü kötü bakarken genç kadının yüzü buruşuk ve mosmordu. "Bunu sana kim söyledi? Jothan mı?"

"Dr. Leebig laf arasında bahsetmişti. Bence doğru söylüyordu."

Duyduğu Gladia'yı sarstı. "Hâlâ kocamı öldürdüğümü ispatlamaya çalışıyorsun. Tam dostum olduğunu sanmaya başladığım sırada bir... bir dedektif olup çıkıyorsun."

Genç kadın yumruklarını kaldırdı. Baley bekledi.

"Bana el süremeyeceğini biliyorsun," dedi.

Ellerini indiren Gladia ses çıkarmadan ağlamaya başladı. Başını öteye çevirdi.

Baley de kendi başını önüne eğdi ve gözlerini yumarak huzur bozucu gölgelere geçit vermedi. "Dr. Delmarre pek sevecen biri değildi, öyle mi?"

"O çok meşgul biriydi," cevabını verdi kadın boğuk bir sesle.

"Öte yandan *sen* sevecensin. Karşındakini ilginç buluyorsun. Anlıyor musun?"

"E-elimde değil. Tiksindirici olduğunun farkındayım ama elimde değil. B-bahsetmesi bile mide bulandırıcı."

"Yine de bunu Dr. Leebig'le konuştun, değil mi?"

"Bir şeyler yapmam gerekiyordu ve Jothan elimin altındaydı. Hem beni dinlemeyi dert eder gibi görünmüyordu ve öyle yapmak bana kendimi daha iyi hissettiriyordu."

"Kocanla bu yüzden mi tartışırdınız? Mesafeli ve sevecenlikten yoksun olmasına içerler miydin?"

"Bazen ondan nefret ederdim." Gladia omuzlarını çaresizce silkti. "O iyi bir Solarialıydı ve ç-çocuk... çocuk izni bir türlü–" Daha fazla konuşamadı.

Baley bekledi. Midesi buz kesmişti ve açık hava tüm ağırlığıyla üstüne bastırır gibiydi. Gladia'nın hıçkırıkları azaldığında elinden geldiği kadar nazik bir tavır takındı. "Kocanı öldürdün mü, Gladia?"

"H-hayır." Ardından içindeki bütün direnç kırılmışçasına aniden ekledi: "Sana her şeyi anlatmadım."

"Öyleyse lütfen şimdi anlat."

"Öldüğü gün yine tartışıyorduk. Aynı konuda. Ona bağırıp çağırdım ama o bana bağırmadı. Hatta hemen hemen hiç konuşmadı ve bu da durumu daha beter etti. Öyle kızmıştım ki. Sonrasını hatırlamıyorum."

"Yehoşafat!" Oturduğu yerde hafifçe sallanan Baley gözlerini bankın renksiz taşına dikti. "Hatırlamıyorum da ne demek?"

"Demek istiyorum ki Rikaine ölmüştü ve ben avazım çıktığı kadar haykırıyordum. Robotlar gelince–"

"Onu sen mi öldürdün?"

"Hatırlamıyorum, Elijah. Ama öldürseydim hatırladım, değil mi? Gel gör ki başka bir şey de hatırlamıyorum. Öyle çok korkmuştum ki. Lütfen bana yardım et, Elijah."

"Endişelenme, Gladia. Sana yardım edeceğim." Baley'nin fırıl fırıl dönen zihni cinayet silahına tutundu. Ona ne olmuştu? Oradan götürülmüş olmalıydı. Eğer öyleyse bunu ancak katil yapabilirdi. Gladia cinayetten hemen sonra olay mahallinde bulunduğuna göre silahı o götüremezdi. Katil başka biri olmalıydı. Solaria'daki diğer herkes ne düşünürse düşünsün başka biri olmalıydı.

Eve geri dönmeliyim, diye rahatsızca aklından geçirdi Baley.

"Gladia–" diye başladı.

Her nasılsa güneşe bakıyordu. Güneş ufka varmak üzereydi. Ona bakmak için başını çevirmesi gerekti ve gözleri marazi bir huşu ile ona kilitlendi. Güneşi hiç bu halde görmemişti. Şişman, kızıl ve nedense kısıktı. Öyle ki Baley gözleri kamaşmadan ona bakabiliyor, yukarısındaki kanayan bulutları ince birer çizgi halinde görebiliyordu. O çizgilerden biri siyah bir çubuk gibi güneşin önünden geçiyordu.

"Güneş amma kızıl," diye mırıldandı.

Gladia'nın boğuk sesinin hüzünle konuştuğunu işitti. "Günbatımında hep kızıldır. Can çekişircesine kızıl."

Baley bir izlenime kapıldı. Güneş aşağıdaki ufka alçalıyordu, çünkü gezegen yüzeyi saatte bin kilometre hızla ondan uzaklaşıyordu. Yüzeyinde koşuşturan insan adlı mikropları koruyacak hiçbir şey olmaksızın o çıplak güneşin altında hiç durmadan delicesine dönüyor da dönüyordu...

Aslında Baley'nin başı dönüyordu. Altındaki taş bank yana eğiliyor, gökyüzü kabarıyor, mavisi gitgide koyulaşıyordu. Güneş yok olmuştu ve ağaçların tepesi ile toprak hızla yükseliyordu. Gladia tiz bir sesle haykırıyor, buna bir başka ses daha karışıyordu...

16
BİR ÇÖZÜM ÖNERİLİYOR

Baley ilk olarak kapalılığın, açık hava noksanlığının, sonra da üzerine eğilen bir çehrenin farkına vardı.

Karşısındakini tanımadan bir süre baktı. Ardından: "*Daneel!*"

Robotun yüzüne herhangi bir rahatlama veya hitap edilmenin getirdiği başka bir tanınır duygu belirtisi yansımadı. "Bilincini kazanman iyi oldu, ortağım Elijah. Fiziksel bir zarar gördüğünü sanmıyorum."

"Ben iyiyim," diye hırçın bir karşılık veren Baley, dirsekleri üstünde doğruldu. "Yehoşafat, yatakta mıyım? Ne için?"

"Bugün birkaç kez açık havaya maruz kaldın. Bu durum üstünde birikimsel etki yarattı ve dinlenmen lazım."

"Bana önce birkaç cevap lazım." Etrafına bakınan Baley, başının az da olsa döndüğünü kendi kendine inkâr etmeyi denedi. Odayı tanıyamadı. Perdeler kapalı, yapay ışıklandırma rahatlatıcıydı. Kendini çok daha iyi hissediyordu. "Mesela neredeyim?"

"Bayan Delmarre'ın köşkündeki bir odadasın."

"Şimdi de bir şeyi açıklığa kavuşturalım. *Sen* burada ne arıyorsun? Başına nöbetçi diktiğim robotları nasıl atlattın?"

"Bu gelişmeden memnun kalmayacağını tahmin ettim ama güvenliğin ve aldığım emirler doğrultusunda başka bir seçeneğim olmadığını düşünüp–"

"Yahu sen ne yaptın? Yehoşafat!"

"Görünüşe bakılırsa Bayan Delmarre birkaç saat önce seninle görüşme teşebbüsünde bulunmuş."

"Evet." Bale günün daha erken saatlerinde aynı şeyi Gladia'nın da söylediğini hatırlıyordu.

"Beni hapseden robotlara aynen şu emri vermiştin: 'Onun' (yani benim) 'ister görerek ister iletişerek olsun başka insanlarla veya robotlarla irtibat kurmasına izin vermeyin.' Fakat, ortağım Elijah, başka insanların veya robotların benimle irtibat kurmalarına dair hiçbir şey söylemedin. Aradaki ayrımı görüyor musun?"

Baley of çekti.

"Dert etmene gerek yok, ortağım Elijah," dedi Daneel. "Emirlerindeki kusur hayatının kurtulmasında çok önemli bir rol oynadı, çünkü beni olay yerine getirdi. Görüyorsun ya, Bayan Delmarre robot gardiyanlarımın izniyle bana baktığında halini hatırını sordu ve doğru söyleyerek yerini bilmesem de bulmayı deneyebileceğim cevabını verdim. Öyle yapmamdan kaygılanır gibi bir hali vardı. Evden geçici olarak ayrılmış olabileceğini ve konuyla ilgileneceğimi söyledim. Ayrıca ondan yanımdaki robotlara köşkte seni benimle beraber aramalarını emretmesini rica ettim."

"Robotlara o emri bizzat vermemene şaşırmadı mı?"

"Sanırım onda bir Auroralı olarak robotlarla onun kadar haşır neşir olmadığım, onun emirleri daha büyük bir yetkiyle verebileceği ve böylece daha hızlı bir icraat sağlanabileceği izlenimini yarattım. Solarialıların robotlar konusundaki yeteneklerinden fazlasıyla gurur duydukları ve diğer gezegen yerlilerinin onlarla başa çıkma becerilerini küçümsedikleri açıkça anlaşılıyor. Sen de aynı fikirde değil misin, ortağım Elijah?"

"Böylece Gladia onlara gitmelerini mi emretti?"

"Zorlukla. Robotlar önceki emirler gereği karşı çıktılar ama elbette sen onlara gerçek kimliğimi kimseye söylememelerini emrettiğin için işin aslını beyan edemediler. Bayan Delmarre onları mecbur bıraktı ama son emirleri öfkeyle bağırması gerekti."

"Bunun üzerine evden ayrıldın."

"Evet, ortağım Elijah."

Gladia'nın daha erken saatlerdeki izleşmemizde bu hadiseyi bana aktaracak kadar önemli bulmaması yazık olmuş, diye aklından geçirdi Baley. "Beni bulman uzun sürmüş, Daneel."

"Solaria'daki robotlar eteraltı irtibat yoluyla bir bilgi ağına sahipler. Hünerli Bir Solarialı o ağdan kolaylıkla bilgi alabilir ama benim gibi böyle konularda tecrübesiz birinin milyonlarca münferit makine üzerinden veri toplaması zaman alır. Bulunduğun yere dair bir bilgi edinmem neredeyse bir saat sürdü. Sen gittikten sonra Dr. Delmarre'ın işyerine uğrayarak daha da fazla vakit kaybettim."

"Orada ne yapıyordun?"

"Kendi araştırmamı yürütüyordum. Bunu senin yokluğunda yapmam gerektiği için üzgünüm ama soruşturmanın gereklilikleri bana başka seçenek bırakmadı."

"Klorissa Cantoro'yla görüştün veya izleştin mi?"

"Onunla bakıştım ama bunu kendi köşkümüzden değil de onun binasının farklı bir yerinden yaptım. Çiftlikte görmem gereken kayıtlar vardı. Normalde izlemek işimi görürdü ama o üç robot gerçek doğamı bildiği ve beni bir kez daha kolayca hapsedebileceği için kendi konutumuzda kalmam elverişsizdi."

Baley neredeyse tamamen toparlanmıştı. Bacaklarını yataktan sarkıttığında bir tür gecelik giydiğini keşfetti. Kılığını hoşnutsuzca gözden geçirdi. "Bana giysilerimi getir."

Daneel öyle yaptı.

"Bayan Delmarre nerede?" diye giyinirken sordu Baley.

"Ev hapsinde, ortağım Elijah."

"Ne? Kimin emriyle?"

"Benim emrimle. Robotik koruma altında yatak odasında tutuluyor ve kişisel ihtiyaçlarını karşılamak dışında emir verme hakkı elinden alındı."

"Senin tarafından mı?"

"Bu konuttaki robotlar kimliğimin farkında değiller."

Baley giyinmeyi tamamladı. "Gladia'ya yöneltilen suçlamaları biliyorum," dedi. "Fırsatı vardı; hatta sandığımızdan bile fazla. İlk başta söylediği gibi kocasının çığlığını duyup da olay yerine koşmamış. Başından beri oradaymış."

"Cinayete tanık olduğunu ve katili gördüğünü mü iddia ediyor?"

"Hayır. Hayati anlara dair hiçbir şey hatırlamıyor. Bazen olur öyle şeyler. Üstüne üstlük bir gerekçesi de varmış."

"Neymiş o, ortağım Elijah?"

"İlk baştan beri ihtimal verdiğim bir şey. Kendi kendime dedim ki, eğer bütün bunlar Dünya'da geçseydi ve Dr. Delmarre tarif edildiği, Gladia Delmarre da göründüğü gibi biri olsaydı kadının adamı eskiden ya da hâlâ sevdiğini, adamınsa sadece kendini sevdiğini söylerdim. Asıl zor olan Solarialıların sevgiyi Dünya'daki gibi hissedip hissetmediklerini veya ona oradaki gibi tepki verip vermediklerini anlamaktı. Duygularına ve tepkilerine yönelik tahminlerime güven olmazdı. İşte bu yüzden birkaçını görmem gerekiyordu. Onları izlemem değil, onları görmem."

"Seni anlamıyorum, ortağım Elijah."

"Sana açıklayabilir miyim bilmiyorum. Bu insanların genetik olasılıkları doğumdan önce dikkatle belirleniyor ve asıl gen dağılımı doğumdan sonra test ediliyor."

"Farkındayım."

"Ama genler her şey değildir. Çevre de önemlidir ve çevre, genlerin yalnızca belirli bir psikoz potansiyelini işaret ettiği gerçek bir psikoza dönüşebilir. Gladia'nın Dünya'ya ilgi duyduğunu fark ettin mi?"

"Hatırlarsan o konuda yorumda bulundum, ortağım Elijah, ve Bayan Delmarre'ın sahte bir ilgi göstererek seni etkilemeyi amaçladığını varsaydım."

"Diyelim ki gerçek bir ilgi, hatta huşu duyuyordu. Diyelim ki Dünya kalabalıklarının onu heyecanlandıran bir tarafı vardı. Diyelim ki pis kabul etmesi öğretilmiş bir şey onu istemdışı cezbediyordu. Muhtemel bir anormallik söz konusuydu. Solarialıları görerek ve Gladia'nın nasıl tepki verdiğine bakarak anormallik ihtimalini sınamam gerekiyordu. İşte o yüzden ne pahasına olursa olsun senden uzaklaşmam gerekiyordu, Daneel. O yüzden soruşturmayı sürdürürken izleşme yönteminden vazgeçmem gerekiyordu."

"Daha önceden böyle bir açıklama yapmadın, ortağım Elijah."

"Yapsaydım Birinci Kanun altında görev bildiğin şeye karşı bir etkisi olur muydu?"

Daneel sessiz kaldı.

"Deneyim işe yaradı," dedi Baley. "Birkaç kişiyle görüştüm veya görüşmeye çalıştım. Yaşlı bir sosyolog benimle görüşmeyi denedi ve yarı yolda pes etmeye mecbur kaldı. Bir robotikçi feci bir baskı altındayken bile benimle görüşmeyi reddetti. Görüşme ihtimali bile onu çocukça bir paniğe sevk etmeye yetti. Parmağını emerek ağladı. Dr. Delmarre'ın asistanı mesleği gereği şahsi varlığa alışkın olduğu için bana tahammül etti ama ancak sekiz metre uzaktan. Öte yandan Gladia–"

"Evet, ortağım Elijah?"

"Gladia yalnızca hafif bir tereddütle beni görmeye razı oldu. Varlığıma kolayca tahammül etti ve zaman geçtikçe tedirginliğinin azaldığına dair belirtiler sergiledi. Hepsi psikoz kalıbına uyuyor. Gladia benimle görüşmeyi dert etmedi; Dünya'ya ilgi duyuyordu; kocasına anormal bir ilgi duyuyor olabilirdi. Tüm bunlar karşı cins mensuplarının şahsi varlığına yönelik güçlü ve bu dünya için psikotik bir ilgiyle açıklanabilir. Dr. Delmarre öyle bir hissi teşvik edecek veya onunla işbirliği yapacak tipte biri değildi. Bu da Gladia'yı büyük bir hüsrana uğratmış olmalıydı."

Daneel başını salladı. "Hem de tutkulu bir ânında cinayet işlemesine yetecek kadar."

"Her şeye rağmen ben öyle düşünmüyorum, Daneel."

"Sakın kendi harici gerekçelerinden etkileniyor olmayasın, ortağım Elijah? Bayan Delmarre çekici bir kadın ve sen çekici bir kadının şahsi varlığına dair bir tercihin psikotik olmadığı bir Dünyalısın."

"Daha iyi sebeplerim var," dedi Baley huzursuzca. (Daneel'in soğukkanlı bakışları fazlasıyla içine işliyor ve ruhunu parçalara ayırıyordu. Yehoşafat! Kahrolası şey altı üstü bir makineydi.) "Gladia kocasının katili olsaydı Gruer'ın da katil adayı olurdu." Cinayetin robotlar aracılığıyla da işlenebileceğini açıklama dürtüsüne kapılsa bile kendini tuttu. Daneel'in robotları bilinçsiz katillere çeviren bir teoriye nasıl tepki vereceğinden emin değildi.

"Tabii senin de katil adayın olurdu."

Baley kaşlarını çattı. Daneel'e kendisini az bir farkla ıskalayan zehirli oktan bahsetmek ve böylece onun zaten fazlasıyla güçlü denebilecek korumacılık kompleksini daha da güçlendirmek gibi bir niyeti hiç olmamıştı.

"Klorissa sana ne dedi?" diye öfkeyle sordu. Kadına dilini tutmasını tembihlemesi gerekirdi ama Daneel'in ortalarda gezinip sorular soracağını nereden bilebilirdi?

Daneel sakince yanıt verdi. "Bayan Cantoro'nun mevzuyla hiçbir ilgisi yoktu. Cinayet girişimine kendim tanıklık ettim."

Baley'nin kafası karıştı. "Civarda değildin ki."

"Seni bizzat tutup bir saat önce buraya getirdim," dedi Daneel.

"Yahu sen ne anlatıyorsun?"

"Hatırlamıyor musun, ortağım Elijah? Neredeyse kusursuz bir cinayet işlenecekti. Bayan Delmarre açık havaya çıkmanı önermedi mi? Öyle bir şeye tanıklık etmedim ama önerdiğinden eminim."

"Önerdi. Evet."

"Hatta seni evden ayrılmaya o ikna etmiş olabilir."

Baley kendi "portresini", etrafını saran gri duvarları hatırladı. Bu akıllıca bir psikoloji olabilir miydi? Bir Solarialı sezgileri yardımıyla bir Dünyalının fizyolojisini bu kadar derinlemesine kavrayabilir miydi?

"Hayır," dedi.

"Süs göletine inmeni ve bankta oturmanı öneren de o muydu?" diye sordu Daneel.

"Şey, evet."

"Seni seyretmiş, gitgide başının döndüğünü fark etmiş olabileceği hiç aklına geldi mi?"

"Geri dönmek isteyip istemediğimi bir-iki defa sordu."

"Belki samimi konuşmamıştır. O bankta oturdukça rahatsızlanmanı seyretmiş olabilir. Hatta seni itmiş bile olabilir. Veya belki itmesine gerek kalmamıştır. Yanına varıp seni kollarıma aldığımda taş banktan geriye devrilme ve bir metre derinliğindeki suya düşme sürecindeydin. Öyle bir durumda muhakkak boğulurdun."

Baley o son kaçamak algıları ilk defa hatırladı. "Tanrı aşkına!"

"Dahası," dedi Daneel sakin bir amansızlıkla, "Bayan Delmarre yanında oturmuş devrilmeni seyrediyordu ve seni durdurmak için en ufak bir harekette bulunmuyordu. Seni sudan çıkarmaya da teşebbüs etmezdi. Boğulmana göz yumardı. Belki bir robot çağırırdı ama robot hiç şüphesiz çok geç kalırdı. Ve sonrasında Bayan Delmarre canını kurtarmak için bile sana dokunmasının imkânsız olduğunu açıklayıp geçerdi."

Haksız değil, diye düşündü Baley. Hiç kimse Gladia'nın bir insana dokunma acizliğini sorgulamazdı. Asıl şaşkınlık başka birine o kadar yakın durabilme becerisine duyulurdu.

"Anlayacağın, ortağım Elijah," dedi Daneel, "Bayan Delmarre'ın suçluluğu mevzubahis edilemez. Cinayeti o işle-

seydi Ajan Gruer'ı öldürmeye de onun teşebbüs etmiş olması gerektiğini onun suçluluğu aleyhine bir delilmiş gibi beyan ettin. Artık bunun doğru olduğunu görüyorsundur. Seni öldürmeye çalışma gerekçesi, Gruer'ı öldürmeye çalışma gerekçesiyle aynıydı: ilk cinayetin utanç verecek kadar ısrarcı bir müfettişinden kurtulma ihtiyacı."

"Belki bütün bu olaylar silsilesi masumanedir," dedi Baley. "Gladia açık havanın beni nasıl etkileyeceğini tahmin etmemiş olabilir."

"O Dünya'yı inceledi. Dünyalıların özelliklerinden haberdardı."

"Onu bugün dışarı çıktığıma ve açık havaya alıştığıma temin etmiştim."

"Belki de işin doğrusunu biliyordu."

Baley yumruğunu avcuna vurdu. "Gladia'yı çok zeki gösteriyorsun. Bu dediklerin duruma uymuyor ve hiçbirine inanmıyorum. Her halükârda cinayet silahı ortaya çıkıncaya dek cinayet ithamından sonuç çıkmaz."

Daneel, Dünyalının gözünün içine baktı. "O konuya da açıklama getirebilirim, ortağım Elijah."

Baley robot ortağına afallamış bir ifadeyle bakakaldı. "Nasıl?"

"Hatırlarsan, ortağım Elijah, şöyle bir mantık yürütmüştün. Bayan Delmarre katil olsaydı silah her neyse cinayet mahallinde kalmalıydı. Neredeyse derhal çıkagelen robotlar öyle bir silaha rastlamadılar; dolayısıyla olay mahallinden götürülmüş olmalıydı. Bu da silahı katilin götürdüğü anlamına gelirdi ve dolayısıyla katil Bayan Delmarre olamazdı. Tüm bunlar doğru mu?"

"Doğru."

"Fakat," diye devam etti robot, "robotların silahı aramadıkları bir yer var."

"Neresi?"

"Bayan Delmarre'ın altı. Katil olsun veya olmasın, Bayan Delmarre o ânın heyecanı ve telaşıyla yerde baygın yatıyordu. Ve silah her neyse onun altında ve gözden uzakta duruyordu."

"Öyleyse yerden kaldırılır kaldırılmaz silahın görülmesi gerekirdi," dedi Baley.

"Aynen öyle," dedi Daneel, "fakat Bayan Delmarre robotlar tarafından kaldırılmadı. Dr. Thool'un robotlardan başının altına bir yastık koyup onu yalnız bırakmalarını istediğini dün akşam yemeğinde bize kendi ağzıyla söyledi. Bayan Delmarre ilk olarak onu muayene etmeye gelen Dr. Altim Thool tarafından kaldırıldı."

"Ne olmuş yani?"

"Buna bağlı olarak, ortağım Elijah, yeni bir ihtimal ortaya çıkıyor. Bayan Delmarre katildi ve cinayet silahı suç mahallindeydi. Fakat Dr. Thool hastasını korumak için silahı götürüp imha etti."

Baley kendini aşağılanmış hissetti. Ayartılarak neredeyse makul bir açıklama beklemesi sağlanmıştı. "Söylediğinin en ufak bir gerekçesi yok. Dr. Thool neden öyle bir şey yapsın ki?"

"Çok iyi bir sebepten dolayı. Bayan Delmarre'ın onunla ilgili yorumlarını hatırlıyorsundur: 'Çocukluğumdan beri beni hep o tedavi etti. Her seferinde çok dostane ve şefkatli davranırdı.' Dr. Thool'un Bayan Delmarre hakkında bilhassa endişelenmesi için bir gerekçesi olabilir mi diye merak ediyordum. Bu sebeple bebek çiftliğine uğradım ve kayıtları inceledim. İlk başta bir ihtimal olduğunu tahmin ettiğim şey doğru çıktı."

"Neymiş o?"

"Dr. Altim Thool, Gladia Delmarre'ın babası. Dahası bu akrabalığı biliyordu."

Baley'nin aklından robota inanmamak geçmedi. Hissettiği tek şey gereken mantıksal analizi kendisinin değil de Robot Da-

neel Olivaw'ın yapmış olmasından dolayı derin bir hüsrandı. Yine de o analiz eksiksiz değildi.

"Dr. Thool'la konuştun mu?" diye sordu.

"Evet. Onu da ev hapsine aldırdım."

"Ne diyor?"

"Bayan Delmarre'ın babası olduğunu itiraf ediyor. Ondan bu konunun kayıtlarıyla hesap sordum. Ayrıca kızı gençken onun sağlığına yönelik tahkikatlarının kayıtlarını da gösterdim. Bir doktor olduğu için bu konuda diğer Solarialılardan daha fazla serbestiye sahip."

"Kızının sağlığını niye sorup soruşturs un ki?"

"Bunu da düşündüm, ortağım Elijah. İlave bir çocuk sahibi olabilmek için özel izin aldığında ve dahası çocuk sahibi olmayı başardığında yaşlı bir adammış. Buna genlerinin ve fiziksel zindeliğinin bir ürünü gözüyle bakıyor. Belki sonuçtan bu dünyada alışkın olunandan daha fazla gurur duyuyor. Dahası şahsi varlık gerektirdiği için Solaria'da pek rağbet görmeyen hekimlik mesleği o gurura daha bir sıkı sarılmasını gerektiriyor. Bu sebepten dolayı evladıyla arasındaki gizli irtibatı kesmemiş."

"Gladia'nın bunlardan haberi var mı?"

"Dr. Thool'un bildiği kadarıyla, ortağım Elijah, yok."

"Thool silahı cinayet mahallinden götürdüğünü itiraf ediyor mu?" diye sordu Baley.

"Hayır. Etmiyor."

"Öyleyse elinde hiçbir şey yok, Daneel."

"Hiçbir şey yok mu?"

"Silahı bulup Dr. Thool'un aldığını ispatlayamazsan veya en azından onu itiraf etmeye zorlayamazsan bir delilin yok demektir. Zincirleme bir çıkarım iyidir hoştur ama delil değildir."

"Adam bizzat yürütemeyeceğim belirli bir tür sorgulamaya maruz bırakılmadan suçunu itiraf etmez ki. Kızına değer veriyor."

"Alakası bile yok," dedi Baley. "Kızına beslediği hislerin senin ve benim alışkın olduğumuz hislerle alakası bile yok. Solaria bambaşka bir yer!"

Oda boyunca volta atarak kendini sakinleşmeye bıraktı. "Daneel," dedi, "kusursuz bir mantık çalışması yürütmüşsün ama yine de hiçbiri makul değil." (Mantıklı ama makul değil. Bir robotun tanımı bu değil miydi?)

Sözlerini sürdürdü. "Dr. Thool yaşlı bir adam ve otuz yıl kadar önce bir kız evlat sahibi olabilse dahi en güzel yıllarını geride bırakmış durumda. Uzaycılar bile bunarlar. Onu kızını baygın ve damadını şiddetli bir eylem sonucu ölmüş halde muayene ederken gözünde canlandır. Bunun ona göre ne kadar sıradışı bir durum olduğunu hayal edebiliyor musun? Kendine hakim olabilir miydi sanıyorsun? Hatta bir dizi parmak ısırtıcı eylemde bulunabilecek kadar hakim?

"Bak! Öncelikle kızının altında bir silah olduğunu fark etmesi gerekirdi – hem de robotların fark etmeyeceği kadar iyi gizlenmiş bir silah. İkincisi, her nasıl bir cisim fark ederse etsin onun bir silah olduğunu anlaması ve o silahı gizlice alıp götürebilirse kızına yöneltilecek bir cinayet suçlamasının zora gireceğini öngörmesi gerekirdi. Bu da panik halindeki yaşlı bir adam için epey çetrefil bir düşünüş olurdu. Sonra üçüncüsü, yine panik halindeki yaşlı bir adam olarak planını gerçekleştirmesi gerekirdi. Ve nihayetinde yalanına bağlı kalarak işlediği suçu katmerlemeye cesaret etmesi gerekirdi. Tüm bunlar mantıklı bir düşünüşün ürünü olabilir ama hiçbir makul değil."

"Suça alternatif bir çözümün var mı, ortağım Elijah?" dedi Daneel.

Baley son yaptığı konuşma sırasında oturmuştu. Şimdi tekrar ayağa kalkmayı denedi ama gerek yorgunluktan gerekse oturduğu koltuğun derinliğinden dolayı beceremedi. Huysuzca elini uzattı. "Bana bir el atıver, olur mu, Daneel?"

Daneel gözünü kendi eline dikti. "Affedersin, ortağım Elijah?"

Baley karşısındakinin mecazdan yoksun zihnine içinden sövdü. "Koltuktan kalkmama yardım et."

Daneel'in kuvvetli kolu onu koltuktan zahmetsizce kaldırdı.

"Sağ ol," dedi Baley. "Hayır, alternatif bir çözümüm yok. Daha doğrusu var ama her şey silahın konumuna bağlı."

Duvarın büyük bölümünü kaplayan kalın perdeye kadar sabırsızca yürüdü ve ne yaptığını düşünmeksizin bir köşeyi kaldırdı. Gecenin erken saatleriyle karşı karşıya olduğunu anlayıncaya dek kapkara cama baktı, sonra perdeyi elinden bıraktı. Aynı anda sessizce yanına yaklaşan Daneel kumaşı onun parmakları arasından aldı.

Robotun elinin çocuğunu yangından koruyan bir annenin sevgi dolu ihtiyatıyla perdeyi kavramasını seyrettiği o kısacık anda Baley'nin içinde bir devrim gerçekleşti.

Perdeyi kaptığı gibi Daneel'in elinden çekip aldı. Bütün ağırlığını vererek onu pencereden kopardı ve geride yırtık kumaş parçaları bıraktı.

"Ortağım Elijah!" dedi Daneel yumuşak bir sesle. "Açık havanın sana ne yapacağını artık muhakkak biliyorsundur."

"Benim *için* ne yapacağını biliyorum," dedi Baley.

Pencereden dışarı baktı. Siyahlıktan başka görecek hiçbir şey yoktu ama o siyahlık açık havaydı. Işıklandırılmamış olsa bile kesintisiz, engelsiz bir boşluktu ve Baley onunla yüzleşiyordu.

Ve hayatında ilk kez onunla özgürce yüzleşiyordu. Bu artık bir cesaret gösterisi, sapkınca bir merak veya bir cinayetin çözümüne çıkan yol değildi. Onunla yüzleşiyordu, çünkü yüzleşmek istediğini biliyor ve yüzleşmesi gerekiyordu. Bu da dünya kadar fark yaratıyordu.

Duvarlar birer koltuk değneğiydi! Karanlık ve kalabalıklar da! Baley onlara bilinçsizce o gözle bakmış ve onları sevdiğini, onlara ihtiyaç duyduğunu düşünmesine rağmen onlardan nef-

ret etmiş olmalıydı. Yoksa Gladia'nın yarattığı portredeki gri kuşatmaya neden o kadar içerlesindi ki?

Yüreğinin bir zafer hissiyle dolduğunu hissetti ve zafer bulaşıcıymışçasına aklına yeni bir fikir gelip dahili bir bağrış gibi içinde patladı.

Başı dönerek Daneel'i karşısına aldı. "Biliyorum," diye fısıldadı. "Yehoşafat! Biliyorum!"

"Neyi biliyorsun, ortağım Elijah?"

"Silaha ne olduğunu biliyorum; kimin sorumlu olduğunu da. Bir anda bütün taşlar yerine oturdu."

17
BİR TOPLANTI DÜZENLENİYOR

Daneel ani bir eyleme izin vermedi.

"Yarın!" dedi saygılı bir katiyetle. "Önerim bu, ortağım Elijah. Vakit geç oldu ve dinlenmeye ihtiyacın var."

Baley bunun doğruluğunu inkâr edemezdi. Kaldı ki hazırlık yapılması lazımdı – hem de fazlasıyla. Cinayete çözüm getirdiğinden emindi ama tıpkı Daneel'in teorisi gibi o çözüm de çıkarıma dayalıydı ve kıymeti deliller kadar azdı. Solarialıların ona yardım etmeleri gerekecekti.

Ve bir Dünyalı olarak yarım düzine Uzaycı'yla yüzleşecekse kontrolü tamamen elinde tutmalıydı. Bu da istirahat ve hazırlık anlamına geliyordu.

Ama uyuyamazdı. Uyuyamayacağından emindi. Ne tıkır tıkır çalışan robotların onun için hazırladığı yumuşacık özel yatak, ne de Gladia'nın köşkündeki özel odanın yumuşak parfümü ve daha bile yumuşak müziği işe yarardı. Bunu adı gibi biliyordu.

Daneel karanlık bir köşede göze batmadan oturuyordu.

"Gladia'dan hâlâ korkuyor musun?" diye sordu Baley.

"Yalnız ve savunmasız uyumana izin verilmesinin akıllıca olacağını sanmam," dedi robot.

"Eh, canın nasıl isterse. Ne yapmanı istediğimi anladın mı, Daneel?"

"Anladım, ortağım Elijah."

"Umarım Birinci Kanun gereği herhangi bir çekincen yoktur."

"Ayarlamak istediğin görüşmeyle ilgili biraz var. Silah taşıyacak ve kendi güvenliğine özen gösterecek misin?"

"Seni temin ederim ki evet."

Daneel o kadar insansı bir tavırla iç geçirdi ki Baley bir anlığına karanlığı delerek ötekinin makinelere has kusursuz yüzünü inceleyebilmek istedi.

"İnsan davranışlarını hiçbir zaman mantıklı bulmamışımdır," diye belirtti Daneel.

"Bizim de kendi Üç Kanunumuza ihtiyacımız var," dedi Baley, "ama olmadığına memnunum."

Gözlerini tavana dikti. Pek çok şey Daneel'e bağlıydı ama Baley ona gerçeğin tamamını söyleyemezdi. Robotlar da işin içindeydi. Aurora gezegeninin kendi çıkarlarını temsilen bir robot yollaması için sebepleri yok değildi ama hata etmişlerdi. Robotların kısıtlamaları vardı.

Yine de işler yolunda giderse tüm bu süreç on iki saatte tamamlanabilirdi. Baley yirmi dört saat içinde Dünya'ya doğru yola çıkabileceğini umuyordu. Bu garip bir tür umuttu. İnanmakta zorluk çektiği ama Dünya'nın kurtuluşu olabilecek – hatta olması gereken– bir umut.

Dünya! New York! Jessie ile Ben! Yuvanın konforu, aşinalığı ve biricikliği!

Baley yarı uyur bir vaziyette aklından bunları geçirirken Dünya düşüncesi ona beklediği huzuru sağlamadı. Onunla Şehirler arasında bir yabancılaşma vardı.

Sonra zamanın bilinmeyen bir noktasında hepsi kayboldu ve Baley uyudu.

Uyuyup uyanan Baley duş aldı ve giyindi. Bedensel olarak bir hayli hazırdı. Ama kararsızdı. Yürüttüğü muhakemeyi sabah

aydınlığında öncekinden daha az inandırıcı bulduğu için değil. Asıl sebep Solarialılarla yüzleşme mecburiyetiydi.

Verecekleri tepkiden emin olabilir miydi? Yoksa yine göz gözü görmeden mi çalışması gerekecekti?

İlk Gladia geldi. Öyle yapmak elbette ki onun için basitti. Zaten köşkte olduğu için kapalı bir devredeydi. Solgun ve ifadesiz genç kadın giydiği beyaz elbiseyle soğuk bir heykeli andırıyordu.

Baley'ye çaresiz gözlerle baktı. Baley nazikçe gülümseyerek karşılık verince bundan cesaretlenir gibi oldu.

Diğerleri de teker teker ortaya çıktı. Gladia'yı Güvenlik Müdür Vekili Attlebish izledi. Sırımsı ve mağrur adamın iri çenesi memnuniyetsizce kalkıktı. Onu robotikçi Leebig izledi. Sabırsız ve kızgın Solarialının zayıf göz kapağı belirli aralıklarla kırpışıyordu. Sosyolog Quemot biraz yorgun olmasına rağmen çukurda kalan gözleriyle Baley'ye gülümsüyor, küçümseyici ifadesiyle adeta *Birbirimizi gördük, samimi olduk* diyordu.

Klorissa Cantoro çıkageldiğinde öbürlerinin huzurunda tedirgin görünüyordu. Duyulur bir hıhlamayla Gladia'yı şöyle bir süzdü, ardından gözlerini yere dikti. En son Dr. Thool geldi. Hırpani, neredeyse hasta bir hali vardı.

Yavaş yavaş toparlanan ve iştiraki fiziksel açıdan mümkün olmayan Gruer hariç hepsi oradaydı. (*Eh, onsuz da idare ederiz*, diye aklından geçirdi Baley.) Hepsi de resmi giyinmişti; hepsi de perdelerle sıkıca kapatılmış odalarda oturuyordu.

Daneel vaziyeti iyi ayarlamıştı. Baley ona kalan işlerin de üstesinden başarıyla geleceğini tüm kalbiyle umuyordu.

Baley bir Uzaycı'dan diğerine baktı. Kalbi gümbür gümbürdü. Her bir figür ona farklı bir odadan bakıyordu. Aydınlatma, mobilya ve duvar süslemeleri çelişkisi baş döndürücüydü.

"Dr. Rikaine Delmarre'ın öldürülmesi meselesini gerekçe, fırsat ve yöntem çatısı altında tam da bu sırayla görüşmek istiyo–"

Attlebish sözünü kesti. "Bu uzun bir konuşma mı olacak?"

"Olabilir," dedi Baley sertçe. "Buraya bir cinayeti soruşturmak üzere çağrıldım ve böyle bir iş benim hem uzmanlığım hem de mesleğimdir. Onun nasıl yapılacağını en iyi ben bilirim." (*Sana dil uzatmalarına izin verme*, diye aklından geçirdi, *yoksa bütün bunlar hiçbir işe yaramaz. Üzerlerinde hakimiyet kur!*)

Kelimelerini elinden geldiğince sert ve keskin telaffuz ederek sözlerini sürdürdü. "Öncelikle gerekçe. Üç öğe içerisinde gerekçe bir bakıma en az tatmin edici olandır. Fırsat ve yöntem nesneldir. Her ikisi de gerçeklere dayanılarak incelenebilir. Gerekçe ise özneldir. Bilinen bir aşağılanmanın intikamı gibi başkalarınca gözlemlenen bir şey olabilir. Fakat tamamıyla gözlemlenemez bir şey olması da mümkündür – duygularını asla belli etmeyen iyi disiplinli birinin mantıksız, cinai nefreti gibi.

"Hemen hemen hepiniz o veya bu zamanda bana suçu Gladia Delmarre'ın işlediğine inandığınızı söylediniz. Hiç kimsenin alternatif bir zanlı önermediği kesin. Gladia'nın bir gerekçesi var mıydı? Dr. Leebig bir tane öne sürdü. Gladia'nın kocasıyla sık sık tartıştığını söyledi ve Gladia daha sonra aynı şeyi bana itiraf etti. Bir tartışmadan doğabilen öfkenin bir kişiyi cinayete teşvik etmesi akla yatkındır. Pekâlâ.

"Fakat merak ediyorum da bir gerekçeye sahip tek kişi o muydu? Mesela Dr. Leebig–"

Robotikçi neredeyse havaya sıçrayacaktı. Kaskatı tuttuğu elini Baley'den tarafa uzattı. "Sözlerine dikkat et, Dünyalı."

"Yalnızca teori yürütüyorum," dedi Baley soğuk bir edayla. "Siz, Dr. Leebig, yeni robot modelleri üstünde Dr. Delmarre'la beraber çalışıyordunuz. Robotik alanında Solaria'nın en iyisisiniz. Bunu kendi ağzınızla söylediniz ve size inanıyorum."

Leebig apaçık bir tenezzülle gülümsedi.

Baley devam etti. "Ama Dr. Delmarre'ın ölmeden önce size

dair tasvip etmediği bazı meselelerden dolayı aranızdaki ilişkiyi sonlandırmak üzere olduğunu duydum."

"Yalan! Yalan!"

"Olabilir. Ama ya doğruysa? İlişkinizi bitirerek sizi alenen küçük düşürmeden önce ondan kurtulmak gibi bir gerekçeniz olamaz mıydı? İçimden bir ses öyle bir aşağılanmayı kolay kolay hazmedemeyeceğinizi söylüyor."

Baley adama cevap verme fırsatı tanımamak için sözlerine hiç ara vermedi. "Ve siz, Bayan Cantoro. Dr. Delmarre'ın ölümü cenin mühendisliği gibi sorumluluk gerektiren bir makamı size bırakıyor."

"Üstümüzdeki gökyüzü aşkına, bunu daha önce de konuştuk!" diye elemle haykırdı Klorissa.

"Konuştuğumuzu biliyorum ama yine de bu değerlendirilmesi gereken bir husus. Dr. Quemot'a gelince; Dr. Delmarre'la düzenli olarak satranç oynardı. Belki çok fazla maç kaybetmek onu sinirlendirdi."

Sosyolog çabucak lafa karıştı. "Bir satranç maçını kaybetmek yeterli bir gerekçe olacak değil ya, Sivil Polis."

"Satrancı ne kadar ciddiye aldığınıza göre değişir. Gerekçesi katilin kendisine her şeyden önemli gözükürken diğer herkese tamamıyla önemsiz gelebilir. Neyse, bunun bir önemi yok. Burada anlatmaya çalıştığım şey gerekçenin tek başına yetmeyeceği. Herkesin bir gerekçesi olabilir – özellikle de Dr. Delmarre gibi birini öldürmek için."

"Bu yorumunla ne kastediyorsun?" diye hınçla hesap sordu Quemot.

"Sadece Dr. Delmarre'ın 'iyi bir Solarialı' olduğunu. Hepiniz de onu öyle tarif ettiniz. Dr. Delmarre, Solaria âdetlerinin her gereksinimini dört dörtlük karşılıyordu. O ideal biri, neredeyse bir soyutlamaydı. Sevmek bir kenara, öyle birinden kim hoşlanabilir? Acizlikten yoksun bir adam diğer herkese kendi kusurlarını hatırlatmaktan başka bir işe yaramaz. Tennyson

adlı ilkel bir şair bir keresinde şöyle yazmıştı: 'Hiç kusuru olmayanın her şeyi kusurdur.'"

"Hiç kimse birini çok iyi olduğu için öldürmez," dedi Klorissa kaşlarını çatarak.

"Dr. Delmarre'ın Solaria'daki bir komplodan haberdar olduğunu veya olduğunu sandığını bilmiyorsunuz," dedi Baley. "Bahsi geçen komploya göre fetih amacıyla galaksinin geri kalanına bir taarruz hazırlığı yapılıyordu. Dr. Delmarre bunu engellemeye niyetliydi. Bu sebeple komploda yer alanlar onu yok etmeyi gerekli bulmuş olabilir. Bayan Delmarre, hatta Güvenlik Müdür Vekili Corwin Attlebish de dahil buradaki herkes komplonun bir üyesi olabilir."

"Ben mi?" dedi Attlebish üstüne alınmadan.

"Gruer'a yapılanlar sizi başa geçirir geçirmez soruşturmayı sonlandırmaya çalıştığınız kesin."

Baley içeceğinden birkaç fırt çekerek (bunu kendisininkiler hariç insan veya robot hiçbir elin değmediği orijinal kabından yaptı) gücünü topladı. Şimdiye dek bir bekleme taktiği izlemişti ve Solarialıların oturup beklemelerine minnettardı. Dünyalıların aksine insanlarla kısa mesafeden başa çıkma tecrübeleri yoktu. Yakın dövüşçü değillerdi.

"Fırsata geçelim," dedi. "Kocasına şahsi varlığıyla yaklaşabilecek tek kişi o olduğundan sadece Bayan Delmarre'ın fırsat bulduğu yönünde bir genel görüş var.

"Peki bundan emin miyiz? Diyelim ki Bayan Delmarre haricinde biri Dr. Delmarre'ı öldürmeyi kafasına koydu. Böyle azılı bir niyet, şahsi varlıktan duyulan rahatsızlığı ikinci plana atmaz mı? Herhangi biriniz cinayet işlemeyi göze alırsanız kişisel varlığa işi halletmeye yetecek kadar katlanmaz mısınız? Delmarre köşküne gizlice girip–"

Attlebish buz gibi bir tavırla sözünü kesti. "Hiçbir şeyden haberin yok, Dünyalı. Bizim katlanıp katlanmamamız fark etmez. Seni temin ederim ki ilk başta Dr. Delmarre görüşmeye

izin vermezdi. Ne kadar kıymetli olursa olsun ve aralarında ne kadar uzun soluklu bir dostluk bulunursa bulunsun biri şahsi huzuruna çıksaydı Dr. Delmarre ona çekip gitmesini buyururdu ve gerekirse tahliye için robotları yardıma çağırırdı."

"Doğru," dedi Baley, "ama *eğer* Dr. Delmarre işin içinde bir kişisel varlık olduğunu bilseydi."

"Ne demek istiyorsun?" diye şaşkınlıkla bilmek isteyen Dr. Thool'un sesi titriyordu.

"Cinayet mahallinde onu tedavi ettiğinizde," dedi Baley sorgucusunun gözünün içine bakarak, "Bayan Delmarre izleştiğinizi farz etmiş; ta ki siz ona dokununcaya kadar. Bana böyle söyledi ve ona inanıyorum. Şahsen ben yalnızca görüşmeye alışkınım. Solaria'ya geldiğimde ve Güvenlik Müdürü Gruer'la buluştuğumda onu gördüğümü farz etmiştim. Mülakatın sonunda Gruer ortadan kaybolunca şaşkına dönmüştüm.

"Şimdi aksini farz edin. Diyelim ki bir adam ömrü boyunca sadece izleşmiş, nadir durumlarda karısı hariç kimseyle görüşmemiş olsun. Sonunda karısından başka biri onun kişisel huzuruna çıksın. Adam otomatikman bunun bir izleşme meselesi olduğunu farz etmez mi – özellikle de bir robot aldığı talimatlar doğrultusunda Delmarre'a izleşme irtibatı sağlandığını bildirirse?"

"Mümkün değil," dedi Quemot. "Arka plandaki farklılık gerçeği ele verir."

"Belki ama şu anda kaçınız arka planın farkındasınız? Dr. Delmarre bir terslik olduğunu anlayıncaya dek aradan en az bir dakika geçmiştir. Arkadaşı her kimse o zaman zarfında yanına gelebilir ve bir sopayı havaya kaldırıp savurabilir."

"İmkânsız," dedi Quemot inatla.

"Sanmıyorum," dedi Baley. "Bence fırsat, katilin Bayan Delmarre olduğunun kesin kanıtı sayılmamalı. Fırsatı var olmasına vardı ama aynı şey başkaları için de geçerliydi."

Baley tekrar bekledi. Alnının terlediğini hissetse de o teri

silmek onu zayıf gösterirdi. Gidişat üstündeki mutlak hakimiyetini korumalıydı. Hedef aldığı kişi kendi kendini ondan aşağı olduğuna inandırmalıydı. Bir Dünyalının bunu bir Uzaycı'ya yapması zordu.

Baley çehreden çehreye bakarak olayların en azından tatmin edici bir ilerleme gösterdiğine karar verdi. Attlebish bile insanca bir endişeye kapılmış gibiydi.

"Böylelikle," dedi, "yönteme geliyoruz. En kafa karıştırıcı unsur da o. Cinayetin işlendiği silah asla bulunamadı."

"Bunun farkındayız," dedi Attlebish. "Bulunsaydı Bayan Delmarre aleyhine yöneltilen suçlama doğru kabul edilirdi. Bir soruşturmaya gerek görmezdik."

"Olabilir," dedi Baley. "Öyleyse gelin yöntem meselesini analiz edelim. İki ihtimal var. Cinayeti ya Bayan Delmarre ya da başka biri işledi. Eğer Bayan Delmarre işlediyse sonradan alınıp götürülmedikçe silahın suç mahallinde kalması gerekirdi. Şu an burada bulunmayan ortağım Auroralı Bay Olivaw'a göre Dr. Thool silahı suç mahallinden götürme fırsatı buldu. Şimdi Dr. Thool'a öyle bir şey yapıp yapmadığını, yani baygın durumdaki Bayan Delmarre'ı muayene ederken oradan bir silah alıp almadığını hepimizin huzurunda soruyorum."

Dr. Thool titriyordu. "Hayır, hayır. Yemin ederim. Her türlü sorgulamaya razıyım. Yemin ederim hiçbir şey almadım."

"Bu noktada Dr. Thool'un yalan söylediğini iddia etmek isteyen var mı?" diye sordu Baley.

Yaşanan sessizlikte Leebig, Baley'nin görüş alanı dışındaki bir cisme bakarak saat hakkında bir şeyler mırıldandı.

"İkinci ihtimal," dedi Baley, "suçu başka biri işledi ve silahı alıp yanında götürdü. Fakat öyle bir durumda neden diye sormak lazım. Silahı alıp götürmek, cinayeti Bayan Delmarre'ın işlemediği gerçeğinin bir reklamı olur. Katil dışarıdan gelmiş biriyse silahı cesedin yanında bırakarak Bayan Delmarre'ı suçlu durumuna düşürmemesi için tam bir embesil olması gere-

kir. Öyleyse her halükârda *silah halen suç mahallinde bulunmalı*! Ama kimse onu görmedi."

"Aptal mı yoksa kör mü olduğumuzu düşünüyorsun?" dedi Attlebish.

"Solarialılar olduğunuzu," dedi Baley sakince, "ve dolayısıyla suç mahallinde bırakılan silahı bir silah olarak tanımakta yetersiz kaldığınızı düşünüyorum."

"Tek kelime bile anlamadım," diye sıkıntıyla mırıldandı Klorissa.

Toplantı boyunca kılını bile kıpırdatmamış olan Gladia bile Baley'yi şaşkınlıkla süzüyordu.

"Olay mahallindeki yegâne şahıslar ölü koca ile onun baygın eşi değildi," dedi Baley. "Arızalanmış bir de robot vardı."

"Eee?" dedi Leebig öfkeyle.

"İmkânsızı elediğimizde geriye kalanlar ne kadar düşük ihtimalli olursa olsun gerçektir, öyle değil mi? Cinayet silahı suç mahallindeki robottu ve hiçbiriniz eğitiminiz gereği o silahı tanıyamadınız."

Hep bir ağızdan konuşmaya başladılar. Bir tek Gladia bön bön bakmakla yetindi.

Baley kollarını kaldırdı. "Yeter. Susun! Bırakın açıklayayım!" Bir kez daha Gruer'ın canına kastedilmesinin ve nasıl bir yöntem kullanılmış olabileceğinin öyküsünü anlattı. Bu sefer bebek çiftliğinde kendisine düzenlenen cinayet girişimini de ekledi.

Leebig sabırsızca konuştu. "Öyle bir şey herhalde bir robota zehir kullandığını bilmeden bir oku zehirleterek ve ikinci bir robota senin bir Dünyalı olduğunu söyledikten sonra zehirli oku zehirli olduğunu bilmeden oğlana verdirterek halledilmiştir."

"Onun gibi bir şey. Her iki robota da harfiyen talimat verilmesi gerekiyordu."

"İnanması çok zor," dedi Leebig.

Beti benzi atmış olan Quemot her an kusacak gibiydi. "Hiçbir Solarialı bir insana zarar vermek için robotlardan yararlanmış olamaz."

"Belki öyledir," dedi Baley omuz silkerek, "ama burada asıl mevzu robotların manipüle edilebilmeleri. Dr. Leebig'e sorun. Robotikçi olan o."

"Bu dediğin Dr. Delmarre cinayetine uygulanamaz. Sana dün de söyledim. Nasıl olur da bir robota bir insanın kafatası ezdirilebilir ki?"

"Nasıl olduğunu açıklayayım mı?"

"Elinden gelirse açıkla."

"Dr. Delmarre yeni bir model test ediyordu," dedi Baley. "Bunun önemini fark etmedim; ta ki dün akşam oturduğum koltuktan kalkarken bir robota 'Bana bir el atıver!' deyinceye kadar. Robot elini söküp bana fırlatması bekleniyormuşçasına kendi eline şaşkın şaşkın baktı. Emrimi daha az mecazi biçimde tekrarlamam gerekti. Fakat bu bana Dr. Leebig'in aynı günün daha erken saatlerinde söylediği bir şeyi hatırlattı. Değiştirilebilir uzuvlu robotlar üstünde deneyler yürütülüyormuş.

"Diyelim ki Dr. Delmarre'ın test ettiği o robot da onlardan biriydi. Çeşitli şekillere sahip çok sayıda değiştirilebilir uzvu farklı uzmanlıklar gerektiren işlerde kullanabiliyordu. Diyelim ki katil bunu biliyordu ve aniden robota, 'Bana kolunu ver,' dedi. Öyle bir durumda robot kolunu çıkarıp ona verir. Sökük kol harika bir silah işlevi görür. Dr. Delmarre öldükten sonra da tekrar yerine takılabilir."

Baley konuşurken afallamış dehşetin yerini itiraz lakırdıları aldı. Baley'nin son cümlesini bağırması gerekti ve buna rağmen sesini duyuramadı.

Yüzü mosmor kesilmiş olan Attlebish koltuğundan kalkıp öne çıktı. "Dediğin doğru bile olsa katil Bayan Delmarre

demektir. Oradaydı ve kocasıyla tartıştı. Kocasının robot üstündeki çalışmalarını seyretmiş ve değiştirilebilir uzuv olayını öğrenmiş olabilir – ki bu arada uydurduğun senaryoya hâlâ inanmıyorum. Ne yaparsan yap, Dünyalı, tüm bulgular onu işaret ediyor."

Gladia usulca ağlamaya başladı.

Baley genç kadına bakmadı. "Bilakis," dedi, "cinayeti her kim işlediyse o kişinin Bayan Delmarre olmadığını ispatlamak çok kolay."

Jothan Leebig kollarını göğsünde kavuşturup yüzüne aşağılayıcı bir ifade oturttu.

Baley bunu fark etti. "İspatlamama siz yardım edeceksiniz, Dr. Leebig. Bir robotikçi olarak robotları dolaylı cinayet gibi bir eyleme sevk etmenin müthiş bir beceri gerektireceğini biliyorsunuz. Dün bir şahsı ev hapsine aldırmayı deneme fırsatım oldu. Bahsi geçen şahsı güvende tutmaları için üç robota ayrıntılı talimatlar verdim. Yaptığım basit bir işti ama robotlar konusunda beceriksizim. Talimatlarımda boşluklar vardı ve mahkumum kaçtı."

"Kimmiş o mahkûm?" diye bilmek istedi Attlebish.

"Konumuzla ilgisi yok," dedi Baley sabırsızca. "İlgisi olan şey amatörlerin robotlarla başa çıkmakta zorlandıkları. Bazı Solarialılar da diğerlerine kıyasla bir hayli amatör olabilirler. Mesela Gladia Delmarre robotik bilimi hakkında ne biliyor?... Eee, Dr. Leebig?"

"Ne?" Robotikçi ona aval aval baktı.

"Bayan Delmarre'a robotik eğitimi vermeye çalıştınız. Nasıl bir öğrenciydi? Bir şeyler öğrendi mi?"

Leebig huzursuzca etrafına bakındı. "Öğrenmedi..." deyip kaldı.

"Ümitsiz bir vakaydı, değil mi? Yoksa cevap vermemeyi mi yeğlersiniz?"

"Rol yapmış olabilir," dedi Leebig tedirgince.

"Bir robotikçi olarak Bayan Delmarre'ın dolaylı bir cinayet işletebilecek kadar robotlardan anladığını söylemeye hazır mısınız?"

"Bu soruya nasıl cevap verebilirim ki?"

"Gelin başka bir şekilde ifade edeyim. Bebek çiftliğinde beni öldürtmeye çalışan her kimse robotlar arası iletişimi kullanarak yerimi belirlemiş olmalı. Sonuçta nereye gideceğimi hiçbir insana söylememiştim ve yerimi sadece beni bir noktadan diğerine götüren robotlar biliyorlardı. Ortağım Daneel Olivaw ileriki saatlerde izimi sürebildi ama bir hayli zorlanarak. Öte yandan katil aynı şeyi kolayca becermiş olmalı, çünkü yerimi belirlemenin yanı sıra ben çiftliği terk etmeden önce okun zehirlenip atılmasını sağlaması gerekiyordu. Bayan Delmarre bunu yapabilecek beceriye sahip mi?"

Corwin Attlebish öne eğildi. "Gereken becerinin kimde olduğunu önerirsin, Dünyalı?"

"Dr. Jothan Leebig kendi iddiasına göre gezegendeki en iyi robotçu," dedi Baley.

"Bu bir itham mı?" diye haykırdı Leebig.

"Evet!" diye bağırdı Baley.

Leebig'in gözlerindeki hiddet yavaş yavaş kayboldu. Yerini sükûnet değilse bile dizginlenmiş bir gerginlik aldı. "Cinayetin ardından Delmarre robotunu inceledim," dedi. "Sökülebilir uzuvları yoktu. En azından uzuvları ancak özel aletlerle ve uzman müdahalesiyle sökülebilirdi. Dolayısıyla Delmarre'ın öldürülmesinde kullanılan silah o robot değildi. İddianın bir dayanağı yok."

"Beyanınızın doğruluğuna kefil olacak biri var mı?" diye sordu Baley.

"Sözüm sorgulanamaz."

"Burada sorgulanabilir. Sizi suçluyorum ve robotla ilgili desteksiz sözlerinizin bir değeri yok. Yok eğer başka biri size

arka çıkarsa o zaman iş değişir. Yeri gelmişken, arızalı robotu çarçabuk imha ettiniz. Neden?"

"Beklemeye gerek yoktu da ondan. Robot tamamen arızalıydı. İşe yarar bir tarafı kalmamıştı."

"Neden?"

Baley'ye doğru yumruk sallayan Leebig şiddetle yanıt verdi. "Aynı şeyi bana daha önce de sordun, Dünyalı, ve sana sebebini söyledim. Durdurmakta yetersiz kaldığı bir cinayete tanıklık etti."

"Bana öyle bir olayın her seferinde tam bir çöküntüye yol açtığını, bunun evrensel bir kural olduğunu da söylediniz. Fakat Gruer zehirlendiğinde ona zehirli içeceği veren robot yalnızca topallayacak ve peltekçe konuşacak kadar zarar gördü. O anda cinayet girişimine tanıklık etmekle kalmadı, aynı zamanda cinayet silahı olarak da kullanıldı. Buna rağmen sorgulanacak kadar aklı başındaydı.

"Dolayısıyla Delmarre vakasındaki robotun cinayetteki rolü Gruer robotunun zehirlenme olayındaki rolünden bile daha büyük olmalı. Bu da Delmarre robotunun kolunun cinayet silahı niyetine kullanılmış olmasını gerektirir."

"Saçmalığın daniskası," dedi Leebig nefes nefese. "Robotikten zerre kadar anlamıyorsun."

"Olabilir," dedi Baley. "Fakat Güvenlik Müdürü Attlebish'e robot fabrikanızın ve bakım atölyenizin kayıtlarına el koymasını önereceğim. Belki sökülebilir uzuvlu robotlar üretip üretmediğinizi ve eğer ürettiyseniz herhangi birini Dr. Delmarre'a yollayıp yollamadığınızı öğrenebiliriz."

"Hiç kimse kayıtlarıma el süremez!" diye haykırdı Leebig.

"Neden? Saklayacak bir şeyiniz yoksa neden?"

"Yahu Delmarre'ın niye öldürmek isteyeyim ki? Bana onu söyle. Gerekçem neydi?"

"Aklıma iki tane geliyor," dedi Baley. "Bayan Delmarre'la samimiydiniz. Hem de fazlasıyla. Siz Solarialılar da bir yere

kadar insansınız. Kadınlarla hiç düşüp kalkmadınız ama bu sizi deyim yerindeyse hayvani dürtülere bağışıklı kılmadı. Bayan Delmarre'la nispeten gayri resmi giyindiği anlarda görüştünüz... Pardon, izleştiniz ve–"

"Hayır!" diye ızdırapla haykırdı Leebig.

Gladia da aynı şeyi hararetle fısıldadı.

"Belki hislerinizin doğasını kendiniz bile anlamadınız," dedi Baley. "Veya bir miktar anladıysanız bile gösterdiğiniz zayıflıktan ötürü kendinizi hakir gördünüz ve o zayıflığa ilham verdiği için Bayan Delmarre'dan nefret ettiniz. Fakat ona sahip olduğu için Dr. Delmarre'dan da nefret etmiş olabilirsiniz. Sonuçta Bayan Delmarre'dan size asistanlık etmesini istediniz. O noktaya kadar libidonuza taviz verdiniz. Bayan Delmarre isteğinizi reddedince de ona duyduğunuz nefret arttı. Dr. Delmarre'ı eşinden şüphelenilecek bir yöntemle öldürerek her ikisinden de intikam almanız mümkündü."

"Bu ucuz, melodramatik zırvaya kim inanır?" diye boğuk bir fısıltıyla hesap sordu Leebig. "İnansa inansa başka bir Dünyalı, başka bir hayvan inanabilir. Hiçbir Solarialı aynı hataya düşmez."

"O gerekçeye bel bağlamıyorum," dedi Baley. "Bence bilinçsizce de olsa oradaydı ama daha açık bir gerekçeniz de vardı. Dr. Rikaine Delmarre planlarınızın önünde bir engeldi ve ortadan kaldırılması lazımdı."

"Ne planları?" diye bilmek istedi Leebig.

"Galaksinin fethini hedef alan planlarınız, Dr. Leebig," cevabını verdi Baley.

18
BİR SORU CEVAPLANIYOR

"Dünyalı aklını kaçırmış!" diye haykıran Leebig ötekilere doğru döndü. "Bu apaçık ortada değil mi?"

Bazıları konuşmadan ona, bazıları da Baley'ye baktı.

Baley onlara karar verme fırsatı tanımadı. "İşin doğrusunu biliyorsunuz, Dr. Leebig. Dr. Delmarre sizinle bağlarını koparacaktı. Bayan Delmarre bunun evlenmeye yanaşmadığınız için olduğunu sanıyordu. Ben öyle düşünmüyorum. Dr. Delmarre ektogenezin* mümkün olacağı ve evliliğe gerek kalmayacağı bir gelecek planlıyordu. Fakat aynı zamanda sizinle beraber de çalışıyordu; işiniz hakkında diğer herkesten daha çok şey bilir ve tahmin edebilirdi. Tehlikeli deneyler yürütüyorsanız bundan haberi olur ve sizi durdurmaya çalışırdı. Öyle meseleleri Ajan Gruer'a çıtlatmıştı ama ayrıntıya girmemişti, çünkü ayrıntılardan henüz emin değildi. Belli ki kuşkulandığını keşfettiniz ve onu öldürdünüz."

"Delilik!" dedi Leebig yeniden. "Bu zırvaları daha fazla dinlemeyeceğim."

Fakat Attlebish araya girdi. "Ona bir kulak ver, Leebig!"

Güvenlik Müdürü'nün sesindeki bariz sempati eksikliği karşısında Baley vakitsiz bir memnuniyet sergilememek için dudağını ısırdı. "Benimle yaptığınız ve sökülebilir uzuvlara sahip robotlardan bahsettiğiniz görüşmede entegre pozitronik beyinli uzay gemilerine de değindiniz. O sırada diliniz epey

* Embriyonun suni şartlar altında rahim dışında gelişimi. –ç*n*

çözülmüştü. Bir Dünyalı olduğum için robotiğin esaslarına aklımın ermeyeceğini mi düşündünüz? Yoksa şahsi varlıkla tehdit edilip de tehdit kalktı diye sevinçten kendinizi mi kaybettiniz? Her halükârda Dr. Quemot bana zaten Solaria'nın diğer Dış Gezegenler karşısındaki gizli silahının pozitronik robot olduğunu söylemişti."

Beklenmedik bir şekilde adı geçen Quemot şiddetle irkildi. "Benim asıl demek istediğim–"

"Biliyorum, sosyolojik açıdan konuşuyordunuz. Fakat sözleriniz insanı düşündürüyor. İnsanlı bir uzay gemisi yerine entegre bir pozitronik beyne sahip bir uzay gemisi hayal edin. İnsanlı bir uzay gemisi aktif savaşta robotlardan yararlanamaz. Bir robot düşman uzay gemisindeki veya düşman dünyalardaki insanları yok edemez. Dost insanlar ile düşman insanlar arasındaki ayrımı kavrayamaz.

"Elbette bir robota rakip uzay gemisinde hiç insan bulunmadığı söylenebilir. Ona bombalananın boş bir gezegen olduğu söylenebilir. Ama bununla başa çıkmak zor olur. Bir robot kendi gemisinde insan taşındığını görür; kendi dünyasında insanların yaşadığını bilir. Aynı şeyin düşman gemileri ve dünyaları için de doğru olduğunu farz eder. Öyle bir durumda onlarla doğru düzgün başa çıkmak için sizin gibi gerçek bir robotik uzmanı gerekir, Dr. Leebig, ve öyle uzmanların sayısı çok azdır.

"Fakat bana öyle geliyor ki kendi pozitronik beyniyle donanmış bir uzay gemisi, saldırması istenen herhangi bir gemiye neşeyle saldıracaktır. Doğal olarak diğer bütün gemilerin de insansız olduğunu varsayacaktır. Pozitronik beyinli bir geminin ona gerçeği gösterebilecek düşman gemilerinden mesaj alması kolaylıkla engellenebilir. Silahları ve savunmaları bir pozitronik beynin doğrudan kontrolünde olacağı için tüm insanlı gemilerden daha yüksek bir manevra kabiliyeti bulunacaktır. Mürettebata, erzaka, suya ve hava temizleyicilere

yer ayırması gerekmeyeceğinden daha fazla zırh ve daha fazla silah taşıyabilecek, sıradan bir gemiden çok daha dayanıklı olacaktır. Pozitronik beyinli bir gemi, filolarca sıradan gemiyi mağlup edebilecektir. Yanılıyor muyum?"

Son sorunun hedefi koltuğundan kalkmış olan ve kaskatı bir şekilde ayakta duran Dr. Leebig'di. Adam öfkeden veya dehşetten felç geçirmiş gibiydi.

Soru cevaplanmadı. Hiçbir cevap duyulamazdı. Sanki bir şey serbest kalmıştı ve diğerleri delicesine bağırıyordu. Klorissa'nın yüzü hiddetle buruşmuştu. Gladia bile ayaklanmıştı ve küçük yumruklarını tehditkârca savuruyordu.

Bütün gözler Leebig'e çevrilmişti.

Baley gevşeyerek gözlerini yumdu. Yalnızca birkaç saniyeliğine kaslarını gevşetmeye, tendonlarını çözmeye çalıştı.

Planı işe yaramıştı. Nihayet doğru düğmeye basmıştı. Quemot görüşmelerinde Solaria robotları ile Sparta köleleri arasında bir mukayese yapmıştı. Robotlar isyan edemeyecekleri için Solarialıların tedirginliğe kapılmalarına gerek olmadığını söylemişti.

Ama ya insanlardan bazıları robotlara insanları incitmeyi, diğer bir deyişle isyan edebilmeyi öğretmeye kalkışırsa?

Öyle bir şey en büyük suç sayılmaz mıydı? Solaria gibi robotların insanlardan yirmi bin kat daha kalabalık olduğu bir gezegende birinin insanlara zarar verebilecek bir robot ürettiğinden şüphelenilse bile herkes o kişiye şiddetle cephe almaz mıydı?

"Tutuklusun!" diye haykırdı Attlebish. "Hükümet kitaplarını ve kayıtlarını inceleyinceye dek onlara el sürmen kesinlikle yasak!" Neredeyse anlaşılmaz bir şekilde sözlerini sürdürürken o curcunada sesi zar zor duyuluyordu.

Baley'nin yanına bir robot yaklaştı. "Efendi Olivaw'dan bir mesaj var, efendi."

Baley mesajı vahametle aldı ve dönüp bağırdı. "Bir dakika!"

Sesi neredeyse sihirli bir etki yarattı. Herkes vakarla dönüp ona baktı. Leebig'in donmuş gözleri hariç hiçbir çehrede Dünyalıya yönelik büyük bir ilgiden başka en ufak bir ifade yoktu.

"Dr. Leebig'in bir yetkili gelinceye dek kayıtlarına el sürmemesini beklemek ahmaklık olur," dedi Baley. "O nedenle daha bu görüşme başlamadan ortağım Daneel Olivaw, Dr. Leebig'in köşküne doğru yola çıkmıştı. Daha şimdi ondan haber aldım. Konuta ulaşmış ve bir dakika içinde Dr. Leebig'in yanına varıp onu tutuklayacakmış."

"*Tutuklamak mı?!*" diye neredeyse hayvani bir dehşetle uludu Leebig. Kocaman açılan gözleri adeta kafasından dışarı bakan birer çukur olup çıktı. "Biri buraya mı geliyor? Şahsi varlığıyla mı? Hayır! Hayır!" İkinci "hayır" çığlık halindeydi.

"Zarar görmeyeceksiniz," dedi Baley soğuk bir üslupla. "Tabii işbirliği yaparsanız."

"Ama onunla görüşmem. Onunla görüşemem." Robotikçi görünüşte ne yaptığının farkına varmadan dizlerinin üstüne çöktü. Çaresizce bir yakarış jestiyle ellerini kavuşturdu. "Ne istiyorsun? Bir itiraf mı istiyorsun? Delmarre'ın robotu sökülebilir uzuvlara sahipti. Evet. Evet. Evet. Gruer'ın zehirlenmesini ben ayarladım. Sana atılan oku da. Dediğin gibi uzay gemileri bile planladım. Başaramadım ama evet, planladım. Yeter ki ortağını benden uzak tut. Yanıma yaklaşmasına izin verme. Onu benden uzak tut!"

Adam geveliyordu.

Baley başını salladı. Bir diğer doğru düğme. Şahsi varlık tehdidi itiraf almakta fiziksel işkenceden fazlasını yapmıştı.

Fakat sonra ötekilerin işitme ya da görme alanı dışındaki bir ses veya kıpırtı üzerine Leebig'in başı çevrildi, ağzı bir karış açıldı. Bir şeyi uzak tutmak istercesine ellerini kaldırdı.

"Yaklaşma," diye yalvardı. "Çek git. Gelme. Lütfen gelme. Lütfen–"

Emekleyerek uzaklaştı, sonra elini aniden ceketinin cebine

soktu. Tekrar dışarı çıkardığında bir şey tutuyordu. Leebig o şeyi hızla ağzına götürdü. İki defa sallandıktan sonra da yere yığıldı.

Baley bağırmak istedi: *Seni ahmak, yaklaşan şey bir insan değil; o çok sevdiğin robotlardan biri.*

Daneel Olivaw görüş alanına girdi ve kısa bir süre yerde yatan figüre baktı.

Baley nefesini tuttu. Eğer Daneel adamı öldürenin kendi sahte insanlığı olduğunu anlarsa Birinci Kanun'a tutsak beyninde esaslı bir etki ortaya çıkabilirdi.

Fakat Daneel diz çökmekle ve narin parmaklarla Leebig'in orasına burasına dokunmakla yetindi. Ardından kendisi için sınırsız bir kıymeti varmışçasına Leebig'in kafasını kaldırdı ve kucağına alıp okşadı.

Biçimli güzel yüzü diğerlerine çevrildi. "Bir insan öldü!"

Baley onu bekliyordu; genç kadın son bir mülakat istemişti; fakat konuğu ortaya çıktığında Baley'nin gözleri kocaman açıldı.

"Seni görüyorum," dedi.

"Evet," dedi Gladia. "Nereden bildin?"

"Eldiven takıyorsun."

"Ah." Genç kadın şaşkınlıkla ellerine baktı. "Sakıncası var mı?" diye usulca sordu.

"Hayır, tabii ki yok. İyi ama neden izleşmek yerine görüşmeye karar verdin?"

"Şey..." Gladia nahifçe gülümsedi. "Buna alışmam gerek, değil mi, Elijah? Yani eğer Aurora'ya gideceksem."

"Her şey ayarlandı mı öyleyse?"

"Anlaşılan Bay Olivaw'ın nüfuzu var. Her şey ayarlandı. Bir daha asla geri gelmeyeceğim."

"Güzel. Orada daha mutlu olacaksın, Gladia. Olacağını biliyorum."

"Biraz korkuyorum."

"Farkındayım. Bu yaptığın devamlı görüşmek anlamına gelecek ve Solaria'daki konforların hepsine sahip olmayacaksın. Ama alışacaksın ve dahası atlattığı dehşeti tümüyle unutacaksın."

"Her şeyi unutmak istemiyorum," dedi Gladia usulca.

"Ama unutacaksın." Baley karşısında duran fidan gibi kıza bakarken kalbi azıcık bile sızlamadı. "Üstelik günün birinde evleneceksin de. Yani gerçekten evleneceksin."

"Nedense," dedi Gladia esefle, "bu bana o kadar çekici gelmiyor – şimdilik."

"Fikrini değiştireceksin."

Orada öylece durup sözsüz bir an boyunca birbirlerine baktılar.

"Sana hiç teşekkür etmedim," dedi Gladia.

"Sadece işimi yapıyordum," dedi Baley.

"Artık Dünya'ya geri döneceksin, değil mi?"

"Evet."

"Seni bir daha hiç görmeyeceğim."

"Muhtemelen görmeyeceksin. Ama bunun için kendini kötü hissetme. En fazla kırk yıl içinde ölmüş olacağım. Sense şu anki halinden birazcık bile farklı görünmeyeceksin."

Genç kadının yüzü buruştu. "Öyle deme."

"Ama doğru."

Gladia konuyu değiştirmek zorundaymışçasına hızlı hızlı konuştu. "Belki biliyorsundur, Jothan Leebig hakkındaki her şey doğru çıktı."

"Biliyorum. Diğer robotikçiler onun kayıtlarını incelediklerinde insansız zeki uzay gemilerine yönelik deneylere rastladılar. Ayrıca değiştirilebilir uzuvlu daha başka robotlar buldular."

Gladia ürperdi. "Sence niye bu kadar korkunç bir şey yapmıştır?"

"İnsanlardan korkuyordu. Şahsi varlıktan kaçınmak için intihar etti. Solaria'nın ve onun şahsi varlık tabusunun asla değişmemesini sağlama almak için başka gezegenleri de öldürmeye hazırdı."

"Nasıl öyle hissedebildi ki?" diye mırıldandı kadın. "Sonuçta şahsi varlık hiç de o kadar–"

On adım mesafeden karşılıklı beklerlerken yine suskun bir an yaşandı.

Derken Gladia ansızın haykırdı. "Ah, Elijah, kaçırdığımı sanacaksın."

"Neyi kaçırdığını sanacağım?"

"Sana dokunabilir miyim? Seni bir daha hiç görmeyeceğim, Elijah."

"İstiyorsan evet."

Adım adım yaklaşan Gladia'nın gözleri parlıyor ama aynı zamanda kaygılı bakıyordu. Bir metre uzakta durdu, sonra da transtaymışçasına sağ elindeki eldiveni yavaşça çıkarmaya başladı.

Baley onu durduracak gibi oldu. "Aptallık etme, Gladia."

"Korkmuyorum," dedi kadın.

Uzattığı çıplak eli titriyordu.

Tıpkı onu tutarken Baley'ninkinin de titrediği gibi. Bir müddet öylece kaldılar. Kadının eli Dünyalının avucunda dururken sanki utangaç, ürkek bir varlıktı. Baley elini açtığında kadınınki kaçıp gitti; aniden ve hiçbir uyarıda bulunmadan Baley'nin yüzüne doğru fırladı. Parmak uçları kısacık bir anlığına adamın yanağına tüy gibi değdi.

"Teşekkürler, Elijah," dedi genç kadın. "Elveda."

"Elveda, Gladia," diyen Baley onun gitmesini seyretti.

Bir geminin onu Dünya'ya geri götürmek için beklediği düşüncesi bile Baley'nin o anki kayıp hissini silip atamadı.

Müsteşar Albert Minnim'in bakışları resmi bir karşılama ama-

cı taşıyordu. "Seni tekrar Dünya'da gördüğüme sevindim. Raporun elbette senden önce ulaştı ve şu an inceleniyor. İyi iş çıkarmışsın. Bu hadise siciline olumlu yansıyacak."

"Sağ olun," dedi Baley. İçinde bundan daha büyük bir sevince yer yoktu. Dünya'ya dönmek, yeniden sağ salim Mağaralarda olmak, hatta Jessie'nin sesini duymak (karısıyla çoktan konuşmuştu) ne gariptir ki onu tatmin etmemişti.

"Ama," dedi Minnim, "raporun sadece cinayet soruşturmasını kapsıyordu. İlgi duyduğumuz başka bir mesele vardı. O konuda sözlü bir rapor alabilir miyim?"

Tereddüt eden Baley'nin eli otomatikman iç cebine, yani piposunun sımsıcak huzurunun bir kez daha bulunabileceği yere gitti.

"Pipo içebilirsin, Baley," dedi Minnim derhal.

Baley yakma sürecini uzun bir ritüele dönüştürdü. "Ben bir sosyolog değilim," dedi.

"Değilsin ha?" Minnim hafifçe gülümsedi. "Bana öyle geliyor ki aynı şeyi daha önce de konuşmuştuk. Hackett Denklemi'ni hiç duymasa bile başarılı bir dedektifin iyi bir amatör sosyolog olması gerekir. Şu anki tedirginliğine bakarak Dış Gezegenler hakkında bazı fikirlerin olduğu ama onları nasıl karşılayacağımı bilemediğin sonucunu çıkarıyorum."

"Madem öyle söylüyorsunuz, efendim... Solaria'ya gitmemi emrettiğinizde bir soru sordunuz. O soru Dış Gezegenler'in zayıflıklarının ne olduğuydu. Robotları, düşük nüfusları ve uzun ömürleri onların güçlü yönleriydi ama ya zayıflıkları neydi?"

"Eee?"

"Sanırım Solarialıların zayıflıklarını biliyorum, efendim."

"Demek sorumu yanıtlayabilirsin? Güzel. Devam et."

"Zayıflıkları, efendim, robotları, düşük nüfusları ve uzun ömürleri."

Minnim onu yüz ifadesi değişmeden süzdü. Parmakları ke-

sik kesik hareketlerle çalışma masasının üstündeki kâğıtlara desenler çizdi.

"Neden öyle söylüyorsun?" diye sordu.

Baley, Solaria'dan gelirken saatler harcayarak düşüncelerini bir düzene sokmuştu; hayalinde dengeli, mantıklı argümanlarla bürokrasinin karşısına çıkmıştı. Şimdiyse ne yapacağını bilmez haldeydi.

"Açıkça ifade edebileceğimden emin değilim," dedi.

"Fark etmez. Nasıl ifade edersen et. Bu daha ilk görüşme."

"Solarialılar insanoğlunun bir milyon yıldır sahip olduğu bir şeyden vazgeçmişler," dedi Baley. "Bu şey atom enerjisinden, şehirlerden, tarımdan, el aletlerinden, ateşten daha değerli, çünkü diğer her şeyi mümkün kılıyor."

"Tahmin yürütmek istemiyorum, Baley. Neymiş o?"

"Kabile, efendim. Bireyler arasındaki işbirliği. Solaria ondan tümüyle vazgeçmiş. Orası izole bireylerle dolu dünya ve gezegenin tek sosyoloğu bunun böyle olmasından çok hoşnut. Bu arada bahsi geçen sosyolog sosyomatematik diye bir şey duymamış, çünkü kendi bilimini icat ediyor. Onu eğitecek, ona yardımcı olacak, onun gözden kaçırabileceği bir şeyi akıl edebilecek kimse yok. Solaria'da gelişen tek bilim robotik ve o bilimle topu topu bir avuç insan uğraşıyor. Öyle ki robotlar ile insanlar arasındaki etkileşimin bir analizi gerektiğinde bir Dünyalı çağırmaya mecbur kaldılar.

"Solaria'da sanat soyut, efendim. Bizler Dünya'da soyut sanata *bir* sanat biçimi olarak sahibiz ama orada *tek* o var. İnsan dokunuşu ortadan kalkmış. Arzulanan gelecek ektogeneze ve doğumu tamamen elemeye dayalı."

"Tüm bunlar kulağa korkunç geliyor," dedi Minnim. "Peki ama zararlı mı?"

"Bence evet. İnsanlar arası etkileşim olmayınca hayatın başlıca ilgileri ortadan kalkıyor. Aynı şey entelektüel değerlerin ve yaşama nedenlerinin çoğu için de geçerli. İzleşmek,

görüşmenin yerini tutamaz. Solarialılar izleşmenin uzun mesafeli bir algı olduğunun bilincindeler.

"Ve eğer tecrit durağanlık yaratmaya yetmezse bir de uzun ömür meselesi var. Dünya'da katılaşmış geleneklere kavuşacak kadar zamanları olmadığından değişmeye razı genç insanların devamlı bir akımı söz konusu. Herhalde bunun optimum bir değeri vardır. Gerçek başarılara yetecek kadar uzun ama çok yavaş denemeyecek bir oranla gençliğe yer açacak kadar kısa bir ömür. Solaria'da o oran *çok* yavaş."

Minnim parmağıyla desenler çizmeyi sürdürdü. "Enteresan! Enteresan!" Başını kaldırdığında sanki yüzünden bir maske düşmüştü. Gözlerinde sevinç vardı. "Sivil Polis, sen yüksek kavrayışlı sahibi birisin."

"Teşekkürler," dedi Baley gergince.

"Seni bana görüşlerini tarif etmek için neden cesaretlendirdim biliyor musun?" Minnim duyduğu hazza sıkı sıkıya sarılan küçük bir çocuk gibiydi. Cevap beklemeden sözlerini sürdürdü. "Raporun çoktan sosyologlarımızca bir ön analizden geçirildi ve Dünya'ya ne kadar harika haberler getirdiğinin farkında olup olmadığını merak ediyordum. Görüyorum ki farkındaymışsın."

"Ama bekleyin," dedi Baley. "Dahası da var."

"Var tabii," diye coşkuyla onayladı Minnim. "Solaria'nın durağanlığını gidermesi mümkün değil. Kritik bir eşiği aşmışlar ve robotlara olan bağlılıkları fazla ileri gitmiş. Münferit robotlar münferit bir çocuğa disiplin veremezler – o disiplin zamanla çocuğa yarar sağlasa bile. Robotlar mevcut acının ötesini göremezler. Ve robotlar kurumları zararlı hale gelmiş bir gezegende o kurumların çökmesine göz yumarak gezegene topyekûn disiplin veremezler. Mevcut kargaşanın ötesini göremezler. Dolayısıyla Dış Gezegenler için mümkün olan tek son kalıcı bir durağanlık ve Dünya'nın ileride onların egemenliğinden kurtulması kaçınılmaz. Bu yeni veri her şeyi değiş-

tiriyor. Fiziksel bir isyana bile gerek kalmayacak. Özgürlük kendiliğinden gelecek."

"Bekleyin," diye bu sefer daha yüksek sesle tekrarladı Baley. "Burada sadece Solaria'yı konuşuyoruz, başka bir Dış Gezegen'i değil."

"Aynı şey. Bahsettiğin o Solarialı sosyolog... Kimot muydu neydi–"

"Quemot, efendim."

"Quemot olsun. Dış Gezegenler'in Solaria'yla aynı istikamette gittiğini söylememiş miydi?"

"Söyledi ama diğer Dış Gezegenler hakkında ilk elden bilgisi yoktu ve gerçek bir sosyolog değildi. Bunu açıkça belirttim sanıyordum."

"Kendi adamlarımız gereken kontrolleri yapacaklar."

"Onlar da veri eksikliği çekecekler. Büyük Dış Gezegenler hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Bana göre oraların Solaria'ya uzaktan yakından benzemesini beklemek hiç mantıklı değil. Hatta galakside Solaria'ya benzeyen tek bir dünya var–"

Minnim bakımlı elinin ufak ve mutlu bir hareketiyle konuyu geçiştirdi. "Adamlarımız gereken kontrolleri yapacaklar," diye tekrarladı. "Quemot'la hemfikir olacaklarından eminim."

Baley'nin bakışları karamsarlaştı. Eğer Dünya sosyologları mutlu haberlere yeteri kadar hasretlerse Quemot'la hemfikir olmaları işten bile değildi. Yeterince uzun ve sıkı bir arama yapılırsa, dahası gerekli bilgiler hiçe sayılır veya gözden kaçarsa rakamlarda ne istenirse bulunabilirdi.

Baley tereddüt etti. Yüksek makamlı birine sözünü dinletebiliyorken hemen şimdi konuşması mı daha iyi olurdu, yoksa–

Tereddüdü biraz fazla uzun sürdü. Minnim yine konuşuyor, önündeki kâğıtları karıştırarak daha resmi bir tavır takınıyordu. "Delmarre vakasıyla ilgili birkaç ufak tefek mesele var,

Sivil Polis. Ondan sonra gitmekte serbestsin. Niyetin Leebig'i intihara sürüklemek miydi?"

"Niyetim onu bir itirafa mecbur bırakmaktı, efendim. Ne ironiktir ki sadece bir robot olan ve şahsi varlık tabusunu çiğnemeyen biri yanına yaklaştı diye intihar edeceğini düşünmemiştim. Fakat doğrusunu isterseniz ölümünden üzüntü duymuyorum. Leebig tehlikeli biriydi. Onun saplantısı ile dehasını bir araya getiren başka biri ortaya çıkıncaya dek uzun bir zaman geçecek."

"Aynı fikirdeyim," dedi Minnim ilgisizce. "Ölümü şanslı bir olaydı. Fakat Solarialılar Delmarre'ı Leebig'in öldürmüş olamayacağını fark etselerdi ortaya çıkacak tehlikeyi hiç hesaba kattın mı?"

Baley piposunu ağzından çıkarsa da konuşmadı.

"Hadi ama, Sivil Polis," dedi Minnim. "Suçu onun işlemediğini biliyorsun. Cinayet şahsi varlık gerektiriyordu ve Leebig ona katlanacağına ölmeyi yeğlerdi. Hatta ona katlanacağına *öldü*."

"Haklısınız, efendim," dedi Baley. "Robotları suistimal etmesinin Solarialıları o konuya kafa yoramayacak kadar dehşete düşüreceğine güvendim."

"Öyleyse Delmarre'ı kim öldürdü?"

"Asıl darbeyi kimin indirdiğini soruyorsanız," dedi Baley ağır ağır, "herkesin düşündüğü kişiydi. Kurbanın eşi Gladia Delmarre."

"Ve sen gitmesine izin verdin, öyle mi?"

"Ahlaken sorumluluk onda değildi," diye açıkladı Baley. "Leebig, Gladia'nın kocasıyla sık sık sert tartışmalara girdiğinin farkındaydı. Kadının öfke anlarında ne kadar çileden çıkabildiğini biliyor olmalıydı. Leebig'in arzusu, Dr. Delmarre'ın karısını suçlu durumuna düşecek şartlar altında ölmesiydi. Dolayısıyla Delmarre'a bir robot tedarik etti ve tahminimce

tüm becerisini kullanarak o robota yine o öfke anlarından birinde Gladia'ya sökülebilir uzuvlarından birini vermesini tembihledi. Öyle kritik bir anda eline bir silah geçen Gladia da Delmarre'ın veya robotun onu durdurmasına fırsat kalmadan cinnet geçirerek eylemde bulundu. Gladia da robot kadar Leebig'in elindeki bilinçsiz bir maşaydı."

"Robotun koluna kan ve ıslak saç bulaşmış olmalıydı," dedi Minnim.

"Muhtemelen bulaşmıştı," dedi Baley. "Fakat katil robotun kontrolü Leebig'deydi. Diğer robotlara o hususu fark ettilerse bile unutmaları talimatını vermiş olabilir. Dr. Thool da belki durumu fark edebilirdi ama sadece ölü adamı ve baygın kadını muayene etti. Leebig'in hatası, Gladia'nın bariz bir zan altında kalacağını ve olay mahallinde bir silah olmamasının onu kurtaramayacağını farz etmekti. Aynı şekilde soruşturmaya yardımcı olsun diye bir Dünyalının çağrılacağını tahmin edemezdi."

"Sen de Leebig'in ölümü üzerine Gladia'nın Solaria'yı terk etmesini ayarladın. Bunu bazı Solarialıların vakayı kurcalama ihtimallerine karşı kadını kurtarmak için mi yaptın?"

Baley omuz silkti. "Gladia yeterince eziyet çekmişti. Herkes tarafından mağdur edilmişti; kocası, Leebig, hatta Solaria gezegeni."

"Şahsi bir heves uğruna yasaları esnetmiyor muydun?"

Baley'nin asık suratı sert bir ifade kazandı. "Benimki bir heves değildi. Solaria yasaları beni bağlamıyordu. Dünya'nın çıkarları önde geliyordu ve o çıkarlar uğruna Leebig kadar tehlikeli birinin hakkından gelmem gerekiyordu. Bayan Delmarre'a gelince." Bu sefer Minnim'in karşısına geçti ve elzem bir adım attığını hissetti. Bunu söylemeye *mecburdu*. "Bayan Delmarre'a gelince; onu bir deneye konu ettim."

"Ne deneyi?"

"Şahsi varlığın kabul edildiği ve beklendiği bir dünyayla

yüzleşmeye razı olur mu bilmek istedim. Çok derinlere yerleşmiş alışkanlıklarını bozacak cesareti olup olmadığını merak ediyordum. Gitmeye yanaşmayacağından, Solaria'daki çarpık yaşam tarzını bırakmaktansa kendisi için bir araftan farksız olan dünyasında kalmakta ısrar edeceğinden korkuyordum. Fakat değişimi seçti ve seçimi beni mutlu etti, çünkü davranışını sembolik buldum. Bana bu durum *bizim* için de kurtuluş kapısını açıyormuş gibi gözüktü."

"*Bizim* için mi?" dedi Minnim enerjik bir sesle. "Ne demek istiyorsun be adam?"

"Sırf sizin ve benim için değil, efendim," dedi Baley ciddiyetle. "Bütün insanlık için. Dış Gezegenler hakkında yanılıyorsunuz. Robotları az sayıda; şahsi varlığa izin veriyorlar; ve Solaria'yı bir süredir inceliyorlar. Biliyorsunuz, R. Daneel Olivaw benimle beraberdi ve gezegenine bir rapor verecek. Günün birinde Solarialılara benzemeleri gibi bir tehlike var ama muhtemelen o tehlikeyi fark edecekler ve kendilerini makul bir dengede tutmak için uğraşıp insanlığın liderleri olarak kalacaklar."

"Bu senin kendi görüşün," dedi Minnim hırçın bir dille.

"O kadarla kalsa iyi. Solaria gibi bir gezegen var ve o gezegen Dünya."

"Sivil Polis Baley!"

"Öyle, efendim. Biz Solaria'nın tersyüz edilmiş haliyiz. Onlar kendilerini birbirlerinden tecrit etmişler. Bizse kendimizi galaksiden tecrit ettik. Onlar girilemez köşklerinin içinde hapisler. Bizse yer altı Şehirlerimizin içinde hapisiz. Onlar takipçiden yoksun ve sadece laf yetiştiremeyecek robotlara sahip liderler. Bizse liderlerden yoksun ve üstümüzü kapatarak bizi güvende tutan Şehirlere sahip takipçileriz." Baley'nin yumrukları sıkılıydı.

Minnim söylenenleri hoş karşılamadı. "Sivil Polis, zorlu bir imtihandan geçtin. Sana bir istirahat lazım. Alacaksın da. Tam bir ay ücretli izin ve ardından terfi."

"Teşekkürler ama isteklerim onlarla sınırlı değil. Beni dinlemenizi istiyorum. İçine düştüğümüz çıkmazdan ancak bir yönde giderek kurtulabiliriz ve o yön uzay. Orada bir milyon dünya var ve Uzaycılar yalnızca ellisine sahipler. Az sayıdalar ve uzun ömürlüler. Bizse çok sayıdayız ve kısa ömürlüyüz. Keşfe ve kolonileşmeye onlardan daha uygunuz. Biz zorlayan bir nüfus baskısına, bize genç ve pervasız fertler tedarik eden hızlı bir nesil döngüsüne sahibiz. Daha en başta Dış Gezegenler'e yerleşenler atalarımızdı."

"Evet, anlıyorum – ama korkarım vaktimiz kalmadı."

Baley adamın ondan kurtulmaya ne kadar hevesli olduğunu hissetse de duyarsızca davranarak yerini korudu. "İlk kolonileşme sonucunda teknolojik olarak bizimkinden üstün dünyalar kurulduğunda kendimize yerin altında rahimler inşa ederek kaçtık. Uzaycılar bize kendimizi aşağılık hissettirdiler ve onlardan saklandık. Bu bir cevap değil. İsyanın ve baskının yıkıcı ritminden kaçınmak için onlarla rekabete girmeli, onları örnek almalı, hatta elimizden gelirse onlara önderlik etmeliyiz. Bunun için de açık havaya çıkmalıyız; kendimizi açığa çıkmaya eğitmeliyiz. Kendimizi eğitmek için çok geç kalmışsak da çocuklarımızı eğitmeliyiz. Bu çok önemli!"

"Dinlenmen lazım, Sivil Polis."

"Beni dinleyin, efendim," dedi Baley hiddetle. "Eğer Uzaycılar güçlülerse ve biz olduğumuz gibi kalırsak Dünya bir asırdan önce ortadan kalkacak. Bunun çoktan hesaplandığını bana kendi ağzınızla söylediniz. Yok eğer Uzaycılar aslında zayıflarsa ve giderek daha da zayıflıyorlarsa belki kaçabiliriz ama kim demiş Uzaycılar zayıf diye? Evet, Solarialılar öyleler ama tek bildiğimiz bu."

"Ama–"

"Sözümü bitirmedim. Uzaycılar zayıf olsunlar veya olmasınlar, *değiştirebileceğimiz* bir şey var. Yaşam tarzımızı değiştirebiliriz. Gelin açık havayla yüzleşelim ve bir daha isyana ge-

rek kalmasın. Kendi gezegen kalabalığımıza yayılabilir ve biz de Uzaycı olup çıkabiliriz. Dünya'ya tıkılıp kalırsak yararsız ve ölümcül isyanlar durdurulamaz. Uzaycıların zayıf olduklarını varsayıp halkımıza boş umutlar aşılarsak her şey daha da kötüye gider. İsterseniz sosyologlara sorun. Argümanımı onlara sunun. Şüphelerini gideremezlerse de beni Aurora'ya göndermenin bir yolunu bulun. İzin verin *gerçek* Uzaycılar hakkında bir rapor getireyim. O zaman Dünya'nın ne yapması gerektiğini görürsünüz.

Minnim başını alladı. "Evet, evet. Haydi bakalım, iyi günler, Sivil Polis Baley."

Baley oradan coşkuyla ayrıldı. Minnim karşısında açık bir zafer kazanmayı beklememişti. Kökleşmiş düşünce biçimleri bir gün, hatta bir yıl içinde mağlup edilemezdi. Fakat Minnim'in yüzünde beliren ve daha önce tenkitsiz neşeyi bir süreliğine de olsa bastıran düşünceli kararsızlık dikkatinden kaçmamıştı.

Geleceği görebilirmiş gibi hissediyordu. Minnim sosyologlarla konuşacaktı ve bir veya ikisi kararsız kalacaktı. Meraka kapılacaklardı. Baley'ye akıl danışacaklardı.

Bir yıl bekle, diye düşündü Baley. *Bir yıl içinde Aurora'ya doğru yola koyulacağım. Bir nesil içinde de yeniden uzaya açılacağız.*

Baley kuzey yönlü ekspres yola adım attı. Yakında Jessie'yi görecekti. Acaba *o* anlayacak mıydı? Tabii bir de artık on yedi yaşında olan oğlu Bentley vardı. Ben'in de kendi oğlu on yedisindeyken boş bir dünyada ferah bir hayat kuruyor olacak mıydı?

Bu korkutucu bir düşünceydi. Baley açık havada hâlâ korkuyordu. Fakat artık korkunun kendisinden korkmuyordu! O korku kaçılacak değil, savaşılacak bir şeydi.

Baley'ye aklını bir nebze kaçırmış gibi geliyordu. Daha en

başından itibaren –kara taşıtında Daneel'i kandırıp da aracın üstünü açtırdığından ve göğün altında ayağa kalktığından beri– açık havanın onda tuhaf bir albenisi olmuştu.

O sırada durumu anlayamamıştı. Daneel onun huysuzluk ettiğini sanmıştı. Baley bir suçu çözmek için profesyonel zorunluluk icabı açık havayla yüzleştiğini düşünmüştü. Ancak Solaria'daki son akşamında pencerenin önündeki perdeleri yırttığı zaman açık havayla sırf yüzleşmiş olmak için –albenisi ve özgürlük vaadi için– yüzleşmesi gerektiğini anlamıştı.

Dünya'da açık havaya dikkatleri çekilirse, ilk adımı atmaları sağlanabilirse onunla aynı dürtülere kapılacak milyonlarca kişi olmalıydı.

Baley çevresine bakındı.

Ekspres yol hızla ilerliyordu. Etrafı yapay ışıkla doluydu ve devasa apartman kümeleri geriye doğru kayıp gidiyordu. Yanıp sönen tabelalar, mağazaların camekânları, fabrikalar, ışıklar, gürültü, kalabalıklar, daha fazla gürültü ve de insanlar, insanlar, insanlar...

Tüm bunlar Baley'nin sevdiği, nefret ettiği ve bırakıp gitmeye korktuğu şeylerdi. Solaria'dayken özlem duyduğunu sandığı şeyler.

Ve hepsi de ona yabancıydı.

Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın uyum sağlamaktan acizdi.

Bir cinayeti çözmeye gitmişti ve başına bir şeyler gelmişti.

Minnim'e Şehirlerin birer rahim olduğunu söylemişti. Öyleydiler de. Peki bir insanın insan olmadan önce yapması gereken ilk şey neydi? Doğmalıydı. Rahimden ayrılmalıydı. Ve bir kez ayrıldıktan sonra oraya bir daha giremezdi.

Baley, Şehir'den ayrılmıştı ve oraya bir daha giremezdi. Şehir artık onun değildi; Çelik Mağaralar ona yabancıydı. Öyle olmak *zorundaydı*. Başkaları için de öyle olacaktı ve Dünya yeniden doğup dışarıya uzanacaktı.

Kalbi gümbür gümbür atıyor, etrafındaki yaşamın gürültüsü alçalarak bir mırıltıya dönüşüyordu.

Solaria'dayken gördüğü rüyayı hatırladı ve onu nihayet anladı. Başını kaldırdığında yukarısındaki bütün o çelik, beton ve insan tabakalarının ötesini görebildiğini fark etti. İnsanları dışarıya çekmek için uzaya yerleştirilmiş işaret fenerini görebiliyor, o fenerin ışığı üstüne vuruyordu. Çıplak güneş!